PII
0584

teatrul

Nr. 10 (Anul VI) Octombrie 1961

În acest număr :

OCEANUL

O povestire dramatică
de AL. STEIN

teatrul

Nr. 10 (anul VI) Octombrie 1961

REVISTĂ LUNARĂ EDITATĂ
DE MINISTERUL ÎNVĂŢĂMÎNTULUI ŞI CULTURII
ŞI DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R. P. R.

SUMAR

Pag.

SUB SOARELE COMUNISMULUI 1

OCEANUL
O povestire dramatică
de AL. STEIN 3

PENTRU O CALITATE SUPERIOARĂ A SPECTACOLULUI
(Semnează: Moni Ghelerter şi Radu Penciulescu) 49

Dorel Dorian
PROCES-VERBAL 54

Mira Iosif
ACTORUL ŞI IMAGINEA EROULUI CONTEMPORAN 68

Al. Popovici
MAEŞTRI AI ROLURILOR MICI: N. TOMAZOGLU 74

Dana Crivăţ
GEORGE BERNARD SHAW REGIZOR 79

TEATRUL DE AMATORI

Ilie Rusu
365 DE ZILE DE CONCURS 84

Emil Riman
FIŞE DE REPERTORIU 88

MERIDIANE

George Dem. Loghin
CĂUTĂRI ÎN SPIRITUL ARTEI CONTEMPORANE 90

Florian Potra
UNDE E „ANTIDOTUL"? 92

Desene de Val Munteanu şi Silvan

Coperta I: *Liliana Ţicău (Simina) şi Aurel Cioranu (Constantin Dinu) în „Mi se pare romantic" de Radu Cosaşu (Teatrul de Comedie)*

Coperta IV: *Jean Vilar în rolul titular din „Marcadet — om de afaceri" de Honoré de Balzac (Teatrul Naţional Popular din Franţa)*

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA
Str. Constantin Mille nr. 5-7-9 – Bucureşti – Tel. 14.35.58
Abonamentele se fac prin factorii poştali şi oficiile poştale din întreaga ţară
PREŢUL UNUI ABONAMENT
15 lei pe trei luni, 30 lei pe şase luni, 60 lei pe un an

PII 0584

SUB SOARELE COMUNISMULUI

Sărbătorim, an de an, de pe o treaptă mai înaltă a împlinirilor, Luna prieteniei romîno-sovietice. Şi an de an, această prietenie, născută în vremuri grele şi călită în focul luptei pentru idealul comun al socialismului şi comunismului, devine tot mai profundă, tot mai trainică.

E bine să ne amintim...

E bine să ne amintim de pe acest prag luminos al zilei de azi — cînd în ţara noastră se înfăptuieşte, cu o însufleţire de nedescris, opera de desăvîrşire a construcţiei socialiste, cînd în Uniunea Sovietică se conturează zorii comunismului — de anii cumpliţi ai sîngeroasei terori burghezo-moşiereşti. Încă de atunci, oamenii muncii din ţara noastră au nutrit o dragoste înflăcărată pentru poporul sovietic, au privit spre marea ţară a socialismului victorios ca spre prietenul de nădejde în realizarea propriilor sale idealuri de libertate şi progres. Robit şi exploatat, poporul nostru a găsit încă de atunci în măreţele realizări ale Uniunii Sovietice, un exemplu însufleţitor, a desluşit drumul spre societatea fără exploatare şi asuprire.

Istoria a confirmat acest drum, pas cu pas. Lupta poporului nostru, condusă de partidul comuniştilor, statornic credincios nemuritoarelor idei marxist-leniniste, a izbîndit. Iar în această luptă, poporul sovietic frate ne-a stat mereu alături, pildă şi ajutor neprecupeţit. „Unitatea frăţească a partidelor noastre a făcut faţă tuturor încercărilor — a spus în cadrul recentei vizite la Moscova, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Ea şi-a arătat tăria şi atunci cînd marea pe care navigam era liniştită, ca şi pe timp de furtună, cînd se cunosc adevăraţii marinari. Partidele şi ţările noastre merg cu hotărîre, neabătut, în cadrul lagărului socialist, pe calea marxism-leninismului, umăr la umăr, ca tovarăşi de nădejde, ca fraţi buni, de nedespărţit, în lupta pentru triumful cauzei comunismului şi a păcii.“

Marea sărbătoare a prieteniei are loc anul acesta în condiţiile unor răsunătoare victorii ale poporului sovietic, victorii care au depăşit tot ce mintea omenească a realizat pînă în prezent. Întreaga omenire a urmărit cu răsuflarea tăiată zborurile interplanetare efectuate de cosmonauţii sovietici, dovadă a culmii la care a ajuns geniul omului sovietic sub înţeleapta conducere a gloriosului P.C.U.S. Totodată, opinia publică mondială se află sub impresia profundă stîrnită de publicarea proiectului de Program al P.C.U.S. — programul de construire a comunismului în Uniunea Sovietică — pe bună dreptate numit Manifestul Comunist al epocii contemporane. Acest document, de o excepţională însemnătate teoretică şi practică internaţională, a deschis lumii cea mai emoţionantă perspectivă: „Actuala generaţie a oamenilor sovietici va trăi în comunism!“

Oamenii muncii din ţara noastră au salutat epocalele victorii ale Uniunii Sovietice, ca şi măreţul program de construire a comunismului, cu un entuziasm fără margini, cu mîndria de a fi prieteni credincioşi ai marelui popor sovietic. În întreaga ţară se dezbat tezele

PIA 635/10

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE ISTORIA ARTEI

acestui istoric document, prevederile sale concrete, care constituie un nou izvor de forță și însuflețire în munca noastră creatoare. El desfășoară aievea în fața noastră imaginea strălucitoare a primei societăți comuniste din lume, ziua noastră comunistă de mîine.

Proiectul de Program al P.C.U.S. a avut un puternic răsunet în rîndurile oamenilor de cultură și artă. Uriașa dezvoltare a culturii în comunism, precum și rolul ce-i revine în construirea noii societăți sînt elemente profund stimulatoare, dau aripi forțelor creatoare, deschid un cîmp larg dezvoltării esteticii umanismului comunist, creației bazate pe cele mai înaintate principii etice și estetice. Artistului epocii noastre îi este hărăzită fericirea de a oglindi în opera sa, societatea spre care de veacuri au năzuit mințile cele mai luminate, geniul marilor artiști. Din paginile Programului se prefigurează de pe acum înfățișarea acestei societăți, a omului comunist, trăsăturile sale nobile, relațiile cele mai umane pe care le-a cunoscut vreodată istoria. Și ce bucurie mai mare poate exista pentru un creator, decît aceea de a descoperi pas cu pas nașterea acestor trăsături, a acestor relații, de a le da viață în opera de artă, de a contribui prin această operă la formarea conștiinței comuniste.

Cele mai noi creații ale literaturii și artei sovietice reflectă tocmai efortul autorilor de a surprinde tot mai adînc procesul de formare a societății comuniste, de a reda tot mai veridic lupta pentru triumful trăsăturilor comuniste în conștiința oamenilor. Teatrul sovietic contemporan este, din acest punct de vedere, unul din sectoarele cele mai interesante. Marele număr al lucrărilor, varietatea domeniilor de inspirație și a autorilor, de la maeștri ai teatrului ca Pogodin, Sofronov, Simonov, Stein, Arbuzov, pînă la numele cele mai proaspete ale debutanților, adaugă o pagină nouă bogatei dramaturgii sovietice. Multe din aceste lucrări se reprezintă cu succes și pe scenele noastre. Succesul lor în rîndurile spectatorilor de la noi se datorește tocmai noutății tematice, modului îndrăzneț în care sînt atacate problemele, înfățișării complexului proces sufletesc în care se făuresc noua societate, omul nou — umanismului înălțător ce străbate fiecare lucrare. Colectivele teatrale iubesc noua dramaturgie sovietică, o interpretează cu pasiune, și interpretînd-o, cresc și uman și artistic. Eroii acestor piese, modele de comportare în viață, devin niște buni prieteni ai oamenilor de la noi, contribuie la educarea lor în spiritul comunismului. Ei se adaugă eroilor de mult cunoscuți, lui Verșinin din Trenul blindat *sau Femeii-comisar din* Tragedia optimistă, *eroicilor ostași ai revoluției, ai războiului civil, făuritorilor cincinalelor sau glorioșilor învingători din Marele Război pentru Apărarea Patriei, marcînd treapta cea mai înaltă a omului sovietic.*

În aceste zile ale prieteniei, pe scenele noastre, noi lucrări sovietice văd lumina rampei. Sînt spectacole pregătite în atmosfera însuflețitoare a întîmpinării celui de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S., a studiului Programului P.C.U.S., a unei dezbateri vii și creatoare în jurul problemelor comunismului, constituind o adevărată școală de viață și de artă. În felul acesta, alături de întregul nostru popor, oamenii de teatru cinstesc sărbătoarea prieteniei romîno-sovietice, hotărîți să lupte din toate puterile pentru ca măreața noastră epocă să nu fie tulburată de primejdia unui nou război mondial, pentru ca în lume să triumfe pacea și înțelegerea între popoare.

Strîns uniți în jurul partidului, încrezători în forța de nebiruit a puternicului lagăr socialist, noi privim cu încredere viitorul, îl construim cu toate capacitățile noastre. Căci — așa cum a arătat tovarășul N. S. Hrușciov la marele miting al prieteniei romîno-sovietice de la Moscova — „Acum este dimineața senină, socialistă a omenirii. Ea prevestește minunata zi comunistă. Această zi va veni și va aduce tuturor popoarelor de pe pămînt o viață bună și pașnică. Pentru aceasta luptă comuniștii întregului lagăr al socialismului din toate țările lumii. Această cale minunată ne-o luminează viu, soarele înțelepciunii leniniste, soarele comunismului."

„t"

ALEXANDR STEIN

OCEANUL

O POVESTIRE DRAMATICA

www.cime

Prietenilor mei, marinarii

PERSONAJELE:

Platonov ;
Ceasovnikov ;
Kuklin ;
Anecika ;
Ceasovnikov-tatăl ;
Mașa ;
Minicev ;
Zub ;
Tuman ;
Zadornov ;
Liolia ;
Svietlicinîi ;
Alioșa din Ansamblul artistic.

Personaje episodice :

Marinarul îndrăzneț, prietenele Anecikăi, Tadeus, Comandantul patrulei, Vînzătoarea, Colega Mașei, Un ofițer de stat-major.

1960 — Oceanul Pacific.

În romînește
de
Ema Beniuc

ILUSTRAȚIA DE VAL MUNTEANU

ACTUL I

Oceanul Pacific. Vuietul valurilor e cîteodată atît de puternic, încît denumirea de „Pacific" pare o ironie. Suprastructura navei trosneşte de parcă s-ar sfărîma în bucăţi. Luna urmăreşte vasul şi lumina ei rece apare şi dispare, sfîşiind norii grei.

Puntea de comandă a contratorpilorului „Vzvolnovannîi". În depărtare, se văd licărind luminile de navigaţie ale celorlalte nave din escadră care apar şi dispar printre valurile uriaşe ale oceanului. Cadranele aparatelor de navigaţie aruncă o lumină verzuie şi fosforescentă. Două megafoane.

Pe punte se văd nişte siluete atît de nemişcate încît par să facă parte din aparatele de navigaţie. Sînt comandantul vasului, căpitanul de rangul trei Platonov; secundul lui, căpitanul de rangul trei Tuman; locotenentul-major Ceasovnikov şi cartnicul-major Zadornov.

CEASOVNIKOV: E furios oceanul.

PLATONOV: Îşi face de cap.

UN GLAS PRIN MEGAFON: Tunet 44! Tunet 44! Aici, Fulger! Aici, Fulger! Mă auzi? Trec pe recepţie.

PLATONOV: Aici, Tunet 44! Aici, Tunet 44! Te-am auzit. Trec pe recepţie.

GLASUL PRIN MEGAFON: Urmăriţi buletinul staţiunilor meteorologice Vladivostok, Tokio, San Francisco.

PLATONOV *(în microfon)*: Am înţeles. *(Un val inundă puntea. Către Zadornov.)* Mantaua! *(Zadornov dispare.)*

CEASOVNIKOV *(declamă fără să-i pese de vuietul oceanului)*:

Pacificul nu-l recunoaşteţi
Aşa rînjeşte tot scrîşnind,
Cu colţii albi şi înspumaţi
Negrele trîmbe sfîşiind.

PLATONOV: Încetează, pînă trece furtuna! *(Zadornov apare brusc pe punte, azvîrlit de tangaj.)* Oho!

ZADORNOV: Sîntem în veacul atomic, tovarăşe comandant.

AL DOILEA MEGAFON: Staţiunea meteorologică Tokio anunţă: Taifunul Margarita se îndreaptă spre insulele Filipine. Viteza vîntului: 70 de metri pe secundă, cu rafale pînă la 110 m. Epicentrul taifunului s-a deplasat la 30° latitudine nordică.

TUMAN *(alarmat)*: O să-l putem evita?

PLATONOV: Sper. *(La microfon.)* Raportaţi viteza vîntului din cincisprezece în cincisprezece minute. *(Un nou val inundă puntea. Picăturile de apă sclipesc ca nişte steluţe de argint pe mantalele negre.)*

ZADORNOV: Taifunul! Am auzit că înseamnă „drac" în limba japoneză.

CEASOVNIKOV: Iar în chineză „vînt mare".

ZADORNOV: Da, de fapt nici nu e altceva.

(Se aude şuieratul vîntului, vuietul valurilor. Platonov cercetează cu atenţie oceanul, apoi pe rînd pe cei trei marinari care stau neclintiţi pe punte, ca şi el. Lumina lunii care urmăreşte vasul ca o pasăre speriată, ori poate licărirea albăstruie a lui Jupiter luminează chipul tuturor în această clipă de cumpănă cînd comandantul trebuie să ia o hotărîre. Şi Ceasovnikov cercetează oceanul şi parcă ar purta, în gînd, cu Platonov, o discuţie pe care ceilalţi nu o aud.)

GÎNDUL LUI CEASOVNIKOV: Şi cînd te gîndeşti că totul putea să fie altfel, dacă...

GÎNDUL LUI PLATONOV: Dacă?

GÎNDUL LUI CEASOVNIKOV: Dacă...

(Lumina se stinge treptat. În locul oceanului dezlănţuit se ridică alte cascade vii, dar de ape domesticite, şi anume arcurile multicolore ale fîntînii arteziene de pe aleea centrală de la Peterhof. Iar, dacă e cu putinţă, să se zărească în depărtare şi statuia uriaşă a lui Samson căscînd cu forţă gura leului, din care ţîşneşte un şuvoi puternic de apă... Într-o parte din parcul palatului, o masă acoperită cu postav roşu, ca pentru o solemnitate, pe care sclipesc ca aurul stileţi, epoleţi, insigne, alături de diplome. La masă, în uniforme de paradă: contraamiralul Ceasovnikov şi căpitanul de rangul doi Svietlicinîi. Cu puţin înainte, prin zgomotul festiv al cascadelor, care înlocuieşte vuietul oceanului, a răsunat glasul contraamiralului: „În conformitate cu ordinul ministrului Apărării se acordă gradul de locotenent..." În faţa mesei, absolvenţii şcolii navale în formaţie.)

CEASOVNIKOV: Micimanului Ceasovnikov Konstantin Maximovici.

CEASOVNIKOV-FIUL *(în uniforma şcolii militare de marină, iese din* *formație):* Tovarășe contraamiral, mă prezint cu ocazia avansării mele la gradul de locotenent.

CEASOVNIKOV-TATĂL: Te felicit. *(Ia de pe masă un stilet, epoleții, diploma, insigna școlii, toate legate cu o panglică, și le întinde fiului său, care se întoarce în formație.)* Micimanului... Kuklin Sviatoslav Sergheievici.

KUKLIN *(ieșind din formație):* Tovarășe contraamiral, mă prezint cu ocazia avansării mele la gradul de locotenent.

CEASOVNIKOV: Te felicit. *(Procedează ca mai înainte.)* Micimanului Platonov Alexandr Vasilievici.

PLATONOV *(ieșind din formație):* Tovarășe contraamiral, mă prezint cu ocazia avansării mele la gradul de locotenent.

CEASOVNIKOV: Te felicit. *(Procedează ca mai înainte.)* Am terminat?

SVIETLICINÎI: Da, tovarășe contraamiral.

CEASOVNIKOV: Preia comanda!

SVIETLICINÎI: Tovarăși locotenenți, peste zece minute, adunarea! La stînga-mprejur. *(Elevii execută comanda.)* Rupeți rîndurile, marș!

(Elevii o iau la fugă, Ceasovnikov pleacă, urmat de Svietlicinîi, care se uită la ceas. În același timp vin repede, ca un stol de păsărele, un grup de fete tinere gătite de sărbătoare. Sînt vreo trei, patru, chiar cinci, toate purtînd pantofi cu tocuri înalte, eșarfe colorate de voal, legate neglijent în jurul gîtului delicat, poșete identice și rochițe albe, ușoare, primăvăratice, înfoiate de vîntul șăgalnic ce adie dinspre mare. Una dintre ele este Anecika. Marinarul îndrăzneț, cu mustăcioară neagră, le sare înainte, ca o jucărie cu arc dintr-o cutie, și le salută fluierînd.)

MARINARUL ÎNDRĂZNEȚ: Mămicile voastre n-au nevoie de un ginere?

ANECIKA: Abia așteaptă.

MARINARUL ÎNDRĂZNEȚ: Alerg după trupe de întărire. Păzea!

(Salută milităreşte și dispare. Fetele izbucnesc în rîs. Din culise se aude glasul răsunător al lui Ceasovnikov: „Pentru defilare, pe companii!“ Fetele se uită una la alta, devin deodată serioase și scot toate deodată pudrierele din poșetă cu promptitudinea cu care ostașii scot la comandă cartușele din cartușieră. Din culise se aude glasul lui Ceasovnikov: „În coloană, pe grupe, la distanță de un jalonier! La umăr, arm'! Pentru onor spre dreapta, înainte-marș!“ Apare Liolia, visătoare, cu o privire galeșă, îmbrăcată în negru. Cînd dă cu ochii de celelalte fete, repetă automat mișcările lor, scoțînd din „cartușiera“ ei aceeași „muniție“. Se aude fanfara și, apoi, pași de marș.)

LIOLIA *(pudrîndu-se, întreabă cu glas tărăgănat):* E și program artistic sau începe numaidecît dansul? *(Din culise răsună puternic „Ura!“)*

ANECIKA: Ți-ar plăcea un cor de băieți? *(Face cu ochiul către prietenele ei.)*

LIOLIA: Se cunoaște că sînteți de la periferie! *(Pleacă. Anecika face o reverență în urma ei.)*

PRIMA PRIETENĂ: Ania, tu pe cine ți-ai pus ochii?

ANECIKA: Pe toți și pe nici unul.

A DOUA PRIETENĂ: Bine, dar cu cine o să dansezi?

ANECIKA: Cu toți în general și cu nimeni în special. *(O ia la fugă, urmată de celelalte fete.)*

(Fanfara se aude foarte tare, apoi din ce în ce mai încet, ca și cum s-ar îndepărta. Apare Svietlicinîi împreună cu Mașa, sora lui Kuklin. E o fată frumoasă, pieptănată lins, cu părul strîns într-un coc mare. Svietlicinîi își descheie tunica la gît. Nu mai e tînăr, are o față trecută, dar cu trăsături frumoase și cu o expresie de om bun.)

SVIETLICINÎI: Sînt istovit. De la patru dimineața n-am stat o clipă. De ce ai venit?

MAȘA: Fiindcă m-a rugat Slavka.

SVIETLICINÎI: Nu de dragul fratelui dumitale ai venit, Mașa.

MAȘA: Fii pe pace, tot cu dumneata mă mărit.

SVIETLICINÎI: Te-aș ruga, Mașa... să nu dansezi cu el! Nu vreau să-ți impun nimic, te rog doar... E penibil. Și elevii și profesorii, toți știu că azi, mîine, noi... Și așa chicotesc cum întorc spatele.

MAȘA: N-ai decît să nu-i iei în seamă.

SVIETLICINÎI: Dansează cu mine, cu fratele dumitale, cu cine vrei. Te rog foarte mult, Mașa.

MAȘA *(rece):* De măritat tot cu dumneata mă mărit, Andrei Fomici.

(Pleacă amîndoi. Din partea cealaltă vin în uniformă de paradă, ținîndu-se de gît, Ceasovnikov-fiul, Platonov și Kuklin. Se duc pînă în avanscenă, se uită în sală și strigă: „Sîntem locotenenți, sîntem locotenenți, sîntem locotenenți!" Tot îmbrățișați fac stînga împrejur și pleacă. Din fund apare Ceasovnikov-tatăl cu un pahar de șampanie în mînă. Îi iese înainte un grup de locotenenți tot cu pahare de șampanie în mînă. Răsună fanfara.)

CEASOVNIKOV-FIUL *(ridicînd paharul)*:

Să alunge veselia amarul,
Noi micimanii ne veselim.
Rîzînd, azi ridicăm paharul,
Din toată inima ciocnim.

(Locotenenții îl înconjoară pe contraamiral.)

PLATONOV: Acum, la despărțire, mai spuneți-ne un cuvînt, mai dați-ne un sfat, tovarășe amiral.

CEASOVNIKOV-TATĂL: Ce sfat aș putea să-ți dau eu ție? Tu, chiar dacă ai primi comanda unei nave, tot ți s-ar părea prea puțin. *(Ciocnind cu el.)* Vezi să nu te duci de rîpă, băiete, că prea ești încrezut. *(Platonov ciocnește cu el în tăcere.)* Ce te-a supărat? Că ai să te duci de rîpă sau că ești încrezut?

PLATONOV: Că am să mă duc de rîpă. *(Se îndepărtează.)*

CEASOVNIKOV-FIUL: Ciocnește și cu mine!

CEASOVNIKOV-TATĂL: Tu, ștrengarule, să-ți bagi mințile în cap.

CEASOVNIKOV-FIUL: Categoric, tată.

CEASOVNIKOV-TATĂL *(ciocnind)*: Noroc și să ajungi...

CEASOVNIKOV-FIUL: Ce să ajung?

CEASOVNIKOV-TATĂL: Eu aș fi mulțumit să ajungi om.

CEASOVNIKOV-FIUL: Atîta tot?

CEASOVNIKOV-TATĂL: Atît deocamdată. Dacă reușești, vom avea de ce să ne bucurăm amîndoi.

CEASOVNIKOV-FIUL: Categoric, tată.

CEASOVNIKOV-TATĂL: Hai, hai, du-te băiatul tatii. Mă plictisești. *(Bombănind.)* Categoric și iar categoric.

KUKLIN: Tovarășe amiral, mie nu-mi spuneți nimic?

CEASOVNIKOV-TATĂL: Dar ce-s eu, ghicitoare, tovarăși locotenenți? Fiindcă nu pot să vorbesc cu fiecare în parte, uite ce am să vă spun tuturor. În primul rînd: să știți că un al treilea război mondial nu va fi. În al doilea rînd: să vă faceți datoria în așa fel, încît să nu poată fi. În al treilea rînd: dacă nu m-aș gîndi că îmi va cere socoteală colegiul de partid, de care mă tem ca de o mamă iubitoare, aș da de pămînt cu acest delicat obiect de cristal. În sănătatea voastră și a flotei! Pînă la fund. *(Bea. Locotenenții beau și ei cu toții. Fanfara.)* Și acum, tovarăși ofițeri, vă las la dispoziția drăgălașelor noastre invitate. *(Întorcîndu-se.)* Unde-i capel-maistrul? Ei, tovarășe Mozart, preia serviciul de cart.

(S-a lăsat seara peste Peterhof. Cascada e luminată feeric de jos în sus de proiectoare. Se cîntă valsul de despărțire al marinarilor. Cîteva perechi traversează scena în vîrtejul valsului și dispar.)

LIOLIA *(dansînd cu Platonov)*: Toți elevii sînt de la noi, sau sînt și din țările de democrație populară?

PLATONOV: N-aș vrea să fiu indiscret, dar de ce te interesează?

LIOLIA: Pentru întărirea relațiilor cu restul Europei, micimanule.

PLATONOV: Pardon, locotenent! *(Apare Mașa singură. Se uită îngîndurată după ei. Cînd îl recunoaște pe Platonov, își aprinde o țigară și-l urmărește cu privirea.)*

LIOLIA: Mă rog, locotenentule. Ce mare scofală! Hai să ne odihnim. Într-adevăr, ai amețit de bucurie că ești de cîteva ceasuri ofițer, sau faci pe nebunul?

PLATONOV *(zărind-o pe Mașa, s-a oprit din dans și se uită în jur)*: Tadeus! Păzea! *(Un elev înalt și blond vine spre el. Către Liolia.)* Iată un prilej să stabilești relații cu restul Europei. Ți-l prezint pe Tadeus. *(Către Tadeus, care s-a apropiat.)* Să-ți fac cunoștință cu o fată. O cheamă Liolia. Vă doresc petrecere bună. *(Ciocnindu-se de perechile care dansează, se duce în cealaltă parte a scenei unde se află Mașa. Tadeus o invită pe Liolia la dans și ei încep să danseze. Kuklin, care dansează cu Anecika, trece ca un vîrtej pe lîngă Platonov.)*

KUKLIN: Nu te necăji, Platoșka, toate trec, o să treacă și asta.

PLATONOV: Ce vrei să spui? *(Dar Kuklin a și dispărut cu Anecika și Platonov se apropie radios de Mașa.)*

Credeam că nu mai vii. Şi eram disperat.

MAŞA : Am observat.

PLATONOV: Unde ai fost pînă acum?

MAŞA : Drăguţă fată. De ce ai părăsit-o în mijlocul dansului ?

PLATONOV : Ce-are a face ?

MAŞA : E o necuviinţă. La şcoală nu v-a învăţat şi bunele maniere ?

KUKLIN *(dansînd cu Anecika, se adresează lui Platonov)* : Nu te necăji, Platoşka. Nu merită.

MAŞA : Ce a vrut să spună ? Vino încoace, Slavka. Fă-mi cunoştinţă cu partenera ta.

KUKLIN *(de departe, furios) :* Lasă că ai s-o păţeşti tu ! *(Dispare.)*

PLATONOV : De ce s-a supărat ?

MAŞA : Mult îi trebuie unui frate să se supere pe sora lui? Atîta aşteaptă. Cu cine dansează ? E drăguţă fata.

PLATONOV : Ce îngăduitoare eşti azi.

MAŞA : Nu cumva era Anecika ?

PLATONOV : Mi se pare că da. E de aici, din Peterhof.

MAŞA : Cine n-o cunoaşte pe Anecika, infirmiera ?! Regina balurilor de la şcoala navală ! După ea oftează în taină toţi elevii din ultimul an ! Desigur că ai oftat şi dumneata ! Nu ?... *(Apare Svietlicinîi. Platonov îl salută milităreşte şi el răspunde fără să-l privească.)*

SVIETLICINÎI : Maria Sergheievna, îmi acorzi acest dans ? *(Către Platonov.)* Permiteţi ? *(Platonov nu răspunde.)*

MAŞA *(către Platonov) :* Cu condiţia să-ţi făgăduiesc următorul, nu-i aşa, Saşa ?

PLATONOV *(către Svietlicinîi, ironic):* Sînteţi mai mare în grad, aşa că aveţi prioritate. *(Maşa şi Svietlicinîi se duc să danseze.)*

SVIETLICINÎI *(amărît) :* „Saşa"... ce intimitate !... Toată lumea ascultă, te urmăreşte.

MAŞA : A început să mă cam doară capul.

SVIETLICINÎI : Mai putem prinde trenul electric. Ce-ar fi să plecăm ? *(Maşa nu răspunde.)* Următorul, îl dansezi... cu el ?

MAŞA : Ţi-am spus, Andrei Fomici, că mă mărit cu dumneata. *(Încep să danseze. Apare Kostea Ceasovnikov şi se apropie de Platonov.)*

CEASOVNIKOV : Ştii că a venit Maşa ? *(Svietlicinîi şi Maşa trec dansînd pe lîngă ei.)*

PLATONOV : Mai ai vreo întrebare ?

CEASOVNIKOV : Nu, totul e limpede. *(Kuklin, cînd i-a zărit pe tovarăşii săi, se întrerupe din dans şi se duce cu Anecika la ei.)*

KUKLIN : Va să zică aşa, băieţi. *(Către Platonov.)* Tu pleci în Orientul Îndepărtat, eu la Oceanul Îngheţat, iar tu, băiatul tatii *(către Ceasovnikov)*, rămîi pe loc, la detaşamentul de nave în construcţie. Neva, nopţile albe, tramvaiul cinci, şantierul naval...

CEASOVNIKOV : Vrei să mă scoţi din sărite ?

KUKLIN : Mi-a spus-o chiar Svietlicinîi adineauri.

PLATONOV *(aparent nepăsător)* : Da' ce, e prieten cu tine ?

KUKLIN *(cu înţeles):* Nu cu mine ! *(O pauză.)*

CEASOVNIKOV : Platoşka, unde te duci tu, acolo mă duc şi eu. O întind cu tine în Orientul Îndepărtat.

KUKLIN : Unde ai să fii trimis, acolo ai s-o întinzi, băiatul tatii. De, nici Oceanul meu Îngheţat nu e chiar Broadway. *(Oftînd.)* Of, copii, tare aş fi vrut şi eu să fim împreună.

ANECIKA : Dar de ce e rău să rămîi la Leningrad ?

CEASOVNIKOV : Iartă-mă, Anecika, dar asta e o discuţie între bărbaţi. Ar fi inutil să-ţi explic, tot n-ai să înţelegi.

ANECIKA : Nu văd de ce te superi ?

CEASOVNIKOV : Cum aşa ? Svietlicinîi să ştie, şi tata nu ? Se poate ? Nu, Saşa, e cu neputinţă.

PLATONOV : Să zicem. Dar ce importanţă are ?

CEASOVNIKOV : Ba are importanţă... Şi încă mare, uriaşă, colosală. Vă salut. Iartă-mă, Anecika. *(Pleacă.)*

ANECIKA : Ce-i cu el ?

PLATONOV : Tot aici erai ? Va să zică, dumneata eşti Anecika ?

ANECIKA *(roşind) :* Cum, nici nu m-ai recunoscut ?

PLATONOV : Dacă tot eşti aici, măcar spune-mi care e sensul vieţii.

ANECIKA : Auzi, nici mai mult, nici mai puţin !

PLATONOV : Aşadar, nu ştii. Să-ţi spun eu ?

ANECIKA *(ridicînd din umeri) :* Dacă ţii neapărat...

PLATONOV : Nu pot. E... secret militar.

ANECIKA : Duceţi-vă naibii ! Sînteţi nişte înfumuraţi. *(Pleacă.)*

KUKLIN : Nu trebuia s-o jigneşti. E o fată foarte detreabă.

PLATONOV : Le-aş îneca pe toate ca pe nişte pisoi !

KUKLIN : Nu te mai gîndi la ea. Caută s-o uiţi... ca un vis urît !

PLATONOV *(posomorît)* : Pe cine ?

KUKLIN : Ştii tu pe cine ! Şi-a cam luat-o în cap surioara mea. Ascultă-mă pe mine. Ia-ţi gîndul de la ea. Mă mănîncă palmele să-i trag cîteva. Pe cuvîntul meu ! Se joacă de-a v-aţi ascunselea cu tine. Nu mai fugi după ea, că tot n-ai s-o prinzi. Mi-eşti doar prieten şi... mi-e ciudă că se poartă aşa. Ce ticăloasă ! Tu nu eşti decît un băieţandru abia ieşit de pe băncile şcolii, iar dumneaei îi trebuie un bărbat cu situaţie, cu prestanţă, ca... respectivul !

PLATONOV : Eşti un băiat detreabă, Slavka !

KUKLIN : În orice caz, nu-ţi vreau răul. Uite-o că vine. Se mai şi ţine mîndră ca o păuniţă. Crezi că are nevoie de tine ? Ea caută unul cu situaţie, dragul meu. În locul tău, i-aş întoarce spatele. E o neruşinată. Mi-e şi silă să mă uit la ea. Pe cinstea mea. *(Pleacă.)*

MAŞA *(de departe)* : Slavka, de ce pleci ?

KUKLIN : Ca să nu te stînjenesc. *(Pleacă.)*

MAŞA : Mereu se supără pe mine. Mă întreb de ce ?! Aşa-i de cînd eram copil. Nici una, nici două, se bosumflă şi nu-i chip să-l scoţi dintr-ale lui. *(Pauză.)* Dinspre mare suflă azi un vînt cald, înăbuşitor ! *(Pauză.)* Şi dumneata ai fost un copil capricios, Saşa ?

PLATONOV : Duminica trecută, cînd ne-am plimbat prin grădina Palatului de Vară, mi-ai spus că mă iubeşti. S-a schimbat ceva în aceste şapte zile ?

MAŞA *(după o clipă de gîndire)* : Nu.

PLATONOV : Eu sînt trimis în Orient. Un „da" şi... ne urcăm în tren. Dacă spui nu, în aceeaşi clipă uit cum te cheamă şi te sfătuiesc să faci la fel. Atîta am vrut să-ţi spun. *(Orchestra intonează un nou vals.)*

MAŞA : Acest vals voiam să-l dansez cu dumneata. *(Platonov tace.)* Cît durează drumul pînă în Orientul Îndepărtat ? Două săptămîni, parcă. Ce plăcut trebuie să fie. *(Încruntîndu-se.)* Cît de uşor mi-ar fi să-ţi spun „da". De altfel, ştiu că înţelegi tot. Te rog să taci. Am sta alături şi am privi pe fereastră ! Ameţesc numai la gîndul ăsta ! Să plecăm împreună ! Ce minunat ar fi ! *(Pauză.)* Dar nu pot fi soţia dumitale, Saşa. *(Drăgăstoasă.)* Saşenka... Aş putea să-ţi fiu orice : prieten, tovarăş, chiar şi... în sfîrşit... înţelegi. Şi aşa, am mers prea departe !

(Trec Marinarul îndrăzneţ şi una dintre prietenele Anecikăi.)

MARINARUL ÎNDRĂZNEŢ *(abătut)* : Mămica dumitale n-are nevoie de un ginere ?

FATA : M-ai mai întrebat o dată.

MARINARUL ÎNDRĂZNEŢ *(fisticindu-se)* : Mă rog, nu mai stărui. Am făcut doar o glumă. Uite că plec. *(Îşi vede fiecare de drum.)*

MAŞA : Sînt cu trei ani mai în vîrstă decît dumneata. Astăzi n-are importanţă ; dar mîine ? Viaţa îşi are legile ei, Saşenka. Eu nu sînt o şcolăriţă naivă. Şi nu vreau să fac nimănui rău. Nici dumitale, nici mie. Dă-mi mîna, Saşenka. Ce fierbinte e. A lui Svietlicinîi nu e aşa. Să ştii că e un om detreabă. Are inimă bună, dar mîna lui nu e atît de caldă ca a dumitale. Dumneata trebuie să-ţi vezi mai întîi de carieră. Nevasta, familia, grijile mărunte nu ţi-ar fi decît o povară. Căminul dumitale trebuie să fie acum vasul şi numai vasul. *(Ca şi cum ar vrea să se convingă pe ea însăşi.)* Crede-mă, acum asta trebuie să fie preocuparea dumitale principală, nu eu. Vara, ai să vii în concediu. *(O pauză.)* La mine. *(Pauză.)* O să ne scriem şi o să ne dăm întîlnire în Crimeia.

PLATONOV *(ridicîndu-se)* : Vrei să fii pentru mine o simplă distracţie ? N-am nevoie de aşa ceva. Uite că vine superiorul meu... în grad şi vîrstă. Acţionează ! *(Salută milităreşte şi pleacă. Maşa rămîne în picioare fără să spună un cuvînt. Svietlicinîi se apropie de ea.)*

SVIETLICINÎI : Poftim ţigările. Ţigări bulgăreşti, „Femina", după cum mi-ai cerut. *(Maşa ia o ţigară şi o aprinde. Mîinile îi tremură.)* M-ai trimis după ţigări, ca să poţi rămîne singură cu el ? Să nu crezi că ceilalţi nu observă. Nu mă umili, chiar dacă nu mă iubeşti.

MAŞA : Nu te iubesc ! Poftim, iar o iei razna. *(După o clipă de tăcere, cu tristeţe.)* Şi valsul următor, e tot al dumitale, Andrei Fomici. *(Porneşte spre locul de dans, urmată de Svietlicinîi. Apare amiralul Ceasovnikov cu fiul său. Pe figura tatălui e întipărit un zîmbet de circumstanţă şi la tot pasul duce două degete la* *chipiu, răspunzînd prietenos, dar în treacăt, la saluturi.)*

FIUL : Va să zică, tu ai pus totul la cale. Numai tu. Așa-i ? *(Tatăl nu-i răspunde.)* Sigur, pentru tine sînt un mucos, și atît.

TATĂL : Mai încet.

FIUL : Da, un mucos. „Băiatul tatii". Și mai spuneai să mă fac om. „Măcar om." Of...

TATĂL : Mai încet.

FIUL : Îți dai seama în ce situație m-ai pus ? M-ai făcut de rîs față de Platonov, față de Kuklin, față de toți colegii mei.

TATĂL *(adresînd un zîmbet de politețe unui ofițer care trece) :* Nu ridica tonul, auzi ?!

FIUL : Contramandează ordinul.

TATĂL : Ce ești tu, militar sau un pierde-vară ? Ordinul e ordin.

FIUL : Nu mă duci chiar așa ușor, tată ! E destul să telefonezi la Moscova și ordinul se contramandează. Oricum, cuvîntul tău mai are oarecare greutate. Și la urma urmei, parcă ceri o favoare ? Ceri să mă trimită în Orientul Îndepărtat !

TATĂL : Ascultă, Kostik...

FIUL : Nu vreau să te ascult. Uite că nu mai vreau. Kostik în sus, Kostik în jos, dar puțin îți pasă că și Kostik al tău are un ideal. Află că „băiatul tatii" vrea să pornească în larg, pe marea vieții, cu propriile sale forțe, nu remorcat de alții. Oricît ți s-ar părea de curios, nu vreau să mă ascund după tine, deși ai o spinare lată de amiral. Adu-ți aminte ce ne-ai învățat chiar tu.

TATĂL *(salutînd în stînga și în dreapta) :* Nu mai zbiera așa, că mă faci de rușine.

FIUL : Se potrivește cu ceea ce mă silești acum să fac ?

TATĂL : Vorbește mai încet.

FIUL : Mă înveți să recurg la tertipuri ?

TATĂL : Copil fără minte ce ești ! Nu pentru tine o fac, ci pentru mine. Înțelegi ?

FIUL : Nu, și nici nu vreau să înțeleg.

TATĂL *(cu glasul sugrumat) :* Mi-e greu să rămîn singur.

FIUL : Ești încă în floarea vîrstei, ai să te însori. *(Pauză.)*

TATĂL : Egoist mai ești, ticălosule !

FIUL : Mai încet.

TATĂL : Măgarule !

FIUL : Vorbește mai încet, n-auzi ?

TATĂL : Unde vrei să te duci ? Hei, spune mai repede. Ei ?

FIUL *(uluit, în șoaptă) :* În Orientul Îndepărtat, tăticule.

TATĂL : Bine. Acolo ai să pleci. *(Fără să mai răspundă la salutul unui locotenent care trece pe lîngă el, pleacă repede, călcînd apăsat și e gata să se ciocnească de o pereche care îi iese înainte valsînd. Ceasovnikov-fiul scoate din buzunar un pachet de țigări neînceput, îl deschide nervos și își aprinde o țigară. Kuklin vine spre el.)*

KUKLIN : Taică-tău pare cam rău dispus. Ce-i cu el ?

CEASOVNIKOV : Slavka, plec !

KUKLIN : Unde ?

CEASOVNIKOV : În Orientul Îndepărtat.

KUKLIN : Ți-a făcut cheful, pînă la urmă ?

CEASOVNIKOV : Plec cu Platoșka ! Mi-am regăsit prietenul, dar se pare că mi-am pierdut tatăl. Ce zici, bem ceva ?

KUKLIN : Dacă ai motive, de ce nu ? Faci cinste cu o limonadă ?

(Pleacă amîndoi. Apare Anecika, făcîndu-și vînt cu eșarfa. Platonov, cufundat în gînduri, îi iese înainte. Cînd dă cu ochii de el, Anecika roșește. El însă trece pe lîngă ea ca și cum n-ar fi văzut-o. Dar se întoarce brusc.)

PLATONOV : Ascultă ! Vreau să te întreb ceva.

ANECIKA *(tresare, apoi se întoarce și spune cu răceală ostentativă) :* Pe mine ?

PLATONOV : Mi se pare că am fost cam mojic adineaori cu dumneata.

ANECIKA *(la fel de rece) :* Și mie mi se pare.

PLATONOV : Te rog să mă ierți. *(O pauză.)* N-am avut plăcerea, nici prilejul, nici răgazul să te cunosc mai de-aproape. Dar am auzit despre dumneata o mulțime de lucruri măgulitoare.

ANECIKA *(tăios) :* Sper că nu mai ai să-mi spui nimic și pot pleca. *(Dă să plece.)*

PLATONOV : Ba nu, vreau să-ți mai spun ceva.

ANECIKA : Anume ?

PLATONOV : Știi, un locotenent, colegul meu de cameră, a completat în felul următor un chestionar : Numele, Stepanov ; prenumele, Stepan ; numele după tată, Stepanovici ; anul nașterii, 1930 ; naționalitatea, rusă ;

situaţia familială, bună! *(O pauză.)* Mărită-te cu mine, Anecika.

ANECIKA: Ce ţi s-a năzărit? *(Pauză.)*

PLATONOV: Să-mi spui numai „da" ori „nu". Fără prolog şi fără epilog. *(Pauză.)*

ANECIKA: Aşa... din senin?

PLATONOV: Sînt repartizat la flota din Pacific şi plec în curînd. Vino cu mine. *(Pauză.)*

ANECIKA: Vorbeşti serios?

PLATONOV: Mai mult decît serios. *(Pauză.)* Prin urmare... nu?

ANECIKA: Da.

(Pauză. Răsună din nou valsul de despărţire al marinarilor.)

PLATONOV: Dansăm?

ANECIKA: Da.

(Se duc să danseze fără să-şi mai spună nici un cuvînt. Perechile se învîrtesc în ritmul valsului. Întîi sînt tot atît de multe ca la începutul balului, apoi din ce în ce mai puţine, pînă dispare şi ultima pereche; încetează jocul multicolor al fîntînilor arteziene, lumina proiectoarelor scade treptat, apoi se stinge, iar muzica tace. În noaptea albă se conturează ca o sprînceană un ţărm îndepărtat, golful argintiu străluceşte blînd şi se profilează Kronstadtul, dominat de cupolele catedralei din Piaţa Ancorelor. Pe scena acum pustie, apar Ceasovnikov, Platonov şi Kuklin. Sînt obosiţi, mahmuri, cu gulerul de la tunică descheiat, cu chipiul dat pe spate ca în nuvela „După bal" de Tolstoi.)

CEASOVNIKOV: A naibii gheată, cum mă mai strînge! *(Se aşază pe o bancă.)* Bătrînul!... A plecat la Leningrad fără să-şi ia rămas bun. *(Îşi scoate o gheată, apoi deodată, aşa cum e, cu un picior încălţat şi cu celălalt doar în ciorap, sare de pe bancă, se repede la Platonov şi la Kuklin, îi îmbrăţişează cu putere şi, gesticulînd cu gheata, declamă.)*

Sînt inspirat şi-aş tot compune
Dar, dragii mei, eu nu-ndrăznesc
Cu-a mele versuri, rele ori bune,
Răbdarea să vi-o istovesc.

KUKLIN: Bravo ţie, se vede că eşti un om cu tact.

CEASOVNIKOV: Măi băieţi, de-am putea şti cu...

KUKLIN: Ce?

CEASOVNIKOV: Nici eu nu ştiu. *(Către Kuklin.)* Tu ce-ţi doreşti mai mult decît orice?

KUKLIN: Zeamă de varză!

CEASOVNIKOV: Ştiţi, băieţi, eu uneori am chef să cînt la vioară, alteori să mă însor cu Anecika. Iar cîteodată... chiar să fiu ministru.

KUKLIN: De, ministru mai zic şi eu. Dar nu înţeleg de ce ţi se năzare să cînţi la vioară. Aşa eşti tu, toate le faci dintr-o toană!

PLATONOV: Cu cine ziceai că ai vrea să te însori?

CEASOVNIKOV: Cu Anecika, bunăoară. Ai ceva împotrivă?

PLATONOV: Nu. *(O pauză.)*

KUKLIN: Aflaţi, prieteni, că eu am nimerit pe negîndite la şcoala navală. Datorită troleibuzului numărul patru. Pornisem să-mi depun actele pentru examenul de admitere la Politehnică şi, din greşeală, am coborît la altă staţie. *(Către Platonov.)* Dar tu?

PLATONOV: Eu mîine plec la Tambov s-o văd pe mama.

CEASOVNIKOV: Ei, băieţi, băieţi... *(Tac cu toţii şi privesc îndelung golful argintiu, nemişcat ca o oglindă, şi Kronstadtul care se profilează în depărtare. Se luminează din ce în ce mai tare.)*

(Se stinge lumina... iar cînd se aprinde din nou, au trecut şase ani. Aceasta va reieşi din text şi din înfăţişarea oarecum schimbată a personajelor.

Ţărmul Oceanului Pacific, stînci, dune. La chei e ancorat torpilorul „Vzvolnovannîi". Lumina cade pe un hublou al vasului şi pătrunde în cabina comandantului, care este căpitanul de rangul trei Platonov. Prin hubloul deschis se aude plescăitul valurilor şi se văd ultimele raze ale soarelui domol de toamnă, care apune îndărătul dunelor. Se aude vag muzica transmisă prin staţia de radioficare a vasului.

Platonov intră în cabină, după ce lasă să treacă mai întîi pe şeful statului-major al escadrei, căpitanul de rangul întîi Zub, şi pe Kuklin, acum căpitan-locotenent. Acesta a devenit mai voinic şi mai matur. Are treizeci de ani, dar pare mai în vîrstă, după cum mai în vîrstă pare şi Platonov, care e abia cu un an mai mare. Zub s-ar putea să aibă patruzeci şi cinci de ani, sau poate chiar mai mult.)

ZUB: Platonov, Moscova *(arătînd spre Kuklin)* îţi trimite un salut şi o veste bună. Deocamdată, înainte de a primi ordin de sus, echipajul nu trebuie să afle nimic. *(O pauză.)* Plecaţi în misiune în străinătate sub pavilionul comandantului flotei din Pacific.

PLATONOV : Servesc Uniunea Sovietică.

ZUB : Dar Kuklin şi cu mine pe cine servim ? *(Se aşază, îşi scoate chipiul şi îl şterge pe dinăuntru cu mîneca.)* Vasul-comandant va fi crucişătorul uşor „Dzerjinski". În capul formaţiei vei naviga dumneata, iar în coada formaţiei contratorpilorul „Vojlivîi".

PLATONOV : Am înţeles.

ZUB : Pentru pregătire nu vi se acordă nici o clipă în plus faţă de timpul prevăzut în regulament. Deci, acţionează cu viteză maximă. La nevoie, te poţi bizui pe ajutorul serviciului de aprovizionare al comandantului flotei. De altfel, ai acolo şi prieteni care îţi vor da o mînă de ajutor. Străbateţi patru mări, treceţi pe lîngă opt state, traversaţi de două ori oceanul şi, bineînţeles, ecuatorul. Veţi face escale în trei porturi din ţări capitaliste şi, în total, dus şi întors, veţi parcurge vreo opt mii de mile. Ai să verifici aşadar tehnica nouă, din dotare, gradul de pregătire al echipajului, şi pe dumneata însuţi, ceea ce de asemenea n-o să strice.

KUKLIN *(zîmbind) :* Va fi o probă de rezistenţă.

ZUB : Şi de stabilitate. Sîntem doar în perioada taifunurilor. *(Muzica transmisă prin megafon se întrerupe brusc şi răsună un glas aspru : „Începe curăţenia". Zub tresare. Se aude din nou muzica.)* Cine... urlă în felul ăsta ?

PLATONOV : Secundul, cine altul ?

ZUB *(după o clipă de gîndire) :* Dacă n-ai încredere în vreun membru al echipajului, îl debarcăm.

PLATONOV : Am încredere în toţi.

ZUB : E bine să ai încredere în oameni. Totuşi, ţine seama, Platonov, că ţara unde vă duceţi este musulmană. Acolo sînt şi fanatici, unii chiar exaltaţi. Puteţi să vă aşteptaţi la provocări. Ştii, mă refer în primul rînd la... poziţia faţă de femei. Gîndeşte-te bine, dacă ai vreo îndoială în privinţa cuiva, fă raport din timp.

PLATONOV : N-am îndoieli în privinţa nimănui.

ZUB *(către Kuklin) :* Şi asta-i una din trăsăturile lui pozitive. *(Către Platonov.)* Ai dreptate, marinarii noştri sînt nişte băieţi conştienţi, serioşi şi aşa mai departe, dar cum răspunderea lor o porţi dumneata şi nu trustul alimentar, nu trebuie să uiţi că... anumite lucruri n-au fost predate pentru a sta în frigider cît timp durează serviciul...

PLATONOV : Vor sta cît timp va dura misiunea.

ZUB *(către Kuklin) :* Ce zici de el ?

KUKLIN *(făcîndu-i cu ochiul lui Platonov) :* Vezi să nu te duci de rîpă, băiete, că prea eşti încrezut. Mai ţii minte ? *(Către Zub, în glumă.)* Aşa i-a prezis o ghicitoare acum şase ani.

ZUB : Da, trece vremea, şi încă în goană. Generaţia mea va fi scoasă în curînd la reformă. Aşadar, ne-am înţeles. *(Se ridică şi îl bate pe Platonov pe umăr.)* Mîine vei fi convocat la comandantul flotei, pentru preluarea misiunii. Iei cuvîntul, dar nu depăşeşti cinci minute. Deci, coordonează-ţi bine ideile şi concentrează-le. Dar nu pe hîrtie. Comandantul nu poate suferi acest sistem. Eşti lămurit, Platonov ?

PLATONOV : Pe deplin !

(O bătaie în uşă. Intră secundul, căpitanul de rangul trei Tuman, care salută. Deşi subalternul lui Platonov, se vede că e mai în vîrstă decît el : are probabil 35—37 de ani.)

ZUB : Ei, dacă totul e limpede, am putea să ne clătim şi noi gîtlejul cu cîte un păhărel. Poate ni s-ar muia puţin glasul. *(Uitîndu-se la Tuman şi rîzînd mulţumit de gluma făcută.)* Ce zici, tovarăşe Tuman ?

PLATONOV : Nici eu n-aş avea nimic împotrivă, Mitrofan Ignatievici, dar am introdus legea prohibiţiei pe bord.

ZUB : În calitatea mea de şef de stat-major al escadrei, azi îţi dau voie s-o încalci. Avem doar un oaspete. Şi încă din capitală.

PLATONOV : Vă jur că n-am nici o picătură.

ZUB : Oare nici şeful cambuzei să nu aibă vreo sticlă pusă deoparte ?

TUMAN *(în poziţie de drepţi) :* Tovarăşe căpitan de rangul întîi, conform ordinului comandamentului, nu ţinem alcool la bord.

ZUB : Atunci, de ce ai un nas ca o pătlăgea ?

TUMAN : Din pricina vîntului de pe puntea de comandă.

ZUB *(luîndu-şi chipiul) :* Legea prohibiţiei văd că o aplicaţi, în schimb încălcați legile ospitalității marinărești. *(În timp ce se îndreaptă spre ușă, către Platonov.)* Fiindcă veni vorba de legi, de ce dumneata, care aplici legile cu atîta strictețe, l-ai șters pe Ceasovnikov de pe lista celor propuși pentru demobilizare? Eu îl și amenințasem...

PLATONOV: Conform instrucțiunilor, Ceasovnikov nu poate fi demobilizat, el nu se integrează în această categorie, nici ca vîrstă, nici după alte criterii.

ZUB: În toate cazurile aplici atît de scrupulos instrucțiunile?

PLATONOV: De Ceasovnikov am nevoie.

ZUB: Dumneata?

PLATONOV: Flota.

ZUB: Dar el, de flotă?

PLATONOV: Și mai mult decît flota de el!

ZUB: Bine, dar dragoste cu sila nu se poate.

PLATONOV: Mai există și dragoste cu năbădăi.

ZUB: Iartă-mă, dar asta e o noțiune demodată, care nu se potrivește cu felul dumitale de a gîndi.

PLATONOV: Tovarășe căpitan de rangul întîi, eu nu mă țin de modă cu orice preț.

ZUB: Se vede că încă nu te-a scuturat destul viața, tovarășe căpitan de rangul trei. *(Salutîndu-l pe Kuklin.)* Te salut. *(Către Platonov, arătînd spre Kuklin.)* Dacă te ții de litera legii și nu te înduri de-un păhărel pentru musafir, măcar ospătează-l omenește. Ciorba-i gustoasă la voi, tovarășe secund?

TUMAN: În orice caz, e fierbinte.

ZUB: Te rog să mă ierți că mă amestec, dar tare mai răcnești prin megafon. Cînd ți-am auzit glasul, m-am speriat eu, darmite marinarii!. *(Iese. Platonov îl conduce.)*

PLATONOV: Mă întorc numaidecît, Slavka. *(Iese.)*

KUKLIN: Aș vrea să-mi răspunzi la cîteva întrebări, tovarășe secund. *(Scoate un carnet.)*

TUMAN: Ce informații aș putea să vă dau eu? Cînd pe un vas lucrurile merg bine, e meritul comandantului. Cînd însă merg rău, e vinovat secundul, șeful cambuzei.

KUKLIN: Îți aparține aforismul? *(Însemnă ceva în carnet.)*

TUMAN *(posomorît)*: De n-aș fi secund, aș rîde și eu.

KUKLIN: Pe cîte știu, ai fost comandant pe „Bîstrîi".

TUMAN: Am fost. *(Își aprinde luleaua.)* Acum, de cînd am ajuns fată la toate pe „Vzvolnovanîi", am să mă înscriu și la cercul de croitorie pentru gospodine. *All right!*

KUKLIN: Dar să urzești și să țesi știi? *(Tuman tace.)* Cum poate gîndi așa, un ofițer de pe un vas de război?

TUMAN: Gîndesc și eu în spiritul vremii. *(În prag apare Platonov.)* De vreme ce pe vas există tot soiul de cercuri de amatori: de matematici, de radiotelegrafie, de fotografie, de automobilism, de ce n-ar exista și un cerc *(îl vede pe Platonov, dar se preface că nu l-a observat)* ...de croitorie. Și așa, din cercuri și cerculețe, din grădini și grădinițe, iată că înflorește cea mai deplină democrație. Ce credeți că îmi raportează ofițerii? Tovarășe secund, azi am coborît de două ori în dormitorul echipajului și am sărit capra cu marinarii. Mîine am să mă duc de trei ori. Să cîntăm în cor și să tragem o căzăcească. *(Pauză.)*

PLATONOV: Ai treabă cu mine? Atunci să vii *(privește ceasul)* la ora 17.

TUMAN: Îmi permiteți să mă retrag?

PLATONOV: Da. Și să ții minte, tovarășe căpitan de rangul trei, că este o chestiune serioasă și de lungă durată. Foarte serioasă și de foarte lungă durată.

TUMAN: Ce anume?

PLATONOV: Cercurile de croitorie, cum le spui dumneata. Te aștept la ora 17. *(Tuman salută în tăcere și iese.)* Ai auzit? Dacă ar fi după el, ar hrăni ofițerii numai cu carne crudă, ca pe cîini, ca să fie cît mai fioroși. Și culmea, e convins că el are dreptate. Slavka, Slavka, Slavka, ce fericit sînt că te văd, diavole. Au trecut șase ani de cînd ne-am despărțit și parcă a fost ieri... *(Încruntîndu-se.)* Auzi, cercuri de croitorie! Desigur, birocrația, îngustimea de vederi pot goli de conținut orice noțiune. Mai sînt destui care se pricep de minune la așa ceva. Oare, n-am putea trăi cu mai puține hîrtii și hîrtiuțe? Să punem pe primul plan fondul, nu forma. De ce unii oameni nu văd în munca lor decît o simplă slujbă, și nimic mai mult? Gîndește-te, oare e puțin lucru ca dintr-un recrut, care, atunci cînd se urcă prima oară pe vas, nu se pricepe aproape la nimic, să faci nu numai un bun marinar, un cetățean conștient, dar și un om care se pricepe la toate ? Doar marinarul își petrece patru ani din viață pe vas. Și cîți ani are omul de trăit în total, Slavka ? Știi, pe torpilorul nostru era un flăcău, Iunovici, mare campion la sărit capra. Eu l-am dat jos de pe capră și l-am trecut în cercul de matematici. Ei bine, Slavka, pregătesc o surpriză pentru întreaga flotă, dar deocamdată, să nu sufli o vorbă! *(În șoaptă.)* Pe vasul meu s-au pregătit două brigăzi complete pentru Altai, compuse din electricieni, tractoriști, șoferi. Înțelegi ? Dar să nu sufli nimănui un cuvînt ! Cum termină stagiul militar, îi și pornesc să dea bătălia pe oceanul stepei. Aceste brigăzi vor purta numele torpilorului „Vzvolnovannîi". Așa ne-am înțeles de pe acum, în secret. Sună frumos, nu ?

KUKLIN : Ascultă, Platoșka, nu cumva ești un carierist ? *(Pauză.)*

PLATONOV : Ba da.

KUKLIN : Ei, n-o lua nici tu chiar așa. Am glumit.

PLATONOV : Eu însă nu.

KUKLIN : Te-ai supărat ?

PLATONOV : Nici gînd. Sînt doar militar, și care militar nu se gîndește la cariera lui ? Aș fi un ipocrit, dacă aș pretinde că nu-mi doresc încă o stea pe epoleți. Dacă mi s-ar încredința o brigadă, aș dori o escadră, iar dacă mi s-ar da comanda unei escadre, aș vrea o flotă.

KUKLIN : Îți amintești de basmul cu peștișorul de aur ?

PLATONOV *(în glumă)* : Dacă e vorba să cazi, barem să cazi de pe un cal mare, Slavka !

KUKLIN : De tine n-am grijă. Tu n-ai să cazi. Știi să te ții bine în șa. Și, fiindcă veni vorba, Platoșka, trebuie să-ți spun, tot la figurat... Eu n-am reușit să mă urc nici pe o mîrțoagă, darmite pe un cal mare. Am rămas pe jos. Și numai din vina mea. Ți-o spun cinstit, ca între comuniști. *(Pauză.)* Da, Slavka Kuklin nu s-a realizat. N-a făcut mare lucru în cariera lui militară. Cînd mi-a prezis viitorul, ghicitorul era beat. Fii pe pace, cînd ai să te întorci din misiune, steluța rîvnită o să vină singură la tine. Și nu numai pe epoleți, dar și aici *(îl bate pe piept)*. De acum înainte, or să se înșire singure pe pieptul tău, ca rîndunelele. E destul să întinzi pieptul. Ai tras o carte cîștigătoare. Dar ce să mai vorbesc de tine, pînă și „băiatul tatii" mi-a luat-o înainte. Mereu dai în gazeta centrală a flotei peste stihuri de-ale lui. Și mai toate-s ca acestea :

Semnalul de luptă răsună
Etrava spintecă marea
Spuma-i deasă ca-n furtună,
Uiți de somn și scrutezi zarea...

Sînt la o mie de leghe de Pușkin, și totuși se publică. Eu însă, Platoșa, nici nu mai țin minte prin cîte servicii și funcții m-am perindat. Le cunosc gustul la toate, dar nici una nu mi s-a părut prea dulce. Să fiu eu oare mai prejos decît alții, Platoșa ?

PLATONOV : S-ar părea că nu.

KUKLIN *(bătîndu-se cu un deget peste frunte)* : Aici n-am tărîțe. Cît despre caracter, e suportabil, cu toate că, pe măsură ce trece vremea, devin tot mai irascibil. În serviciu, fac față. În societate, știu să mă port. Diploma, nici mai bună, nici mai rea ca a altora. Și totuși, n-am ajuns nimic. Am rămas la periferia marinei, în serviciile ei auxiliare. Sînt ca o navă de servitudine, un tanc petrolier sau un șlep-cisternă din acelea care o să te aprovizioneze pe tine în larg cu combustibil și apă potabilă. Tu vei pleca mai departe, spre tropice, spre acele meleaguri fermecate pe care le visam în copilărie, iar petrolierul sau cisterna se vor întoarce înapoi, în portul de bază, și vor trage la un chei care duhnește a scrumbii stătute. Fiecare cu ale lui. Tu vei traversa ecuatorul, în timp ce eu voi trimite rapoarte despre tine, la Moscova. Ba, voi mai și tremura că poate n-o să le placă superiorilor stilul meu. Lupta pentru pace se întețește, efectivul armatei se restrînge, mai trece un an, doi, fără să mai capăt nici o steluță, și pot să-mi iau adio de la marină ca element necorespunzător. Ce-mi rămîne de făcut ? Să-mi cumpăr o pălărie și să devin civil ? Unde să mă duc ? Ce să fac ? De ce meserie să mă apuc ? Să vînd limonadă într-un chioșc ? Acum se introduc peste tot automate. Să mă fac ospătar ? Dar și pentru a duce o tavă încărcată fără s-o scapi, se cere talent.

PLATONOV *(pe gînduri)* : În orice meserie se cere talent.

KUKLIN : Și ca să te descurci în viață îți trebuie talent... plus noroc. Altfel, te duci de rîpă. Am ajuns la această concluzie pe baza propriilor mele constatări. Şi, crede-mă, am cunoscut o mulţime de oameni şi i-am observat îndeaproape. Şi la tine, Platoşa, mă gîndesc adesea. Îţi urmăresc cariera cu foarte mult interes, de parcă ar fi vorba de a mea. Tu ai succes în orice întreprinzi. Uite, bunăoară, cercurile de studii, brigăzile pentru Altai pe care le-ai organizat, şi cîte şi mai cîte. Ca să nu mai vorbesc de felul cum e apreciată pregătirea ta militară. La statul-major al flotei, s-au primit nenumărate rapoarte despre faptul că în ultima vreme vasul tău e primul pe flotă şi că ai ieşit primul atît la aplicaţiile tactice, cît şi la tragerile de artilerie, după cum am şi raportat telefonic la Moscova. De la început ai fost la largul tău în unităţile operative şi mergi din succes în succes. Cînd eşti însă ghinionist şi nimic nu-ţi reuşeşte în viaţă, trebuie să te resemnezi.

PLATONOV : Nu te ştiam aşa.

KUKLIN : Cum, adică ?

PLATONOV : Aşa înţelept.

KUKLIN : Eu, înţelept ? Înţelept eşti tu. Eu nu sînt decît un prost ca toţi proştii. *(Pe gînduri.)* Asta-i specific familiei noastre. Uite, Maria, de pildă. Ai fi zis că femeia asta e mai calculată decît Wall Street-ul. Juca tare. Pe vremuri, era îndrăgostită de tine, tu erai visul ei, dar... a ştiut să-şi învingă sentimentele. De ce te încrunţi ? Nu spun decît adevărul. Şi Svietlicinîi a făcut o carieră strălucită. Candida chiar la gradul de contraamiral. Cine s-ar fi gîndit că suferă de inimă şi că boala are să-l doboare ? Aşadar, şi surioara mea şi-a greşit socotelile în viaţă. În materia asta, şi cibernetica este neputincioasă. Acum, Maria e văduvă şi, fiindcă a îndrăgit Oceanul Pacific, s-a stabilit aici. Ieri am fost la ea. Locuieşte afară din oraş, la kilometrul 8. Am băut un coniac grozav, cinci stele. De fapt, şi corabia ei a naufragiat, deşi n-ar recunoaşte-o nici în ruptul capului. Am impresia că discuţia noastră nu-ţi face plăcere. Aşa-i ? *(Platonov tace.)* Şi eu credeam că eşti fericit din toate punctele de vedere. *(Pe neaşteptate.)* Te-ntîlneşti cu ea ?

PLATONOV : Nu.

KUKLIN : Înţeleg. Ţii să păstrezi conspiraţia. De, eşti căsătorit şi familia trebuie cruţată. Biata Maşenka... „Aici ai trăit, şi cîntînd, pentru mine, logodnicul tău, un covor ţesînd..." *(O pauză.)* Dar Ania, cum o duce ?

PLATONOV : Obişnuit !

KUKLIN : Maşa mi-a spus că ai două fetiţe. E adevărat ?

PLATONOV : Da, două fetiţe. *(O bătaie în uşă.)* Intră !

(Ceasovnikov, foarte palid, dă buzna în cabină.)

CEASOVNIKOV : Adineauri, pe chei... nici nu-mi vine să cred...

PLATONOV : Despre ce e vorba ? Ai putea măcar să-i dai bună ziua lui Slavka.

CEASOVNIKOV : Ne-am mai văzut. Adineauri, ne-am întîlnit cu Zub pe chei şi mi-a spus : „Eu personal am fost de acord. Dar ce să-ţi fac dacă nu vor prietenii dumitale ? Lor să le mulţumeşti." Să mă fi minţit ? Ce-a vrut să spună ? Doar aici, în Orient, pe cîte ştiu, n-am decît un singur prieten.

PLATONOV : Eu te-am şters de pe listă. *(O pauză.)*

CEASOVNIKOV : Îmi permiteţi să plec, tovarăşe căpitan de rangul trei.

PLATONOV : Stai, mă prostule...

CEASOVNIKOV *(cu glasul tremurînd de enervare)* : Tovarăşe căpitan de rangul trei, îmi permiteţi să plec ?

PLATONOV : Stai jos !

KUKLIN : Stai jos, zănaticule, n-auzi?

CEASOVNIKOV: Slavka, totul s-a prăbuşit. Ce infamie ! Dintr-o singură trăsătură de condei. Fiindcă aşa i s-a năzărit dumnealui. Ce infamie !

KUKLIN : Kostik, vino-ţi în fire.

CEASOVNIKOV : De o asemenea trădare e capabil numai...

KUKLIN : Cel mai bun prieten, ştiu ! Of, copii, copii ! După ce nu ne-am văzut de-un veac, în loc să ne spunem ce avem pe suflet, voi vă ţineţi de prostii. Vă creaţi singuri dificultăţi imaginare, ca să le învingeţi apoi în mod eroic.

CEASOVNIKOV : Înţelege-mă, Slavka. Pe prima listă de demobilizaţi n-am fost trecut. Bine, îmi zic, s-o aştept pe a doua. Şi ieri, cînd a sosit, totul era stabilit categoric. Dar iată că acum speranţele mi-au fost spulberate. Sînt un om distrus. Şi cine m-a distrus, cine ?

KUKLIN : Las' c-o să mai vină şi a treia listă, şi a zecea. Află, băiatul tatii, că demobilizarea este tot atît de inevitabilă ca şi prăbuşirea capitalismului.

CEASOVNIKOV : E în joc soarta mea, şi ţie îţi arde de glume.

KUKLIN : Soarta ta s-a hotărît... *(cu căldură)* aşa cum e mai bine pentru tine, Kostik. Măcar în ceea ce priveşte viitorul apropiat. Rămîi în marină, băiete. Şi ai să-i mai spui încă multă vreme „dumneavoastră“ acestui diavol !

CEASOVNIKOV : Mă ţii cu forţa ?

PLATONOV : Dacă va fi necesar, şi cu forţa.

KUKLIN : Dragul meu, cînd nu poţi face ceea ce-ţi place, caută măcar să-ţi placă ceea ce faci.

CEASOVNIKOV *(care nici nu l-a ascultat pe Kuklin, se adresează furios lui Platonov) :* Necesar pentru cine, pentru tine ?

PLATONOV : Pentru tine.

CEASOVNIKOV *(sfidîndu-l) :* Fireşte, dumnealui ştie mai bine ce e necesar pentru mine şi ce nu.

PLATONOV : Într-adevăr, aşa este.

KUKLIN : Nu ţi-e prieten ? Ce dracu'!

CEASOVNIKOV : Mi-a fost.

PLATONOV : Caraghiosule !

CEASOVNIKOV *(tremurînd de furie) :* Dacă nu m-a cuprins deznădejdea, e numai fiindcă sînt ferm hotărît.

PLATONOV : Ce vrei să spui ?

CEASOVNIKOV : Dacă nu mi se dă drumul cu binele, nu-i nimic, fac eu ce fac şi tot plec. Plec cu orice preţ.

PLATONOV *(ironic) :* Chiar cu preţul trădării de patrie ?

KUKLIN : Potoliţi-vă, băieţi, că aţi început să o luaţi razna.

PLATONOV *(către Ceasovnikov)* : Mă ameninţi ?

CEASOVNIKOV : Te previn doar. *(O pauză.)*

PLATONOV : Ce zici, se cade să-i divulg un secret militar ? Ei, fie ce o fi. Numai să-ţi ţii gura ! „Vzvolnovannîi“ pleacă într-o misiune în străinătate, o călătorie cum n-ai visat nici pe vremea cînd erai elev. Vom străbate patru mări, vom vedea opt ţări... aşadar, lasă mofturile. Iar cînd ne întoarcem, te propun pentru avansare în gradul de căpitan-locotenent. Kostik, peste un an mi se dă comanda unui vas dotat cu cea mai modernă tehnică ! Trecem pe el împreună cu tot echipajul. Pe un astfel de vas, radiotehnica e hotărîtoare şi ai să te simţi la largul tău.

CEASOVNIKOV : Eu, prin firea mea, nu mă împac cu milităria. Tu eşti un militar înnăscut. Eu, nu. Eu nu mă pot obişnui cu viaţa asta, nu-mi dă nici o satisfacţie. N-o suport fiindcă, prin însăşi structura mea, sînt civil.

KUKLIN : Aşa ai fost tu întotdeauna. Ţi se năzare deodată cîte ceva şi nu mai vrei să ştii de nimic. Înainte, ai ţinut cu orice preţ să pleci în Extremul Orient şi acum te-ai hotărît brusc...

CEASOVNIKOV : Nu m-am hotărît brusc. M-am convins încetul cu încetul că n-am ce căuta în flotă. Categoric.

PLATONOV *(enervat) :* În viaţa civilă n-ai ce căuta. Flota a făcut din tine un om. *(Către Kuklin.)* Nu-ţi aminteşti în ce hal era cînd a venit la şcoală ? Nu puteai să-l atingi nici cu o floare. Era „băiatul tatii“, ce mai tura-vura. Dacă l-am fi lăsat, ar fi trîndăvit pînă la prînz în pat. Crezi poate că Slavka şi cu mine nu te cunoaştem ? Cine îşi mai rătăcea cartelele de pîine în timpul blocadei ? Numai tu. La şcoală ţi-ai mai băgat minţile în cap, ai fost ţinut din scurt şi frecat bine, pînă ai căpătat lustru. Ţi s-a dat în mînă o meserie de mare viitor, o cheie de aur cu care poţi pătrunde în secolul al douăzeci şi unulea. *(Face un gest de plictiseală.)* La urma urmei, nimeni nu te-a mînat cu bîta la şcoala navală. Tu singur ai stăruit la Comitetul raional al Comsomolului să fii trimis acolo.

CEASOVNIKOV : Pe vremea aceea, Saşa, pe cine nu-l ispitea boneta de marinar ? Sevastopolul, Leningradul se acoperiseră de glorie, purtau denumirea de oraş-erou.

PLATONOV : Cînd te afli zi şi noapte sub bombardament, eroismul e de la sine înţeles. Dar şi acum, în timp de pace, trebuie să-ţi faci datoria de ostaş, chiar dacă îţi vine mai greu.

CEASOVNIKOV : De şase ani sînt militar. Mi-ajunge. Dacă am făcut o greşeală în tinereţe, trebuie s-o plătesc toată viaţa ?

KUKLIN : O mamă i-a spus fiului ei: „te-am alăptat, şi tu, drept răsplată, cazi la examenul de maturitate“. Atunci, fiul i-a răspuns : „mamă, am să-ţi cumpăr o vadră de lapte de la piaţă şi o să fim chit“.

PLATONOV : Chiar aşa.

CEASOVNIKOV : Eu nu regret că am navigat atîţia ani.

PLATONOV *(ironic)* : Îţi mulţumesc în numele flotei.

CEASOVNIKOV : Oriunde, viaţa este mai interesantă, mai puţin monotonă decît aici. Peste tot se dezvoltă într-un ritm mai rapid ca aici. Cu toții trebuie să facem într-o bună zi o cotitură în viață. Chiar și voi, băieți, deși n-aveți curajul s-o recunoașteți nici față de voi înșivă. Tu ai dat examen de timonier de cursă lungă. Iar tu ai fost gazetar. Dar gîndiți-vă, ce o să ajungem peste douăzeci de ani? Niște mamuți, niște fosile. Și ce o să ne facem atunci? Să punem cîrma la zero și să ne apucăm de altă meserie? Va fi prea tîrziu. Chiar și pentru tine, Slavka, va fi prea tîrziu să te faci clovn la circ, deși ai oarecare înclinație pentru asta. Ori vreți să batem drumul pînă la poștă în fiecare lună, ca să ne ridicăm pensia? Atrăgătoare perspectivă, n-am ce zice! *(Muzica ce se transmite prin megafon încetează brusc și se aude glasul lui Tuman: „Coborîrea pe țărm în ținuta numărul cinci". Apoi se aude din nou muzica.)* Poftim! Dar eu am chef să ies în ținuta numărul patru! Nu tînjesc după zăpada de anul trecut, băieți, după visele din tinerețe. Lui Tuman, bunăoară, îi place o astfel de existență. Se simte în elementul lui. Dar dacă vrei să lași o urmă cît de mică pe răbojul vieții, n-are rost să mai rămîi mult în flotă. Voi nu vă dați seama? De acum înainte, rolul hotărîtor, atît în armata de uscat cît și în marină, îl joacă racheta, nu noi. *(O pauză.)* Eu unul, am să plec.

PLATONOV: Cînd ai să primești ordin. *(Se ridică și spune cu căldură reținută.)* Vezi tu, dragul meu, revoluția n-a sunat încă demobilizarea, iar tu ești ostaș.

CEASOVNIKOV: Nu mai vreau.

PLATONOV: Ce nu vrei?

CEASOVNIKOV: Să mai fiu ostaș.

PLATONOV: Și, mă rog, ce ai vrea să fii?

CEASOVNIKOV: Om.

PLATONOV: Dar ce, eu nu sînt om?

CEASOVNIKOV: Tu ești ostaș.

PLATONOV: Un ostaș al revoluției.

CEASOVNIKOV: E totuna.

PLATONOV: Vorbești serios? Nu uita că și Lenin se socotea un ostaș al revoluției. *(O pauză.)*

CEASOVNIKOV: Tu nu te întrebi niciodată pentru ce trăiești? Ești mîndru că ți s-a dat comanda unui torpilor dotat cu tehnica cea mai nouă. Ca militar, ori ca ostaș al revoluției — numește-te cum îți place —, rolul tău e să execuți ordinele superiorilor, să nimerească la țintă torpila pe care ai primit ordin s-o lansezi. Dar atîta nu-i suficient, Platoșa. Noi am fost învățați să gîndim independent, să raționăm. Preocupările noastre nu se pot reduce la perpetuarea speței. De cîțiva ani încoace am început să gîndim mult, după cum foarte bine spune Tvardovski:

Nimic nu ne-a oprit din cale,
De cotituri nu ne-am speriat,
Stăpîn ești azi al sorții tale,
Cu zeii, noi am încheiat.

Se prea poate ca asta să fie dăunător pentru îndeplinirea serviciului de cart, în schimb e folositor pentru progresul omenirii. Fiindcă numai în capul unui om deprins să gîndească se pot naște idei noi. Într-un cuvînt, numai un asemenea om poate deveni un adevărat intelectual. *(Pauză.)* Iar un intelectual nu poate ucide!

PLATONOV: Și Dzerjinski a fost un intelectual. Scria și el versuri, ca tine, dar și hotărîri prin care condamna dușmanii la moarte. Cînd e necesar, iscălești și o condamnare la moarte. Dacă e necesar, trebuie să slujești în marină. Dacă e necesar, trebuie să mături și străzile.

KUKLIN *(mirat)*: Ia uite-te la el!

PLATONOV: Așadar, după tine, un intelectual nu poate trage în dușmanii patriei? Dar un muncitor poate? Tu să scrii poezioare și alții să tragă în locul tău? Eh, poetule! Un intelectual nu poate ucide, dar poate fi ucis? Nu, Kostik, înțelege. Asta e datoria noastră de ostași. O datorie imperioasă, pe care trebuie să o îndeplinim toată viața. Indiferent dacă vor mai fi tancuri sau nu, dacă vor fi trupe speciale de rachete sau nu, dacă toată flota va consta numai din submarine sau nu, noi tot rămînem ostași ai revoluției și o vom sluji cu devotament și credință pînă... *(începe să rîdă)* ne-or da de mîncare la pești. *(O pauză.)* Avem cu toții un carnet roșu și trebuie să-l apărăm. *(Îl bate pe Ceasovnikov pe umăr.)* De ce taci?

CEASOVNIKOV: Eu nu sînt membru de partid.

PLATONOV: Cum vine asta? Doar ești comsomolist! De altfel, ar fi timpul să intri în partid. Ai doar douăzeci și șapte de ani.

CEASOVNIKOV: Să mă mai gîndesc.

(O pauză.)

KUKLIN : Nu te recunosc. *(O pauză.)*

PLATONOV : Să te mai gîndeşti ? *(Către Ceasovnikov.)* Parcă n-ai fi în toate minţile. Dar ce, ne jucăm de-a „foc“ sau „apă“, „da“ ori „ba“ ? *(Roşind de furie.)* Crezi că fericeşti pe cineva dacă spui „da“ sau „nu“ ? La urma urmei, ce drept ai tu să spui „da“ sau „nu“ ? Ţi-ai cîştigat oare acest drept prin suferinţă, prin luptă ? Auzi, dumnealui mai vrea să se gîndească ! N-ai decît să stai la căldurică şi să te gîndeşti, în timp ce alţii vor lua hotărîri, vor răspunde şi vor lupta în locul tău. Gîndeşte-te cît pofteşti, supraomule !

CEASOVNIKOV : De ce supraom ? Sînt pur şi simplu un om.

KUKLIN : Şi vrei să spui că de vreme ce eşti om, poţi avea toate slăbiciunile omeneşti ? Asta vrei să spui, Kostik ?

CEASOVNIKOV : Şi asta. Numai că unii oameni nu se sfiesc s-o recunoască, pe cînd alţii...

PLATONOV : Care alţii ? Eu ? Într-adevăr, nu pot suferi mentalitatea mic-burgheză. Mi-e ruşine de cîte ori o întîlnesc. Da, îmi repugnă. O dispreţuiesc. Chiar cînd se manifestă uneori şi la mine. O urăsc !

CEASOVNIKOV : Dar ce te faci cînd se dovedeşte că un mic-burghez are dreptate ?

PLATONOV : Atunci, îl urăsc şi mai mult. În ultima vreme, unii au început să confunde anumite trăsături mic-burgheze cu trăsături general-umane, deşi între ele nu există nimic comun. Închipuie-ţi că, pe mine unul, inima mă îndeamnă să spun „da“ cînd partidul spune „da“, „nu“ cînd partidul spune „nu“. La mine asta e o pornire firească. Închipuie-ţi.

CEASOVNIKOV *(serios)* : Atunci, eşti un om fericit.

PLATONOV : Într-adevăr, sînt. *(Căzînd pe gînduri.)* După cum fericiţi sînt şi cei care se află în închisorile din Spania, care au încărunţit acolo. *(În şoaptă.)* Da, această fericire, pe care au apărat-o şi cei care se odihnesc acum în mormintele din jurul Leningradului, de pe Volga, de pe Oder, am s-o apăr şi eu. Am să lupt fără cruţare împotriva mentalităţiii mic-burgheze.

KUKLIN : Ei, Platoşa, ce rost are tonul ăsta lozincard ? De atîta timp îl tot combatem şi încă nu ne-am dezbărat de el. Credeam că te-ai vindecat, zău aşa. Se poate să fi uitat cum şedeam pe vremuri toţi trei pe culoar, pînă în zori, discutînd aprins... despre viitorul nostru, despre sensul şi scopul vieţii noastre ? Nu ţii minte cum te mai frămîntai tu însuţi ?

CEASOVNIKOV : Deşi eşti o fire închisă, Saşa, eu ştiu că ai trecut şi tu prin destule frămîntări, că nici ţie nu ţi-a fost uşor să te limpezeşti.

PLATONOV : Nu mi-a fost uşor, dar nici n-am căutat să despic firul de păr în patru cu tot dinadinsul. Dar nu de mine e vorba acum. *(Deodată, furios.)* Şi îţi vine adesea să spui nu ?

CEASOVNIKOV : Cîteodată.

PLATONOV : Şi mă rog, în ce împrejurări ?

CEASOVNIKOV : În diferite.

PLATONOV : Şi cînd îţi vine să spui da ?

CEASOVNIKOV : Tot în diferite împrejurări.

KUKLIN : Of, Platoşa, nu te înfuria, doar nu sîntem la şedinţă. Între noi n-are importanţă dacă a trîntit omul o prostie !

PLATONOV : Nu mă sinchisesc eu de ce flecăreşte dumnealui. Pe mine mă interesează ce şi cum gîndeşte.

KUKLIN : Sufletul omului e un sipet cu şapte peceţi. Iar dacă ai izbuti să-l deschizi, ce învălmăşeală ai mai găsi ! Dar nu văd de ce între prieteni n-am vorbi cu inima deschisă. Doar nu elaborăm nişte teze. Tot cei trei muşchetari am rămas şi acum... după şase ani. Conform cu vechea noastră tradiţie de la şcoală, băieţi, fiecare să spună ce gîndeşte şi să gîndească cum îl duce capul.

PLATONOV : Kostik, dar n-ai răspuns încă nici da, nici nu. *(Ceasovnikov tace.)* Ce aştepţi ? Vorbeşte odată !

CEASOVNIKOV : Să nu strigi la mine!

PLATONOV : Răspunde !

CEASOVNIKOV *(ridicîndu-se)* : Te rog să nu-mi porunceşti.

PLATONOV : Răspunde ! N-auzi ? Eu însumi am să cer să fii dat afară din flotă. Eşti un element descompus. Un neisprăvit.

CEASOVNIKOV *(foarte palid)* : Tovarăşe căpitan de rangul trei, nu permit nimănui...

PLATONOV : Drepţi ! *(Ceasovnikov ia poziţia de drepţi.)* Stînga împrejur !

(Ceasovnikov face la stînga împrejur.) Înainte, marş. Afară! *(Fără nici un cuvînt, Ceasovnikov fuge afară din cabină. Urmează o pauză lungă.)*

KUKLIN: Asta n-are să ţi-o ierte niciodată.

(Se stinge lumina. Ţărmul Oceanului Pacific. Pe faleză se aude vuietul surd al valurilor. În seara de toamnă, colţul îndepărtat al parcului în care ne găsim e pustiu şi trist: nici muzica, supărător de puternică, transmisă de un megafon — nu se ştie de ce şi pentru cine —, nici ghirlandele de becuri aprinse deasupra chioşcului de muzică nu reuşesc să împrăştie tristeţea. Şi pavilionul cu firma „Bere, răcoritoare", slab luminat de un bec, e gol. Vînzătoarea adună de pe mese paharele goale. Pe faleză trece fără grabă patrula comenduirii, alcătuită din doi marinari şi un ofiţer purtînd brasardele distinctive. Cum s-a depărtat, apare deodată, ca din pămînt, din direcţia opusă, Ceasovnikov, care o salută pe vînzătoare cu mişcări dezordonate.)

CEASOVNIKOV: Primeşte omagiile mele în schimbul unei litre cu cele aferente.

VÎNZĂTOAREA: Votcă nu servim.

CEASOVNIKOV: Atunci, dă-mi numai cele aferente, două halbe de bere şi un pahar gol. *(Scoate din buzunarul mantalei o sticlă de două sute cincizeci de grame de votcă.)* După cum vezi, am stocul meu de rezervă. *(Destupă sticla, lovind-o cu palma în fund.)*

VÎNZĂTOAREA *(clătinînd dojenitor din cap)*: Frumoasă comportare pentru un ofiţer. *(În timp ce umple pe rînd două halbe de bere.)* Nu-mi aduc aminte să te mai fi văzut vreodată pe aici. Să-ţi dau şi o gustare?

CEASOVNIKOV: Nu-mi trebuie.

VÎNZĂTOAREA: Mestecă nişte frunze de ceai, ca să nu duhneşti a băutură.

CEASOVNIKOV: Asta nu-i prevăzut în plan. *(Dă de duşcă un pahar de votcă, apoi îl umple din nou şi iar îl goleşte pe nerăsuflate.)*

VÎNZĂTOAREA: Ai vreun necaz?

CEASOVNIKOV: Păi, de n-ar fi necazurile, n-am şti ce-i fericirea. *(Goleşte dintr-o sorbitură o halbă de bere.)*

VÎNZĂTOAREA: Opreşte-te, că abia te mai ţii pe picioare.

CEASOVNIKOV: Află, madam, că cine a spus „a", trebuie să spună şi „b". *(Bea o înghiţitură şi din halba a doua.)*

VÎNZĂTOAREA: Şi aseară am avut parte de unul care s-a pilit, un maior de la căpitănia portului. Era supărat foc pe lumea întreagă, fiindcă fusese demobilizat. „Mania — striga — flota nu mai are nevoie de mine!" Dar în halul în care se afla, desigur că nici Mania lui nu mai avea nevoie de el.

CEASOVNIKOV: N-ai cumva o oglinjoară, frumoaso?

VÎNZĂTOAREA: Fii mai cuviincios. Vezi doar că aş putea să-ţi fiu mamă... Of, ce bine ţi-ar prinde o bătaie zdravănă cu nuiaua. Na, ţine oglinda.

CEASOVNIKOV *(luînd oglinda)*: *Thank you!* N-am ce zice, te ţii bine. Altfel, nici nu te-ar fi angajat aici. *(Se uită în oglindă, îşi azvîrle chipiul pe tejghea, îşi zbîrleşte furios părul şi îşi trage o şuviţă pe ochi.)* Aşa îmi şade mai bine! *(Dă să-şi descheie mantaua, cu un gest atît de brutal, încît nasturele de la gît sare cît colo.)* Din ce în ce mai bine. *(Îşi descheie tunica, fără să scoată mantaua.)*

VÎNZĂTOAREA: Ai să ajungi la tribunalul militar...

CEASOVNIKOV: Aşa prevede şi planul. *(Se apleacă şi îşi deznoadă şireturile de la ghete.)* Acum, portretul e desăvîrşit. Nu crezi?

VÎNZĂTOAREA *(priveşte cu atenţie în depărtare şi deodată strigă îngrozită)*: Patrula!

CEASOVNIKOV: „A rivederci, Roma". *(Porneşte cu mantaua descheiată, clătinîndu-se şi împiedicîndu-se; îşi trage atît de tare chipiul pe ochi, încît i se rostogoleşte la pămînt, dar nu-l mai ridică şi se îndreaptă spre patrula care se apropie în tăcere.)*

CORTINA

ACTUL II

...din nou apar întinderea nemărginită a oceanului, puntea de comandă a contratorpilorului „Vzvolnovannîi", lumina rece, intermitentă și fantomatică, a lunii, care urmărește vasul, iar în depărtare, licărind printre valurile răscolite de furtună, luminile de navigație ale celorlalte vase din escadră, care vin în urmă. Pe punte se află Platonov, Tuman, Ceasovnikov, Zadornov. Mantalele negre de ploaie, pe care strălucesc, ca niște nestemate, stropi de apă, par niște mantii feerice. Nici unul dintre ei nu rostește un cuvînt. Ceasovnikov privește în depărtare.

GÎNDUL LUI CEASOVNIKOV:

Mă strîngeau a mării valuri,
Oceanul larg și furtunos,
A Africii îndepărtate maluri,
Biscaia, golful primejdios...

Doamne, cît de mult l-am urît atunci. Tremuram tot, de indignare. Dacă am fi trăit în alte vremuri, jur că l-aș fi provocat la duel. Și numai cu pistoalele, de la distanță de zece pași. La urma urmei, ce vreau? Pentru ce trăiesc? Se vede că am rămas tot „băiatul tatii", de vreme ce îmi pun asemenea întrebări.

Of, iată că am ajuns la capătul pămîntului, la Serîie Skalî, printre stîncile cenușii.

Cînd iarăși plecat-am departe,
Citit-am clar la despărțire
În ochii tăi, ca într-o carte,
În loc de mustrare, iubire.

Of, tată, tată, ce dor ne e unul de celălalt, dar de cîte ori ne întîlnim, ne ciocnim de ies scîntei. Ușor vă e vouă, oamenilor mai în vîrstă, vouă totul vi se pare simplu. Ia spune, locotenent-major Ceasovnikov, ce părere ai despre dumneata? Mai bine zis, ai vreo părere precisă? Of, voi, stînci cenușii...

Tu iarăși, singură cu dorul
Ai rămas și-aștepți scrisori,
Îți legeni trist și blînd odorul,
Privind albaștrii ochișori.

MEGAFONUL: Tunet 44! Tunet 44! Aici, Fulger! M-auzi? Trec pe recepție.

PLATONOV *(la microfon):* Aici, Tunet 44! Aici, Tunet 44! Te-am auzit. Trec pe recepție!

MEGAFONUL: Taifunul s-a îndreptat spre nord. *(Platonov și Tuman schimbă o privire îngrijorată.)* Forța vîntului în continuă creștere. Controlați starea mijloacelor de salvare!

PLATONOV *(la microfon):* Am înțeles.

TUMAN: Așadar, dăm piept cu taifunul?

PLATONOV: Așa se pare.

TUMAN *(la microfon, strigînd din răsputeri):* Controlați starea mijloacelor de salvare! Comandanții grupelor de avarie să verifice starea porților etanșe! Circulația pe navă e permisă numai pe puntea interioară! *(O pauză. Nu se mai aude decît vuietul oceanului.)*

ZADORNOV: Și în iulie a bîntuit un taifun. Numai că acela se numea Marusia! Cine l-o fi botezat așa pe diavolul ăsta japonez?

PLATONOV: Dacă flecărești în cart, te alegi cu cinci zile de arest pe navă, la prima escală.

ZADORNOV: Numai să ajungem noi cu bine la prima escală, că nu-mi pasă de arest.

PLATONOV *(amenințător):* Ce ai spus? *(Nu se mai aude decît vuietul valurilor.)*

ZADORNOV: Am spus că am înțeles, tovarășe comandant. *(Se aude cum șuieră vîntul. Cei de pe punte tac. Platonov întîlnește privirile lui Ceasovnikov, se încruntă și întoarce capul. Din clipa aceasta, gîndurile lor se înfruntă din nou într-un dialog mut.)*

GÎNDUL LUI PLATONOV: Spuneai că totul putea să fie altfel dacă...

GÎNDUL LUI CEASOVNIKOV: Dacă n-aș fi vorbit în neștire.

GÎNDUL LUI PLATONOV: Dar ai vorbit.

GÎNDUL LUI CEASOVNIKOV: Împrejurările m-au împins.

(Se aud șuieratul vîntului și vuietul valurilor. Lumina se stinge... Puntea de comandă a contratorpilorului „Vzvolnovannîi" a dispărut. Platonov, comandantul contratorpilorului, merge acum pe faleză, de-a lungul parcului,

prin dreptul pavilionului, unde, cu cîteva clipe în urmă, prietenul său, locotenentul-major Ceasovnikov a comis în mod intenționat o abatere gravă. Vîntul suflă cu putere. Platonov se întîlnește cu patrula care se apropie în tăcere. Comandantul ei este un tînăr locotenent ferches, cu mustăcioară, cu cascheta pusă ștrengărește pe o sprînceană, cu cureaua de sub bărbie descheiată, fără să-i pese de vînt, cu cozorocul îndoit, așa cum îl poartă elevii Școlii navale „Nahimov".)

LOCOTENENTUL : Să trăiți, tovarășe căpitan de rangul trei. Chiar acum am fost la dumneavoastră pe „Vzvolnovannîi".

PLATONOV *(tresărind)* : Ce s-a întîmplat ?

LOCOTENENTUL : V-a făcut echipajul de rușine... un nemernic care nu-și merită epoleții.

PLATONOV *(brusc)* : Ceasovnikov ?

LOCOTENENTUL : Unu la zero pentru dumneavoastră. Era cam afumat și a opus rezistență, așa că a trebuit să-l luăm cam repede. Ne-a și înjurat, deși se vede că nu prea are experiență în materie. Ba, a mai îngăimat și niște versuri. Nu cumva îi lipsește o doagă ? Dar fiți pe pace, de-acum n-are s-o mai ia razna. Dacă avea poftă să se cherchelească, n-avea decît să bea acasă, între patru pereți. Dumnealui a ținut să bea în public, și după o sută de grame s-a și dat în spectacol. S-a făcut de rîsul lumii. Mai mare rușinea ! Iată corpul delict găsit la fața locului. *(Îi întinde niște nasturi.)*

PLATONOV *(cu glasul sugrumat)* : Unde l-ai dus ?

LOCOTENENTUL : L-am tîrît pînă la comenduire, dar șeful arestului plecase tocmai la baie, că de, astăzi e sîmbătă, așa că n-a avut cine să-l ia în primire. Acum, închisoarea noastră e pustie, probabil ca să nu ne lăsăm mai prejos de Moscova, unde, după cîte am auzit, închisoarea Butîrka a fost dărîmată conform planului de reconstrucție. Asta-i adevăratul umanism ! Cu marinarii n-avem prea multă bătaie de cap. Le dăm drumul dacă garantează cineva pentru ei. Dar cu aiuritul dumneavoastră, pus pe hartă, ce era să facem ? L-am dus la bord și l-am predat secundului dumneavoastră. Știu că are mînă de fier și o să-i bage mințile în cap.

PLATONOV *(tulburat)* : Îți mulțumesc, tovarășe looctenent. *(Îi strînge mîna și o ia la fugă.)*

LOCOTENENTUL : Parcă nici ăsta nu-i tocmai... *(Ridică din umeri și pornește mai departe împotriva vîntului, urmat de cei doi marinari din patrulă. Platonov aleargă din ce în ce mai repede spre port. Deodată, se repede spre el o siluetă întunecată. E Mașa, în doliu și la fel de frumoasă ca pe vremuri.)*

MAȘA : Bună seara, Alexandr Vasilici. Bună seara, Sașa.

PLATONOV : Bună seara.

MAȘA : Vrei să știi ce caut aici ? Te așteptam pe dumneata. *(Platonov tace.)* Pe tine. *(Platonov tace.)* Te-am zărit de cînd te-a oprit șeful patrulei și te-am așteptat. Aflasem că locuiești pe strada Primorskaia 7 și că treci de obicei pe aici cînd te duci acasă... Cum mîine e duminică, nu se putea să nu te duci astă-seară acasă. Pentru mine însă, duminica nu se deosebește de celelalte zile, Sașa. Pentru mine, toate zilele sînt la fel. Atunci cînd... mi s-a întîmplat nenorocirea... nici n-ai venit să mă vezi. Au trecut șase luni și niciodată nu te-a îndemnat inima să-mi treci pragul. Măcar din compătimire, din omenie. Știai cît sînt de nenorocită. Dar se vede că orgoliul dumitale a fost mai puternic. Voiai să te dovedești un om tare, un adevărat marinar, un bărbat cu voință. *(Platonov tace.)* Dar ce rost are, Sașa, să te lupți cu soarta ? Frămîntări inutile ! Suferințe zadarnice ! Și pentru dumneata, și pentru mine, și pentru ea, crede-mă. *(Platonov tace.)* Sîntem sortiți unul altuia. Și eu am vrut să înfrunt destinul, dar uite că n-am reușit. Nici atunci, nici acum, deși au trecut șase ani de zbucium. Altfel, ce rost ar avea să rămîn aici la Serîie Skalî, pe țărmul ăsta trist și stîncos ? Pe cînd era în agonie, am stat mereu la căpătîiul lui, i-am ținut mîna într-a mea și am simțit cum îl părăsește viața și i se răcesc degetele, dar în timpul acesta nu mă gîndeam la el, și mă chinuiau remușcările, rușinea. Știi doar ce om bun și cumsecade a fost. Totuși, în timp ce simțeam cum i se răcește mîna, gîndul nu-mi era la el. Iată de ce am rămas aici. Înțelegi ? Un singur lucru m-a făcut să nu plec cu primul avion. Să nu crezi cumva că am rămas de dragul slujbei sau al locuinței. În fiecare zi aștept cu nerăbdare să se întunece, fiindcă sînt convinsă că seara ai să vii, în sfîrșit. Că nu se poate să nu vii de cum se va însera. Și sînt sigură că într-o seară tot ai să vii. Acești șase ani au fost un chin pentru mine, Sașa, o clipă nu m-am bucurat de viață. Vino la mine, locuiesc la kilometrul 8. Ai să vii, nu-i așa ? *(Platonov tace.)* Dacă n-ai avea de gînd să vii, ai fi spus nu. *(Platonov tace.)* Spune „nu" ! *(Platonov tace.)* Te-ai grăbit să te căsătorești cu prima fată pe care ai invitat-o, din întîmplare, la dans, în timp ce cînta fanfara, numai ca să-mi faci mie în ciudă. Numai din orgoliu. Crezi că din cauza asta trebuie să fim toți trei nenorociți o viață întreagă ? *(Platonov tace.)* Căsătoriile se încheie în cer, nu la bal. Oare asta se mai poate numi căsnicie ? Dragoste ? Fericire ? Desigur, acum șase ani, totul ar fi fost mult mai simplu decît astăzi. Dar, ce să faci, așa e viața, cînd ai greșit, trebuie s-o iei de la început. În viață, fiecare pas trebuie bine chibzuit. La urma urmei, nici ție nu ți-a fost ușor să devii ceea ce ești astăzi. Ai suferit și te durea că nu eram împreună ! *(Platonov tace.)* Slavka mi-a spus că pleci în misiune ! E adevărat ? Vino negreșit la mine înainte de plecare. Într-o seară, după ce se întunecă. Am să te petrec pînă în port și gîndul meu are să te însoțească pe ocean. *(Mașa se lipește de Platonov, care nu face nici o mișcare.)* Te visez adesea. Am obosit să te tot visez. Iar cînd mă trezesc... sînt singură. Atunci, îmi înfund capul în pernă și iarăși te visez. Cînd mă trezesc din nou, mă întorc pe partea cealaltă, închid ochii și iar îmi apari în vis. *(Îl îmbrățișează.)* Dacă nu vrei să-mi spui nimic, taci. *(Îl sărută.)* Să știi că te aștept. *(Dispare. Platonov rămîne o clipă nemișcat, privind în urma ei, apoi aleargă într-un suflet spre port.)*

(Se stinge lumina. Din nou, cabina lui Platonov. Prin hublou se zăresc luminile tremurătoare din port, în cabină se află Platonov și Tuman.)

PLATONOV : Ai și întocmit raportul ?

TUMAN : Iată-l. *(O pauză.)* Cum doriți, să-l iscălesc eu, sau îl iscăliți dumneavoastră ? *(O pauză.)*

PLATONOV : L-a văzut cineva cînd l-au adus pe bord ?

TUMAN : Zadornov, care era de cart.

PLATONOV : Numai el ? Altcineva nu ?

TUMAN : Nu.

PLATONOV : Și acum, zici că doarme în cabina lui ?

TUMAN : Da. L-am încuiat. *(O pauză.)*

PLATONOV : Cheia e la dumneata ?

TUMAN : Am lăsat-o în ușă. *(Platonov iese și se întoarce numaidecît cu cheia în mînă.)*

PLATONOV : Ține-o la dumneata. *(O pauză.)* Ceilalți sînt la film ?

TUMAN : Da.

PLATONOV : Ce film rulează ?

TUMAN : Vreo vechitură, desigur. Vremea a fost prea rea ca să poată veni vreun avion, iar la bază n-au decît filme vechi. *(O pauză.)* Înaintăm cazul tribunalului sau consiliului de onoare ?

PLATONOV : Nici colo, nici dincolo. Nu-l înaintăm nicăieri, pricepi, Tuman ?

TUMAN : Nu pricep.

PLATONOV *(ridicîndu-se)* : Rupe raportul.

TUMAN *(ridicîndu-se de asemenea)* : Vă rog să repetați ordinul.

PLATONOV : Nu-i un ordin, e o rugăminte.

TUMAN : Atunci, să presupunem că n-am auzit-o.

PLATONOV *(rar și răspicat)* : Îți repet rugămintea mea. Rupe raportul. Aș putea să-ți ordon, dar aș vrea să mă înțelegi. Rupe raportul. Să presupunem că nici nu l-ai scris.

TUMAN : Dar, e grav ceea ce faceți.

PLATONOV : Iau totul asupra mea.

TUMAN : Tovarășe căpitan de rangul trei, vreți să-l acoperiți pe Ceasovnikov fiindcă...

PLATONOV : ...Fiindcă mi-e prieten ? Da, așa-i.

TUMAN : Bine, dar...

PLATONOV : Eu cred în prietenie.

TUMAN : Iar eu în datorie.

PLATONOV : Te înțeleg, dar în cazul de față nu există nici o contradicție între prietenie și datorie. Atît ca prieten, cît și ca superior al lui Ceasovnikov, îl cunosc foarte bine. Mai bine chiar decît se cunoaște el însuși. Iar ceea ce știu eu despre el atîrnă mai greu în balanță decît ceea ce ai scris dumneata în raport. *(Furios.)* I-am face o cinste prea mare acestui nătărău dacă am lua în serios ceea ce a făcut. Înțelegi, tovarășe secund ? Nu merită o asemenea onoare. *(Izbește cu pumnul în masă. O pauză.)*

TUMAN : A văzut și Zadornov.

PLATONOV : Ce a văzut ?

TUMAN : Cum abia se mai ținea pe picioare de beat ce era.

PLATONOV : Zadornov n-a văzut nimic.

TUMAN : Cum să nu vadă, cînd l-a dus chiar el pe brațe pînă în cabină ?!

PLATONOV : Înțelege că n-a văzut nimic și n-a dus pe nimeni pe brațe. *(Deschide ușa și își drege glasul.)* Curier, să vină Zadornov la mine ! *(O pauză.)*

TUMAN : E timpul să ies la pensie.

PLATONOV : Dumneata ? De ce ?

TUMAN : Fiindcă nu mai pot ține pasul cu vremea. *(O pauză.)*

PLATONOV : Vreau să plec în misiune cu tot echipajul. Inclusiv, Ceasovnikov. Desigur, Vasili Ivanîci, că a fost o pură întîmplare faptul că șeful arestului plecase la baie și n-a avut cine să-l ia în primire pe Ceasovnikov. Dar ia să vedem ce înseamnă întîmplarea ? Ea nu-i decît o formă de manifestare a unor legi. Iar legea vieții noastre, Vasili Ivanîci, se manifestă prin aceea că arestul comenduirii e pustiu acum. Cînd cineva săvîrșește o abatere ca asta poți să-l bagi la închisoare ori nu, după cum socotești. Dar, uneori, e mai bine să-l lași liber. E cu mult mai bine, Vasili Ivanîci. Chiar dacă ți se pare mai greu. Iar experiența dovedește că nici măcar nu-i mai greu. Și că, în orice caz, e mai bine așa. *(Se aude o bătaie în ușă.)*

ZADORNOV : Să trăiți, tovarășe comandant. M-am prezentat la ordinul dumneavoastră.

PLATONOV : Cînd te-ai schimbat din cart ?

ZADORNOV : Acum patruzeci de minute.

PLATONOV : Uite, Zadornov, între mine și tovarășul secund s-a iscat o mică neînțelegere și am pus un fel de rămășag. Nu-l pot convinge pe tovarășul secund că dumneata, după cîte mi-ai spus, nu știi dacă locotenentul-major Ceasovnikov se află la bord sau a coborît pe uscat.

ZADORNOV : Așa v-am spus eu ?

PLATONOV: Da, dumneata. *(O pauză.)*

ZADORNOV : Aveți dreptate, tovarășe comandant. Nu știu unde se află. *(O pauză.)*

PLATONOV *(către Zadornov)* : Poți pleca. Ai văzut filmul ?

ZADORNOV : Da, tovarășe comandant.

PLATONOV : Ei, și cum ți se pare ?

ZADORNOV : Filmul acesta l-am văzut aici de atîtea ori, tovarășe comandant, că am stăruit cu toții pe lîngă operator să-l ruleze de la coadă la cap. A ieșit foarte artistic ! Îmi permiteți să plec ?

PLATONOV *(zîmbind)* : Du-te. Ba nu, stai puțin, Zadornov. Ia cheia asta și la ora 23 du-te în cabina locotenentului-major Ceasovnikov și trezește-l. Ar fi păcat să-și petreacă toată învoirea dormind.

ZADORNOV : Am înțeles, tovarășe comandant. *(Ia cheia și iese. Un moment de tăcere.)*

TUMAN : Nu faceți bine că procedați așa, Alexandr Vasilici. Vă abateți de la regulament, vreți să mă convingeți și pe mine, ba îl mai implicați și pe cartnic. Faptele sînt fapte !

PLATONOV : Cartnicul are încredere în mine. Mai mult chiar decît în fapte.

TUMAN : Vă privește, Alexandr Vasilici. Dar eu nu pot face una ca asta.

PLATONOV : Va să zică, refuzi ?

TUMAN : Da.

PLATONOV : Dă-mi raportul. Dacă dumneata nu vrei, am s-o fac eu.

TUMAN : Alexandr Vasilici...

PLATONOV : Dă-mi raportul.

TUMAN : Este o rugăminte ?

PLATONOV : Nu, un ordin.

TUMAN : Am înțeles. *(Înmînează raportul lui Platonov. Platonov îl citește, apoi îl rupe tacticos și, tot atît de tacticos, îl aruncă la coș.)*

(Se stinge lumina. Ceasovnikov doarme în cabina sa, acoperit cu mantaua pînă peste cap. Intră Zadornov, ținînd în mînă o tavă acoperită cu un șervet. După ce pune tava pe masă, închide ușa pe dinăuntru.)

ZADORNOV : Tovarășe locotenent-major, dați-mi voie să vă trezesc.

CEASOVNIKOV *(de sub manta)* : Plecați cu toții de aici și lăsați-mă în pace.

ZADORNOV : Vă raportez că au plecat toți, n-am rămas decît eu. *(O pauză.)* Tovarășe locotenent-major, a sunat deșteptarea ! S-a terminat cu boala. *(O pauză.)* Tovarășe locotenent-major, lăsați nazurile. *(O pauză.)* S-a dat alarma de luptă ! *(Ceasovnikov sare ca ars, azvîrle mantaua cît colo, își îmbracă într-o clipă tunica, se încalță și aleargă la ușă.)* S-a dat încetarea.

CEASOVNIKOV *(furios)* : Ce face ?

ZADORNOV : Am primit ordin să vă trezesc și l-am executat cum m-am priceput. *(O pauză.)*

CEASOVNIKOV *(așezîndu-se pe pat) :* Auzi, să-mi închidă gura, ordonîndu-mi să stau drepți în fața lui ! A sărit cu gura la mine, parc-aș fi un dușman. Nu, Fedia, nu trebuia să facă asta ! *(Dînd la o parte paharul pe care i-l întinde Zadornov.)* Ce-i în paharul tău ?

ZADORNOV : Ce să fie ? Un leac.

CEASOVNIKOV : Leac ?

ZADORNOV : Împotriva gripei.

CEASOVNIKOV : Ce fel de gripă ?

ZADORNOV : Virotică. *(O pauză.)*

CEASOVNIKOV : A vrut să facă pe grozavul față de Slavka Kuklin. Ce atitudine meschină ! Dar, nu-i nimic. Acum să vezi ce o să urmeze. Degradarea publică a locotenentului-major Ceasovnikov. Păcat că astăzi nu i se mai frînge condamnatului sab a deasupra capului. Ar fi fost mai spectaculos. Urmează procurorul, tribunalul militar, consiliul de onoare. Dar îi privește. Facă ce vor.

ZADORNOV : Bolnavii de gripă nu sînt dați în judecată. *(Îi întinde paharul cu zeamă de varză.)* Hai, bea puțină zeamă de varză.

CEASOVNIKOV : De ce ai atîta grijă de mine ?

ZADORNOV : Dar ce, tu n-ai grijă de mine ?

CEASOVNIKOV : Eu ?

ZADORNOV :Așa ești tu, faci bine omului și apoi uiți. De aceea te și respect.

CEASOVNIKOV : Nu-i nimic. Am să le îndur pe toate. Am să rezist la orice. Dacă vor să mă degradeze, n-au decît. Am să plec undeva departe, într-un colț pierdut de țară, undeva prin tundră sau în Karakum, unde nu mă cunoaște nimeni.

ZADORNOV : Ce vorbe-s astea, tovarășe locotenent-major ? Așa ar putea să se tînguie o văduvă, nu un ofițer de marină.

CEASOVNIKOV : Ei, Fedia, în flotă eu nu mai am ce căuta.

ZADORNOV : Ce vi s-a năzărit ? Auzi, Karakum, săbii frînte deasupra capului ! Așa se petrec lucrurile în filme. În realitate, ați fost puțin suferind și acum v-ați vindecat. N-are rost să vă mai frămîntați.

CEASOVNIKOV : Și de ce am suferit ?

ZADORNOV : De gripă.

CEASOVNIKOV : Ce gripă ?!

ZADORNOV : Virotică. Asta e o dovadă de încredere din partea comandantului. Vreți să știți de ce ? Fiindcă faceți parte din echipajul contratorpilorului „Vzvolnovannîi" care pleacă în misiune, iar comandantul ține să-și aibă echipajul complet, deoarece se bizuie pe fiecare dintre noi. Nu-i puțin lucru să iei atîția oameni pe garanție, că doar nu-s lăzi ori saci să-i poți cîntări. Și totuși, el își ia această răspundere. Altfel, de ce crezi că și-ar da atîta osteneală cu tine ? Te ciopleşte, te șlefuiește, ca să nu mai fii atît de colțuros. De aceea, a hotărît acum să te declare bolnav de gripă.

CEASOVNIKOV *(ridicîndu-se) :* Cum, de la el a pornit ?

ZADORNOV : Doar nu credeai că de la Tuman ?!

CEASOVNIKOV : Așa ? *(Luînd cu un gest brusc cascheta.)* Bine ! *(Furios la culme.)* Bine că m-am dumirit. Cartnic, lasă-mă să trec.

ZADORNOV : Tovarășe locotenent-major...

CEASOVNIKOV : Tovarășe cartnic, lasă-mă să trec și consideră-ți misiunea încheiată. *(Trîntește ușa de perete și iese. Se stinge lumina.)*

(...Anecika tocmai calcă niște rufe de copil. Pe masă, un fier de călcat, un teanc de pijamale de copii, niște rochițe. Se zărește pata albă a unui frigider, undeva licărește ochiul magic al unui aparat de radio cu picup. Se aude muzică în surdină. Fereastra întunecată e zgîlțîită de vifornită, care, din cînd în cînd, abate peste ea cîte o pală de zăpadă. Intră Platonov, și cînd deschide ușa, pătrunde pentru o clipă în cameră vuietul îndepărtat al oceanului. Anecika pune fierul jos și îi iese înainte.)

ANECIKA : Ce mult ai întîrziat azi. Ai fost chemat la comandament ?

PLATONOV : Închide radioul, știi bine că mă enervează. *(Anecika închide aparatul de radio. Platonov își azvîrle cascheta pe aparatul de radio și își scoate tunica.)*

ANECIKA : Fetițele te-au așteptat, te-au tot așteptat, s-au luptat eroic cu somnul, dar, în cele din urmă, au adormit amîndouă deodată ca la comandă, uite, chiar aici pe canapea. Și așa, adormite, le-am dus dincolo și le-am culcat. Pe Liudka o cam durea burtica. I-am pus termometrul, dar deocamdată nu are temperatură. Să vedem cum s-o simți mîine dimineață. *(Privindu-l atent pe Platonov.)* S-a întîmplat ceva, Sașa?

PLATONOV *(aşezîndu-se pe divan)*: Slavka unde-i ?

ANECIKA : I-am făcut patul în camera fetiţelor. Crezi că nu-i bine ? *(Platonov nu-i răspunde şi îşi scoate tabachera din buzunar.)* Mai întîi, mănîncă ceva. *(Platonov îşi aprinde o ţigară.)* Astă-seară ai luat masa pe vas ? Poate vrei un ceai ? Am pregătit ceai indian amestecat cu ceai de Krasnodarsk şi cu ceai gruzin. *(Platonov se întinde în tăcere pe divan.)* Saşa, pleci în misiune ?

PLATONOV : Iar umblă coţofenele cu zvonuri. Acum se amestecă şi în treburile flotei.

ANECIKA : Şi nu-i o misiune primejdioasă ?

PLATONOV : Ei şi, admiţînd că ar fi?

ANECIKA : Va să zică, pleci.

PLATONOV : Aş, vorbe de clacă !

ANECIKA : Am auzit că deasupra Oceanului Pacific zboară sateliţi spioni. Să fie numai un zvon ? Iar e situaţia încordată. Doamne, ce tot vor ? De ce nu ne lasă în pace ? Cînd ieşiţi în larg ?

PLATONOV : Telefonează comandantului flotei şi întreabă-l. Să-ţi destăinuie el ziua şi ora.

ANECIKA : Stai să-ţi deznod şireturile la ghete. *(Îi deznoadă şireturile la ghete, în timp ce vorbeşte.)* Tata, de cîte ori îmi scrie, îmi cere să te întreb dacă o să fie război. Zice că la noi, la Peterhof, s-a făcut anul acesta mai multă miere ca niciodată. S-au înmulţit albinele ca lăcustele şi tata se întreabă dacă n-o fi semn de război. Parcă văd prisaca tatii. Vopsise fiecare stup în altă culoare. *(Zîmbeşte la această amintire.)* În albastru ca sineala, în violet, în galben, ca fiecare albină să-şi recunoască mai uşor stupul. În '41 au apărut puzderie de ciuperci. Cu adevărat, parc-a fost un semn... Drozdiha spunea că ieri s-a dat pe toate vasele alarma de luptă numărul unu. E adevărat ? *(Platonov tace.)* Saşa, crezi că are să fie război ?

PLATONOV : Întreab-o pe Drozdiha. Are să te lămurească ea.

ANECIKA : Eşti răutăcios. Aoleu, am uitat fierul în priză ! *(Aleargă să scoată fierul din priză.)* După ce te mai odihneşti, ar trebui să-mi schimbi firul la fierul de călcat, că ăsta s-a uzat. Eu cu tehnica n-o scot la capăt, oricît mă căznesc. Să nu uit, ţi-am adus aparatul electric de ras de la reparat. Oriunde te întorci, tot de tehnică dai. Mă şi mir cum vă descurcaţi voi pe vas cu atîtea aparate. Saşa, spune ce te apasă, descarcă-ţi inima şi o să-ţi fie mai uşor.

PLATONOV : N-am nimic de spus. Totul e în ordine.

ANECIKA : Cum crezi. *(Începe din nou să calce.)* Trebuie să termin de călcat. În toată garnizoana noastră nu se găseşte nici un termometru, peste tot numai barometre. Of, de ce n-or fi mai bine aprovizionate magazinele noastre militare de aici ? Pînă la urmă, a trebuit să alerg pînă la Kotov să împrumut un termometru. Cînd te duci în port, să nu uiţi să-mi cumperi unul. Acolo se găsesc întotdeauna. Ştii, în oraş bîntuie pojarul. Chiar aici, în căminul flotei, s-au ivit două cazuri. Nici nu ştiu cîte pulpe rotofeie de copii am înţepat azi. Patruzeci şi una ? Patruzeci şi două ? Ba nu, patruzeci şi trei. Tare hazlii mai sînt copiii. Ţi-e mai mare dragul. Îl întreb pe unul : vrei o bomboană? Şi pînă să se dumirească, l-am şi înţepat. Următorul vede păcăleala, dar tot se lasă ispitit. Trag la bomboane ca nişte peştişori la momeală. E drept că a doua oară, cum dau cu ochii de halatul meu, încep să ţipe de parcă i-ar duce la tăiere. *(Pe neaşteptate.)* Saşa, ce s-a petrecut la şedinţă ?

PLATONOV : Ce ţi s-a năzărit ? Care şedinţă ?

ANECIKA : Cea de la comandamentul flotei.

PLATONOV : Fii pe pace, nu s-a discutat nimic despre tine. *(O pauză.)*

ANECIKA : Tanecika, slavă Domnului, a avut pojar, aşa că de grija ei am scăpat. Dar tare mi-e teamă să nu se îmbolnăvească Liudka. De ea orice boală se prinde imediat. Mai greu e însă s-o fereşti de tuse convulsivă, care se ia şi printr-a treia persoană, chiar şi din atmosferă. Of, şi microbii ăştia, parcă ar avea aripi, aşa zboară. La pojar, barem virusul nu se transmite decît prin spută şi secreţie nazală...

PLATONOV *(sărind deodată ca ars)*: Nu mai turui ca o moară stricată !

ANECIKA : Ce-i cu tine ? Ai să trezeşti copiii !

PLATONOV : Cu mine e totul în ordine, dar mă întreb ce-i cu tine. Pe ce lume eşti, dragă ? Vino-ţi în fire. Auzi : pojar, virusuri, tuse convulsivă, Drozdiha, termometre, barometre, ciuperci şi albine prevestitoare de război, aparatul de ras electric, sateliţi spioni, toate de-a valma! Tu nu-ți dai seama că pălăvrăgești ca o mahalagioaică? Și mahalagismul e un virus care se transmite prin Drozdiha, prin atmosfera pe care o creează cei de teapa ei...

(Intră Ceasovnikov. Paltonul, se vede că și l-a lăsat în vestibul. E în civil, cu cravata legată stîngaci și neglijent. Hainele civile nu-l prind atît de bine ca uniforma militară, care, după spusele lui, nu i s-ar potrivi.)

PLATONOV *(în continuare, către Anecika)*: Nu mai citești și tu o gazetă, nu te mai duci și tu pe la Casa Armatei, deși te-au chemat de atîtea ori. Toată viața ta se reduce la injecții, la dosuri de copii... Cînd se însănătoșesc ai tăi, se îmbolnăvesc ai altora, cînd se însănătoșesc și ăștia, iar se îmbolnăvesc ai tăi. De altceva, nici nu mai vrei să știi. Pălăvrăgești cu cine îți iese în cale, ți-e capul îmbîcsit de zvonuri stupide, de bîrfeli. Cum de te-ai putut schimba în halul ăsta?

ANECIKA *(încet)*: Cum de te-ai schimbat *tu* atît de mult, Sașa?

(Abia acum îl observă Platonov pe Ceasovnikov. Își leagă în tăcere șireturile la ghete, își ia tunica de pe speteaza scaunului și se îndreaptă spre camera vecină.)

CEASOVNIKOV: Nu te grăbi să pleci, că la dumneata am venit.

PLATONOV *(brutal)*: Am și eu dreptul să mă odihnesc.

CEASOVNIKOV: Ai să te odihnești mai tîrziu.

PLATONOV *(la fel de brutal)*: Ce vrei?

CEASOVNIKOV: Ai auzit, Anecika, dumnealui vrea să se odihnească. Și atunci, toată lumea trebuie să umble în vîrful picioarelor. Ssst!... Nu-l mai deranja cu injecțiile, cu pacienții dumitale, cu asemenea mărunțișuri ale vieții cotidiene. Nu înțelegi că dumnealui e mai presus de toate astea?! Locul lui e numai sus, pe puntea de comandă, de unde privește pînă departe în viitor. Dumnealui construiește comunismul, în timp ce noi, dumneata, eu, ne lăsăm tîrîți de mentalitatea noastră micburgheză, în mlaștina vieții de fiecare zi.

PLATONOV *(calm)*: Bagă scăfîrlia pe fereastră să te mai dezmeticești.

CEASOVNIKOV: Vezi, Anecika, ce om superior! Dă numai sfaturi înțelepte și nici nu catadicsește să se enerveze. *(Platonov ridică din umeri și se îndreaptă spre frigider.)* Un erou pozitiv, în toată puterea cuvîntului! Cum nu se poate mai pozitiv! *(Platonov scoate un castron din frigider, ia o lingură și începe să mănînce.)*

ANECIKA: Aoleu!

PLATONOV: Ce-i?

ANECIKA *(fîstîcindu-se)*: Nimic. Păstrasem compotul pentru Liudocika, să i-l dau mîine dimineață. Dar nu-i nimic, mănîncă-l! *(Platonov pune castronașul înapoi în frigider și îl închide furios.)*

PLATONOV *(către Ceasovnikov)*: Mai ai ceva să-mi spui?

ANECIKA: Ce s-a petrecut între voi? Înainte nu puteați trăi unul fără altul, și acum, deodată...

CEASOVNIKOV: Ceea ce s-a petrecut între noi e mult mai serios decît bănuiești, Anecika. Și pe mine m-a dus la disperare, ca și pe dumneata. *(Către Platonov)* Te-ai arătat atît de mărinimos numai ca să mă înjosești, nu? Ai vrut să-ți dovedești superioritatea de comandant, să mă strivești cu indulgența ta? Vrei să mă înveți minte ca pe un cățel pe care-l bagi cu botul în murdărie și apoi îl dai afară? Nu, drăguțule, cu mine nu-ți merge. Dacă am făcut un gest disperat, dacă am pătat numele tatălui meu, numai tu ești de vină. Da, tu!

ANECIKA: Sașa, ce-a făcut?

PLATONOV: N-a făcut absolut nimic. A tras un somn în cabină și pe urmă a coborît pe țărm să se plimbe, asta-i tot. *(Amenințător către Ceasovnikov)* N-ai făcut nimic, locotenent-major Ceasovnikov. Nimic bun și nimic rău, absolut nimic! Fii pe pace, n-ai știrbit cu nimic prestigiul tăticului dumitale; așadar, încetează cu comedia.

ANECIKA: Sașa, de ce vorbești așa cu el? Kostea ține atît de mult la tine, și tu...

CEASOVNIKOV: Lasă-l în pace, Anecika! Nu-ți dai seamă că de ani de zile ne tot umilește, și pe dumneata, și pe mine? În dragoste se poartă ca și în prietenie. Are o concepție a lui, și despre dragoste și despre prietenie, care se deosebește de a celorlalți oameni. Ciudată concepție! De fapt, nu-i decît un mijloc de a tiraniza pe toată lumea.

ANECIKA : Liniștește-te, Kostik. Numai tu, Sașa, poți aduce un om în halul ăsta !

PLATONOV *(ironic) :* Ia te uită cum îi iei apărarea ?!

CEASONIKOV : Nici pe ea n-ai s-o mai umilești de-acum înainte. N-am să-ți îngădui ! Auzi ? Nu ți-e roabă și nici dumneata nu ești un despot oriental. Îți închipui că după 43 de ani de regim sovietic e admisibil ca cineva să se poarte astfel ? N-am să-ți îngădui !

ANECIKA : Parcă ați fi niște cocoși, zău așa ! O să treziți copiii. Și pe Slavka. Sașa, nu-l mai scoate și tu din sărite.

PLATONOV *(sarcastic) :* Cum mai sari să-l aperi !

ANECIKA : Isprăvește !

PLATONOV : După cum văd, vă înțelegeți de minune. Nu cumva al treilea e de prisos ?

ANECIKA : Tu îți dai seama ce spui ? Cum poți vorbi așa ?

PLATONOV *(către Ceasovnikov) :* Ce-ar fi să mai tragem o dată la sorți ? Ce zici ? *(Pe gînduri.)* Căsătoriile — se zice — se încheie în cer, nu la bal. Dacă vrei, ia-o tu !

CEASOVNIKOV : Ieși afară !

ANECIKA : Kostea !... Sașa !... Ce v-a găsit ! O să treziți copiii. Încetați odată !

PLATONOV *(către Ceasovnikov, coborînd glasul) :* Ce-ai spus ?

CEASOVNIKOV *(fără să ridice nici el glasul) :* Ieși afară.

(O pauză. Platonov își încheie încet tunica, și-o potrivește și se îndreaptă spre ușă, dar se întoarce, scoate din buzunar niște nasturi, îi saltă în palmă, apoi îi zvîrle spre Anecika.)

PLATONOV : Sînt de la mantaua lui. Să-i coși cînd vei avea timp. *(Își ia repede cascheta, o pune în cap, își potrivește cozorocul, apoi salută milităreşte și iese.)*

(Pentru o clipă pătrunde iar în cameră vuietul îndepărtat al oceanului. O pauză foarte lungă.)

CEASOVNIKOV : Anecika, ți-am adus o placă de patefon.

ANECIKA : Bine, bine.

CEASOVNIKOV : Ascultă, Anecika... De ce nu mă asculți ?... Ieri, cînd am fost în port, ți-am cumpărat o placă. Inchipuie-ți că se numește „Anecika". Înțelegi ? Zău așa, placa se numește „Anecika". Hazlie coincidență, nu ?

ANECIKA : Da, da. *(Se lasă încet pe scaun.)* Oare nu s-or fi trezit fetițele sau Slavka ? *(Se ridică și ia fierul de călcat.)* Da, da. *(Întinde o pijama peste scîndura de călcat și începe să calce aplecată peste ea.)*

CEASOVNIKOV : Ți-am și adus placa. Am s-o pun numaidecît. *(Anecika nu scoate nici un cuvînt. Calcă foarte concentrată. El iese și se întoarce numaidecît cu placa.)* Uite, cît e de frumos ambalată, în celofan. Am să pun un ac moale ca să cînte încet. Încet de tot... N-avea nici o grijă. *(Pune placa la picup.)* E cehoslovacă, mai bine zis, slovacă. Auzi ? *(Se aude muzică.)* Auzi ? „Anecika". Iar ți-a rostit numele : „Anecika". E un cîntec de la Bratislava. Parcă e compus anume pentru dumneata, Anecika. Auzi : „Cesti prați" — Cinste muncii, „Mir", „Drujba" — și iarăși... „Anecika".

ANECIKA : Of, Kostea. *(Cîtva timp nu se aude decît glasul de bariton cîntînd și hîrșîitul ușor al acului pe placă.)* Numele : Platonova. Prenumele : Ana. Numele după tată : Ivanovna. Naționalitatea : rusă. Anul nașterii : 1931. Situația familială : Bună.

CEASOVNIKOV : Așa nu se mai poate continua. Ori te desparți de el, ori reușești să impui o cotitură de 180 de grade în viața voastră.

ANECIKA *(fără să-l fi ascultat, cu un zîmbet trist) :* Situația familială— bună.

CEASOVNIKOV : Tatăl dumitale tot așa se purta cu mama ?

ANECIKA *(cu tristețe) :* Se întîmpla uneori !

CEASOVNIKOV : Ia-ți fetițele și pleacă la părinți. Trebuie să faci ceva. Să-i dai o lovitură. Da, sînt împrejurări în viață cînd trebuie să și lovești. Să faci ceva, să acționezi. Eu am acționat, acum e rîndul dumitale. Să nu crezi că numai pe dumneata te tiranizează. Și pe mine, și pe Tuman. Ce sîntem noi pentru el ? Niște simpli pioni, nu oameni. De, succesul a făcut și pe alții mai grozavi decît el s-o ia razna. I-ar plăcea să facă ce vrea cu noi. Să se așeze unde i se năzare, să ne mute de colo, colo, ca pe niște pioni de pe tabla de șah. Și asta nu-i numai părerea mea. I-a mers vestea în toată flota. Ar fi bine să-i bagi mințile în cap. Fă măcar un gest care să-l dezmeticească. Bunăoară, smulge-i din mînă ceașca din care bea și dă de pămînt cu ea. Sau, izbește cu pumnul în farfuria din care mănîncă. Aruncă-ceva în cap. Sau, înșeală-l.

ANECIKA *(încet)*: Nu, zău ? Cu cine ? Cu dumneata, Kostik ?

CEASOVNIKOV *(roșind pînă în vîrful urechilor)*: Cum poți spune așa ceva ? Cum poți... *(Serios.)* Cu mine e exclus.

ANECIKA : De ce, mă rog ? De ce n-aș veni într-o noapte pe furiș la dumneata, în picioarele goale, ca să nu fac zgomot ? Cum crezi că e mai bine, să lași ușa descuiată, sau să-mi dai din timp și mie o cheie ?

CEASOVNIKOV *(lăsînd ochii în jos)*: Anecika, de ce vorbești așa ?

ANECIKA : De ce ți se pare chiar atît de ciudat ? Ești un băiat chipeș, manierat, curățel, fără vicii, iar eu sînt o femeie ușuratică. Ori poate nu știai, Kostea !? Cum adică, dacă el a luat-o razna, eu să rămîn mai prejos ? De ce nu mi-aș face și eu de cap ? Nici n-ar fi de mirare. Tot se spune că noi, fetele de la periferie, sîntem ușuratice, viclene. De ce aș fi eu altfel ?

CEASOVNIKOV *(cu tristețe)*: Niciodată nu te-am auzit vorbind așa.

ANECIKA : Dumneata ești rezerva mea, Kostik, pentru caz de forță majoră, știi, așa ca stocul intangibil de alimente de pe navă. O femeie ușuratică și calculată ca mine n-are scrupule. Doar nu te-am păstrat atîta timp în rezervă, cum păstrează soldatul pe front un pachet de pesmeți, ca acum să te las să te însori cu vreo fată subțire, cu ifose.

CEASOVNIKOV : Îți interzic categoric să mai spui asemenea calomnii josnice despre dumneata. Eu îți voi rămîne prieten toată viața, Anecika. Dacă dumneata vrei să numești asta „rezerva de pesmeți pentru zile negre", n-ai decît. Eu nu mă supăr. Primesc să fiu rezerva dumitale pentru caz de forță majoră.

ANECIKA : Asta e atitudinea dumitale față de mine. Dar a lui Platonov ? El nu vede în mine decît pe dădaca fetițelor lui. Dar accept și acest rol de dădacă. Crezi că n-am aflat că „ea" este aici ? Am aflat. Nu căuta să mă amăgești.

CEASOVNIKOV : De cine vorbești ?

ANECIKA : Știi bine. Locuiește la kilometrul 8. E văduvă. Stă singură într-un apartament la parter, cu intrarea direct din stradă. Așa-i ? Și el se duce la ea cu o regularitate de ceasornic. Ba zice că a fost reținut pe vas, ba că a întîrziat la comandament. Ha, ha, ha !...

CEASOVNIKOV : Crede-mă, acum aud pentru prima oară de toate astea !

ANECIKA : Nu încerca să-l aperi. Din partea mea, n-are decît să se ducă sănătos.

CEASOVNIKOV : Anecika, astea-s scorneli, calomnii !

ANECIKA : Nu mai spune ! Ai fi în stare să și juri. Cînd o faci de dragul unui prieten, se iartă! Eh, ce să mai vorbim, Kostik ! Am venit cu el aici, la capătul pămîntului, fără să stau o clipă pe gînduri... Mi-am părăsit părinții, deși pînă atunci nici nu-mi închipuiam că aș putea trăi fără ei. L-am urmat, fiindcă așa m-a îndemnat inima. Și acum, suport consecințele. Dar, m-am împăcat cu gîndul ăsta. I-am născut doi copii și amîndoi au fost fetițe. Sînt eu vinovată ? Sașa visa să aibă un băiețel, un fiu, îi alesese și numele, Vasia. *(Pauză.)* ...Dac-o vrea pe ea, să rămînă cu ea ! Ce să-i faci ?! O dragoste veche nu se uită cu una cu două. N-are decît să facă ce vrea. Să se ducă unde îl trage inima. Știi, așa sîntem noi, fetele de la periferie : ne place să glumim, dar avem și demnitate ! Să nu crezi că nu s-au găsit binevoitori care să-mi spună : „Dacă el se poartă așa, fă și tu la fel, că viața e scurtă, Ania, și e păcat să te pierzi cu firea." Nu, să joc teatru nu sînt în stare. Mie îmi place să merg pe drumul drept, nu pe căi ocolite. Dacă vrea să rămînă, n-am să-l alung, iar dacă vrea să plece, n-am să-l rețin cu sila. *(Cu un tremur în glas.)* La urma urmei, nu sînt de seama lui. El s-a ridicat, azi-mîine va fi trimis la Academie, la Moscova, pe cînd eu am rămas așa cum am fost. Ce să-i faci ! Fiecare cu soarta lui. Am să continuu să mănînc, să beau, să-mi cresc copiii, să fac injecții, să-mi îngrijesc micii pacienți. Atît, și nimic mai mult... *(Se lasă tăcere. Ceasovnikov închide radioul. Ochiul magic se stinge.)*

CEASOVNIKOV : Mă întreb: de ce s-or fi zbuciumînd oamenii atîta, Anecika ? Fiecare se zbuciumă în felul lui și din alte motive, dar se zbuciumă. În general, toate merg bine, e pace, viața a căpătat un conținut mai bogat, și totuși, uite că oamenii se zbuciumă și se vor zbuciuma încă. Oare și în comunism va fi așa ?

ANECIKA *(gîndindu-se la ale ei)*: Să mănînc, să beau, să gătesc. *(Încrîncenată.)* Ce prostii îmi îndrugai adineauri ? Auzi ! I-a mers vestea în toată flota ! Cum așa ? Cine umblă cu vorbe ? De unde au pornit zvonurile ? De la niște răuvoitori, desigur. Dă-i încolo !

CEASOVNIKOV : Bine, dar...

ANECIKA : Cine-i ia în seamă pe ăștia ? Tot oamenii detreabă sînt mai mulți. Și ei îl respectă pe Sașa, îl prețuiesc. Asta e părerea flotei despre el, poate să ți-o confirme oricine. M-a durut cînd te-am auzit vorbind așa tocmai pe dumneata, Kostik. E destul ca Sașa să facă un gest sau să spună un cuvînt, că se și găsesc unii să le răstălmăcească. Alții își văd liniștiți de treabă, dar pe Sașa îl observă fiecare numaidecît. E deajuns să fie îngîndurat, că-l și socotesc arogant. Dacă din neatenție nu salută pe cineva, înseamnă că-i înfumurat ! Cînd e vorba de el, se face din țînțar armăsar. Pentru că un om ca el nu poate trece neobservat. E ca un far, și toți ochii sînt ațintiți asupra lui.

(Kuklin apare somnoros în prag și se întinde ca să se dezmorțească.)

CEASOVNIKOV *(pe gînduri)*: Oare și în comunism va exista invidie ?

KUKLIN : Va exista ! Ți-o declar eu, care sînt omul cel mai invidios. Să trăiești, băiatul tatii. *(Uitîndu-se la ceas.)* La voi e ora douăsprezece, aș putea zice chiar ceasul al doisprezecelea, la noi, la Moscova însă, e abia cinci după masă. Trebuie să alerg la statul-major, fiindcă am o convorbire telefonică cu Moscova. Să fi fost numai un vis frumos, sau am auzit aievea... *(Rotindu-și ochii prin cameră)* glasul de bariton al lui Platonov ?

CEASOVNIKOV : A fost și el aici.

KUKLIN : Și acum îi ții tu locul ?

CEASOVNIKOV : Ești un dobitoc !

KUKLIN : Nu chiar atît de mare pe cît îți închipui !

CEASOVNIKOV *(iritat)*: Slavka, află că am rupt-o definitiv cu Platonov. Uite, să-ți spună și Anecika. A fost de față. De azi, nu mai sîntem prieteni. Am rămas numai doi mușchetari, Slavka ! Înțelegi ? După tot ceea ce s-a petrecut în cabină în prezența ta, eu am făcut ce am crezut de cuviință. E limpede ? Bineînțeles, am fost arestat, dar dumnealui vrea să mă acopere, ca să mă poată strivi cu superioritatea lui morală. Vrea să mușamalizeze totul, tăgăduind fapte incontestabile. *(Kuklin începe să rîdă.)* A corupt și pe Tuman și pe marinarul de cart, care *(Kuklin rîde din ce în ce mai tare)*... care m-a... Ție îți arde de rîs ?

KUKLIN *(rîzînd în hohote)*: Strașnic ! E genial !

CEASOVNIKOV *(descumpănit)*: Cine?

ANECIKA *(indignată)*: Ce găsești de rîs ?

KUKLIN : Mai întrebi, Kostea ? Bineînțeles, nici eu, nici tu, nici ea. Sașa ! E neîntrecut ! Un adevărat șoim. Șoimii nu prind muște. Nici nu le bagă în seamă. Bine face că îți sare în ajutor. Il admir, mă închin înaintea lui, îl invidiez. Da, trebuie să mărturisesc că îl invidiez. Copii ! Sînt invidios, deși sper să apuc și vremea comunismului deplin. *(Rîzînd cu hohote, se uită la ceas, se prinde cu mîinile de cap, pornește spre ușă ; cînd trece pe lîngă Anecika, îi sărută mîna, face un gest de salut amical spre Ceasovnikov, mișcînd din degete.)* Bravo lui ! Are cap. *(Iese în fugă. Anecika și Ceasovnikov se privesc descumpăniți. O clipă se aude în cameră vuietul îndepărtat al oceanului, apoi, ușa de la intrare închizîndu-se cu zgomot. Se stinge lumina.)*

(...A doua zi, pe înserat. Se aude vuietul oceanului. Pe chei se plimbă Tuman. Se oprește și își aprinde luleaua.)

GÎNDUL LUI TUMAN : El își închipuie că m-a făcut praf. Dar se înșeală. Pe Tuman nu-l poți clinti cu una cu două. Și totuși, mi s-a luat comanda lui „Bîstrîi". De ce oare am fost retrogradat, de ce am ajuns din comandant, secund ? Ce, nu mi-am făcut datoria ? Ba mi-am făcut-o ! Nu știu să mă impun ? Ba știu ! Și totuși, mi s-a luat comanda. E adevărat că nu mă iubesc oamenii. Dar de ce oare ? Dacă aș fi nedrept, aș mai zice, dar sînt un om drept. Și totuși, nu sînt iubit. Uneori, nu mai știu nici eu ce să mai cred despre mine...

(La oarecare depărtare apare Platonov.)

TUMAN : Alexandr Vasilici ! Alexandr Vasilici ! Vă caută Zub. Sînteți chemat de urgență la comandament. Vin tocmai de acolo. Vă așteaptă Zub. *(O pauză.)*

PLATONOV : Te-ai dus la el din proprie inițiativă ?

TUMAN : Nu, am fost chemat. *(O pauză.)*

PLATONOV : Și ?

TUMAN : Am raportat ceea ce s-a petrecut !

PLATONOV *(prudent) :* Adică ?

TUMAN : Așa cum s-a petrecut! *(Se salută militărește și pornesc în direcții opuse. Se stinge lumina.)*

(Zub se plimbă agitat prin cabina lui, luminată de o lampă cu abajur verde. Prin hublou se văd licărind luminile de pe țărm. Ușa dinspre coridor se deschide și apare Platonov, care nici nu apucă să se prezinte superiorului său, așa cum cere regulamentul.)

ZUB : Ascultă, Platonov, dumneata ești un om conștient, ori ba ? De conștiință de militar nici nu mai vorbesc, dar conștiință de om ai ? Ce ești dumneata, ofițer de marină sau vînzător la „Alimentara" ? Ai fost prea mult lăudat și ți-ai luat nasul la purtare ? Nu faci parte dintr-un ansamblu de dansuri, ci din flotă !

PLATONOV : De conștiința mea n-am de ce să fiu îngrijorat, tovarășe căpitan de rangul întîi.

ZUB : Ce coțcărie ai pus ieri la cale ? Și tocmai acum, înainte de a pleca în misiune ! Ți-ai și găsit momentul !

PLATONOV : Nu înțeleg la ce vă referiți.

ZUB *(furios) :* Ia nu te mai preface, coțcarule ! Cu mine să nu te joci de-a v-ați ascunselea ! Ești chiar mai rău decît un coțcar, ești un prefăcut. Așa, să știi !

PLATONOV : Tovarășe șef de stat-major...

ZUB : Și cînd te gîndești că erai o speranță a flotei ! Mîndria escadrei ! Toată lumea credea că ai o comportare și o activitate exemplare, de adevărat comunist. Mîzgălitorii de hîrtie s-au și grăbit să ticluiască broșuri despre dumnealui. Și cînd colo, pe vasul de sub comanda lui, are loc o abatere atît de gravă de vuiește toată Moscova, toată direcția, iar drăguțul de el nici n-a catadicsit să-i raporteze superiorului său direct. Bravo ! A ascuns totul într-un mod rușinos. Nici nu se luminase de ziuă cînd m-a trezit telefonul. Semnalul interurban. Și mi s-a cerut socoteală : ce s-a întîmplat ? Cum s-a întîmplat ? De ce ? Iar eu am rămas trăsnit...

PLATONOV : Și eu, tovarășe căpitan de rangul întîi.

ZUB : Am dat din colț în colț... *(Se întrerupe brusc.)* Și dumneata? Cum, adică ?

PLATONOV *(respectuos) :* Și eu sînt uimit, tovarășe căpitan de rangul întîi.

ZUB : Te rog să nu uiți cu cine vorbești. Mie să-mi răspunzi : ai ascuns sau n-ai ascuns ceea ce s-a petrecut?

PLATONOV : N-am ascuns.

ZUB : Așadar, pe vasul tău nu s-a petrecut nici un eveniment neobișnuit.

PLATONOV : Nu.

ZUB : Poftim comandant ! Mai nevinovat ca Sfînta Fecioară ! Dumnealui păcătuiește fără să tragă ponoasele, și trage ponoase fără a fi păcătuit.

PLATONOV *(respectuos) :* Aveți dreptate.

ZUB : Nu încerca să te pui bine cu mine, că nu se prinde. Lasă fițele la o parte și raportează ce s-a întîmplat !

PLATONOV *(prudent) :* Doar v-a raportat secundul meu.

ZUB : Eu de la dumneata vreau să aflu adevărul, nu de la secund. Din gura dumitale vreau să aud ce s-a întîmplat cu locotenentul-major Ceasovnikov.

PLATONOV : Ce putea să se întîmple ? *(Cu nevinovăție.)* S-a supărat omul pe mine cînd a aflat de la dumneavoastră că eu l-am șters de pe a doua listă de demobilizați ; de ciudă a refuzat să coboare pe uscat și și-a petrecut toată învoirea la cabină, dormind buștean.

ZUB *(încurcat)* : Da, așa-s poeții, au fantezia bogată. Ce i-am spus eu și ce a înțeles el ! *(Închide ușa și coboară glasul.)* Spune drept : s-a îmbătat criță și a sărit peste cal ?

PLATONOV : El nu bea niciodată.

ZUB : Vrei să zici că toată povestea au scornit-o tovarășii de la minister ?

PLATONOV : Mai știi ?

ZUB : Ia nu mai umbla cu tertipuri, Platonov ! Înțelege că din pricina dumitale am fost luat în răspăr și n-am să las lucrurile baltă. E ca o reacție în lanț. A-ți înfrunta superiorii e ca și cum ai scuipa împotriva vîntului. Tot pe tine cade scuipatul. S-a și găsit un vigilent care să raporteze numaidecît la Moscova că dumneata, de teamă să nu fie cumva ştirbit marele prestigiu de care se bucură vasul dumitale, ai ascuns cu bună ştire abaterea locotenentului-major. Ei, ce zici ?

PLATONOV *(respectuos)* : Nimic, vă ascult, tovarăşe căpitan de rangul întîi.

ZUB : Ar fi cazul să te ascult eu pe dumneata, nu dumneata pe mine.

PLATONOV : După cum v-am raportat, nu ştiu nimic.

ZUB *(uitîndu-se drept în ochii lui Platonov)* : Într-adevăr, nu ştii nimic ?

PLATONOV *(privindu-l şi el pe Zub în ochi, cu un ton hotărît)* : Într-adevăr.

ZUB : Aşadar, nu s-a întîmplat nimic ?

PLATONOV *(privindu-l din nou drept în ochi)* : S-a dat un semnal greşit, a fost o alarmă falsă, aşa că puteţi suna încetarea. *(Pauză.)*

ZUB : Bagă de seamă, Platonov. Îţi vinzi sufletul dracului pe trei copeici.

PLATONOV : Nu mă tem, tovarăşe căpitan de rangul întîi, cu atît mai mult, cu cît amîndoi, şi dumneavoastră şi eu, am citit biblia necredincioşilor de Emilian Jaroslavski. Nu există nici dracu', nici dumnezeu.

ZUB : Mare coţcar eşti ! Fă ce ştii, numai vezi să nu mă bagi în încurcătură.

PLATONOV : Păi, eu mă străduiesc tocmai să descurc lucrurile... cu ajutorul dumneavoastră.

ZUB : O să am multe de tras de pe urma ta.

PLATONOV : Nicidecum. Jucaţi la o loterie cu toate numerele cîştigătoare, aşa că nu aveţi nimic de pierdut. Presupunînd că Platonov ar fi un ticălos care a ascuns totul. Ce învinuire i s-ar putea aduce lui Zub? Că nu l-a chemat numaidecît pe Platonov ? Ba l-a chemat ! Că nu l-a interogat ? Ba l-a interogat, şi încă cu stăruinţă ! De unde era să ştie el ce se petrece în sufletul lui Platonov ? Cît despre reputaţie, e bine stabilită.

ZUB : A cui ?

PLATONOV *(cu nevinovăţie)* : Şi a dumneavoastră şi a mea.

ZUB : Ce vrei să spui ?

PLATONOV : Un adevăr.

ZUB *(îşi drege glasul)* : Şi-apoi ?

PLATONOV : Acum să presupunem că Platonov n-a ascuns nimic. Al cui prestigiu va creşte în acest caz ? Al lui Zub. Fiindcă a refuzat să dea crezare unei calomnii la adresa unui subaltern al său, comandantul unui vas dintr-o escadră care e pe punctul de a pleca în misiune. Şi în acest caz, cîştigul e asigurat şi poate fi încasat la orice casă de depuneri. *(O pauză.)*

ZUB *(după ce îşi drege iar glasul)* : Orice s-ar spune, eşti tare abil.

PLATONOV : Doar şi eu şi dumneavoastră sîntem militari, şi arta militară, atît strategia, cît şi tactica, presupune abilitate. *(O pauză.)*

ZUB *(cu rugăminte în glas)* : Platonov, nu crezi că ar fi mai bine să-l trimitem la vatră ? Să-i facem foaie de drum şi să uităm toată povestea. *(Cu dispreţ.)* E un poet... las' să-l dădăcească taică-său, că tot e singur cuc şi n-are alte griji. Seara, în timpul liber, se poate ocupa de reeducarea lui. Ce zici, Platonov ?

PLATONOV : Nu se poate. Am nevoie de el pe vas, Mitrofan Ignatici. Mai ales acum, cînd plecăm în misiune, nu mă pot lipsi de el.

ZUB : N-avea grijă, îţi găsesc eu un alt radiolocatorist. Şi încă unul pe cinste. De ce te încăpăţînezi ? Numai fiindcă din principiu nu vrei să cedezi ? Da' ce, e Uşakov sau Nelson ?

PLATONOV : Nu-i nici Uşakov, nici Nelson.

ZUB : Atunci, nu cumva pretinzi că e Popov sau Ţiolkovski ?

PLATONOV : Nu-i nici Popov, nici Ţiolkovski.

ZUB : Atunci, de ce te agăţi aşa de el ?

PLATONOV : E pur şi simplu un băiat cinstit.

ZUB : Numai pentru atît ?

PLATONOV : Nu. Şi fiindcă sînt convins că are mari posibilităţi, că în viitor poate ieşi om din el. E un bun marinar şi, incontestabil, un băiat talentat, un specialist cu o pregătire şi o capacitate excepţionale.

ZUB *(ducînd palma la gît)* : Uite, pînă aici m-am săturat de oameni cu posibilităţi, ca dumnealui. Las' că ţi-l dau eu pe Sonţev de pe „Vostorjennîi", cu care poţi pleca liniştit în misiune. E un om serios, pe care te poţi bizui.

PLATONOV *(clătinînd din cap)* : Cu Sonţev am fost coleg de şcoală. Îl cunosc bine. E departe de a fi un geniu.

ZUB : Nici n-avem nevoie de genii.

PLATONOV : Ba eu am nevoie.

ZUB : De ce ?

PLATONOV : Vreau ca subalternii mei să fie oameni cît mai inteligenţi şi capabili.

ZUB : Cum adică, n-ai destulă încredere în propria ta capacitate ?

PLATONOV : Cînd eşti înconjurat de oameni capabili, progresezi şi tu. *(O pauză.)*

ZUB : Cine era de cart cînd... Ceasovnikov dormea ?

PLATONOV : Cartnicul Zadornov.

ZUB : Dar ofiţerul de cart unde era ?

PLATONOV : Executa o inspecţie pe punte.

ZUB : Îmi place că respectaţi regulamentul. *(O pauză.)* Nu te mai reţin. *(Platonov salută cu respect şi dă să iasă.)* Ascultă, să nu mai faci pe nebunul. Lasă-te de asemenea... aventuri. Să ştii că dacă ceea ce am aflat se confirmă, nu mai pleci în misiune.

PLATONOV : Îmi permiteţi să mă retrag ?

(Zub, după ce dă din cap în semn că da, începe să se plimbe îngîndurat prin cabină, apoi ridică receptorul.)

ZUB *(la telefon) :* Fă-mi legătura cu comenduirea garnizoanei. Cu comandantul. *(Pauză.)* Aici, căpitanul de rangul întîi, Zub. Bună ziua, tovarăşe căpitan. Ia spune-mi, căpitane, în noaptea de sîmbătă spre duminică ai avut vreun arestat din echipajul contratorpilorului „Vzvolnovanîi"? Nici un marinar şi nici un ofiţer, zici ? Aşa. E limpede. În general, nici un marinar din escadra mea ? Chiar nici unul ? Bine. *(Pune receptorul la loc, apoi după ce stă o clipă pe gînduri, îl ridică din nou.)* Fă-mi legătura cu „Vzvolnovanîi". Aici, Zub. Să vină la mine cartnicul Zadornov. Cum cînd ? Acum, imediat. *(Pune receptorul la loc. Se stinge lumina.)*

(Platonov merge pe chei. S-a întunecat de tot. E viforniţă.)

GÎNDUL LUI PLATONOV : Cine să fie oare ? Cine să fie ? *(În depărtare se zăreşte o luminiţă verde.)*

PLATONOV : Hei, taxi ! *(Viforniţa e acum atît de puternică, încît Platonov nu se mai vede, i se aude doar glasul.)* Strada Primorskaia 7. Ba nu, la kilometrul 8. *(Se aude zgomotul motorului, care porneşte.)*

CORTINA

ACTUL III

În largul oceanului. Puntea de comandă e vizibil înclinată. Pe ea se află aceiaşi patru inşi. Ca şi înainte : tăcere, vînt, valuri, luna care urmăreşte vasul.

GÎNDUL LUI ZADORNOV : Vrei să ştii, mamă, dacă sînt sănătos. Deocamdată, n-am de ce mă plînge. Mai vrei să ştii cum o duc cu slujba ? Cu slujba, deocamdată, o duc bine. Mă întrebi, mamă, cum este mîncarea ? Mîncarea e deocamdată bună. Mai întrebi, dacă mă-mpac cu toată lumea ! Apăi, îţi cunoşti destul de bine feciorul, aşa că poţi fi liniştită. Şi mai întrebi, mamă, de comandant, dacă i-am spus că îi trimiţi salutări. Fireşte că i-am spus, fiindcă le merită. Da, are multe griji pe cap. Acum, mamă, a intrat într-un vîrtej mai dihai ca diavolul acela de taifun japonez, şi-i tare necăjit, da' iartă-mă, mamă, nu-ţi pot scrie mai mult. Am să-ţi povestesc eu cînd ne-om întîlni. Ce-mi place mie mult la el, e că se ocupă de călirea morală a echipajului. Şi tare mai au nevoie unii de aşa ceva. Ştii, mamă, el are încredere în echipaj şi echipajul în el. Secundul, bunăoară, strigă la noi cît îl ţine gura, dar asta nu-i aşa de important, mai ales că, în sufletul lui, poate nici nu e atît de aspru cît vrea să pară, mamă, şi ţipă numai fiindcă îşi închipuie că aşa se cuvine, dar se înşeală, mamă. Ce să-i faci, se mai găsesc şi oameni de-ăştia, şi nu numai printre secunzi. Ştii, mamă comandantul nostru se face ascultat nu prin strigăte, ci prin felul cum se poartă, uite-aşa, ca într-o bătălie navală : artileria trage, iar infanteria cucereşte terenul. Întrebi unde ne aflăm acum ? Cînd îţi scriu aceste rînduri, mamă, sîntem în largul Pacificului, un ocean atît de liniştit de parcă i-ar fi străpuns cineva fundul cu o suliţă. Despre taifun, mamă, am să-ți scriu cînd vom ajunge-n port, ca să nu te neliniștești. Mai întrebi, mamă...

MEGAFONUL: Tunet 44! Tunet 44! Aici, Fulger! Aici, Fulger! Mă auzi? Trec pe recepție. Cum stați cu moralul?

PLATONOV: Bine.

MEGAFONUL: Continuăm pe drumul trasat.

PLATONOV: Am înțeles. *(Pe punte se lasă tăcere.)*

TUMAN *(la microfon)*: Să părăsească puntea cei fără vestă de salvare. Cart de veghe, ce păzești?

(Pe punte se lasă din nou tăcere. Nu se aude decît vuietul valurilor. Cînd Platonov întîlnește din nou privirea lui Ceasovnikov, întoarce capul și reîncepe discuția pe care o poartă în gînd.)

GÎNDUL LUI PLATONOV: Știi, băiatul tatii, eu unul am socotit întotdeauna că întîmplarea nu-i decît o formă de manifestare a legilor.

GÎNDUL LUI CEASOVNIKOV: Asta nu-i numai părerea dumitale, drăguțule.

GÎNDUL LUI PLATONOV: Dar a cui mai este?

GÎNDUL LUI CEASOVNIKOV: A lui Marx, bunăoară.

GÎNDUL LUI PLATONOV: Asta nu-mi face decît cinste.

GÎNDUL LUI CEASOVNIKOV: Tot îngîmfat ai rămas.

GÎNDUL LUI PLATONOV: Eu nu mă schimb cu una, cu două. *(Se stinge lumina.)*

(...Ne găsim în casa de la kilometrul 8. Un cuier, o oglindă, pălării, mantale militare, paltoane, șoșoni, galoși. Vestibulul îngust e despărțit doar printr-o arcadă de un coridor luminat slab de o lampă cu picior care împrăștie o lumină violetă; la capătul coridorului apar și dispar perechi dansînd. Mașa și Kuklin, care dansează împreună, se opresc și vin în vestibul să fumeze o țigară. Kuklin a băut cam mult, dar se ține bine, numai tonul exaltat cu care vorbește îl trădează.)

KUKLIN *(întorcîndu-se și arătînd spre o pereche care trece dansînd spre fundul coridorului)*: Uite-te la ei, niște secături...

MAȘA *(făcînd un gest de plictiseală)*: Ce-mi pasă! Cu ei cel puțin te distrezi. Și parcă eu ce sînt? *(Aprinde o țigară.)*

KUKLIN: Ce țigări lungi fumezi!

MAȘA: Sînt bulgărești, „Femina". Nu fumez decît de-astea. Slavka, sînt consecventă. Ca și în dragoste, de altfel.

KUKLIN: Nu mă pot fixa la ceva. Sînt o fire schimbătoare. Dă-mi și mie una s-o încerc. *(Aprinde o țigară.)* Ce folos că o duci tot într-o petrecere, surioară, dacă ochișorii tăi căprui sînt atît de triști și reci! Parcă ai fi toată învăluită într-o mantie de tristețe. Ia stai, cîți ani împlinești?

MAȘA: S-o lăsăm încurcată.

KUKLIN: Ai dreptate, o femeie n-are decît vîrsta pe care o mărturisește, nu cea pe care o arată. Nu te supăra, am glumit. Ești încă fermecătoare. Dar decît să trăiești așa, la periferia vieții, mai bine pleacă de aici. Și cu cît mai curînd, cu atît mai bine. *(Mașa tace.)* Vine des pe la tine?

MAȘA: Niciodată.

KUKLIN: Discreți mai sînteți!

MAȘA: Of, prostuțule!

KUKLIN: Nu la tine îi e gîndul acum, fetițo!

MAȘA: La misiune?

KUKLIN: Bine ar fi.

MAȘA: Atunci, la ea?

KUKLIN: Nici.

MAȘA: Nu mă chinui.

KUKLIN: Vezi că te-ai dat de gol.

MAȘA: Cînd erai mic, striveai broaștele cu piciorul. Ai rămas la fel de crud, Slavka.

KUKLIN: Cu tine însă nu. Dar, vezi tu, mie nu-mi plac surogatele, imitațiile. Și cu atît mai puțin în relațiile intime. Ceea ce nu s-ar putea afirma despre... bunul nostru prieten.

MAȘA: Nimeni nu-ți stîrnește atîta invidie ca un prieten bun, dragul meu.

KUKLIN: Face pe grozavul.

MAȘA: În ce privință?

KUKLIN: În toate! Și în lucruri mari și în cele mici. Nu înțeleg ce-o mai fi vrînd. Știi, încă din școală era un îngîmfat și un ambițios fără pereche. Ce-i drept, cu oarecare aptitudini pentru cariera de marinar. Avea și ceva talent la matematică. Dar, oare asta e suficient ca să te salți atît de repede și atît de sus? Nici protecție n-a avut, pe cîte știu. Și nu s-ar putea spune că nu-s informat, deoarece, din lipsă de alte preocupări, l-am urmărit cum se ridică.

Eu am scăpat toate ocaziile, în timp ce el urcă mereu. Cînd vezi că un om se ridică în mod atît de inexplicabil, fără să vrei *(se apropie de oglindă şi se priveşte în ea)*, te uiţi în oglindă şi-ţi spui : „Eşti o nulitate, un ratat". Cînd am pornit în viaţă, am avut cu toţii aceleaşi posibilităţi. Dar dumnealui nu s-a mulţumit să ajungă doar comandant pe o navă cu rachete, ci s-a căţărat în fruntea flotei ! A ieşit primul la toate cele patru probe. La una, două, aş mai înţelege, dar la toate patru !

MAŞA : Tu, în schimb, ai avut pînă acum patru neveste şi şase funcţii.

KUKLIN : Exagerezi, draga mea. N-am avut decît patru funcţii şi două neveste.

MAŞA : Pe una ai lăsat-o că n-a avut copii, iar pe cealaltă fiindcă a avut prea mulţi ! Noi amîndoi, Slavka, am dus o viaţă fără noimă... Eu am trăit cinci ani cu un om de-treabă, cu un om foarte bun, dar n-am fost fericită, nu ! „Maşenka — îmi spunea el pînă şi pe patul de moarte —, scumpa mea Maşenka, nu doresc nimic pe lume, nici grade, nici funcţii, numai să mă iubeşti tu. Dacă scap cu viaţă, ai să mă iubeşti, Maşenka ?" Eu însă tăceam. Se temea tot timpul că îmi va pricinui o mare durere cînd va muri. La un moment dat mîna lui a fost mai caldă ca oricînd... Dar să lăsăm astea, Barbă-Albastră. Hai mai bine să dansăm. Dă-le încolo de necazuri!

KUKLIN : Stai să-mi termin ţigara. *(Iritat.)* Las' că nici cu ăsta n-ai nimerit-o mai bine. Uite, Kostik... îl adora. Dar ia întreabă-l pe băiatul tatii ce părere are acum despre Saşa ? S-a lămurit ! Ar fi timpul să te dezmeticeşti şi tu... Eroii nu se nasc de la sine, sînt creaţia altora. Pe cine cad sorţii, acela iese în frunte. Numai că, de astă dată, n-a nimerit-o, n-are să mai iasă în frunte. La rînd, cetăţene ! *(Stinge ţigara.)* Nu-mi place, e prea slabă. Ei, dansăm ?

MAŞA : Nu, n-am chef. Mai bine spune-mi ce s-a întîmplat.

KUKLIN : Nimic deosebit. *(Striveşte ţigara cu piciorul şi spune cu indiferenţă)* : N-are să mai plece în misiune.

MAŞA : Cum aşa ? De ce ?

KUKLIN : Fiindcă nu vreau eu, bunăoară. *(Dezmeticindu-se brusc, cu răutate.)* Kostik a făcut o prostie. El l-a acoperit. Dar s-a aflat la Moscova. Fii pe pace, la închisoare n-o să ajungă pentru asta. Nu încape îndoială însă că va fi pus la locul lui. Şi atunci, o să mai lase din ifose. Ştii, surioară, unii oameni, şi nu mă refer la artişti, interpretează totdeauna un personaj : unul, pe omul cu inima deschisă ; altul, pe geniul cu capul în nori ; al treilea face pe prostul. Platoşka, de pildă, face pe contraamiralul. Fiindcă îl cheamă Alexandr Vasilievici îşi închipuie că e un Suvorov al flotei şi nu-i mai ajungi nici cu prăjina la nas.

MAŞA *(pe neaşteptate)* : Tu l-ai denunţat ! Tu !

KUKLIN *(descumpănit)* : Eu ?

MAŞA : Frăţiorul meu... bine ai mai ajuns ! Ce ticăloşie !

KUKLIN : Nu l-am denunţat. Nu-i în firea mea aşa ceva. Am raportat numai ceea ce s-a petrecut. Sînt militar, Maşenka, şi mi-am făcut datoria.

MAŞA : Militar e Platonov, tu eşti un carierist.

KUKLIN : Ca om te înţeleg, Maşa *(încruntîndu-se)*, dar cînd e vorba de datoria mea, nu cruţ pe nimeni, nici pe tine, care mi-eşti soră, nici pe prietenul meu cel mai bun.

MAŞA : Prietenul cel mai bun ţi l-ai trădat.

KUKLIN : Nu, Maria, mi-am făcut doar datoria de ostaş. Şi fiindcă ai adus vorba de „trădare", trebuie să-ţi spun că e probabil o trăsătură caracteristică a familiei noastre. Nu uita, dragă surioară, că acum şase ani, în loc să te măriţi cu copilandrul pe care îl iubeai, dar care abia îşi terminase şcoala navală, ai preferat un căpitan de rangul doi, cu perspective, dar pe care nu-l puteai suferi. Şi... ai dat norocului cu piciorul. Ei, acum hai să dansăm. *(O ia de braţ, dar ea îl respinge brutal, îşi ia în grabă şalul de pe cuier, aleargă la uşă, o deschide larg şi, deodată, prin ninsoarea deasă ca o sită, se zăreşte Platonov, a cărui rozetă aurie de la caschetă străluceşte în lumina albăstruie a lunii. Prin uşa deschisă pătrunde vuietul oceanului.)*

MAŞA : Dumneata ?... Tu ?...

KUKLIN *(ironic)* : Conspiratorilor !

MAŞA : Lasă-ne singuri. *(Kuklin le face cu ochiul amîndurora, îi salută cu gestul său obişnuit, mişcînd din degete, şi pleacă. Se aude muzi-*

ca. Mașa se apropie încet și în tăcere de Platonov, îi scutură zăpada de pe umeri, îi scoate cascheta, fularul alb de la gît, și-i descheie pe rînd nasturii mantalei.) Am oaspeți. Dar dacă vrei, îi dau afară. *(Platonov tace.)* Așadar, tot ai venit. *(Se ridică în vîrful picioarelor și îl sărută lung.)* Îți mulțumesc. *(Se stinge lumina.)*

(În aceeași noapte. Ușa camerei lui Kostea din căminul ofițerilor se deschide încetișor. Anecika, cu o broboadă pe cap, cu paltonul îmbrăcat în grabă peste cămașa de noapte, intră în vîrful picioarelor. Kostea doarme ca un copil, cu obrazul rezemat pe palmă. Anecika se oprește lîngă patul lui, aprinde lumina de pe noptieră în formă de bufniță și-l mîngîie ușor pe păr. El zîmbește fericit, dar cînd deschide ochii, rămîne înmărmurit.)

ANECIKA : Uite că am venit. Și ușa era întredeschisă, exact ca în romane. Poate că ar fi trebuit să am și o lumînare în mînă, ca tabloul să fie complet, dar uite că n-am. *(Ceasovnikov se ridică într-un cot, acoperindu-se jenat cu plapuma pînă la gît.)* Ce să fac, Kostik ?

CEASOVNIKOV : Anecika, încetează !

ANECIKA : De ce ? Doar căsătoriile se încheie în cer, nu la bal. Parcă așa spunea. *(Se așază pe marginea patului.)* Sînt și în cămașă de noapte, numai desculță nu-s. Te rog să mă ierți. *(O pauză.)* Nu-i nicăieri, nici pe vas, nici acasă.

CEASOVNIKOV : Întoarce-te, Anecika, să mă îmbrac.

ANECIKA *(ca pentru sine)* : Nu pot să mă duc acolo după el. Mai bine mă spînzur decît să mă duc.

CEASOVNIKOV : Unde ?

ANECIKA : Of, Kostea ! Lasă, nu te mai preface. Dumneata trebuie să te duci acolo după el. Da, dumneata. Hai îmbracă-te mai repede.

CEASOVNIKOV : Întoarce-te.

ANECIKA : Am să sting lampa. *(Stinge lampa și discuția continuă pe întuneric.)* Din cauza dumitale au ieșit toate încurcăturile. Înțelegi ? A fost Tuman pe la mine. El, care e de obicei atît de stăpînit, atît de echilibrat, acum parcă și-a ieșit din minți. Și pe dumneata te-a vorbit, ba încă cum. Ascultă, Kostea, dacă nu intervii, îl paște tribunalul militar.

CEASOVNIKOV : Pe cine, pe Tuman ?

ANECIKA *(plîngînd aproape în hohote)* : Pe Sașa ! Înțelege, pe Sașa!

CEASOVNIKOV : Pentru ce ? E cu neputință.

ANECIKA *(plîngînd la fel de tare)* : Ei, poftim ! După ce ai făcut toată încurcătura, acum ți se pare cu neputință. Adu-ți aminte cum rîdea.

CEASOVNIKOV : Cine?

ANECIKA : Ha ! Ha ! Nu ții minte cum hohotea ? Ha ! Ha ! S-a dus glonț la telefon să raporteze la Moscova... Încă de la Peterhof nu l-am putut suferi ! Se cunoaște că-s frați ! Carieriștii de teapa lor otrăvesc viața oamenilor din jur. Dumneata îmi dădeai mie sfaturi adineauri, Kostik, acum eu îți cer să faci ceva, să acționezi. Vezi bine că eu sînt gata de orice. *(Plînge.)* Oricum ar fi, e bărbatul meu, al meu ! E un comandant hotărît, un om dintr-o bucată, asta o știe toată flota. Cînd a luat o hotărîre, o duce la capăt cu orice preț, nu ca alții. Nu vorbesc de dumneata, nu te supăra. La urma urmei, poți să te și superi, acum îmi e totuna. Să nu mi-o iei în nume de rău, Kostik. În seara asta, parcă aș fi năucă. Spun tot ce-mi trece prin gînd. Te rog, caută-l ! Fă ce poți, doar din pricina dumitale, de dragul dumitale a ajuns aici. Dacă nu-ți lua el apărarea, ai fi fost judecat, Kostik... El n-a stat o clipă pe gînduri, a luat totul asupra lui și n-o să dea înapoi. Cînd spune „da“, e „da“, și cînd spune „nu“, e „nu“... *(Plînge.)* Să nu aprinzi lumina. Of, doamne, tot nu ești gata ? Cît ai să te tot îmbraci, că doar nu te duci la bal... Dar nu cumva să aprinzi lumina, nu cumva. *(Plînge în hohote.)*

CEASOVNIKOV : Anecika, sînt gata. *(Lampa de pe măsuța de noapte se aprinde pentru o clipă și luminează pe Ceasovnikov, îmbrăcat, și pe Anecika plîngînd amarnic. Cu tristețe.)* Sînt gata. *(Se stinge lumina.)*

(...Din nou, locuința de la kilometrul 8. În ciudata lumină violetă pe care o împrăștie lampa cu picior, se văd oaspeții Mașei. Alioșa din Ansamblul artistic, un om de vreo 30 de ani, într-un elegant costum civil, chipeș, plin la față, cîntă cu un aer visător, acompaniindu-se la chitară. O colegă de a Mașei, roșcovană și trecută, veșnic cu țigara în gură, vorbește cu un glas de bas, dar de fiecare dată cu altă intonație. Tot acolo se află Kuklin și Platonov, lîngă care șed de o parte Mașa, iar de cealaltă Liolia.)

ALIOȘA DIN ANSAMBLUL ARTISTIC *(cîntînd)*:

Trec grăbite zilele
Zboară ca orele,
Zboară ca orele,
Fug șinele albastre din
Moscova pîn' la Harbin,
Din Moscova pîn' la Harbin.

LIOLIA *(în șoaptă)*: Vouă vă place? Mie nu.

KUKLIN: Sst!

ALIOȘA DIN ANSAMBLU:

S-a mai zărit o clipă
Batista, fluturînd ca o aripă.
Trenul a plecat
Zburînd spre Orientu-ndepărtat,
Spre Orientu-ndepărtat.
Șinele se tot lungesc,
Neîncetat le urmăresc,
Și mi-e gîndul împărțit
Între ce m-așteaptă și ce-am părăsit,
Și ce-am părăsit.

COLEGA MAȘEI, CU ȚIGARA: E încîntător!

ALIOȘA DIN ANSAMBLU:

Roțile se-nvîrt întruna și suspină
Lunecînd pe șină.
Mă însoțești și fluturi din batistă
Cu privirea-ți tristă,
Cu privirea-ți tristă.

KUKLIN: La votcă merge și un cîntec ca ăsta.

ALIOȘA DIN ANSAMBLU:

La graniță-mi ies în cale
Trenuri ce se întorc ca gîndul meu la tine
Și graiul acestor meleaguri străine
Mă umple de jale,
Mă umple de jale.

(Aplauze, Mașa sare de la locul ei, se repede la fereastră și o deschide brusc. De-afară pătrund vîntul, zăpada și lumina lunii. Toți ceilalți, afară de Platonov, se ridică și aleargă spre Mașa. Kuklin o ia de umeri și o silește să se așeze din nou.)

KUKLIN: Toate trec. O să treacă și asta, surioară.

MAȘA *(uitîndu-se vinovată la Platonov, în șoaptă)*: Și durerea altuia poate să-ți sfîșie inima, nu-i așa, Sașa? *(Platonov tace.)* Și pe tine te-a întristat cîntecul ăsta? *(Platonov tace.)* Pe mine mă tulbură întotdeauna cîntecele triste.

COLEGA MAȘEI *(ștergîndu-și lacrimile și uitîndu-se încîntată la Mașa)*: E încîntător!

LIOLIA: Și eu mă simt ca o roată care lunecă în neștire. Iată de ce m-a răscolit cîntecul.

KUKLIN: Așa mi s-a părut și mie.

MAȘA *(către Platonov)*: Vrei să-i dau afară pe toți? *(Platonov ridică din umeri.)* Cine bea ceai, cine bea cafea?

KUKLIN: Eu prefer coniacul.

MAȘA *(către colega cu țigara, tăios)*: Hai să-mi ajuți. *(Ies amîndouă.)*

LIOLIA *(către Platonov)*: Il mai ții minte pe Tadeus, polonezul acela care era cu un an în urma dumitale la școala navală? Băiatul acela înalt, blond și spălăcit, cu ochii visători. A dansat tot timpul cu mine atunci la Peterhof, la balul vostru de absolvire! Îți mai aduci aminte? Nu știu dacă m-o fi atras privirea lui visătoare, ori poate faptul că era străin, căci pe atunci aveam o slăbiciune pentru tot ce era străin. Fapt e că ne am îndrăgostit și în curînd ne-am căsătorit. Deși, părinții mei s-au opus. În privința aceasta au fost amîndoi de aceeași părere, ceea ce li se întîmplă destul de rar. E o prostie să pleci din Leningrad, ziceau. Parcă-ar fi cine știe ce scofală să locuiești la Leningrad! Toamna e umezeală, ceață, ai veșnic guturai, sciatică. Așa că am plecat cu el în Polonia, la Gdansk. Auzisem și eu, ca toată lumea, de vestitul coridor de la Danzig, din pricina căruia nemții au pornit război împotriva Poloniei, și mă așteptam să trăiesc într-un port, pe malul mării. Cînd colo, n-am văzut decît niște docuri pe uscat. E drept că ajunsesem în străinătate, dar ce folos? Toată lumea era ocupată, nimeni n-avea timp de mine, toți munceau exact ca la noi. M-am întrebat ce rost are să rămîn. Ca să muncesc pe un șantier? Mulțumesc, asta puteam să fac și la Leningrad. Părinții lui Tadeus al meu erau niște bătrîni fandosiți, cu ifose. Soacră-mea era nemaipomenit de arțăgoasă și de zgîrcită. Toată ziua îmi scotea sufletul, fiindcă, pasămite, trîndăveam. Așa a trecut un an. Dar las' că nici eu nu le-am rămas datoare. Destule hapuri am făcut-o și eu să înghită. Și i le serveam în doze mici, ca un homeopat. Tadeus nu spunea un cuvînt, răbda, își holba ochii visători și din cînd în cînd își trecea degetele prin chica lui ca un stog de paie. În cele din urmă, mi-a spus: „Du-te acasă, Liolia. Îți dau bilet de clasa întîi, numai să pleci. Nu mai am nici un pic de dragoste pentru tine. Mi-ai apăsat inima ca pe un tub de pastă de dinți, pînă ai golit-o." „Bine — i-am răspuns — dacă inima ta e ca un tub de pastă de dinți, rămîi sănătos." Am plecat la Varșovia și de acolo spre casă. Cînd am ajuns la graniță, am și uitat de Tadeus. Deși, vorba cîntecului, au fost și zile senine. N-aș putea spune că nu m-a iubit. Uneori, mă adora chiar. Dar ce folos? La Leningrad, am căutat să-mi fac un rost și m-am măritat din nou. De astă dată, cu un văduv. N-am ales prea mult că, de, zilele trec ca orele, vorba cîntecului. Avea și remorcă — o fată de s-o dai la amanet și să pierzi chitanța. Era de măritat, dar pretendenții, firește, nu se prea îmbulzeau. Și cînd dădea cu ochii de mine, se învinețea toată de ciudă. De, Liolia, îmi zic, nici de astă dată n-ai aterizat unde trebuie. Ce nevoie aveai să te legi la cap dacă nu te durea? Și după toate, mă trezesc într-o bună zi că e mutat tocmai în Orientul Îndepărtat. Eu, după el, ce era să fac? Din fericire, am scăpat barem de fată, care a rămas să studieze chimia la Leningrad. Iată-mă și în Extremul Orient! Auzisem că dunele, portul Okeansk, golful Zolotoi Rog ar fi o minunăție. Și cînd colo? Doar vifornițe, mere chinezești cu coajă tare, apă minerală sălcie, și atît. Ce-i drept, pe aici se găsește jen-șen, vestita rădăcină făcătoare de minuni, dar nu de asta am eu nevoie! Bărbatul meu lucrează la statul-major, iar seara, cum se întoarce de la birou, se trîntește pe divan și nu-i chip să-l urnești nici cu boii. Cînd îl cauți, citește. Altă distracție nici nu-i trebuie. Mi s-a urît să-l tot văd cu nasul în carte. Nici astă-seară n-a vrut să vină cu mine aici. Am încercat și eu să-mi mai alung plictiseala citind, dar am renunțat curînd. Unde mai pui că am și o muncă plictisitoare și enervantă. Știi, sînt telefonistă la hotelul „Pacific". Cînd te obișnuiești cu glasul unui pasager dintr-o cameră mai acătării și omul ți se pare simpatic, peste o zi, două, te pomenești că din aceeași cameră îți răspunde alt glas, și încă unul antipatic. Cît e ziua de lungă n-am o clipă de liniște. Unul de la Tula e înștiințat că i-a născut nevasta o fetiță, pe altul îl cheamă logodnica din insulele Kurile, și eu, bineînțeles, trebuie să le dau legătura la toți. Ba mă cheamă Vladivostokul, ba trebuie să răspund la Moscova, ba mă cheamă Leningradul, ba răspund la Vladivostok. Toată lumea vorbește, tot vorbește, și eu numai că dau legătura. Și așa, tot ascultînd convorbirile altora, trece viața pe lîngă mine. După cum ți-am spus, sînt ca o roată care lunecă în neștire. *(Mașa aduce ceaiul și cafeaua, iar colega ei, pe o tavă, o sticlă de vin, pahare și o farfurie cu bucățele de brînză.)* Aici e exact ca la pani Wanda, fosta mea soacră. Ești servit cu tot dichisul, dar rămîi flămînd.

ALIOȘA *(ridicîndu-se, spune cu glasul lui bine timbrat)*: Vă rog să umpleți paharele. Vreau să rostesc un toast original. *(O pauză.)* Propun să ridicăm acest pahar în sănătatea gazdei.

COLEGA MAȘEI: E încîntător!

ALIOȘA: În sănătatea dumitale, Maria Sergheievna, care ai înfrumusețat viața noastră a tuturor celor de aici, de pe acest țărm îndepărtat al Oceanului Pacific! *(Către Platonov.)* Tovarășul căpitan de rangul trei desigur nu constituie o excepție în această privință.

MAȘA: Isprăvește, Alioșa!

KUKLIN: Să lăsăm precizările.

ALIOȘA: Dumneata, Maria Sergheievna, ești o oază pentru noi. Și nu mă gîndesc numai la casa dumitale, eu nu pun pe primul plan satisfacțiile materiale, dar aici în Orient, unde ești lipsit de toate avantajele...

LIOLIA: Dar indemnizația?

ALIOȘA: Nu pune punctul pe *i*.

KUKLIN: Lasă discuția și încheie-ți toastul!

ALIOȘA: Să ridicăm acest pahar pentru kilometrul 8. Pentru acest crîmpei de capitală. Pentru Maria Sergheievna, inaccesibilă și rece ca o zînă a zăpezilor și tot atît de fermecătoare! *(Ciocnește cu Mașa.)*

COLEGA MAȘEI: E încîntător!

KUKLIN: Tu, Platoșa, din obișnuință desigur că aștepți să se ridice paharul în sănătatea ta. Uite, am să-ți fac eu această plăcere.

MAȘA: Isprăvește!

LIOLIA: Lăsați discuțiile. Haideți mai bine să începem jocul cu sticla, de vreme ce tot e goală.

KUKLIN: Ce joc mai e și ăsta?

LIOLIA: Cum, nu știi? E un joc cu sărutări.

COLEGA MAȘEI: E încîntător! *(Cineva ia repede de pe masă tava cu cești și pahare. Liolia învîrtește sticla, care se oprește la un moment dat cu gura spre Kuklin. Liolia, cu un aer nepăsător, se apropie de Kuklin și-l sărută pe buze.)*

LIOLIA: Acum e rîndul dumitale. *(Kuklin învîrtește și el sticla care se oprește cu gura spre colega Mașei, Kuklin o sărută.)*

COLEGA MAȘEI: E încîntător! *(Învîrtește și ea sticla. De astă dată, colega Mașei îl sărută pe Alioșa. Același joc. Apoi, sticla se oprește în direcția Mașei. Alioșa se duce la ea, o privește, apoi aruncă o privire spre Platonov și o sărută din nou pe colega Mașei. Platonov se ridică în tăcere și se duce în vestibul.)*

MAȘA: Ce joc stupid! *(Azvîrle sticla pe jos. O împinge cu piciorul și se duce după Platonov. În vestibulul strîmt, Platonov fumează în tăcere.)* Vrei să-i gonesc, Sașa? *(Platonov tace. Se aude glasul lui Kuklin: „Cîntă-ne niște cuplete, Alioșa!". Apoi, strigăte amestecate: „E încîntător!", „Mare scofală!"... Gălăgie. Apoi se aduce chitara și Alioșa începe să cînte. Platonov fumează, iar Mașa stă lîngă el.)*

ALIOȘA *(cîntă, săltînd din umeri și umflîndu-și pieptul)*:

Ah, femei, femei, femei,
Să pieriți din ochii mei!
Eu pe toate v-am iubit,
Și mult am mai pătimit.

Ha — ha!

(Platonov își azvîrle țigara și, fără să se uite la Mașa, își ia brusc din cuier mantaua și cascheta.)

MAȘA: Sașa, Sașenka! Nu vezi ce viforniță e afară? Nu te las să pleci, Sașenka... *(Se aude soneria de la intrare. Mașa tresare și se duce la ușă.)* Cine e acolo?

UN GLAS DE-AFARĂ: Îl caut pe Platonov.

(Mașa se trage înapoi. Platonov deschide ușa. Apare Ceasovnikov, plin de zăpadă. O pauză. Cîțiva dintre oaspeți intonează în cor, unul mai fals decît celălalt, cupletul: „Ah, femei, femei, femei..."

CEASOVNIKOV: Va să zică, într-adevăr așa stau lucrurile. *(O pauză.)*

MAȘA: Kostik! La ora asta vii, aiuritule?! Dar nu-i nimic, te iert. Scoate-ți mantaua. Slavka, ia te uită cine a venit la noi: așadar, cei trei mușchetari s-au întîlnit din nou... după șase ani, nu după douăzeci, ca în cărțile lui Dumas. *(Apare Kuklin.)*

KUKLIN *(glumind)*: După cum văd, te-au aruncat și pe tine valurile vieții pe insula noastră. Bine ai venit! *(Îi întinde mîna, dar Ceasovnikov refuză să i-o strîngă.)* Și pe mine ești supărat? Doar eu nu te-am șters de pe nici o listă.

CEASOVNIKOV: Tu ai făcut ceva mult mai grav!

KUKLIN: M-o fi calomniat cineva? Se-ntîmplă. M-am obișnuit. Nu mă mir.

CEASOVNIKOV: Tu umbli cu calomnii!

KUKLIN: Cum așa, eu?!

CEASOVNIKOV: Da, tu. Nu m-ai calomniat tu la direcție, la Moscova, că m-aș fi îmbătat și aș fi făcut scandal, cînd, de fapt, dormeam în cabină? Ești un mincinos, un calomniator!

KUKLIN: Mincinos ești tu, nu eu! Te-ai purtat ca un huligan și acum tot tu o faci pe grozavul? Nu cumva vă închipuiți, dragii mei, că ați reușit să prostiți pe toată lumea. Adevărul tot iese la suprafață, degeaba căutați să-l ascundeți. *(O pauză. Se aud cîteva glasuri cîntînd în cor: „Ah, femei, femei, femei, Să pieriți din ochii mei...")*

CEASOVNIKOV *(către Platonov)*: Tovarășe căpitan de rangul trei, sînteți chemat de urgență la comandament. *(Către Kuklin)* Păcat de tine, Slavka, erai un băiat bun și ai ajuns... un ticălos. *(Întorcîndu-se din nou către Platonov, tăios.)* Sînteți așteptat la comandament. *(Se îndreaptă spre ușă, fără să se uite la Mașa. Cînd ajunge în dreptul lui Kuklin, se oprește.)* Nici nu-ți închipui cîtă plăcere mi-ar face să te pălmuiesc, dar nu vreau ca un subaltern al lui Platonov să comită cu adevărat o abatere, tocmai acum cînd vasul trebuie să plece în misiune. De aceea, amîn pe altă dată. *(Iese.)*

(Platonov se întoarce spre Mașa, o salută militărește și, fără un cuvînt, iese și el. Se aude ușa de-afară închizîndu-se cu zgomot, după ce o clipă a pătruns în casă vuietul oceanului.

Mașa și Kuklin rămîn cîtva timp înmărmuriți. În fund, lîngă lampa cu picior, Alioșa intonează, fandosindu-se, cupletul : „Ah, femei, femei, femei", pe care îl reiau în cor cîteva voci, cîntînd fals.)

MAȘA : Acum știu că n-o să mai vină niciodată la mine.

(Se stinge lumina. În locul chitarei și al cupletelor, se aud acum șuieratul viforului și vuietul oceanului. Platonov și Ceasovnikov se întorc pe jos, de-a lungul țărmului, de la kilometrul 8. Amîndoi merg aplecați, luptîndu-se cu vifornița. Au cascheta trasă pe ochi, gulerul mantalei ridicat și țin mîinile în buzunar. Înaintează în tăcere, ca două umbre prin noaptea luminată de lună.)

GÎNDUL LUI CEASOVNIKOV : Ascultă, Platonov, eu o iubesc pe soția dumitale, pe Anna Ivanovna. O iubesc și o voi iubi pînă la moarte, deși nu-mi împărtășește dragostea. Pe mine mă încîntă totul la ea, chiar și ceea ce te enervează pe dumneata. Ești un dobitoc, Platonov, de vreme ce n-ai ajuns s-o cunoști pe femeia asta, lîngă care trăiești de șase ani. Da, Platonov, n-ai fost în stare să înțelegi că lîngă dumneata se află o ființă, nu un obiect. Trebuie să fii un mărginit și îngîmfat ca dumneata, Platonov, ca să părăsești o asemenea femeie și să te înfunzi în mocirla de la kilometrul 8. Dobitoc, întunecat la minte, asta trebuie să fii, Platonov. Ți-o declar categoric. Dacă vrei, pot să ți-o spun în gura mare, tot n-am nimic de pierdut. Ea nu mă iubește și n-are să mă iubească niciodată, fiindcă așa-i dragostea, oarbă. Ea te iubește pe dumneata, numai pe dumneata, și te va iubi întotdeauna numai pe dumneata. Cu dragostea ei veșnică și neîmpărtășită. Cum de nu înțelegi că ești un idiot, un inconștient, de vreme ce poți fi gelos pe mine și o poți bănui pe ea, o femeie atît de curată cum n-am întîlnit alta. Nu pot să-ți spun decît că ești un nătărău incurabil, un idiot și un dobitoc. *(Pauză.)* Și totuși... plin de atîta omenie ! Spre norocul dumitale, în celelalte privințe te-ai dovedit un om. Și dacă vrei să știi, eu îmi dau seama de asta chiar mai bine decît dumneata. Ești un om adevărat, Platonov, un om sovietic, un om de astăzi, nu o secătură, cu toate că față de mine și de Anecika te porți ca un bădăran. Nici n-o meriți pe Anecika. Ea îți e cu mult superioară și își dă seama că, oricum, ai multe calități. Ce bine îmi pare că printre noi sînt cu mult mai mulți oameni ca dumneata decît lichele ca Slavka. Iată de ce e frumoasă viața și de ce vreau să trăiesc, deși știu sigur că Anecika n-o să mă iubească niciodată. Și dacă vrei să-mi cunoști gîndurile pînă la capăt, Platonov, află că atunci cînd mă uit la oameni ca dumneata, inima mă îndeamnă să spun *DA*, cînd spun ei *da*, și *NU*, cînd spun ei *nu*. Iată ce aș fi vrut să-ți mărturisesc deschis, cu glas tare, Platoșa, dar un dobitoc îngîmfat ca tine nu merită să-i dezvălui ce simt și ce gîndesc.

PLATONOV : Oare mai avem mult ?

CEASOVNIKOV *(rece)* : Trebuie să mai fie vreo doi kilometri.

(Amîndoi merg mai departe cu nasul înfundat în gulerul aspru al mantalei. De la kilometrul 8 pînă acasă au de străbătut un drum lung, pe vifornița care nu se mai potolește, însoțiți de lumina tulbure a lunii.)

GÎNDUL LUI PLATONOV : Am iubit-o oare pe Mașa ? Nici eu nu mai știu acuma. S-ar putea să o fi iubit. E chiar foarte probabil. Dar azi, s-a sfîrșit. A fost ca o vrajă care a ținut șase ani și, dintr-o dată, s-a risipit ! Pentru totdeauna ! Oare îmi pare bine ? Poate că da. E chiar foarte probabil. Parcă și vifornița troienește anume drumul către ea. Ce bine că am venit aici. Am venit ca să plec. Numai așa m-am vindecat. *(Se uită la Ceasovnikov, care merge în tăcere lîngă el.)* Mergi alături de mine și mă disprețuiești. Mie însă îmi vine să rîd cînd mă uit la tine. Mare prost ești, afurisitule ! Multe necazuri îmi faci, nătărăule ! Ieri îmi venea să te strîng de gît cu mîna mea, dar astăzi îmi pare bine că mergem cot la cot, descreieratule ! Zău că-mi pare bine. Anecika spune întruna zău. Cînd termin cu Zub, unde să mă duc, acasă sau pe vas ? Nu, acasă nu mă duc nici în ruptul capului. Mă întreb la ce s-o fi gîndind el acum ? E deștept foc, trăsnitul! Are idei originale, uneori foarte inteligente, alteori absurde. Și ține morțiș la ele. Cînd te aștepți mai puțin, o ia razna, face cîte o trăsnaie ! Dar un lucru e sigur : merge pe un drum cinstit în viață.

Pentru asta trebuie să i se ierte... firește, nu toate, dar multe. Lasă că viața are să-l izbească de stînci, are să-l rănească, să-l înmoaie. Totul e să nu-l frîngă. Să nu-l frîngă ! Mi se pare că a început să mai priceapă cîte ceva. Și eu, de altfel. Tare aș vrea să-i spun mucosului o vorbă bună, caldă, dar nu se poate, are să mă înțeleagă greșit, are să-și închipuie că vreau să mă pun bine cu el, prostuțul...

(Își văd tăcuți de drum, pînă la o răspîntie unde Platonov rupe tăcerea.)

PLATONOV *(cu glas tare)* : Cine mă cheamă ? Zub ?

CEASOVNIKOV : Anecika.

PLATONOV : Anecika ? De ce Anecika ? *(Ceasovnikov tace. Au ajuns la răspîntie, unde pîlpîie lumina unui felinar clătinat de vînt.)* Nu vii pînă la mine ?

CEASOVNIKOV : Am treabă. *(Se despart și pornesc în direcții opuse. În curînd, siluetele lor întunecate se pierd în ninsoarea deasă. Se stinge lumina.)*

(...Anecika, tot cu paltonul îmbrăcat peste cămașa de noapte, vorbește la telefon.)

ANECIKA *(strigînd în receptor)* : Am întrebat la aeroport și mi s-a spus că pe această linie avioanele circulă normal, că timpul e favorabil pentru zbor. În douăsprezece ore puteți fi aici, Maxim Ilici. Acum, nu fiecare zi, dar fiecare ceas, fiecare minut e prețios ! *(Platonov a apărut în prag și ascultă din ce în ce mai mirat.)* Prin telefon nu vă pot spune decît că s-a întîmplat ceva neobișnuit, îngrijorător. Înțelegeți ? Nu vă pot spune la telefon, vă rog să mă credeți. Nu, nu s-a îmbolnăvit, dar e la fel de grav. Chiar așa.

PLATONOV : Ți-ai pierdut mințile ? Cu cine vorbești ?

ANECIKA *(la telefon)* : Am cerut o convorbire de trei minute și îndată vom fi întrerupți. Așa că, vă mai rog o dată să veniți cu primul avion.

PLATONOV : Dă-mi receptorul.

ANECIKA : Nu. *(În receptor.)* Copiii nu-mi dau pace. Vă repet pentru ultima dată că în viață nimic nu este ireparabil, dar că situația poate avea urmări neplăcute, chiar grave. Se poate întîmpla o nenorocire.

PLATONOV *(furios)* : Isprăvește !

ANECIKA *(în receptor)* : Vă aștept. De la aeroport să veniți direct la mine, la noi. Locuim la căminul ofițerilor. *(Pune receptorul pe furcă.)* Am reușit să-i spun tot și n-am depășit trei minute.

PLATONOV *(amenințător)* : Cu cine ai vorbit ?

ANECIKA : Cu viceamiralul Ceasovnikov.

PLATONOV : Cine te-a pus ?

ANECIKA *(liniștită)* : De acum înainte voi face întotdeauna ceea ce cred eu de cuviință.

PLATONOV *(uluit)* : Cum ai îndrăznit ? Cum ai putut face una ca asta ?

ANECIKA : Cum ? Uite cum : am ridicat receptorul și am cerut o convorbire cu Leningradul. Mi s-a dat legătura numaidecît. N-a trebuit să aștept deloc. Să știi, Sașa, că de acum înainte am să iau întotdeauna atitudine față de tot ce se petrece în jurul meu. Fie că îți place, fie că nu. Da, chiar dacă nu-ți place. Trebuie să te împaci cu gîndul că s-a sfîrșit cu felul nostru de viață de pînă acum. Am făcut o cotitură de 180 de grade.

PLATONOV : Cine te-a învățat ?

ANECIKA : Tu, Sașa, Chiar tu !

PLATONOV : Eu nu te-am învățat asemenea prostii !

ANECIKA : Dacă te mai duci o dată, fără să-mi spui, la kilometrul 8 sau în altă parte, la ea sau oriunde ar fi, te iau de guler și așa te izbesc de perete, de o să-ți iasă fum pe nări ! De acum înainte, n-ai să-ți mai faci de cap. *(Platonov se uită uluit la Anecika.)* Cînd m-ai luat de nevastă, ai știut că sînt o fată simplă. Dacă nu-ți mai plac, nu te țin cu sila. Du-te unde poftești. Vrei să nu mai vorbesc cu Drozdiha, n-am să mai vorbesc. Vrei să citesc ziarele, am să citesc. Vrei să merg cu tine la Clubul ofițerilor, am să merg. Dar și tu, Sașa, va trebui să faci ceea ce-ți cer eu ! Și tu ai aceleași obligații. Auzi ? Dacă nu ești de acord, poți pleca. Știi doar că există un loc vacant și ești așteptat. Du-te, ce mai stai ? Eu sînt o femeie înapoiată, pe care ai luat-o din întîmplare la un bal. O femeie bună doar să-ți îngrijească de casă, nu o intelectuală. Hai, du-te, pleacă ! *(O pauză.)*

PLATONOV : Asta începe să-mi placă !

ANECIKA *(furioasă)* : Mă bucur că ți-am ghicit dorința. Hai, du-te odată, nerușinatule ! N-avea grijă, am să mă descurc eu și singură, am să-mi cresc copiii și fără ajutorul dumitale! Mă lipsesc de asemenea comoară!

PLATONOV: Anecika dragă!

ANECIKA: Nu sînt „draga“ dumitale!

PLATONOV: N-am să plec niciodată de aici, de lîngă tine.

ANECIKA *(abia stăpînindu-și plînsul)*: Eu nu te țin cu sila. Chiar dacă pleci, tot am să citesc gazetele. *(Ia o gazetă de pe masă.)* Poftim: „Discuții furtunoase în Camera Comunelor.“ *(Izbucnește în plîns.)*

PLATONOV: Anecika dragă, fetița mea!

ANECIKA *(plîngînd)*: Du-te! Du-te la kilometrul 8.

PLATONOV: Nu m-am dus decît o singură dată acolo. A fost prima și ultima oară.

ANECIKA *(plîngînd)*: Nu știu dacă a fost prima oară, dar ultima, e sigur!

PLATONOV: Ultima, te rog să mă crezi!

ANECIKA: De acum înainte am să mă amestec în toate cele, da, în toate cele!

PLATONOV: Bine, n-am nimic împotrivă.

ANECIKA: Va trebui să-mi spui unde ai fost, ce ai făcut, cu cine te-ai certat, ce ai greșit, de ce te doare capul, ce te apasă pe suflet. Ai să-mi spui tot? Absolut tot? Răspunde!

PLATONOV: Absolut tot.

ANECIKA: Bărbatul și nevasta nu trebuie să-și ascundă nimic unul altuia, auzi?

PLATONOV: Da.

ANECIKA: Iar dacă ai să te mai duci acolo, am să te spun fetițelor și n-or să mai vrea să știe de tine, fiindcă tot la mine țin mai mult.

PLATONOV: E adevărat că țin mai mult la tine. *(O pauză.)*

ANECIKA *(neîncrezătoare)*: Cum se face că acum mă aprobi în toate?

PLATONOV: De ce te-aș contrazice, dacă sînt de acord?

ANECIKA: Cu tot ce ți-am spus?

PLATONOV: Cu tot.

ANECIKA: Pe cuvîntul tău de comunist?

PLATONOV: Pe cuvîntul meu de comunist. *(O pauză.)*

ANECIKA: Ia vezi, fetițele dorm?

PLATONOV *(se duce în camera alăturată și se întoarce)*: Dorm.

ANECIKA: Le iubești?

PLATONOV: Mai întrebi?

ANECIKA: Bine, dar parcă îți doreai un băiat?

PLATONOV: Îmi doream.

ANECIKA: Parcă mi s-a luat o piatră de pe inimă, Sașa. Mă simt deodată atît de ușoară, de parcă aș avea aripi. N-ai și tu același sentiment?

PLATONOV: Da, și eu îmi simt inima ușoară.

ANECIKA: Nu cred, Sașa, sînt sigură că tu te frămînți. Ți-ai luat o mare răspundere. Cine știe cîte neplăceri te mai așteaptă. Vezi că am aflat tot? Așa va fi și pe viitor. De ce taci?

PLATONOV: Mă gîndesc.

ANECIKA: La cine?

PLATONOV: La tine.

ANECIKA: Și ce gîndești tu despre mine?

PLATONOV: Numai lucruri bune.

ANECIKA: Și nu regreți deloc că în seara aceea, la Peterhof, te-ai oprit lîngă mine?

PLATONOV: Cîtuși de puțin.

ANECIKA: Nici un pic?

PLATONOV: Nici un pic.

ANECIKA *(oftînd ușurată)*: Nici eu. Știi, Sașa, ce impresie am?... Uite, deși avem copii, un cămin, sîntem o familie, dormim în același pat... de șase ani... totuși, parcă abia acum începe căsnicia noastră. Înțelegi?

PLATONOV: Înțeleg.

ANECIKA: Știi cum mă uit eu la tine?

PLATONOV: Cum?

ANECIKA: Ca la soare. *(Pauză.)* Dar tu la mine?

PLATONOV: Tot așa.

ANECIKA: Abia de-azi mă simt cu adevărat soția ta.

PLATONOV: Și eu un adevărat soț.

ANECIKA: Copiii dorm?

PLATONOV: Dorm.

ANECIKA: Atunci, să stingem lumina. *(Platonov se duce spre comutator.)*

(Cheiul. Se înserează. Se văd luminile escadrei. Împotriva vîntului, fără să-și dea seama că merg în același pas, înaintează doi amirali: Minicev, șeful Direcției Politice, membru al Consiliului Militar, și Ceasovnikov-tatăl. Felul în care merg alături în tăcere amintește de drumul pe care l-au făcut de curînd împreună Platonov și Ceasovnikov, deși între cele două scene există și unele deosebiri. Acum se zăresc stelele negre pe epoleții aurii de viceamiral, fularele albe și frunzele de stejar sclipind pe cozorocul caschetelor. La un moment dat

se opresc, se uită în zare și ascultă vuietul valurilor.)

MINICEV: Auzi oceanul.

CEASOVNIKOV: Cum mai vuiește!

MINICEV: Ai navigat vreodată pe Pacific?

CEASOVNIKOV: Nu.

MINICEV: Aici parcă ai avea în față tot globul pămîntesc.

CEASOVNIKOV: Da, de aici se deschide o perspectivă largă.

MINICEV: Dacă mergi drept înainte, ajungi în China; dacă o iei la dreapta, în India, în Indonezia și în Ceylon; în direcția asta se găsește Japonia, acolo-i San Francisco, iar dincolo e Australia.

CEASOVNIKOV: Ca în basme: dacă o iei într-o parte, dai de țara împăratului cu fata cea frumoasă; dacă o iei în cealaltă, ajungi în împărăția fermecată cu arbori cîntători...

MINICEV *(zîmbind cu tîlc)*: Dar poți să ajungi și în țara balaurului. *(După o clipă de tăcere.)* Cine s-a găsit să-ți transmită niște informații atît de fanteziste și cu ce scop? A circulat într-adevăr un zvon, dar nu s-a confirmat. Dacă s-ar fi întîmplat ceva grav, nu se putea ca eu, care sînt membru al Consiliului Militar și totodată șeful Direcției Politice, adică un fel de Ianus, să nu fi știut nimic. Dacă n-aș fi aflat într-o calitate, aș fi aflat măcar în cealaltă. Dar... mai știi? *(În glumă.)* Asta o spun în sens autocritic, firește. *(O pauză.)* E singurul dumitale copil?

CEASOVNIKOV: Da, unicul.

MINICEV: Cam primejdios... *(Uitîndu-se spre ocean.)* Cum ai călătorit cu avionul?

CEASOVNIKOV: Fără peripeții.

MINICEV: Eu mi-am pierdut primul copil cînd nu-mplinise încă nici un an. Nevastă-mea a ajuns atunci într-o stare foarte gravă. Medicii se temeau să nu-și piardă mințile. Într-o zi mi-a spus: „Ivan Timofeevici, de-o fi să avem mulți copii, cu atît mai bine!“ Acum avem cinci. Maică-mea i-a născut pe ai ei în același pat în care a venit și ea pe lume și în care a murit. Nevastă-mea însă l-a născut pe primul pe țărmul Balticei, în timpul blocadei. Nina și Volodea s-au născut la Cercul Polar; Piotr, pe țărmul Mării Negre, iar cel mai mic, aici, în Extremul Orient.

CEASOVNIKOV: Te-au cam plimbat...

MINICEV *(glumind)*: Așa e slujba. Dumneata, tovarășe viceamiral, mi se pare că n-ai prea avut parte de un cămin.

CEASOVNIKOV *(privind spre ocean)*: Soția mea a murit de mult, în timpul blocadei.

MINICEV *(după ce-și drege glasul)*: Așa... *(După o clipă de tăcere.)* Băiatul dumitale scrie versuri. Îi văd adesea numele în gazeta escadrei.

CEASOVNIKOV *(încruntat)*: Niște fleacuri fără importanță.

MINICEV: Nu cred, doar din cînd în cînd publică și în presa centrală a flotei.

CEASOVNIKOV: Mă mir și eu că i se dă atîta importanță.

MINICEV: Cine știe, s-ar putea să devină un poet adevărat.

CEASOVNIKOV: Are douăzeci și șapte de ani și să nu uităm că, la vîrsta lui, Lermontov își încheiase cariera literară.

MINICEV: Da, numai fiindcă nu l-au lăsat alții să continue, l-au ucis. *(O pauză.)*

CEASOVNIKOV: Iartă-mă, am și uitat să te felicit pentru avansarea în gradul de viceamiral.

MINICEV *(rîzînd)*: Ai pentru a treia oară acest prilej. Mai ții minte ce zarvă s-a iscat atunci cînd...

CEASOVNIKOV: Da, da, era prin nouă sute patruzeci și doi.

MINICEV: Și trei. Atunci am ajuns din viceamiral căpitan de rangul doi. A doua oară am fost retrogradat pe motive discutabile, după părerea mea, care puteau fi interpretate în favoarea sau în defavoarea mea. Așadar, acum e a treia oară. *(Oftează.)* Scuză-mă. *(Își scoate cascheta.)* Între timp, am încărunțit, dar în general... *(Începe să rîdă.)* Un drum fără cotituri ți se pare mai lung, are să ți-o confirme orice șofer. Dumneata, cînd ai intrat în marină?

CEASOVNIKOV: În douăzeci și trei, la apelul Comsomolului.

MINICEV: Au trecut ceva anișori! Și eu am fost recomandat de Comsomol, de raionul din Krasnaia Presnia.

CEASOVNIKOV: Mi-am început cariera pe vasul „Profintern“, iar dumneata, dacă nu mă înșel, pe „Komsomoleț“. Așa-i?

MINICEV: Exact. Pe vremuri se numea „Ocean“. Pe urmă, am trecut pe „Oktiabr“. *(Tace o clipă și ascultă.)* Vuietul e din ce în ce mai puternic.

CEASOVNIKOV : S-a anunţat furtună?

MINICEV : Păi, dacă n-ar fi bîntuit de furtună, nici n-ar mai fi ocean, ar fi o baltă stătută.

(Din întuneric se iveşte un ofiţer de marină din statul-major.)

OFIŢERUL DE STAT-MAJOR *(salutînd) :* Tovarăşe viceamiral, locotenentul-major Ceasovnikov nu se află pe vas. Am dat ordin să fie căutat.

MINICEV : Doar nu-i un ac. Trebuie să-l găsiţi. Dar Platonov ?

OFIŢERUL DE STAT-MAJOR : E la secţia operativă. Am trimis un curier să-l cheme.

(Apare Zub, gîfîind ca un om care s-a grăbit.)

ZUB *(ducînd mîna la chipiu) :* Tovarăşe viceamiral, mă prezint la ordinul dumneavoastră : căpitan de rangul întîi, Zub.

MINICEV : Faceţi cunoştinţă.

CEASOVNIKOV : Ceasovnikov. *(Zub se uită la el oarecum speriat.)*

MINICEV : Cum o mai duci cu ficatul ? Te mai necăjeşte ? *(Către Ceasovnikov.)* Ştii, pe Mitrofan Ignatievici l-am trimis la Essentuki, să facă o cură de apă minerală ca să-şi mai dreagă ficatul. Şi fiindcă medicul îi interzisese să mănînce friptură, îndată ce s-a întors de la băi, cînd i s-a prezentat meniul spre aprobare, a scris peste el cu creionul roşu următoarea rezoluţie : „A se reintroduce friptura — Zub." *(Către Zub.)* După cîte am auzit, Mitrofan Ignatievici, ai şi fost poreclit în flotă : „Reabilitarea fripturii".

ZUB : Cîte nu se spun pe socoteala oamenilor cînd nu sînt de faţă !

MINICEV : Cum staţi cu pregătirile în vederea misiunii ?

ZUB : S-au luat toate măsurile.

MINICEV : Dar pe „Vzvolnovannîi" ce se aude ?

ZUB *(oarecum speriat) :* Pe „Vzvolnovannîi" nu s-a întîmplat nici un eveniment neobişnuit.

MINICEV : Dar cu Ceasovnikov ?

ZUB : Aşa cum v-am raportat, zvonul nu se confirmă.

MINICEV : Ai cercetat personal cazul ?

ZUB : Da.

MINICEV : Şi n-a băut nici măcar un păhărel mai mult ?

ZUB *(încurcat) :* Nu există dovezi.

MINICEV : Cui i-ai cerut informaţii ?

ZUB : L-am interogat pe căpitanul de rangul trei Tuman, secundul vasului, şi pe cartnicul Zadornov, care era de cart în seara respectivă, iar căpitanul Doncenko mi-a comunicat că în noaptea de sîmbătă spre duminică n-a fost arestat nimeni.

MINICEV : Dar cu Platonov ai stat de vorbă ?

ZUB : Bineînţeles. În primul rînd cu el.

MINICEV : În Platonov se poate avea încredere. Dar la statul-major ai raportat ?

ZUB : L-am însărcinat pe căpitanul-locotenent Kuklin să se ocupe în continuare de acest caz.

CEASOVNIKOV : Pe Kuklin îl cunosc, mi-a fost elev.

(Apare ofiţerul de stat-major, însoţit de Ceasovnikov-fiul.)

CEASOVNIKOV-FIUL : Tovarăşe viceamiral, mă prezint la ordinul dumneavoastră... *(Dă cu ochii de tatăl său şi înlemneşte.)*

MINICEV : Vă cunoaşteţi ?

CEASOVNIKOV-TATĂL : Ne-am mai întîlnit cîndva. Ei, bine te-am găsit !

CEASOVNIKOV-FIUL : Bine ai venit, tată.

MINICEV : Să mă întorc cu spatele ?

CEASOVNIKOV-TATĂL : Avem timp acasă de efuziuni. *(Către fiul său.)* Ei, marinarule, cum o duci ?

CEASOVNIKOV-FIUL *(după o clipă de tăcere) :* Sînt sănătos.

CEASOVNIKOV-TATĂL *(pe un ton ironic, ca să-şi ascundă tulburarea) :* Nu s-ar zice. Parcă te-ai mai tras la faţă şi nu mai eşti aşa ţanţoş ca înainte. Te pomeneşti că te-ai însurat ?

ZUB : Nu, tovarăşe viceamiral, e tot burlac.

MINICEV : Aici la noi, în Extremul Orient, sînt cam puţine fete de măritat. Ar fi cazul să lansăm un apel. *(O pauză.)*

CEASOVNIKOV-FIUL : Ai venit pentru multă vreme, tată ? *(Ceasovnikov-tatăl se codeşte să răspundă.)*

MINICEV : Spune-i pentru ce ai venit pînă aici cu avionul, făcînd patru escale. Of, copiii, copiii ! E mai mică bucuria de a-i avea decît amărăciunea de a nu-i avea...

CEASOVNIKOV-TATĂL *(sever) :* A ajuns pînă la mine zvonul că tu aici... îţi faci de cap. Chefuieşti. Dar pe cît se pare, au fost doar bîrfeli, nimic nu-i adevărat.

CEASOVNIKOV-FIUL: Nu, nimic. Nimic nu-i adevărat. *(Se uită la tatăl său și se răzgîndește brusc.)* Ba este. *(O pauză prelungită.)*

MINICEV: Cum să fie, de vreme ce nu s-a întîmplat nimic?

CEASOVNIKOV-FIUL: Și, totuși, este.

MINICEV *(către Zub, reținut)*: Ei, ce zici?

ZUB: Tovarăşe locotenent-major, te rog să nu scorneşti nimic. Aici nu eşti poet, ci ofițer de marină.

CEASOVNIKOV-FIUL *(deznădăjduit)*: Vă rog să mă credeți, tovarăşe viceamiral. E adevărat, tată. Totul e adevărat. M-am îmbătat dinadins, cu bună ştire. A fost o faptă premeditată. Am umblat cu mantaua descheiată și cu șireturile de la pantofi, desfăcute, cu capul gol. Cînd patrula a vrut să mă aresteze, m-am opus. Am făcut intenționat scandal. Așa s-au petrecut lucrurile. Tot ce se spune e adevărat.

ZUB *(năucit)*: Am cercetat personal cazul.

MINICEV: Asta întrece povestea cu friptura. *(Sever.)* Locotenent-major, fă bine și povestește cum s-au petrecut lucrurile.

CEASOVNIKOV-FIUL: V-am spus totul, tovarăşe viceamiral. Singurul vinovat sînt eu. Nu e vinovat nici şeful de stat-major, nici secundul, nici cartnicul, nici comandantul. Vă rog să-i scoateți pe toți din cauză. Consecințele trebuie să le suport eu și numai eu.

MINICEV *(aspru)*: Asta o vom hotărî noi.

CEASOVNIKOV-TATĂL *(cu amărăciune și dispreț)*: Mai faci şi pe mărinimosul!

MINICEV *(încruntat)*: Și eu credeam că în Platonov se poate avea încredere!

CEASOVNIKOV-FIUL: Nimeni nu merită mai multă încredere decît el.

MINICEV: Nu. Dacă a vrut să ne inducă în eroare, nu merită.

CEASOVNIKOV-FIUL: N-a vrut să vă inducă în eroare, a urmărit cu totul altceva.

MINICEV: Și, mă rog, ce scopuri înalte a urmărit?

CEASOVNIKOV-FIUL: A vrut să ia totul asupra lui. Cînd patrula m-a adus la bord, m-a dat în primire lui Tuman. Acesta a întocmit un raport pe care Platonov l-a rupt și l-a aruncat la coș.

MINICEV: A rupt raportul? Și l-a aruncat la coș? Așa.

CEASOVNIKOV-FIUL: L-a rupt fiindcă e convins că sînt necesar flotei și flota mie.

MINICEV: Că dumneata ești necesar flotei? Așa. Și că flota ți-e necesară dumitale? Așa. Mai departe?

CEASOVNIKOV-FIUL: Justă sau greșită, asta e convingerea lui. Asta și nu alta. Și cînd el e convins de un lucru, nu-i chip să-l clintești. Merge pînă în pînzele albe. A luat totul asupra lui. Absolut totul. Pe răspunderea lui personală de comandant al navei, de comunist. Atunci, se poate spune oare că a mințit? Numai un om de nimic poate vîrî la apă pe cel care își asumă toată răspunderea, apărînd un prieten cinstit, și e gata să suporte toate consecințele.

(Apare Platonov.)

PLATONOV *(gîfîind)*: Tovarăşe viceamiral, mă prezint la ordinul dumneavoastră. Căpitanul de rangul trei Platonov.

MINICEV *(după ce-i aruncă o privire lui Platonov, se adresează din nou lui Ceasovnikov-fiul)*: Continuă.

CEASOVNIKOV-FIUL *(a întîlnit privirea lui Platonov și e deznădăjduit)*: Iată de ce nici un om din echipaj nu i-a înșelat niciodată încrederea. Nimenea, în afară de mine, tovarăşe viceamiral! *(Întîlnește din nou privirea lui Platonov.)* Eu sînt primul. *(Plecînd ochii.)* Iartă-mă, tată.

CEASOVNIKOV-TATĂL: Bravo, băiete, după ce ai făcut o asemenea ispravă, nici nu-ți dai măcar osteneala s-o ascunzi. *(Salută milităreşte pe Minicev, pe Zub, pe ofițerul de stat-major, apoi se duce la Platonov și, fără să-i spună un cuvînt, îl ia de umeri și-l zgîlțiie. După aceea, fără să mai privească înapoi, se îndepărtează pe chei.)*

CEASOVNIKOV-FIUL *(către tatăl său, din urmă)*: Tu m-ai învățat să nu ascund nimic. Nu mi-am făcut decît datoria. *(Ceasovnikov-tatăl nu-i răspunde și își continuă drumul pe chei, cu același pas măsurat, pînă ce dispare în întuneric. Crește vuietul oceanului.)*

ZUB *(amărît)*: I-am spus eu lui...

MINICEV: Ce i-ai spus?

ZUB: Demobilizează-l și sfîrșește povestea!

MINICEV: Și ce ți-a răspuns?

ZUB *(disperat)*: Și-a apărat cu încăpățînare punctul de vedere. *(O pauză.)*

MINICEV *(către Platonov)*: Ai rupt cu mîna dumitale raportul ? *(Platonov tace.)* Și l-ai aruncat la coș ? *(Platonov tace.)* Și pe cartnic tot dumneata l-ai învățat să tacă ? *(Platonov tace.)* Așadar, totul a pornit de la dumneata ? Ți-ai asumat singur răspunderea ? Ai garantat singur pentru el ? *(Se plimbă îngîndurat încolo și încoace.)* Ai procedat numai după capul dumitale. Fără să te consulți cu nimeni. Așa-i ? *(Pe neașteptate.)* De cînd ești în marină ?

PLATONOV : Am intrat la școala navală în 1950.

MINICEV : Și cum ai ajuns la școala navală ?

PLATONOV : Am fost trimis de Comitetul raional al Comsomolului.

MINICEV *(pe gînduri)*: Al cărui raion ?

PLATONOV : Raionul Vasilievski Ostrov din Leningrad.

MINICEV : Singur ai cerut să fii trimis ?

PLATONOV : Singur.

MINICEV : Și raportul tot singur l-ai rupt. *(Clătinînd din cap.)* După cum, tot singur ai cerut să intri în marină. Toate le faci singur ! Dar... *(Iar se plimbă de colo pînă colo.)* Bine ai făcut... că ai intrat în marină. Vezi, Zub, și marina militară își are poezia ei. Între un poet și un marinar nu există o deosebire atît de mare cum crezi dumneata. *(Către Platonov, aspru.)* Și acum tot singur... ai să te prezinți din partea mea la comenduire, pe strada Vokzalnaia 4, la etajul întîi, pe coridorul din dreapta, la căpitanul Doncenko, și ai să raportezi că ai fost pedepsit. *(O pauză.)* Execuți cinci zile de arest. *(O pauză.)* Și pentru că l-ai corupt pe cartnic, alte cinci zile. *(O pauză.)* Executarea, după întoarcerea din călătorie. *(Către Zub.)* Raportezi la Moscova măsurile disciplinare luate. *(Își scoate cascheta și-și trece mîna peste frunte. A ieșit luna și razele ei poleiesc cu argint firele cărunte din părul lui Minicev, care ascultă atent vuietul valurilor.)* Oceanul !... *(După ce se uită la cei doi ofițeri care stau nemișcați.)* Într-adevăr, de aici se deschide o perspectivă largă. *(Se stinge lumina.)*

(...Și acum răsună același vals care s-a cîntat cu șase ani în urmă în parcul de la Peterhof, la balul absolvenților. E valsul de despărțire al marinarilor.

Comandamentul flotei dă o serbare în cinstea marinarilor și a ofițerilor escadrei care pleacă în misiune. O sală de la clubul flotei. În fund, un perete de sticlă prin care se văd în radă luminile navelor din escadră, care au ridicat pavoazul electric. În interior, coloanele sînt luminate de reflectoare. În dreapta scenei, Platonov și Anecika se uită în tăcere la perechile care dansează. La un moment dat, apare printre perechi Alioșa din Ansamblul artistic, care cîntă cu glasul lui răsunător.)

ALIOȘA :

Trecură anii ca dîra navei,
Da-n veci nu poate clinti nimic,
Mîndria noastră, simbol al slavei,
Viteaza flotă din Pacific.

ANECIKA *(săltînd din umeri ca Alioșa)*: El cînta „Ah, femei, femei, femei" ?

PLATONOV *(rîzînd)*: Da, el. *(Ceasovnikov se apropie de ei.)*

PLATONOV : Cum, ești singur ?

CEASOVNIKOV : Dar cu cine ai vrea să fiu ?

PLATONOV *(încurcat)*: Unde-i taică-tău ?

CEASOVNIKOV : S-a urcat în avion și și-a luat zborul fără un cuvînt de rămas bun. Așa-i tata. Nu-l știi ? *(Arătînd spre Kuklin, care se îndreaptă spre ei, la braț cu Liolia.)* N-am ce zice ! Din punct de vedere formal, a avut dreptate.

PLATONOV : Din punct de vedere formal, da.

CEASOVNIKOV : : Ce zici, îi dăm mîna ? Tot formal.

PLATONOV : Formal, da.

(Kuklin și Liolia s-au apropiat.)

KUKLIN : Noroc și voie bună, băieți.

PLATONOV : Bună seara. *(Ceasovnikov tace.)*

KUKLIN : La ora cinci ridicați ancora ?

PLATONOV : Da.

KUKLIN : Avionul meu își ia zborul la ora patru. Nu mai apuc să vin cu Maria pe chei să fluturăm batista în urma voastră.

PLATONOV : Nu-i nimic.

KUKLIN : Bineînțeles, vouă, care plecați la ecuator, nu vă pasă de nimic. Eu însă rămîn să-mi rod coatele la birou.

LIOLIA: Ei, și ce mare scofală e să pleci la ecuator. Am auzit că acolo te înăbuși de căldură și oamenii sînt veșnic uzi. Ba îi plouă, ba curg sudorile de pe ei.

KUKLIN: Of, Liolecika! Cînd judeci așa, orice lucru își pierde farmecul. *(Către Platonov.)* Ieri am raportat telefonic la statul-major că pe vasul tău totul merge strună.

PLATONOV: Mulțumesc. *(O pauză.)*

KUKLIN: Ei, și acum, la despărțire, să vă mai spun ceva, băieți, cînd o să vă luați la trîntă cu zeul Neptun, sau cînd o să ajungeți la Iava și o să admirați peștii zburători, să vă aduceți aminte de cel de-al treilea mușchetar. *(Platonov și Ceasovnikov schimbă o privire în tăcere.)* De, băieți, nici marea nu se potolește decît după furtună. *(O pauză.)*

CEASOVNIKOV: Ascultă, Platoșa, îți mai aduci aminte că la Peterhof am avut un coleg Slavka Kuklin?

PLATONOV: Da, mi-aduc aminte.

CEASOVNIKOV: Tare aș vrea să știu pe unde o fi el acum? *(O pauză.)*

KUKLIN: Ei, drum bun.

PLATONOV: Călătorie plăcută.

LIOLIA: Good bye!

(Înainte de a pleca, Kuklin mai ridică o dată mîna și mișcă din degete, așa cum saluta el de obicei. Liolia le face și ea un semn de despărțire cu mîna. Apoi, se duc să danseze. Platonov și Ceasovnikov schimbă din nou o privire.)

ANECIKA: De, se mai întîmplă! *(O pauză.)* Ei și acum, că ați rămas numai doi mușchetari, n-ar strica să adoptați un al treilea. Vă propun să mă alegeți pe mine, deși mușchetar cu fustă nu s-a mai pomenit, și să mă invitați pe loc la dans, că abia aștept. *(Platonov și Ceasovnikov se privesc în tăcere.)*

PLATONOV: Valsul ăsta ți-l cedez ție, afurisitule!

(Anecika și Ceasovnikov se îndreaptă spre perechile care dansează.)

CEASOVNIKOV *(cu ironie și tristețe)*: Numele?

ANECIKA: Platonova.

CEASOVNIKOV: Prenumele?

ANECIKA: Anna.

CEASOVNIKOV: Numele după tată?

ANECIKA: Ivanovna.

CEASOVNIKOV: Situația familială?

ANECIKA *(stingherită și fericită)*: Acum e într-adevăr bună, Kostik. *(Se pierd printre celelalte perechi. Apar și dispar perechi tinere, cu fețele îmbujorate. Platonov le privește dus pe gînduri. Treptat, valsul de despărțire se stinge și perechile de dansatori dispar pe rînd...)*

(...Din nou, întinderea nesfîrșită a oceanului, lumina rece a lunii în mișcare, luminile de navigație ale escadrei sclipind printre valurile spumegînde. Puntea de comandă a contratorpilorului „Vzvolnovannîi" s-a înclinat și mai tare.)

MEGAFONUL: Tunet 44! Tunet 44! Aici, Fulger! Aici, Fulger! Mă auzi? Trec pe recepție. Forța vîntului în creștere. Sîntem aproape de epicentrul taifunului. Ce se aude la voi?

PLATONOV *(la microfon)*: Totul e în ordine.

MEGAFONUL: Care e gradul de înclinație al navei? *(Prin megafon se aude un trăsnet îngrozitor de puternic.)* Care e gradul de navigație al na... *(Apoi nu se mai aude nimic.)*

PLATONOV *(către Zadornov)*: Raportați vasului comandant prin proiector: Înclinația navei a atins 40 de grade. Condițiile tehnice ne permit să înfruntăm taifunul. *(Semnalizatorii apar pe punte, care ba se ridică, ba coboară, zgîlțîită de valuri uriașe, și transmit printr-un proiector, care se aprinde și se stinge, situația vasului. Platonov întîlnește din nou privirea lui Ceasovnikov și întoarce capul.)*

GÎNDUL LUI CEASOVNIKOV: Ia spune, Platoșka, cîți inși ai recomandat pînă acum spre a fi primiți în partid?

GÎNDUL LUI PLATONOV: Opt.

GÎNDUL LUI CEASOVNIKOV: Ce-ai zice de-al nouălea?

GÎNDUL LUI PLATONOV *(în timp ce fața lui capătă o expresie aspră)*: Să mă mai gîndesc.

ZADORNOV: Tovarășe comandant, raportez vasului comandant: „Condițiile tehnice ne permit să înfruntăm taifunul".

PLATONOV: Mai adaugă: „Moralul echipajului, de asemenea."

(Se dau din nou semnale luminoase. Contratorpilorul „Vzvolnovannîi" e gata să înfrunte taifunul.)

CORTINA

„MISE PARE ROMANTIC",

PE SCENA TEATRULUI DE COMEDIE

Scenă din tabloul 1 : Liliana Ţicău (Simina) şi Mircea Constantinescu (portarul Mircea)

Citeva aspecte din... preliminariile spectacolului Teatrului de Comedie, cu piesa lui Radu Cosaşu, Mi se pare romantic. *Preliminariile s-au petrecut nu pe scenă, ci unde s-a făcut — în realitate — documentarea.*

Camera de hotel este autentică, boxa portarului, de asemenea, ca şi parcul, biroul tovarăşei Maria Cernea la sfatul popular, restaurantul ş.a.

Cum vor arăta toate acestea pe scenă vom afla... în sala teatrului, în seara premierei.

Victoria Mierlescu şi Agnia Bogoslava în Doamna Gigea

Scenă din tabloul 3 : Dem. Savu (Nea Isaia) şi Titi Rucăreanu (Reporterul)

Scenă din tabloul 3 : Sanda Toma (Maria Cernea) şi Liliana Ţicău (Simina)

Jos (stînga) — scenă din tabloul 4. Aurel Cioranu (Dinu), N. Gărdescu (Fuiorescu) şi Costel Constantinescu (Dorobanţu)

Jos (dreapta) — scenă din tabloul 5. Vasilica Tastaman (Lilly Gigea) şi N. Gărdescu (Fuiorescu)

PENTRU O CALITATE SUPERIOARĂ ÎN ARTA SPECTACOLULUI*

MONI GHELERTER:

„Teatrul de calitate nu poate fi realizat fără un text dramatic corespunzător"

Nu mă număr printre regizorii care scriu, teoretizează și se avîntă ușor în discuții polemice. Socot însă că la noua dezbatere inițiată de revista „Teatrul" în jurul spectacolului original, e bine să intervină un număr cît mai larg de oameni de teatru.

Incontestabil, regizorii trebuie să se exprime în primul rînd prin spectacole (precum autorii prin piese, și nu prin exegeze pe marginea acestora), creația lor scenică urmînd să fie pledoaria cea mai elocventă în valorificarea textului dramatic. Articolele celor trei regizori, publicate în numerele precedente ale revistei (Mihai Dimiu, Harag György și D. D. Neleanu), constituie însă un fapt îmbucurător, pentru că succed fiecare unei reușite realizări scenice și aduc în discuție un punct de vedere judicios, competent și sincer.

Entuziasmul este un factor important în munca noastră. M-a bucurat de aceea articolul lui Mihai Dimiu, fiindcă fiecare rînd reflectă căldura și pasiunea cu care a lucrat spectacolul *Ferestre deschise,* iar ardența muncii regizorului la acel spectacol s-a văzut și a fost unanim apreciată. Orice piesă trebuie să spună ceva *anume* regizorului ei, ca și el să aibă ce transmite publicului. Din mărturisirile lui Dimiu, se simte că piesa lui Everac a aprins în tînărul regizor o flacără pe care a știut s-o ducă cu însuflețire mai departe. E un fenomen curent că orice regizor, angrenat în realizarea unui spectacol, crede că piesa pe care o pune în scenă e cea mai bună — indiferent de rezervele pe care aceeași piesă i le-a putut suscita la primul contact —, iar munca lui, unul din cele mai importante evenimente care au loc în acel moment pe planeta noastră. Asta face ca uneori — ceea ce nu este desigur cazul cu *Ferestre deschise* — și piese slabe, care nu merită cinstea scenei, să irosească în zadar talentul, munca și devotamentul unor colective artistice.

În afara entuziasmului — care nu trebuie să fie doar un apanaj al tinereții —, munca cu actorul este și ea un factor obligator în activitatea regizorului. Harag György, în articolul său pe marginea punerii în scenă a spectacolului *Ziariștii,* a subliniat cu pregnanță acest principiu. Autobiografia profesională pe care el o schițează cu acest prilej este, cred, o pildă de spirit critic, de modestie și ținută regizorală. Ne place să relevăm în aprecierea de valori a acestui regizor, importanța primordială pe care el o acordă factorului actor, factor care nu are aceeași greutate specifică în concepția și practica altor tineri regizori. Sînt personal de acord cu observațiile lui Harag asupra spectacolului *Ochiul albastru* de Everac, interpretat de colectivul Teatrului Muncitoresc C.F.R. în Sala Palatului R.P.R.

---

* Vezi „Teatrul" nr. 8 și 9/1961.

Este evidentă și lăudabilă căutarea regizorală a unor forme noi de expresie și a unor noi rezolvări de punere în scenă și scenografie. Scena de 30 metri deschidere și amplele proporții ale Sălii Palatului sînt sortite să stimuleze în mod deosebit fantezia regizorală. Pentru această scenă ar trebui scrise texte dramatice speciale, care să nu poată fi jucate decît acolo ; independent de aceasta însă, încercarea lui Horea Popescu cu *Ochiul albastru* s-ar fi cuvenit să fie primită cu căldură, ca orice muncă de pionierat, și o seamă din rezultatele ei apreciabile, îmbrățișate cu mai mult entuziasm.

În atenția regizorului care avea să pună în scenă piesa *Marele fluviu își adună apele,* de Dan Tărchilă, urmau să stea, pe de o parte, ocolirea abilă a pericolului unor momente de verism crud, iar pe de altă parte, încărcarea cu eficiență poetică a scenelor de avînt eroic. Cheia spectacolului era stilul care trebuia adoptat ; regizorul D. D. Neleanu a reușit să-l găsească pe cel adecvat. În articolul său, el trece în revistă o serie de momente izbutite din spectacol, cărora a știut să le găsească cea mai potrivită rezolvare, chiar dacă nu sînt de acord cu expresia de „simbol realist“ folosită, deoarece nu o socotesc suficient de explicită.

Asemenea celorlalți regizori care au adus în respectivele articole interesante consemnări de „jurnal de bord“, și articolul lui Neleanu are același merit de a releva unele date din procesul de muncă al unui spectacol valoros. Ar fi de dorit ca și alți regizori să ne împărtășească unele din frămîntările lor creatoare.

* * *

Această ultimă „Decadă a dramaturgiei originale“ a marcat îmbucurător nivelul artistic al artei spectacolului nostru și un pas important realizat în maturizarea gîndirii regizorale, scenografice și interpretative. Totodată, ea a pus în fața noastră, cu multă acuitate, problema textului dramatic. O dată mai mult, s-a confirmat cu evidență că teatrul de calitate nu poate fi realizat fără un text dramatic corespunzător, și că doar pretextul unei piese nu poate constitui baza sigură a unui spectacol, oricît ar fi de mari eforturile regizorale, actoricești și scenografice. Eroii inconsistenți nu pot viețui scenic, căci marile creații actoricești — adică elementul primordial al spectacolului — pot fi obținute numai pornind de la caractere dramatice puternice, complexe, credincioase adevărului vieții. În raporturile teatrelor cu autorii, atît de mult discutate, în ecuația regizor-autor dramatic, cred că astăzi s-a atins un stadiu nou : a fost depășită perioada de început, cînd teatrele trebuiau să fie stimulate ca să întîmpine cu afecțiune piesa originală. Dimpotrivă. Realitatea noastră teatrală de fiecare zi demonstrează convingător că teatrele, regizorii, actorii iubesc piesa originală, muncesc cu dăruire asupra ei, dîndu-i relief dramatic și îmbogățind-o artistic cu noi valori umane. Astăzi, cele mai depline satisfacții ale actorilor din toate generațiile sînt legate de creațiile din piesa romînească. Aceasta, firește, nu înseamnă că drumul de la ultima replică, scrisă de autor, pînă la ridicarea cortinei în seara premierei e totdeauna lin și fără povîrnișuri, sau că spectacolul nostru, în raport cu dramaturgia originală, a atins un punct maxim. Dar piesa originală cu adevărat bună se impune pînă la urmă, cucerindu-și adeziunea colectivului teatral, și apoi a publicului.

Decada dramaturgiei originale a arătat că dramaturgii mai sînt mult datori publicului și teatrelor, iar publicul și teatrele pretind cu insistență autorilor dramatici piese interesante, scrise cu meșteșug dramatic, cu profunzime psihologică, piese despre momentul contemporan. Fiindcă, din fericire, am depășit necesitatea stimulării cantitative a dramaturgiei originale, teatrele și regizorii în primul rînd caută cu nerăbdare și pasiune o piesă originală aptă să transmită, printr-un mesaj profund, gîndirea lor artistică. Piesa nerealizată, văduvită de adevărul vieții și patosul artei, eroii liniari, cu totul străini de fizionomia bogată a contemporanilor noștri, nu trebuie să-și mai găsească loc pe scenele noastre, cum din păcate se mai întîmplă încă.

Oamenii de teatru cer scriitorilor noi piese originale, pe măsura posibilităților și străduințelor actuale ale teatrului nostru, piese care să nu stimuleze în mod nejustificat gîndirea și efortul regizoral, ci să dea miilor de spectatori satisfacțiile morale și estetice pe care le așteaptă.

RADU PENCIULESCU:

„Nu sînt pentru regia-cosmeticiană, după cum nu sînt nici pentru dramaturgia care trebuie tratată cu pomezi ca să pară ceea ce de fapt nu e".

Deși am să-ți vorbesc despre calitatea artei noastre teatrale privită prin două prisme, a dramaturgiei și a spectacolului propriu-zis, țin să subliniez — *începe discuția Radu Penciulescu* — că o fac astfel pentru a mă putea explica mai bine, dar că acești doi factori sînt condiționați și inseparabili în realitate. De aceea, aș putea spune că de calitatea unuia depinde calitatea celuilalt.

— Nu crezi deci nici dumneata în regizorul făcător de minuni, ești adică partizanul ideii atît de plastic exprimate de Alexandru Mirodan, anume că un regizor care merge pe lîngă și peste text, cu singurul țel de a izbuti un spectacol regizoral, nu face, de fapt, altceva decît să „fardeze" piesa?

— Da, nu sînt pentru regia-cosmeticiană, după cum nu sînt nici pentru dramaturgia care trebuie tratată cu pomezi ca să pară ceea ce de fapt nu e. Pentru mine dramaturgia este prima condiție a artei scenice. Am asistat, am și participat în scris sau prin viu grai la tot felul de discuții, dezbateri sau simple comentări pe această temă. Am auzit de pildă exprimîndu-se preferința, sau chiar formulîndu-se ca o condiție de căpetenie, ca o piesă să fie în primul rînd teatrală, adică stimulatoare de o montare atrăgătoare, eventual originală, și în mod obligatoriu, generatoare de succes și laude pentru cel ce o pune în scenă. Nu sînt de această părere și sînt gata oricînd să fac concesii maxime, ba chiar să renunț la orice fel de pretenții de acest fel, față de un text care-mi oferă în schimb ceea ce eu urmăresc cu precădere: ideea, aspecte convingătoare și tipice ale realității, aducerea în dezbatere a unor probleme ce ne interesează. Oricînd trec peste greșelile de construcție — și voi reveni asupra acestui aspect, pentru ca să arăt în ce măsură regizorul trebuie să se ocupe de ele —, trec peste erorile dramaturgice dacă problematica abordată este dintre cele care rețin preocuparea. Pentru că, astăzi, publicul nu urmărește cu interes decît acest fel de dramaturgie. Și nu numai la noi, nu numai în țările lagărului socialist, ci pe toate meridianele lumii, marile mase îndrăgesc acele lucrări care pun în dezbatere aspecte ale zilei de azi și ale viitorului, problemele existenței și ale transformării societății omenești. Pogodin, Miller, Anouilh, de pildă, ca să nu dau decît exemple fugare, sînt astfel de dramaturgi. Este greșit să subestimăm publicul nostru și să-l credem capabil să reacționeze doar la o anumită agitație scenică — mulți numesc asta dinamism dramatic —, la unele efecte căutate și cîteodată găsite de regizor și de toți ceilalți factori ce contribuie la un spectacol. Eu cred că este greșit să considerăm că publicul vine la teatru doar pentru a se bucura în fața unor iluzii scenice. Nu trebuie să socotim că publicul rîde sau plînge în fața unor „afecte" montate sau a unor trucuri de regie, ci în fața unei piese autentice, a unei dezbateri care îl interesează în mod real. Nu intenționez să dau lecții, și nici să fac aprecieri exhaustive, implacabile. Pe mine însă, la o astfel de constatare m-a condus în bună măsură propria și recenta mea experiență făcută la Teatrul de Comedie cu piesa lui V. Em. Galan, *Prietena mea Pix*.

Auzisem în privința acestei lucrări tot felul de păreri venite de la oameni de teatru, pricepuți, pe cît se spune, în materie de dramaturgie, și gata oricînd să dea un sfat despre o piesă atunci cînd ai ajuns cu ea la cîteva zile înainte de premieră. I se imputau, de pildă, greșeli de construcție, lipsa unei teatralități captivante, lipsa de afecte, ba chiar de efecte, de lovituri de teatru, poate chiar o anume naivitate în ce privește fizionomia ei dramaturgică. I se imputa că actul II fiind în cea mai mare parte o discuție — eu cred că este o puternică confruntare, și ca atare foarte dramatică — va fi greu suportat de spectator. Ei bine, *„Pix"* a fost îmbrățișată de spectatori repede, cu adeziune și cu o înțelegere chiar mai mare decît a acelora care căutau s-o analizeze „la rece". Aceasta, pentru că publicul a fost captivat imediat de ideea și de problemele aduse în dezbatere de piesă, le-a recunoscut în realitatea existenței noastre și nu s-a ocupat în primul rînd de scăderile care pot exista, dar pe care nu le mai iei în seamă date fiind calitățile și interesul ce-l stîrnește lucrarea. Iar din întreaga piesă, actul II — de fapt nodul dramatic al piesei, care nu întîmplător este și cel mai realizat în spectacol — este ascultat cu cea mai mare atenție de public. Căci din mișcarea ideilor se naște o tensiune, pe care mișcarea fizică nu este capabilă s-o dobîndească aproape niciodată, în conștiința noastră, a celor din sală.

Și ca să mă explic și mai bine, aș vrea să fac o paranteză și să mă opresc la observația unui om de teatru străin, cunoscut și celebru cîndva în țara lui, care, încercînd să metaforizeze și în același timp să teoretizeze, spunea că nu este interesant cînd pe scenă doi oameni beau cîte o ceașcă de cafea, ci devine interesant doar din clipa în care aflăm că într-una din cești se află otravă. Mă încumet să-l combat, recunoscînd în continuare celebritatea acelui personaj. Dar eu nu sînt de părere că o piesă trebuie apreciată prin partea ce-i este cu totul auxiliară și ține de tehnica dramatică, de tehnica teatrală, ci prin latura filozofică, pe care în mod necesar o bună piesă de teatru trebuie s-o aibă. Pe mine mă interesează nu anecdotica unei piese, ci conflictul de conștiințe ce-l naște — în cazul de față, între cei doi băutori de cafea — și nicidecum faptul că a apărut un element de surpriză : otrava.

— Cum vezi, totuși, progresul dramaturgiei noastre și unde crezi că se află cauzele unei anumite rămîneri în urmă față de impetuozitatea dezvoltării societății noastre ?

— M-am gîndit de multe ori la această chestiune. Nu știu dacă pot afirma că am descoperit cauzele — ar fi poate prea pretențios. Tot ce pot face este să mărturisesc, cu acest prilej, ce anume am putut observa din practica mea ca regizor și ca spectator interesat în progresul acestei arte la noi. Cred, de pildă, că o bună dramaturgie nu se obține dintr-o dată, ci pe calea unei cuceriri treptate. Trebuie, adică, să fim preocupați să marcăm progresul realizat de către o lucrare dramatică, pentru ca, stabilind cu ea un anume nivel de dezvoltare, să statornicim termenul de comparație de la care să pornim mai departe. In repertoriile teatrelor noastre însă, lucrări care au însemnat un nivel evoluat atins de dramaturgie nu s-au păstrat prin spectacolele ce au fost realizate cu ele, nu a existat grija de a le consacra într-un repertoriu permanent. Pomenesc și eu, alături de alții, a nu știu cîta oară, de *Citadela sfărîmată,* de *Ziariștii, Mielul turbat,* de pildă, care se pot mulțumi astăzi doar cu o citare reverențioasă printre realizările trecutului nostru teatral. O păstrare a lor în viață, pentru ca astfel să avem perspectiva drumului pe care-l avem de parcurs, este, după mine, de o importanță vitală.

Acesta ar fi un aspect. Un al doilea aspect este acela al stimulării unui anumit fel de dramaturgie. Nu vreau să spun că trebuie să indicăm autorului cum trebuie să scrie și despre ce trebuie să scrie, dar trebuie să optăm — și autorul va fi de acord cu noi, chiar dacă în detrimentul unei lucrări de a lui — pentru un anume fel de dramaturgie : de idei, de dezbateri. Nu vreau să se creadă că aceasta ar limita cîmpul creației, ci dimpotrivă. Cred însă că nu greșesc cînd afirm că ar limita în mod hotărît cîmpul pseudocreației, al acelor piese care, neavînd idei și nici probleme de pus în discuție, sînt o continuă înșirare de găselnițe dramaturgice, de formule fără conținut. Practica teatrală ne-a dovedit că publicul se atașează de piesele noastre de idei. Am arătat experiența mea cu *Pix,* voi mai aminti de experiența unei piese la care țin foarte mult, piesa lui Dorian, *Secunda 58,* și de bună seamă s-ar putea cita încă multe creații ale dramaturgilor noștri care intră în acest perimetru. Cred că trebuie să ne declarăm partizanii dramaturgiei care duce discuția pînă la *generalizare,* în sensul ca acțiunea scenică să ne conducă în mod obligatoriu la o *concluzie ideologică.*

— Se vorbește foarte mult despre munca regizorului, și a teatrului în genere, cu autorul. Este o colaborare pe cît de prețioasă în principiu, pe atît de defectuoasă uneori în realitate. Defectuoasă, pentru că am văzut regizori care pun în scenă cu multă strădanie și talent, preocupați de o imagine scenică atrăgătoare, piese care, în pofida acestui tratament, nu-și pot ascunde slăbiciunile. Este aceasta o colaborare a regizorului cu autorul ?

— Sînt bucuros că pui în discuție această problemă, care poate și trebuie să ducă neîntîrziat la o luare de atitudine. Munca cu autorul este, după mine, de cea mai mare importanță, dar de o importanță asemănătoare este ca ea să nu fie greșit înțeleasă. Și ca să fac înțeles ce vreau să spun, am să pornesc de la un exemplu. Colegul meu de breaslă Mihai Dimiu a publicat un articol, în care a căutat să împărtășească modul cum a realizat el spectacolul cu piesa lui Paul Everac, *Ferestre deschise.* Las deoparte stilul atrăgător și interesant, ca și experiența în sine pe care a făcut-o colegul meu de la Muncitoresc C.F.R., dar cred că în afara destăinuirilor destul de poetice și pline de parfum, privitoare la perioada montării acelui spectacol, Dimiu a omis să pună punctul pe i. Mai exact, el nu a împins analiza muncii lui la această piesă pînă la sinteza ei. Aș îndrăzni să-l completez. În spectacolul pe care l-am văzut cu toții și aici la București, meritul principal al regiei a fost acela de a fi obținut o direcționare continuă a actului dramatic, de a fi valorificat și nuanțat desfășurarea acțiunii, de a fi descoperit, în sfîrșit, ceea ce era *esențial în lucrare* și de a fi dat o *gradare valorică a materialului dramatic.* În felul acesta, aș putea spune că s-a obținut o piesă nouă, fără ca în realitate să se fi dus o muncă asiduă, umăr la umăr, cu autorul, adică răsturnîndu-se ceea ce el a făcut, sau adăugînd eventual, ceea ce el ar accepta cu greu sau chiar deloc Munca cu autorul a constat, de fapt, într-o selecționare și o valorificare a momentelor din care este alcătuită lucrarea. Este, cred eu, singura modalitate de a lucra creator la o piesă și de a nu duce doar o activitate pentru obținerea de hibrizi de dramaturgie. Eu cred că sursa pieselor schematice este munca greșită cu autorul. Trebuie să luăm de la fiecare atît cît poate să dea. Sau, în măsura în care aceasta nu ne satisface, să nu luăm deloc. Este de prisos să acceptăm lucrări neadîncite ideologic și nefinisate artistic pentru a face noi această operație din mers. Cu aceasta, cred că am intrat în celălalt capitol al discuției noastre: montarea unui spectacol. În această privință, am să spun foarte puține lucruri și voi căuta să fiu foarte precis. Cred, de pildă, că viitorul este în mare măsură de partea teatrului brechtian, a îndepărtării efectului teatral, pentru a găsi faptul ideic pe care să-l prezentăm *gol,* cu acea valoare pe care o are în sine. De aceea, cred că exigența și creșterea nivelului de cultură al spectatorului nostru ne impun renunțarea la exagerările scenografice și tehno-scenice, cerîndu-ne o preocupare de conținut aproape exclusivă. Trebuie ca o piesă să trăiască pe scenă prin ea însăși, replicile să fie ascultate, să trezească interesul și participarea spectatorului. Și mai trebuie ca discuția începută pe scenă să fie capabilă să genereze în conștiințe o perpetuare a întîlnirii omului cu teatrul, cu piesa respectivă. Am să încerc să pun în aplicare, în mod radical, această părere. Doresc un spectacol golit de orice artificii de montare, de orice teatralisme care să îngreuneze prin ele însele ciocnirea ideilor. Aceasta trebuie să se desfășoare la cel mai incandescent nivel. Îmi propun pentru un viitor poate nu atît de apropiat, să montez o piesă clasică, unde importantă să fie găsirea rezonanțelor celor mai actuale ale acelui text, încît el să sune vibrant spectatorului de azi, fără a proceda la ceea ce unii înțeleg prin prezentare actuală, adică un fel de tălmăcire în limbaj cotidian a unui text care își are valoarea lui prin faptul că, scris cu mult în urmă, conține idei și caractere ce-și devansau epoca, chiar dacă forma lor era corespunzătoare acelei epoci, azi vetuste.

Nu știu dacă prin discuția de față aduc o contribuție la problema pusă în dezbatere, dar țin să spun că ridicarea nivelului artei noastre scenice mă preocupă în cea mai mare măsură. Mai cred totodată că doar discutînd-o, dar netraducînd în fapt de artă grija noastră pentru ea, n-o vom putea ajuta prea mult.

M. Al.

• • • • • • • •

PROCES VERBAL

Intocmit, după cum urmează, în raioanele Tg. Jiu şi Gilort, cuprinzînd 12 capitole şi legalizat prin prezenţa

S-ar fi cuvenit, ori nu, publicate toate aceste însemnări — cele mai multe datînd încă din perioada primei deplasări la Ţicleni — va hotărî cititorul... Autorul însă, cu aceeaşi mîndrie cu care ar fi făcut-o oricare dintre eroii săi, se simte dator să consemneze, lipsit poate de originalitate, că în tot acest răstimp pe dealurile Olteniei au apărut noi sonde, s-au extras noi mii şi zeci de mii de tone de petrol şi că, alături de Bălteni, Preajba, Rovinari, mereu alte localităţi au părăsit pentru totdeauna anonimatul geografic al vechii Oltenii. Pe frontul Ţiclenilor, ca şi pe cel al Bicazului; al Hunedoarei, ca şi al Galaţilor, oamenii muncii din ţara noastră au intrat într-o nouă etapă — etapa desăvîrşirii construirii socialismului. Iar cît priveşte oamenii: „tovarăşul de la extracţie" — unul dintre semnatarii prezentului „proces-verbal" — ne vorbeşte şi azi ca şi în timpul primei noastre întilniri, despre brigăzi fruntaşe şi iniţiative, perfecţionări tehnice şi economii la preţul de cost... Dar sînt alte brigăzi şi-s ca număr mai multe, iniţiativele denotă şi ele preocupări proprii zilei de azi, perfecţionările tehnice se află de asemenea la un nivel mai înalt şi economiile sînt incomparabil mai mari. Şi ca pentru a marca, o dată în plus, trecerea timpului, „obişnuitele" sale comentarii despre viaţa de fiecare zi a petrolului se interferează cu cele mai riguroase precizări despre primul zbor, al lui Gagarin, despre cel de-al doilea zbor, al lui Titov, ca şi despre cel mai uman zbor spre viitor, avîntata chemare spre comunism, proiectul de Program al P.C.U.S. Şi pentru că în tot acest program de viitor al oamenilor sovietici se întrevede în timp şi propriul nostru drum, „tovarăşul de la extracţie" se simte dator să explice celor din jur — aşa cum s-a şi întîmplat şi în timpul ultimei noastre întîlniri — cum anume au realizat petroliştii sovietici 612.000 tone de petrol peste plan în numai patru luni, cum a putut creşte numărul fruntaşilor muncii socialiste, în cursul unui singur an, de la 5 milioane la 12 milioane şi, în sfîrşit, cum s-a ajuns la splendida chemare a comsomoliştilor din Moscova, preluată de întregul popor sovietic, ca, întîmpinînd în mod comunist Congresul al XXII-lea al Partidului, „să-i aducem darul nostru personal în muncă". Iar la capătul tuturor acestor reflecţii, revenind la realităţile ţării noastre, socotind cam cîţi ani ne despart de nivelul actual al Uniunii Sovietice şi, în continuare, cam cîţi ani ar mai avea el personal de trăit, să afle dacă-i va fi dată şi lui fericirea de a trăi puţin... cît de puţin... în comunism.

1. EH, MARCULE, MARCULE!

Tren de noapte, locuri numerotate, bagaj puțin, indicatorul de temperatură la „cald“.

Unul dintre călători mă asigură:

— Cum pun capu' jos — dorm!

— Și eu...

— Alții nici n-apucă bine să pornească trenul, și gata: discuții! Nu pot să-i sufăr!

— Nici eu...

— Înseamnă c-am avut noroc. Încotro?

— Spre Tg. Jiu.

— Tg. Jiu — Tg. Jiu... Se-nțelege! — ca și cum asta ar mai lipsi... Să nu plec la Tg. Jiu! Dar unde anume? La „C.I.L.“? — și întrebarea, dacă a fost întrebare, solicită cu atîta insistență un răspuns afirmativ, de parcă cinci călători din șase ar fi fost obligați prin lege să plece la „C.I.L.“, în timp ce ultimul dintre ei, cel de-al șaselea, care a avut totuși ghinionul să plece în altă direcție, ar trebui să știe și el, trezit din somn chiar, noaptea, că „C.I.L.“ nu-nseamnă decît — cu acest prilej aflu și eu — „adiționarea absolut logică a inițialelor noului combinat industrial de prelucrare a lemnului de la Preajba“.

Un alt vecin de compartiment, un oarecare Marcu, prieten — după cum se va vedea — cu Letiția, singurul personaj feminin al acestor întîmplări, e de părere că aș putea pleca la fel de bine și la Rovinari, unde, nu-i așa?, „cărbunele este extras direct prin excavație, exploatarea fiind una din cele mai cunoscute, avînd totodată, ceea ce nu mai e un secret pentru nimeni, următoarele mari avantaje...“ Urmează avantajele, după care — politețea începe să se amestece cu ironia — ne roagă să nu-l înțelegem greșit, deoarece el nu a urmărit prin scurta lui intervenție să conteste meritele deosebite ale „C.I.L.“-ului, care a fost terminat relativ mai recent și noutatea, ca orice noutate, e firesc să atragă, lucru verificat de altfel... și prin sosirea la fața locului a unui reporter cu domiciliul stabil București. Pe scurt: din șase călători, doi ar putea să plece totuși la „C.I.L.“, trei la Rovinari, iar al șaselea...

Al șaselea sînt eu. Și fizionomic, după cum constată Letiția — specialistă în fizionomii și, precum s-a arătat mai înainte, prietena lui Marcu —, reflect aceeași indiferență condamnabilă, atît față de Rovinari, cît și față de Preajba. Nu mai încape deci nici o îndoială: trebuie să fie unul din noii angajați ai șantierului fabricii de ciment, dacă nu cumva ai Întreprinderii de drumuri sau poate chiar ai trustului local de construcții.

Din sincera dorință de îndreptare a unei mari nedreptăți — plecat în documentare, devin din prima clipă și patriot local —, precizez că plec, pronunț cît mai distinct, la Țicleni.

— Aaa... la Țicleni... — ceea ce cu puțină bunăvoință ar fi putut să însemne: noi nici n-am vrut să spunem că n-ar exista și o localitate Țicleni și mai mult chiar — după cum îmi explică cu simț politic prietena lui Marcu —, care dintre noi n-a citit cel puțin un articol în care să fi fost vorba de țiței?... Dar apropo — intervine din nou primul călător, cel care adoarme cum pune capul jos — cum de ți-ai amintit de Țicleni?

Și ca să mă „împace“, își amintește că a asistat chiar și la transportarea primei turle, sus pe deal, la Rășina... „Să tot fi fost prin '50 —'52... cum ar veni pe la începutul etapei“. Și nu știu cum pronunță el acest '50—'52, de parcă cei zece ani care au trecut de atunci ar fi pentru el — „păi chiar așa și sînt!“ — cît o sută!

De aci, propriu-zis, și prima însemnare:

Noutatea Țiclenilor, senzaționalul descoperirii unor noi zăcăminte și spectaculosul amplasării primei turle pot fi azi, fără îndoială, depășite. Și „C.I.L.“-ul, Rovinarii și nu mai știu care și mai cîte alte șantiere, pot oferi reporterului, ca noutate, repet, mai mult decît Țiclenii. Dar criteriul actualității nu-i noutatea faptului în sine, ci *noul*, ceea ce-l definește ca superior calitativ, și nu *noul* la un moment dat, ci dialectica lui, și nici *noul* peisagistic, exterior, ci, prin excelență în teatru, *noul* lăuntric, uman. Și tocmai din acest punct de vedere, noul fiind azi prezent pretutindeni, Țiclenii și Rovinarii, Hunedoara și Bicazul, Bucureștiul şi Dobrogea... concurează, cu şanse egale, ca surse de inspiraţie, şi recunoscînd o sporită receptivitate a scriitorului pentru un mediu sau altul, admit preferinţe şi refuză ierarhii.

Să ne reîntoarcem însă la vecinii mei de compartiment:

Călători care să poată vorbi o noapte întreagă, spre disperarea celor din jur..., au mai fost. Dar cînd aceşti călători îţi vorbesc despre „C.I.L." — şi important e cum îţi vorbesc —, cînd îşi amintesc, şi simţi că-şi vor aminti totdeauna transportul primei turle sus pe deal, la Răşina, pe la începutul etapei, şi cînd pigmentează tot acest comentar cu consideraţii sentenţioase — pentru eventualii apolitici din tren — „zece ani cît o sută", nu mai încape nici o îndoială: au apărut şi aci semnele noului. Şi, în egală măsură: povestea lui Marcu şi a Letiţiei (străduindu-mă să nu pierd nici un cuvînt, am aflat că Letiţia are 21 de ani, că pleacă la părinţi, că Marcu o însoţeşte, că părinţii vor să-l cunoască de multă vreme pe Marcu) poate părea la prima vedere cea mai banală poveste viitor matrimonială. Regret însă, întru afirmarea aceluiaşi nou general-uman, că n-am notat toate motivele pentru care Marcu, oricît ar iubi-o — textual —, e de neînlocuit la Rovinari şi Rovinarii sînt de neînlocuit pentru el. Şi, în sfîrşit, toate motivele pentru care Letiţia nu poate pleca de la ea, nu de-acasă, ci de la fabrica de ciment unde e angajată şi nu va putea veni la Rovinari, or cît l-ar iubi — din nou textual.

Înainte de a adormi mai apuc să notez: „Patru oameni călătoresc spre Oltenia: 1) Preajba; 2) Ţicleni; 3 şi 4) îşi propun să întemeieze o familie, staţia de coborîre incertă."

Eh, Marcule! Marcule!

2. TOVARĂŞUL DE LA EXTRACŢIE

Pe la vreo şapte mă înfiinţez la trust. De fapt, e înainte de şapte, mult înainte de şapte, şi pentru că tot trebuie să aştept, pentru că aşteaptă şi alţii... ce mai ! punem trustul la cale.

Cum e cu brigada lui Petrişor Miclăuş, care a lucrat la „26 B" — şi a repus-o în producţie, „asta-i problema" —, cu Bălteni care... să nu se culce pe-o ureche cu 20 de mii economie la dezemulsionant şi „să dea peste...", că aşa le şade frumos, că bine a făcut „Sondorul" că a scris pe-a întîia despre noua staţie de dezbenzinare — „că te şi miri cînd au pornit-o" — şi că, rămînă între noi, s-a tot învîrtit mai deunăzi, un fotograf, da' nu se ştie pe cine pusese ochii, şi, în sfîrşit, pentru că se vede cît de colo, tovarăşul... — tovarăşul fără nume fiind eu — tocmai acum a picat, altminteri n-aducea vorba despre hoteluri:

— La ăsta de vizavi, nu-i rost! N-au libere... Că au venit ceva fruntaşi la o consfătuire. Da' trebuia s-o fi luat dumneata pe strada ailaltă, cu magazine, că uitai cum îi spune, dar o afli uşor că-i cu neon — tuburi din alea lungi de un metru — şi tre' să te duci numai pînă la O.N.T., că au pus şi la noi sucursală — 420 pînă la Sofia, trei zile, la Budapesta, nu mai ţin minte cît — faci colţu' şi gata! Hotelul nr. 2. Spui numai atît: că te-am trimis eu — „tovarăşul de la extracţie".

Apoi, pentru că ăsta e secretul, „... să ai orientare în viaţă".

— Şi zi aşa, zici că eşti de la ziar... cu calitatea, cum ar veni... cu tehnica... că unde „batem" toţi? Vorba lui Săftescu, la calitate şi tehnică! Şi la o adică, te şi sfătui: vorbeşte cu el, cu Săftescu... Ori, cu Bunescu, cu Tatu... Da' pe Săftescu numa' mîine la Ţicleni, la şapte precis... şi spui numai atît: că te-am trimis eu, tovarăşul de la extracţie.

Şi încă ceva! Vreau să spun, cu trecutul... că-i bine să-şi mai amintească oamenii şi cum a fost cu trecutul... Că se întîmplă, vezi, vorbim de Tg. Jiu şi-l vedem numai aşa cum arată el azi cu foraj şi extracţie, neon, coadă la O.N.T., şi uităm că a mai fost pe aici, nici 20 de ani n-au trecut, un oarecare Neamţu, de era senator şi mare director la „Banca Comerţului", de-şi avea sediul aici unde sîntem noi cu Trustul... şi avea şi două moşii la Curtişoara şi Bîrseşti... Barem p-a doua a luat-o pe nimica, la licitaţie. Şi el era, care va să zică ce era — şi noi nu eram nimic. Că de asta şi zic în concluzie şi poţi să scrii acolo că ţi-am spus-o chiar eu, tovarăşul de la extracţie — că-i bine să afle şi tineretul: „Să fie el Neamţu al naibii, cu burghezia lui!“

Peste vreo 2—3 săptămîni, înainte de a părăsi Tg. Jiu, îl întîlnesc din nou. Fireşte, vrea să afle „cum stau“, dacă am „surprins“ esenţialul şi, mai ales, pe cînd ar putea să apară drăcovenia, adică „să simtă oamenii că s-a scris despre ei“.

În loc de răspuns, îi povestesc o întîmplare, o alta, comentez cîteva biografii, îi mărturisesc că mi-ar trebui cîtva timp ca cele adunate „să se aşeze“ şi, în sfîrşit, că m-ar tenta să realizez un material în care în prim-plan să fie oamenii pe care i-am întîlnit, oamenii aceştia a căror viaţă e de nerecunoscut, în stare să înfrunte şi să înfrîngă neprevăzutul şi accidentul, rutina şi inerţia, vechiul din noi şi dinafara noastră. Pe neaşteptate însă — pentru că în comparaţie cu felul lui de a fi şi a vorbi, tot ceea ce spun mi se pare acum confecţionat şi artificial — nu găsesc nimic mai inteligent decît să mă plîng că aş avea prea mult material şi va trebui mai întîi concentrat, pentru că avînd bunăoară 12 probleme...

— Zici 12?

— 12...

— N-are nimic... faci şi dumneata 12, cum le spuneţi pe acolo, capitole.

— Ocupă spaţiu...

— Scurte!

— Dacă-s prea scurte iese proces-verbal...

— Proces, neproces... important e, că judec după mine, să nu fi fost omul, să zicem, pînă azi la Ţicleni, da' el să citească ce-ai „minţit“ dumneata şi să zică: am fost! Şi să n-o fi cunoscut pe fata aia — cum îi spune, Janeta — şi el să spună: fii d-ta sănătos, tovarăşe, c-o cunosc! Şi dacă-l întrebi bunăoară de Anastasie Petrescu, să zică: a, Petrescu, ăl de a umblat cu conductele, cu turlele, isteţ băiatu'... isteţ! Şi nici nu ştii cînd, să rămînă pe gînduri şi să le coacă el pe toate în mintea lui, aşa cum se coc gîndurile, şi numai ce să-l auzi: grozavă politica asta a partidului!

Îi promit că nu-i voi schimba nici un cuvînt. Începe să rîdă. I-a mai promis, vezi, careva tovarăş „de la dumneavoastră“ cu scrisul, şi pe urmă a trecut din nou prin Ţicleni şi i-a explicat cum că partea unde se vorbea anume despre el — şi tovarăşul regreta, că ţinea şi el foarte mult la această parte, pentru că ar fi creat atmosferă... „pentru coloratură“, adică, zicea... Dar tocmai partea asta, să vezi, s-a nimerit în capitolul care n-a mai încăput din lipsă de spaţiu. Dar el, nici nu voia un capitol întreg şi nu ţine nici azi să i se scrie numele, „că la o adică te şi oblig şi nu-ţi dau voie să-l scrii...“ Da' faptele, în schimb, să treacă în alt capitol! Şi să se vadă faptele! Să se ştie! Să citească lumea! Să judece!

3. Nr. 369 — „PETROLUL"

Telefonul cu numărul 369 al centralei „Petrolul“ pare a fi unul din cele mai solicitate. Ceea ce n-ar fi nici grav şi nici surprinzător. Telefonul însă cu numărul 369 se află pe masa directorului Ion Tatu. Şi oricît de binevoitor ar fi tovarăşul Tatu... Iar sună!

Din puţinele sale răspunsuri, din cîteva frînturi de convorbiri telefonice şi din ceea ce se poate constata la prima vedere:

1. Tovarăşul Ion Tatu n-are mai mult de 32—33 de ani. E o fire prietenoasă, deschisă, are ochii deosebit de mobili şi-i de la sine înţeles că nu poartă părul tuns scurt numai pentru a ascunde faptul că a început să încărunţească.

2. E îndrăgostit de meserie. („Cum să nu fii?“) E convins că n-avem dreptul să irosim nici o picătură de petrol. („Nu totdeauna îi uşor, dar asta n-are importanţă!“)... Şi ar fi bucuros să i se mai trimită ceva ingineri. („Deşi, la drept vorbind, avem o mulţime de oameni care lucrează cît doi“).

Din biografia lui Ion Tatu, consemnată și ea tot cu întreruperi telefonice, rezultă că a lucrat vreo șapte ani la Pitești, că a făcut pe acolo de toate... „pentru că nici n-ai avea ce să cauţi la Trust ca director, dacă n-ai făcut în schelă de toate". (Din prima convorbire telefonică reușesc să mai aflu că tovarășul Ion Tatu, deputat al circumscripției raionale 49 Bălteni, urmînd să rezolve nu știu ce importante probleme obștești, va trebui să amîne o ședință a tovarășului Tatu, directorul Trustului de extracție, programată la aceeași oră, și, în sfîrșit — dintr-a doua convorbire —, că tovarășul Tatu poate fi găsit la trust pînă la 9—10 seara și că soţia nu se plînge niciodată că ar veni prea tîrziu, și asta... pentru simplul motiv că e neînsurat.

Înainte de a ne despărţi, tovarășul Tatu încearcă să se scuze pentru nenumăratele întreruperi telefonice... pentru ușile care s-au tot deschis în timpul discuției... pentru zgomotul mașinilor — pentru că asta e situația, mașinile trustului opresc chiar acolo în faţa birourilor — și, într-un cuvînt, pentru toată agitația și febrilitatea... „fără de care la noi, cum să vă spun, nu se poate". Și într-adevăr, nu se poate. În afara lor, Ion Tatu ar fi fost și el altul, și tuturor celor care-l cunosc, și cititorilor, deopotrivă, le-ar fi părut rău.

4. CONTRAATAC

La raport participă întreaga conducere: directorul, directorul tehnic, șefii de servicii și secții. Totul pare misterios, cel puţin la prima vedere, iar discuțiile parcă înadins „cifrate", cu o rezonanță străină, ciudată (406 — reperforare + adiționare; 255 — gaz liber; 320 mc; 85% etc.).

Operativitatea imprimă tensiune, iar tensiunea la rîndul ei — combinată cu responsabilitatea care marchează fiecare hotărîre —, sentimentul că te afli la un punct de comandă, în linia întîi, unde orice ezitare și orice hotărîre greșită pot folosi inamicului.

La „291" — instrumentație, cimentare, perforare;

la „242 — pistonare, oglindă etc.;

la „629" — injecție de ţiţei etc.

Firește, apelez la „traducători". „Instrumentația" devine astfel o simplă metodă de combatere a nisipării tubingului, „pistonarea" servește la scoaterea apei din sondă, „oglinda" e, în cazul dat, o oglindă de ciment pentru protejarea stra-

tului productiv, iar „frezarea" — spargerea oglinzii și repunerea sondei în producție. (Ceea ce infirmă o dată în plus superstiția privind spargerea oglinzilor.)

Unele după altele, de la cele prezentînd doar primele simptome maladive și pînă la cele intrate în convalescență, sondele își primesc cuvenita îngrijire. De fiecare dată, alte soluții, noi metode de prevenire sau de urgentare a intervenției. Esențială însă și emoționantă e continua lor confruntare — poate că cei prezenți la raport s-au obișnuit cu acest lucru — ca și disputa, pe cît de laconică pe atît de pasionantă, între diferitele puncte de vedere și experiențe de viață.

(Cei prezenți își schimbă mereu locurile, totdeauna justificat — ah, mișcarea în scenă! —, în timp ce lumina mare a zilei, asemenea unui reflector folosit fără zgîrcenie, dar și cu intuiție, accentuează stări de spirit, controverse și — de ce nu? — replici de final.)

Telefonul nu mai îndrăznește să sune. Sau, mai exact, sună doar o singură dată atunci cînd schelele trebuie să comunice trustului producția din ziua precedentă. Momentul pare dificil. Privirile celor adunați la raport urmăresc mîna celui care înregistrează comunicarea. Pe hîrtia din fața sa se aștern grăbite, scrise nervos, mereu alte rezultate, iar în final, însumîndu-le, un total de patru cifre: prima, indicînd miile de tone, e primită în liniște — aici surprizele sînt absolut excluse —, a doua, precizînd sutele, suscită o anumită atenție, nici ea exagerată. Și numai la cifrele exprimînd zecile și unitățile, toate privirile tresar. În această clipă, se stabilește dacă Trustul e în acea zi „peste" sau „sub" prevederi. În primul caz, în aer, o anumită relaxare. În al doilea, discuțiile devin mai operative, mașinile părăsesc garajul, oamenii se repartizează pe schele și sonde, și pe tot acest front de luptă împotriva „neprevăzutului", „rutinei" și „inerției" se declanșează contraatacul.

5. „NOI", „AL NOSTRU", „NOUĂ"... ȘI CEI CARE N-AU ÎNȚELES

Mașina, părăsind șoseaua asfaltată, se îndreaptă spre Țicleni. În față, lîngă șofer, Maria Vîlceanu. Lucrează doar de cîteva zile la sectorul de gaze, pleacă pentru prima oară la schelă, nu-și regretă anii petrecuți la Hunedoara și Pucioasa ca bibliotecară și, întrucît are vreo 21 de ani, nu m-ar mira s-o regăsim înscrisă cît de curînd la cursurile unei facultăți tehnice... în directă specialitate.

Lîngă mine, inginerul Ion Pacoste. Inițial, adică în urmă cu vreo 5—6 ani, fusese repartizat la o întreprindere din Capitală. Vedea filme, spectacole, pentru că Bucureștiul, ce-i drept, rămîne București... numai că, din inginer — de aici sînt obligat să-l citez — „mă transformasem, vezi dumneata, într-un fel de desenator". Și tot așa, pînă într-o zi — pentru că a existat o asemenea zi — cînd a înțeles că în viață trebuie să te simți cu adevărat util (altminteri, la ce bun diploma ?) și a devenit salariatul trustului de extracție.

— Fac meserie ; ce nu știu, prind din mers, și încă un lucru : mă uit în urmă, n-am trăit de pomană, mă uit în viitor... mai fac eu cîte ceva.

Din cînd în cînd, îmi atrage atenția asupra caselor ridicate în ultimii ani de o parte și de alta a drumului : „De cînd am pătruns noi..." „De cînd s-au angajat la schela noastră..."

Aflu ulterior că cei mai mulți ingineri, mai toți de vîrsta lui Pacoste, suferă de aceeași emoționantă deformație — „noi", „al nostru", „nouă", posibilă pentru prima oară... în anii noștri.

Și pentru că a venit vorba despre colegii lui :

— Ce să spun despre ei ? Băieți buni... Și care nu-s... nici n-apuci bine să-i vezi. Sita cerne !...

— Mulți ?

— Cîțiva... S-au speriat de greu — și-or fi visat o viață ușoară, tihnită, dacă și asta e viață ?! — și s-au transferat unde nici nu te aștepți. (Și într-adevăr, cei plecați — ulterior le aflu și numele — pot fi descoperiți azi pe la diferite servicii administrative ale unor întreprinderi fără ședințe de raport și contraatacuri, sau, și mai bine, adică mai rău, au părăsit și noile servicii pentru altele și mai ușoare.)

S-au pedepsit singuri — îmi mărturisește într-un tîrziu inginerul Ion Pacoste.

Pentru prima oară în ziua aceea aparatul de radio al mașinii izbuti să prindă Bucureștiul... Era un aparat vechi, cu căderi subite de intensitate, neobișnuit de sensibil la fiecare schimbare de viteză a mașinii... Dar chiar dacă ar fi fost nou și în perfectă stare, chiar dacă ar fi avut selectori minune pentru toate vibrațiile de suprapunere, și chiar dacă nu s-ar fi retransmis, de nerecunoscut aproape din cauza întreruperilor, simfonia întîi de Brahms, n-aș fi putut deveni, cu referire la ultima reflecție a lui Pacoste, un susținător mai aprig al funcției dramatice și nu ilustrative a muzicii.

În depărtare, începeau să se zărească sondele Țiclenilor.

6. LĂCĂTUȘUL MECANIC DE ACUM 17 ANI

În ultimele 36 de ore nu s-a întîmplat nimic nou. (Și apoi, pentru că nu înțeleg de ce tocmai în 36.) Noaptea asta am fost de serviciu, așa că am rămas și în continuare. Schela are mai multe secții direct productive, ca să nu mai vorbim de recuperare secundară, dezbenzinare, tratare, mișcare, intervenții, reparații capitale, compresoare... (Și tot ca o scuză.) Oricît ai cunoaște o schelă, tot n-o cunoști îndeajuns ! Există oameni a căror biografie se identifică cu biografia schelei... Dacă ai nevoie de nume, să-mi ceri. Cu disciplina a fost într-o vreme mai greu... Totu-i să pui la timp piciorul în prag. Cu fluctuația de cadre s-a cam terminat... Au mai fost două cereri de transfer, dar am stat de vorbă cu respectivii... Totul e să le explici cum se cuvine... Avem și un serviciu special pentru tehnica nouă. Notează : Dezbenzinare, desalinare, injecții cu apă sărată. Avem băieți foarte buni : Gavriliță Valentin, Stanciu Ștefan, Mladin Janeta... Dar dacă încep să-i înșir pe toți, nu mai termin nici mîine. Altă problemă ar fi viața culturală... Nu stăm grozav, încercăm să organizăm deplasări mai dese la Tg. Jiu și Craiova. Cu satele din împrejurimi stăm bine ! Avem peste 450 de oameni numai din comuna Țicleni. De altfel, unde vezi casă nouă, să știi că cineva din familie lucrează la noi." (Monologul durează de aproximativ trei minute, dar sentimentul unei anumite gradații interioare, emoționale, abia între-vizibile în afară, mă face să-l ascult din ce în ce mai atent. Dar nu... N-aș vrea ca cele de mai sus să fie considerate drept pledoarie pentru justificarea eventualelor paranteze din textul dramatic.)

Cel care-mi vorbește, inginerul Turcu Aurel, n-are decît 34 de ani și e directorul uneia dintre cele mai mari schele petrolifere din țară. La 17 ani era lăcătuș-mecanic, pe la vreo 19 maistru sondor la fosta „Concordie"... Abia după naționalizare, între 1949—1951 a putut să urmeze școala specială de doi ani și în continuare institutul. Ceea ce mă și convinge, dacă mai era nevoie, că inginerul Turcu Aurel are perfectă dreptate. Biografiile oamenilor se identifică cu biografiile realizărilor noastre.

Și pentru că, întorcîndu-ne de la sonda „242" îl văd mai puțin dispus să discute — pistonarea confirmase un procent ridicat de salinitate —, îl întreb dacă nu-l pot găsi mai tîrziu.

— Oricînd ! Sînt toată ziua aici.

Ceea ce, firește, fără să fi fost în intenția lui, după 36 de ore de nesomn, mă impresionează.

7. OPERATORUL DE LA PARCUL 6

Operatorul Zgăbaia Ion de la parcul 18, secția I extracții, responsabil cu propaganda și agitația în comitetul de partid al schelei Țicleni, îmi recomandă — pentru ca să înțeleg mai bine ce au însemnat sondele în viața oamenilor — să stau de vorbă, așa, pe îndelete, cu un muncitor mai în vîrstă, operator principal la parcul 6 și care a apucat să lucreze și la „I.R.D.P." ca pompagiu, și la „Astra Romînă" la secția mecanică, și la „Steaua" la rafinărie. „Și să afli de la el — îmi recomandă Zgăbaia — cum trăiau muncitorii pe atunci, de ce a simțit el nevoia în 1947 să se înscrie în partid și de ce comuniștii de la secția a III-a au avut încredere să-l aleagă secretar al organizației de bază."

Discut deci cu operatorul principal de la parcul 6.

Nu știu cum se întîmplă, însă, că de bine ce-mi spune cîteva fraze despre viața lui — că a început bunăoară să lucreze pe la vreo 13 ani, că erau nouă frați și că locuiau într-o singură încăpere cît pentru doi — și-și amintește de îndată despre nu știu ce întîmplare mai nouă, discuția, fără veste, „alunecă", și-n loc să mai vorbim despre viața și despre munca lui de fiecare zi de la parcul 6, ne pomenim vorbind despre Lumezeanu Constantin, meșter de parc, Gheorghiu Nicolae, brigadier de intervenții, sau despre băieții ăștia mai tineri, ca Pantazi, Popescu C. Constantin, sau Constantin Cojocaru...

Ne întoarcem pentru cîteva clipe la anii cînd își făcea armata la „11 Vînători de Munte", ca apoi, din senin parcă, să ne pomenim analizînd avantajele noii instalații de desalinare electrică (mai economică de vreo trei ori decît vechea desalinare chimică), despre noua stație de dezbenzinare prin absorbție, și, în sfîrșit, despre sistemul de injecție cu apă sărată.

Revenim la viața lui — cum a ajuns într-o vreme președinte de sfat în comuna Fîntînele din raionul Mizil — și din nou, la nivelul de viață al oamenilor, la biblioteca schelei, care are vreo 7000—8000 de volume, la o consfătuire de producție ținută la secția a IV-a, la cei 136 de candidați de partid din organizația lor, care-i foarte puternică, și în sfîrșit, pentru că insist cu tot dinadinsul, la fiii lui, unul elev într-o școală medie tehnică, celălalt la o școală profesională.

— Numele dumneavoastră ?

— Săftescu N. Gheorghe, muncitor, 53 de ani... — și pentru că mă surprinde absent : — ce s-a întîmplat ?

— Am impresia că mi s-a mai vorbit despre dumneavoastră...

— S-ar putea...

— Ați fost de curînd prin București ?

— Acum cîteva luni.

— La minister, probabil... la centrală...

— (După o clipă de ezitare.) Nu... La sesiunea Marii Adunări.

În zilele care urmează, încerc să-mi completez biografiile celor amintiți : Lumezeanu, Gheorghiu, Pantazi... De fiecare dată însă, prin intermediul celor despre care și cu care discut, sînt împins spre mereu alți oameni, alte întîmplări, alte biografii. Simt că nu voi putea termina niciodată. Filmul obișnuitelor fapte de viață reflectînd noua lor atitudine față de muncă, filmul nenumăratelor acțiuni și intervenții pentru salvarea sondelor în primejdie — mărturie a unui eroism cotidian, mai puțin spectaculos, dar la fel de emoționant — se înregistrează și se derulează continuu.

Un tînăr care m-a tot văzut întrebînd de diferiți oameni și interesîndu-mă de tot felul de întîmplări, unele de cînd lumea (de fapt doar de-acum cîteva luni), vrea să afle dacă sînt „de sus de tot"... de la „inspectorat".

— Se înțelege.

8. DACĂ JANETA MLADIN AR PRIMI ATÎTEA SCRISORI

Susține că ar avea 27 de ani... Nu-i arată. Nici înaltă n-ar fi... Celor mai mulți ingineri nu le trece de umăr. Vorbește scurt, puțin repezit, fără menajamente... N-are alură de șef — nici nu și-ar dori-o — dar după cum se vorbește la schelă: „știe ce vrea, știe ce poate și știe ce știe". Complexele primei întîlniri cu schela, cu munca, cu viața sînt pentru ea departe, în urmă. Conduce zeci de oameni și oamenii o respectă, înconjurînd-o zi de zi cu încrederea și prețuirea lor.

„Cum ai ajuns la schelă, Mladin Janeta? E adevărat că ești prima ingineră din petrol care conduce o secție direct productivă? Nu ți-a fost greu, nu ți-a fost teamă că te vor depăși greutățile?"

Pasiunea și perseverența celor aproape patru ani de producție, miile de tone de țiței și aprecierile celor din jur mă fac să cred că întrebările mele i-ar putea părea jignitoare. Încerc să fiu diplomat:

— Spune-mi, Mladin Janeta, dacă ai fi fost chemată în fața viitoarelor absolvente ale Institutului de Petrol și Gaze și ai fi fost rugată să le vorbești despre munca ta și, mai ales, dacă ai voi să le convingi să-ți urmeze exemplul...

(Dialogul — poate nu mi-l amintesc cuvînt cu cuvînt — a avut următoarea desfășurare.)

— Știu eu... Mi-ar fi îndeajuns de greu...

— Și totuși... prima frază!...

— Poate ceva despre dorința de a te realiza cu adevărat, de a te simți util, și de a nu trece prin viață fără să fi avut și tu rostul tău...

— Și pe urmă?

— Pe urmă le-aș spune, cred: fetelor, aveți douăzeci și ceva de ani! Tinerețea se merită... Fiecare dintre noi are o responsabilitate... Încrederea celor din jur așteaptă o confirmare... Pentru a fugi de greu se găsesc totdeauna motive... Pentru a-l înfrunta e nevoie de un mare respect față de tine însuți și față de cei care l-au înfruntat înaintea ta.

Nu știu de cît timp n-o mai fi dansat Mladin Janeta — după cîte am înțeles, nici n-o preocupă —, nu știu cîte filme vede pe an și cu ce întîrziere față de București — ultimul, dacă mi-amintesc bine, a fost *Lumină în întuneric* — și nici nu știu dacă studiul literaturii de specialitate îi mai îngăduie vreme și pentru prea multe romane sau volume de versuri... Dar știu altceva:

Dacă pentru fiecare tonă de țiței extrasă în secția ei ar primi o scrisoare, și în fiecare scrisoare doar cîteva cuvinte („dragă Janeta... Ne-am bucurat că ai fost decorată... Îți urăm noi succese... și să fii fericită"), numai pentru a le citi și a le răspunde cu un simplu „mulțumesc", Janetei Mladin i-ar mai trebui cu siguranță o viață.

9. MONOGRAFIA ȚICLENILOR

Opt pagini. Atît. Opt pagini bătute la mașină la un singur rînd, document emoționant prin simplitatea lui — reprezentînd prima monografie a celor trei sate reunite azi sub un singur nume: comuna Țicleni. Autorul monografiei, un învățător — Const. Gh. Ungureanu. Un om care, cunoscînd în amănunțime istoria celor trei sate, a înțeles să amintească și despre hrisovul scris pe piele de capră, datat cu 7121 (1612 septembrie 17), privind rezolvarea litigiului dintre urmașii lui Hansa și moșneanul Radu Țicleanu, ca și despre marele furt de păduri, început de cîțiva negustori craioveni în frunte cu Mircea Popescu prin anii 1911—1912. Dar Constantin Ungureanu a înțeles în același timp că rolul principal al acestei monografii trebuie să constea în compararea mai mult decît elocventă a realităților Țiclenilor de ieri și de azi:

a) Între ultimele două războaie mondiale, bărbații în căutare de lucru ajungeau tocmai la București și Constanța.

b) Școala, singura școală, cuprinzînd un foarte mic număr de elevi, era mutată mereu, în funcție de apartenența primarului, dintr-un sat într-altul. Cît privește rezultatele acestui învățămînt: numai într-unul din cele trei sate ale comunei Țicleni, mai erau în 1948 cinci sute treizeci de analfabeți.

c) Trecerea unei doctorițe în vara anului 1934 prin satul Peșteana — întîmplare reținută tocmai prin neobișnuitul ei — reprezintă o dovadă grăitoare a felului în care se înțelegea pe atunci asistența medicală a populației.

d) Cozonac se făcea în două case și asta numai la sărbători.

În ceea ce privește Țiclenii de astăzi, extragem din aceeași monografie, lipsită de orice comentariu, următoarele date statistice:

a) Case noi — în ultimii ani — peste 300; refăcute — 160; cu materiale procurate pentru noi construcții — 50.

b) Peste 45 de familii au mobilă nouă, peste 160 — aparate de radio; 9 motociclete.

c) Pentru salariații schelei, construcții noi: 150 apartamente, 78 camere pentru necăsătoriți, un cămin cu trei sute de paturi, o sală de cinema, un club, două băi, un complex comercial.

d) Învățămînt: două școli de patru ani cu 158 de elevi; o școală de șapte ani cu 345 de elevi; o școală medie serală cu 130 de elevi; o școală serală muncitorească în cadrul schelei; trei grădinițe de copii în cele trei sate ale comunei și două grădinițe în cadrul schelei.

Monografia Țiclenilor e în plină desfășurare.

10. PĂI, CINE! PETRESCU

Și tot despre Țicleni. Întîlnesc un bătrînel, cum ar veni „de pe-acolo, dintre Gilort și Jiu", mai curînd tăcut — „că, vorba lui fiu-su cel mare: dacă ai tot apăsat coarnele plugului, o viață de om... asta e: la ce te pricepi, te pricepi, și la ce nu — nu" —, trecut cred de 75, poate chiar de 80 de ani, „da' lucru' ăsta n-are ce să vă intereseze, că mie îmi poartă de grijă feciorii...". De altfel, n-are decît trei: și acum la bătrînețe... „de la unul la altul, că fiecare ar voi să-l țină, dar el — vezi, asta-i comédia — nu poate sta multă vreme într-un loc!"

Aduc vorba de sat: cum e cu electrificarea, cu radioul, cine și-a mai luat cărămidă de casă...

— Și unii... și alții... Și de ce sat? Comună! — Dar el n-are vreme ca alții s-asculte istorii... el cînd la un fecior, cînd la altul...

Înainte de a ne despărți îmi recomandă — „dar numai dacă am nevoie de un om care să le știe pe toate" — să-l caut pe Petrescu. Pentru că pe unde a tot mers, a tot dat de Petrescu, cînd cu drumurile, cînd cu conductele, cu de toate...

Întîmplarea face ca în aceeași seară însoțindu-l pe inginerul Popescu Mircea de la foraj pe drumul cel nou, să descopăr, spre surpriza mea, un oarecare Petrescu.

Monta un „capăt de țeavă" de 750 metri, care urma să completeze o conductă de apă fără nici o „concesie de calitate — adică exact la 1,20 metri adîncime și bine înșurubată — și ar mai fi avut cîteva zile de lucru... ba poate chiar și mai puțin".

Acest Petrescu Anastasie — despre care cred că-mi amintise bătrînul — a colindat într-adevăr întregul raion.

Dar Anastasie Petrescu nu cunoaște nici un bătrîn de vreo 75—80 de ani. Nu știe la cine mă refer. Dar, în sfîrșit, cine nu trece pe drum cît îi ziua de mare. Și oamenii „de la sat" îi cunosc pe cei de la drumuri, de la sonde, ori de la conducte, după mașini și după îmbrăcăminte. Pe unde trec mașinile se întîmplă ceva... și totdeauna spre binele lor. Și că bătrînul — asta-i părerea lui — spunîndu-mi de Petrescu, nu s-a gîndit anume la el... Că oamenii „de la sat" așa sînt... Vin, să zicem, treizeci de sondori, pe unul îl cheamă Petrescu, și așa rămîne vorba : cine a lucrat pe-aici ? Păi, cine ! Petrescu.

11. PATRU CAPITOLE CONCENTRATE ÎNTR-UNUL

Pe același drum l-am întîlnit pe inginerul — cu nume mai mult decît ciudat — Pacific Vulpe. (De ce l-or fi numit părinții Pacific, nu știe nici el, dar, ca să îndrepte cît de cît situația și să-și transforme numele în renume, și-a dat lucrarea de stat proiectînd o locomotivă „Pacific".) Inginerul Pacific era de astă dată furios. Venise din Tg. Jiu — lucrează la „Întreprinderea de transport, ateliere și baze tubulare" — hotărît să repare, pînă-n seară, orice s-ar întîmpla, un buldozer, ba îi trăsese după el și pe cei de la „Reparații" din Cîmpina, și nimic ! Din cauza unui birocrat, pe care era ferm hotărît „să-l aranjeze" diseară la tov. Buzescu, directorul de la foraj, pierduse o zi... Nu el ! Buldozerul ! Necazul nu-l lăsa să-mi spună mai mult.

Seara însă, tîrziu, în birourile trustului de foraj, urmărind discuția telefonică dintre inginerul Nicolae Buzescu, directorul trustului, și respectivul birocrat, am reușit să înțeleg pe de-a-ntregul problema și ce înseamnă de fapt să pierzi o zi din viața unui buldozer. (X kilometri nedefrișați ; Y tubing, burlane netransportate ; Z metri de coloană nesăpată și X, Y, Z tone de petrol neextrase.)

Scot carnețelul și notez, subliniind cu trei linii, concluzia întregii discuții : revelația responsabilității (nu încape îndoială că în cele din urmă, revenind atît de frecvent la această idee, voi fi acuzat de obsesii), ca și necesitatea unui spațiu publicistic suplimentar în afara căruia „forajul" ar fi pus pe nedrept în umbra „extracției".

Pe baza unei prime aprecieri se conturează astfel următoarele patru capitole :

a) Pasiunea muncii creatoare, cum s-a născut cîntecul „Foraju-i ca dragostea", și de ce inginerul Nicolae Buzescu — atunci cînd nu mai e chiar atît de tînăr — vorbește despre foraj ca despre marea și singura pasiune, iar maistrul Topală Nicolae de la Țicleni, după 39 de ani de meserie, declară sus și tare că trebuind să ia totul de la capăt — „ca să vezi, blestemul" — s-ar întoarce tot în foraj.

b) Mîndria pionieratului și cutezanța navigației spre adîncurile straturilor.

c) Eroismul ca act voluntar, conștient, de mare răspundere civică, și o relatare succintă despre inginerul Popescu Nicolae care — formînd o brigadă de înaltă tehnicitate, numai de maiștri și ingineri, și asigurînd, cu prețul unui mare risc, succesul unei intervenții — consideră că și-a făcut doar atît : datoria.

d) Partinitatea — trăsătură distinctivă și etalon al demnității umane, sau : ce gîndesc, ce cred, ce visează toți cei care, în numele celui mai înalt ideal de viață și fericire, transformă țara cu mîinile, mintea și inima lor.

CAPITOLUL 12 ȘI ULTIMUL

Adevărata poveste a lui Eremia Săraru, cel care, contrar legilor firii, fusese în tinerețe bătrîn și a început să întinerească odată cu trecerea anilor, marile pasiuni și principii de viață ale lui N. K., Gherghea și Coman și, alăturat lor — de ce nu ? — cele cinci invenții ale lui Ion Pietraru, mărturii ale acelorași pasiuni și principii, s-au străduit să afirme în urmă cu aproape un an [1], în limitele unor însemnări ce s-ar fi cuvenit, poate, mai curînd continuate, existența, și de aci justificarea pe planul dramaturgiei, a unui *nou* general-uman.

Nou — și poate nu-i inutil s-o repet — pentru că cele cinci invenții ale lui Ion Pietraru sintetizau pasiuni, nemulțumiri creatoare și descătușări de energii de neconceput altădată.

---

[1] Vezi „Teatrul", numerele 5, 6 și 8/1960.

Nou — pentru că N. K., Gherghea şi Coman ar fi fost ei înşişi de neconceput în afara confruntării lor permanente, şi nu o dată lăuntrice, cu obiceiuri şi mentalităţi învechite, în afara unui efort continuu de autodepăşire şi în afara, mai ales, a unei autentice trăiri comuniste.

Nou — pentru că la 60 de ani împliniţi, încercînd să salveze cu preţul vieţii un „băiat“, „al lui“, pentru că toţi cei care lucrau alături de el erau „băieţii lui“, Eremia Săraru, revoluţionînd legile firii, murea în floarea vîrstei, om tînăr.

Nou — pentru că murind (nu un sfîrşit oarecare, ci o dăruire conştientă, eroică), oamenii pot rămîne în viaţă.

Descoperirea acestui *nou*, proces fără îndoială nu lipsit de dificultăţi, presupune însă şi un al doilea, la fel de dificil, de selectare şi reflectare artistică, de pe aceleaşi poziţii ale noului. (Ceea ce fireşte conferă termenului iniţial de descoperire, şi sensul de înţelegere profundă, participare activă, trăire.) Şi aceasta pentru că numai de pe poziţiile noului, trăindu-l, vom putea sintetiza din nenumărate Janete Mladin o eroină care să le reprezinte cu adevărat scenic; din nenumăraţi operatori şi specialişti în intervenţii rapide — un specialist în intervenţii sufleteşti şi, în cele din urmă, din nenumăratele conflicte ale anilor noştri, pe acelea care reflectă cel mai pregnant problemele stringente, vitale, ale contemporanilor noştri, conflictele de actualitate.

Dar tocmai în acel moment, cînd încerci pentru o clipă sentimentul că greul e undeva în urmă, îl regăseşti, nu fără o binevoitoare înţelegere, aşteptîndu-te şi invitîndu-te la un nou efort creator.

Noutatea ideii artistice, noutatea conflictului, eroii cărora pentru prima oară le-ai dăruit viaţă, te obligă acum şi la o formulă artistică corespunzătoare, la realizarea unei tensiuni adecvate acestei noi dezbateri de idei, la recrearea artistică a unui context de viaţă autentic socialistă, singurul în care drama îşi poate găsi adevăratele ei coordonate. Experienţe mai vechi încep să se sudeze cu experienţe recente, şi bisturiul selecţiei artistice începe să opereze pe viu în lumea miilor de fapte şi întîmplări de viaţă adunate în tot lungul documentării, obligînd nu o dată la renunţări dureroase.

Dar noul general-uman pe care te-ai străduit să-l afirmi — şi de aci poate utilitatea prezentelor însemnări, care nu vor mai figura niciodată în vreo piesă — vizează deopotrivă plicticoasele indicaţii anticipînd desfăşurarea conflictului, locul şi momentul acţiunii, Rovinarii şi Preajba, discuţiile din tren, ca şi monografia Ţiclenilor; toate detaliile de atmosferă — „coloratura“ de care vorbea tovarăşul de la extracţie. Şi exemplificînd direct cu cele scrise mai sus: agitaţia din biroul directorului, chiar dacă în piesă nu va fi nici un director, tensiunea interioară a contraatacului, deşi contraatacurile, pe scenă, s-ar putea desfăşura într-un plan exclusiv etic, eficienţa dramatică a muzicii simfonice, ca şi parantezele propunîndu-şi să explice caracterul particular al unui monolog şi nuanţa care nu va putea lipsi unei replici, reacţiile intime ale eroilor, ca şi gestica şi, în sfîrşit, o mie de alte indicaţii, ca de obicei necuprinse în text, dar care, atunci cînd e vorba de o lucrare dramatică, ar trebui cunoscute cel puţin şi cel mai tîrziu în perioada realizării ei scenice.

De bună seamă că toate acestea ar putea fi considerate drept un amestec în treburile regiei, scenografiei, compozitorilor, maeştrilor de lumini. Fapt cert rămîne însă că, în afara acestui „amestec“, *noul* care determină actualitatea lucrării ar putea fi sărăcit sau poate chiar deformat. Ceea ce, ca idee şi intenţie, ar adăuga mult dezbătutei probleme „cum lucrează teatrele cu autorii“, o a doua — pornind de la presupusa incompetenţă a autorilor, mai puţin sau chiar deloc dezbătută — „cum lucrează şi autorii cu teatrele“.

Şi tot despre „tovarăşul de la extracţie“ — o întîmplare datînd din timpul ultimei mele treceri prin Ţicleni: a aflat de la unii şi de la alţii — cu vagă aluzie că nu s-ar fi aşteptat să-i ascund tocmai lui acest lucru — că n-aş fi gazetar, cum ar veni, de-adevăratelea, şi că de fapt umblu, numai aşa... ca să văd, să aud, să aflu tainele oamenilor şi să născocesc pînă la urmă, adică să scriu „un soi de poveste mai lungă“...

De aici — recunoscîndu-mi greşeala — nu ne mai desparte decît un singur pas de ceea ce s-ar putea numi un concludent schimb de impresii asupra diferitelor manifestări artistico-literare, justificînd, şi nu în sens peiorativ, denumirea de „poveste mai lungă“. Discutăm aşadar despre filmul Setea, *despre* Oţelul *lui*

Chiriță și, pe cu totul alt ton, mai puțin elogios, despre nu știu ce teatru, care „auzi dumneata, a dat spectacole la Tg. Jiu, dar la Țicleni n-a dat...“

Teoretic, mărturisește, nu se pricepe grozav la literatură, deși tovarășa de la biblioteca de cartier, cu care se întîmplă să discute mai des despre problemele astea, e de cu totul altă părere, ba mai mult chiar, cu ocazia Lunii prieteniei a insistat ca el personal să prezinte în fața cititorilor bibliotecii un referat despre diferitele cărți citite în ultima vreme. Îi solicit firește referatul.

În partea de început, nu transcris, ci decupat de-a dreptul din ziar, un citat dintr-o cuvîntare a tovarășului N. S. Hrușciov: „Avem nevoie de cărți, filme, spectacole (...) care să-i educe pe oameni în spiritul idealurilor comuniste, să-i facă să admire tot ce este minunat și frumos în realitatea noastră socialistă, să întărească în oameni hotărîrea de a-și închina forțele, cunoștințele și aptitudinile slujirii cu devotament a poporului lor, dorința de a urma pilda eroilor pozitivi din opere, să trezească intransigența față de tot ce este antisocial, negativ în viață“.

În continuare, o amănunțită trecere în revistă a cărților citite în ultima vreme, iar în încheiere — pornind de la faptul cert că actuala generație a oamenilor sovietici va trăi în comunism, și că pentru el personal cea mai mare fericire ar fi să trăiască puțin... cît de puțin... în comunism — un nou citat:

„Comunismul... Încă nu ni-l închipuim în mod concret, în amănunt. Dar trăsăturile sale mari se conturează de pe acum foarte clar. Noi cunoaștem principalele căi care duc la comunism, știm că comunismul este oceanul fericirii omenești, al dreptății, al umanismului, al belșugului, al îndrăznelilor creatoare, al puterii constructive și transformatoare a omului. La dezvoltarea lui contribuie puternicele torente ale creației populare, care îmbogățesc tezaurul comun al valorilor materiale și spirituale. Și unul din torentele cele mai năvalnice, cele mai minunate, este acela al literaturii și artei. Așa apare și se înfăptuiește o unitate fără precedent în istorie: unitatea dintre artă și comunism“.

Îl întreb de originea citatului. Dintr-o revistă, nu-și amintește exact, și separat, deși el înțelege prea bine că n-ar fi putut să exprime niciodată lucrurile astea atît de limpede și atît de frumos, cum erau scrise acolo, în revistă, i-au trecut și lui, nu o dată, prin minte, și le-a simțit ale lui. Și de altfel, nici nu mai poți considera citatul drept citat, atunci cînd îl simți ca și cînd ar fi rupt din tine, al tău.

Drept pentru care, înlocuind obișnuita încheiere, am și considerat necesare relatarea discuției și transcrierea integrală a celor două citate.

Dorel Dorian

TURNEUL TEATRULUI NAȚIONAL POPULAR DIN FRANȚA

Christiane Minazzoli în Baroana și Julien Guiomar în rolul titular din „Turcaret" de Alain-René Lesage

Nicole Gueden (Julie), Geneviève Brunet (Doamna Mercadet) și Lucien Arnaud (Verdelin) în „Mercadet — om de afaceri"

ACTORUL ȘI IMAGINEA EROULUI CONTEMPORAN

ÎNSEMNĂRI DESPRE ACTORI, DISTRIBUȚII ȘI ROLURI ÎN STAGIUNEA TRECUTĂ

În multiplele dezbateri purtate în trecuta stagiune în jurul teatrului și contemporaneității, vizîndu-se mai ales profesiunea de regizor cu atributele sale ideologice și artistice; în aprinsele comentarii pe marginea decorului cu și fără proiecții, a construcțiilor scenoplastice și a orchestrei în scenă; într-un cuvînt, în discuțiile creatoare generate de dezvoltarea teatrului nostru de azi, s-a vorbit mai puțin despre actor — elementul definitoriu și de neînlocuit al acestei arte de sinteză care este teatrul. Într-atîta de definitoriu și de neînlocuit, de firesc fixat în teatrul tuturor timpurilor, încît prezența sa este uneori cu ușurință trecută cu vederea, deși în toate profesiunile de credință ale regizorilor se spune: „cel mai important element al teatrului este actorul. Fără el, în afara lui etc., etc."... Desigur, respirația actorului, viața lui pe scenă, dă specificul propriu teatrului, deosebindu-l azi și întotdeauna de cea de a șaptea artă, sau de noile arte înrudite care s-au născut și poate se vor mai naște, dăruindu-i veșnic noua și totodată vechea putere de atragere a miilor de oameni în săli închise sau deschise, în fața unor cortine existente sau imaginare...

În legătura nemijlocită a teatrului cu viața, și în realizarea sarcinii lui nobile de educație socialistă, actorul — reprezentantul în scenă al vieții spiritului omenesc — ocupă primul loc. Lui îi revine, în primă și în ultimă instanță, misiunea de a exprima direct, pe scenă, ideile textului dramatic, de a înfățișa chipul omului înaintat al epocii noastre, cu universul său spiritual, cu profunzimea sentimentelor, cu orizontul larg deschis către cele mai îndrăznețe cuceriri ale științei și culturii. Dacă pe scenă apar eroi asemănători cu cei mai înaintați dintre semenii noștri contemporani, și poate chiar cu trăsături noi, prefigurînd date noi de conștiință — date ale conștiinței comuniste —, atunci, forța de educare a teatrului se împlinește cu sporită putere, și imaginea actorului-interpret, pătrunsă de adevărul vieții și frumusețe artistică, aprinde pînă la incandescență conștiința spectatorilor, precum se și cuvine.

Teatrul nostru a dovedit, în ultimul deceniu, prin remarcabilele sale succese unanim recunoscute și dincolo de hotare, că e posesorul unui adevărat tezaur artistic. Tradiția și prestigiul școlii teatrale romînești — renumită prin actori de frunte care au constituit și o glorie a teatrului european — au continuat în anii noștri cu sporită putere și libertate de înflorire a talentelor. Marele și puternicul front al actorilor noștri oferă o inepuizabilă sursă de valori creatoare care se dezvoltă în continue căutări cu un unic scop: realizarea unei maxime eficiențe educative, prin intermediul unor mari spectacole, pline de expresivitate și frumusețe artistică, izvorîte din poezia adevărului vieții socialiste.

* * *

Realizările și eforturile artistice ale ultimei stagiuni, și nu numai ale ultimei, merită — credem — de aceea, discutarea temeinică și largă a muncii actorului și a rezultatelor sale.

Dezbaterea în jurul muncii actorului în teatrul nostru ar putea prilejui concluzii interesante în jurul actului artistic creator, în întreaga lui complexitate, fie că el se desfășoară pe aria repertoriului clasic, fie a celui de actualitate.

Firește că într-o asemenea discuție amănunțită asupra artei actorilor noștri, înainte de expresivitatea fizică, dicțiune, mișcare și plastică în scenă, un capitol central îl ocupă universul ideologic și spiritual al actorului, concepția sa despre lume, propria sa poziție, propriul său mesaj civic și artistic în fața rolului. De ele depind, în determinantă măsură, transmiterea ideilor în teatrul spre care tindem, confruntarea dintre vechi și nou și victoria noului în scenă, ca și în viață, calitatea pledoariei pentru umanismul și idealul comunist.

Cele mai izbutite creații actoricești de pe scenele noastre sînt organic legate de trezirea unei emoții lucide, combative, agitatorice, în rîndul spectatorilor, de strădiunța alungării mijloacelor actoricești învechite — de ordinul rutinei și facilității —, oarecum și de capacitatea dezvăluirii cu mijloace noi a proceselor de formare a conștiinței socialiste.

Din noianul de probleme legate de munca și creația actorului în stagiunea trecută, însemnările de față doresc să consemneze cîteva aspecte ale modului de reflectare în scenă a chipului eroului contemporan.

Ultima stagiune ne-a adus bucuria unor succese actoricești de seamă, mai ales în abordarea îndrăzneață a chipului acestui erou, în feluritele lui ipostaze dramatice. Caractere diferite, în procese istorico-psihologice cuprinse din variate unghiuri, noi profiluri dramatice, dezvăluind o substanțială cunoaștere a vieții, am descoperit în creațiile unor actori ca Grigore Vasiliu-Birlic, Jules Cazaban, Kovács György, Radu Beligan, Ștefan Ciubotărașu, Dina Cocea, Marcela Rusu, Clody Bertola, Beate Fredanov, Marcel Anghelescu, Leopoldina Bălănuță, Tatiana Iekel, Ileana Predescu, Lohinszky Loránd, firește și alții. S-au înscris de asemenea ca valoroase reușite actoricești, pe alte coordonate de interpretare, realizările unor actori ca Vasilica Tastaman, Sanda Toma, Coca Andronescu, Victor Rebengiuc, Ion Ciprian, Acs Alajos, Emmerich Schäffer — ca să cităm doar cîteva din multiplele prezențe creatoare, active, ale stagiunii recente. În fiecare din aceste creații, spectatorii au putut descifra adeziunea totală a actorului la mesajul rolului, poziția personală a omului de artă în exprimarea adevărului vieții.

Cunoașterea vieții, acordul cu nivelul de gîndire cel mai înaintat al epocii, legătura strînsă cu poporul, pătrunderea tot mai adîncă în mijlocul frămîntărilor creatoare ale oamenilor muncii, toate acestea ajută pe actori să realizeze o varietate artistică de imagini în redarea esenței eroului pozitiv. Ștefan Ciubotărașu a creat prin imaginea lui Ivan Șadrin din *Omul cu arma*, a lui Bulz din *Întoarcerea*, a lui Vlaicu din *Vlaicu și feciorii lui*, sau a lui Mastacan din *Prietena mea Pix*, ca să ne oprim la ultimele sale creații, o suită de tipuri diferite — și inedite în detaliile expresiei artistice —, toate aparținînd însă structurii de gîndire, modului de acționare al omului lumii socialiste. Portretul inginerului Mastacan (ca să ne rezumăm la cea mai recentă creație a actorului), a fost compus cu asemenea elocvență și relief artistic, încît imaginea „uriașului cu orbul găinilor" care-și începe procesul eliberării sale spirituale — înfrînt și învingător totodată — în contact cu universul tonic al generației născute după Eliberare, a căpătat o deosebită forță de generalizare. Poziția critică a actorului față de „bîtocrați", față de purtătorii concepțiilor burgheze în gîndire, e netă în desenarea profilului lui Mastacan, și poate de aceea o imperceptibilă undă de ironie, o întorsătură neașteptată și plină de umor a cîte unui gest luminează, cu scînteietoare nuanțe, chipul eroului.

Forță de generalizare a imaginii artistice, ridicare a amănuntului de viață la valori tipice, cu un conținut filozofic, exprimare a unui mesaj cetățenesc, a unei concepții artistice pătrunse de sensurile artei militante, le găsim în interpretarea dată de Kovács György rolului Mamlock din piesa lui Fr. Wolf. Încredere în umanitate, în victoria omului, chiar în momentele cele mai dureroase ale existenței otrăvite de fascism, exprimă actorul mai ales în scena de neuitat în care Mamlock refuzîndu-se cuvintelor, se pleacă — cu tulburată recunoaștere a demnității umane neînvinse — în fața doctoriței care are curajul să-i înfrunte fățiș pe purtătorii cămășii brune. Prin acest gest al actorului, mesajul ideologic al piesei se limpezește, finalul căpătînd o lumină optimistă.

Spirit militant în actul creației artistice transmite, prin toate detaliile compoziției sale, și Radu Beligan în rolul Cheryl *(Celebrul 702)*, reliefînd bogatul subtext al replicii lui Mirodan printr-o filtrare personală, proprie personalității sale.

Interpretarea sa, plină de poezie și totodată de sarcasm, distribuită în nuanțe și semitonuri ascendente, reprezintă un mod exemplar de gîndire creatoare în fața rolului, exprimată prin *imaginea* artistică.

Capacitatea actorului de a înălța textul piesei, dîndu-i cadența marilor pasiuni contemporane, de a-i potența expresivitatea și a adăuga noi valori spirituale țîșnite din propria experiență de viață și putere de înțelegere, reprezintă un fapt prețios, necesar in interpretarea rolurilor dramaturgiei contemporane. În acest sens ni se pare că trebuie menționată creația Leopoldinei Bălănuță în piesa *Prima întîlnire* de Sîtina. Tînăra interpretă a adus în acest spectacol un suflu etic deosebit, o spiritualitate înaintată, combativă, o puritate robustă, generată de o profundă înțelegere a relațiilor umane comuniste. Asemenea creații actoricești care dau adevărate acte de stare civilă unor personaje dramatice, exprimînd prin intermediul unui text idei și atitudini proprii despre lume, contribuie nemăsurat la farmecul și atracția teatrului, la forța lui de înrîurire.

Constatăm cu satisfacție că munca temeinică de alcătuire compozițională a personajului — în plăsmuirea unei imagini veridice în scenă — a dat rezultate deosebit de valoroase în creația și a altor actori. Astfel, Tatiana Iekel a demonstrat în ultima sa realizare (Caterina din *Marele fluviu),* efortul de depășire a unui anumit clișeu de interpretare a eroinelor pozitive, de pînă acum (ultima, Domnica Rotaru), după cum Emanoil Petruț, în rolul lui Viktor din *Poveste din Irkutsk,* a izbutit să aducă date psihologice noi și un spor de profunzime și maturitate, dacă-l comparăm cu alte roluri asemănătoare din repertoriul contemporan.

* * *

Realizările actoricești din ultima stagiune au dovedit că poziția creatoare a actorului față de rol, spiritul său critic, gîndirea sa în comentarea faptului dramatic se pot manifesta nestînjenit și în roluri de mică întindere. N. Tomazoglu în rolul Lăutarului din *Marele fluviu își adună apele* luminează într-un timp scenic extrem de restrîns, tabloul unei realități sumbre din timpul războiului nedrept antonescian, făcînd totodată simțite protestul maselor populare, ura lor față de fasciști. În *Prietena mea Pix,* Iurie Darie a desenat în chip incisiv, din cîteva linii caricaturale, silueta flușturaticului Șoimu, invitînd publicul la o atitudine reprobatoare față de personaj, după cum Amza Pellea, în rolul Ailincii din *Secunda 58,* redă cu deosebită suculență într-una sau două apariții, chipul plin de farmec al unui tînăr țăran devenit constructor pasionat al industriei socialiste.

Realizările actoricești de prestigiu în piesele originale, efortul creator dăruit rolului pentru o maximă vibrație devin un factor stimulator în dezvoltarea tinerei noastre dramaturgii, în promovarea ei pasionată în rîndurile publicului larg.

* * *

Efortul de exprimare a universului lăuntric al eroului contemporan, transmiterea vieții spiritului său nu se pot realiza în afara desăvîrșirii instrumentelor fizice actoricești. Dicțiunea, mișcarea, plastica actorului, mijloacele directe de exprimare a cugetului și a faptei, trebuie îngrijite cu atenția slujirii conținutului înaintat de idei. Mai dăinuiește uneori prejudecata că mișcarea stilizată, așezarea glasului, expresivitatea mersului sînt elemente esențiale, doar în interpretarea repertoriului clasic și cu totul neglijabile în aducerea pe scenă a eroului contemporan, a omului „obișnuit“, de pe stradă. Sub pretextul cunoașterii acestui erou, ca și sub pretextul caracterului „firesc“ al exprimării, unii actori își îngăduie lipsă de dicțiune, stîngăcie, chiar urîțenie în mișcare, nepăsare față de rostirea fidelă, cu acuratețe, a replicii.

Dacă în scenografie, pozițiile naturaliste au fost în cea mai mare măsură practic lichidate (teoretic, pe deplin), în stilul interpretativ ele încă mai persistă cu destulă încăpățînare. Apărîndu-și expresia scenică *oarecare* cu argumentele „ca în viață“, sau „mișcare stilizată-formalism“, acești actori se gîndesc prea puțin la forma adecvată de exprimare a unui conținut de idei înaintat, la modalitățile integrării tehnicii actoricești celei mai desăvîrșite în substanța unui mesaj comunist contemporan.

Să ne amintim de mersul eroilor în spectacolele lui Ohlopkov, de întîlnirea dintre tată și fiu pe „puntea japoneză“ din *Hotel Astoria,* de dansul lui Viktor, în *Poveste din Irkutsk,* de zborul lui Serghei la vestea că i s-au născut gemenii, de apariția lui plină de gingășie și tulburătoare gravitate în finalul spectacolului, și vom înțelege bucuria spectatorilor în fața nobleței în mișcare, reflectînd noblețea în gîndire a eroilor contemporani.

Cu prilejul Decadei dramaturgiei originale am putut constata cu tristețe că, în spectacolele în care stilul de interpretare era vetust, nivelul spiritual al eroilor mult coborît, sentimentele vulgare, și dicțiunea era defectuoasă și mișcarea urîtă. Nu vrem să mai stăruim asupra modului de vorbire al actorilor care au jucat în spectacolul *În vîltoarea anilor* (Teatrul de Stat din Bîrlad), sau asupra mișcării în scenă la *Simfonia a V-a* (Teatrul de Stat din Reșița). Nu vrem să ne oprim la asemenea exemple flagrante de lipsă de ținută scenică, la limita lipsei de meșteșug, ci dorim să discutăm cîteva interpretări actoricești care, situate la hotarul corectitudinii, al achitării conștiincioase, n-au izbutit totuși să dezvăluie într-un chip pregnant, convingător, imaginea eroului contemporan.

Ne gîndim de pildă la jocul lui Andrei Codarcea, în rolul lui Alioșa din spectacolul *Prima întîlnire*. După opinia generală, actorul s-a comportat satisfăcător. Dar lectura textului ne arată că interpretul a simplificat datele personajului, reliefînd doar egoismul prostesc, încăpățînarea mărginită a soțului Valiei. Alioșa din piesa Sîtinei însă nu poate fi gîndit decît pe măsura eroinei, pentru a fi vrednic de iubirea ei, de bătălia pe care ea o poartă pentru el. Alioșa este un adversar redutabil în lupta dintre caractere, care constituie miezul conflictului ; or, diminuarea lui reduce intensitatea acestui conflict. Simplificare, lipsă de profunzime, de forță spirituală, o tratare chiar exterioară a personajului a dovedit și Val Săndulescu în rolul comunistului Bolșakov, în spectacolul *Fiul secolului*. Combativitatea revoluționară, proprie eroului, a fost înlocuită cu o agitație nejustificată, cu gesturi lipsite de suportul universului spiritual. Tot pe scena fostului Teatru al Armatei, am putut vedea cum în spectacolul *Viori de primăvară*, un întreg colectiv actoricesc a dovedit ușurătate în tratarea unor oameni înaintați ai zilelor noastre — chiar dacă în cadrele unei comedii —, majoritatea actorilor excelînd prin lipsă de gîndire față de rol. Am propus aceste exemple, fiindcă întîmplarea ne-a îngăduit ca aceleași spectacole să le vedem în interpretarea unor mari colective teatrale sovietice. Și dacă e greu să-l uiți pe Borisov, interpretul lui Bolșakov la Teatrul „A. S. Pușkin" din Leningrad, sau strălucitul mănunchi de interpreți care a însuflețit „viorile de primăvară" (Strauch, Sverdlin, Hanov, Orlova, Karpova), aceasta se datorează faptului că, dincolo de talentul respectivilor actori, apărea limpede o pasiune deosebită în comunicarea unor idei importante, mesajul propriu al unor reprezentanți ai artei socialiste.

Ultimele noastre spectacole cu piese originale ridică aceeași problemă însemnată — imaginea eroului înaintat în creația actorilor noștri. Din păcate, nu întotdeauna această creație oglindește revelator realitățile umane dinamic transformatoare din țara noastră, ba uneori nu atinge nici măcar nivelul dramaturgiei originale, necum cuceririle artei noastre realist-socialiste, prestigiul școlii teatrale romînești. Semnificativă, în această privință, a cunoașterii nesatisfăcătoare a vieții, a transmiterii neclare a mesajului ideologic și a crezului artistic scăzut, ni se pare interpretarea dată de actorul Boris Olinescu rolului inginerului Popescu în spectacolul *Ochiul albastru* la Teatrul Național din Iași. Această interpretare a apărut tributară vulgarității, personajul dizolvîndu-se într-un caz particular, lipsit de interes artistic generalizator. În același rol, actorul Colea Răutu la Teatrul Muncitoresc C.F.R. a adus un ecou din tumultul unei vieți sufletești bogate. Dar ne-am fi așteptat la un efort mai intens de transmitere a vieții spirituale complexe, a gîndirii profunde, proprii acestui actor care, pe peliculă, s-a înscris ca interpret valoros al unor oameni înaintați ai zilelor noastre.

Lipsă de relief artistic, lipsă de gîndire creatoare a dovedit, pe lîngă ceilalți actori din colectiv, mai cu seamă interpretarea dată de Gheorghe Mazilu rolului Axinte în spectacolul Teatrului de Stat din Botoșani, *Oameni care tac*. După cum Costel Constantinescu, în rolul lui Lahovary din *Orașul fără istorie* la Teatrul din Bacău, n-a găsit o modalitate adecvată pentru lungile sale monoloage, pe care le-a pigmentat cu efecte facile, revuistice, neconjugate cu observarea atentă a realității și experiența de viață corespunzătoare biografiei eroului. O tratare de-a dreptul primitivă a eroului comunist am constatat în jocul lui Eugen Tănase (Mihai) în spectacolul *Passacaglia* al Teatrului din Timișoara, lucru remarcat în paginile revistei noastre.

Pericolul monotoniei în expresie amenință uneori jocul unor talentați actori, cum este cazul lui Boris Ciornei. Economia de gesturi, valorosul laconism scenic care l-au ajutat să caracterizeze cu relief și profunzime pe Lupu Aman în *Secunda 58*, înțelese formal — ca un tipar fix al actorului — și nu ca o coordonată artistică subordonată rolului, riscă, în meșterul Eliad din *Marele fluviu își adună apele*, să devină un clișeu care îl coboară pe erou, împotriva propriilor sale date biografice.

***

N-am vorbit pînă acum de regizor, de răspunderea sa în rezultatele muncii actorului; aceasta fiindcă am urmărit în cele cîteva observații ale noastre aportul creator, punctul de vedere propriu al actorului față de rol. Dar regizorul există, răspunderea sa mare este mult prea bine cunoscută, și nu puține dezbateri au avut ca obiect concepția regizorului și munca lui cu actorul.

La primul seminar al regizorilor, s-a subliniat cu stringență că orientarea ideologică a regizorului se manifestă cu cea mai mare claritate în distribuții, în munca cu actorii. Raportul de forțe al piesei, orientarea acestui raport de forțe în sprijinul ideii majore, confruntarea elocventă dintre nou și vechi, în sfîrșit, eficiența artistică ideologică a întregului spectacol depind în mod hotărîtor de distribuirea forțelor actoricești în roluri corespunzătoare.

Nu există regizor care să nu declare că, în căutările sale spre găsirea unei expresii scenice cît mai armonioase în sinteza factorilor teatrali componenți, valorificarea deplină a actorului stă în centrul preocupărilor sale. După cum este un lucru bine știut, în mod teoretic, că în piesele originale contemporane, de realizarea tipului eroului înaintat, de raportul stabilit între eroii pozitivi și personajele negative, depinde în mare măsură eficiența realizării artistice. Exemplul greșit al montării *Secundei 58* la Teatrul Național din Cluj, într-o distribuție defectuoasă, care a periclitat însuși mesajul piesei, e bine cunoscut. Problema nu se pune numai la piesele dramaturgiei noastre originale. Spectacolul *Coloana a V-a* la Teatrul Armatei a fost confuz, pe coordonata sa principală, intrepretarea dată de actorul C. Brezeanu luptătorului antifascist Filip pulverizînd conținutul protestatar și anulînd mesajul spectacolului. Și în ultima premieră a teatrului din Galați, cu *Piața Ancorelor*, o distribuție greșită a deplasat spre un climat minor, aparent poetizant, accentele spectacolului, minimalizînd prin interpretarea lui Radu Gheorghe Jipa (Serghei), problema esențială a piesei, dezbaterea în jurul răspunderii comuniste.

În nici un moment din spectacolul *Cînd scapătă luna* la Teatrul Național, jocul viguros, plin de rafinată consistență, cu care Ion Finteșteanu a înzestrat chipul odios al Generalului, într-o tratare realistă șlefuită în amănunt, nu-și află un răspuns ideologic corespunzător, datorită greșitei concepții regizorale care i-a imprimat lui Gheorghe Cozorici (Necunoscutul) o expresie lipsită de forță și relief.

Distribuirea superficială a actorilor, concepțiile confuze ale regizorilor în orientarea spectacolului se răsfrîng cu urmări dăunătoare în munca interpreților. În spectacolul *Milionarii* am aplaudat nenumărate reușite actoricești, care au creionat cu vervă și talent o galerie întreagă de tipuri și caractere inspirate din realitatea de azi a satului nostru. Din păcate însă, în acest spectacol, personajele purtătoare ale ideii înaintate — ca instructorul de partid Făgurel, de pildă — care au avut sarcina de a înfrunta și învinge în spectacol vechiul în gîndire și atitudine au fost dezavantajate prin distribuție. Dacă în acest rol ar fi fost distribuit un actor cu elanul comic corespunzător lui Dem. Rădulescu (Hoarță), să zicem Mihai Fotino, oare duelul de idei dintre aceste personaje n-ar fi fost condus cu mai mult relief și cîștig de cauză artistică? Dar Mihai Fotino a fost distribuit în acest spectacol în rolul șmecherului Tărtăcuță, „emploi", în care se pare că regizorii vor neapărat să-l specializeze pe acest talentat actor, nepreocupîndu-se de perspectiva dezvoltării lui complexe, pe o partitură dramatică bogată.

În coloanele presei noastre s-a arătat că în spectacolul *Siciliana*, interpreții rolurilor Bebe și Nikaloe, respectiv Florin Vasiliu și Mihai Fotino, au suprasolicitat — și obținut — simpatia publicului, anulînd o parte din adresa satirică a rolurilor. La aceasta a contribuit, în mare măsură, specializarea actorilor. De vină e deci tot distribuția. De asemenea, în același spectacol, o distribuție mecanic gîndită în vederea obținerii unui comic cu orice preț, a dat rezultate scăzute, întorcîndu-se împotriva ideii satirice a spectacolului. Talentații și reputații actori de comedie Birlic, Giugaru, Natașa Alexandra au apăsat în *Siciliana* pe resorturile unui comic vechi, împrumutat din recuzita comediilor bulevardiere, pierzînd cu totul din vedere intenția atacului satiric. În fond, tot problemă de distribuție.

***

Problema distribuțiilor, a folosirii judicioase a echipelor actoricești, a dublării lor (și a dublurilor) în vederea păstrării și promovării unui repertoriu permanent, a realizării unor spectacole-școală, atît pentru actori cît și pentru public, își cere o analiză aparte, temeinică. Munca teatrelor noastre și rezultatele ei arată că mai sînt multiple posibilități de distribuire a cadrelor actoricești, a întrebuințării mai curajoase, a folosirii mai chibzuite a resurselor creatoare interpretative. Bogatul tezaur al teatrului nostru, forțele sale actoricești sînt încă prea puțin, prea îngust valorificate. Publicul e doritor să-i vadă jucînd cît mai mult pe maeștrii consacrați ai scenei, ca și pe tinerii actori, să-i vadă dînd expresie artistică și viață unor personaje cît mai variate, de la celebrele roluri ale teatrului clasic la dramaturgia actuală originală și străină. Tînăra generație care se ridică acum trebuie să-i vadă pe maeștrii scenei jucînd în marile roluri ale dramei clasice universale, și totodată interpretînd personajele dramaturgiei originale. La fel ar fi deosebit de util și interesant să urmărim în aceleași roluri tineri actori valorificați cu îndrăzneală și competență, paralel cu actorii titulari.

S-ar putea pune întrebarea de ce numele unor tineri actori, verificați ca talent, apare tot mai rar pe afișele noastre. Oare, Elena Sereda, Raluca Zamfirescu, Eliza Plopeanu, Cosma Brașoveanu, Mircea Albulescu, Puiu Hulubei ca să dăm la întîmplare cîteva nume, n-ar putea să joace și în prima, nu numai într-a doua distribuție? Ne întrebăm de ce Tamara Buciuceanu, care a dovedit un deosebit simț al umorului, al compoziției dramatice în mari spectacole, ca *Baia*, sau *Domnul Puntila și sluga sa Matti,* n-a jucat nimic în această stagiune? De prea puține ori a apărut pe scenă și Marcel Anghelescu, actor mult prețuit de public, creator al unor roluri complexe, înscrise în antologia trecutelor stagiuni.

Se resimte tot mai puternic necesitatea discutării problemelor legate de măiestria actorului, de stilul interpretării. S-ar putea cerceta, de pildă, în ce măsură, în creațiile unui actor în rolurile dramaturgiei clasice se deslușesc liniile de gîndire ale contemporaneității noastre, perspectiva istorică a zilei de azi; după cum, în ce măsură, în realizarea scenică a imaginii contemporanilor, în corelația dintre cuvînt și acțiune în piesa originală, se poate înregistra o linie de noblețe perenă. Actorul trebuie să fie pătruns de adevărul că, în istoria de mîine a teatrului și societății noastre, chipul omului de azi, constructor al lumii socialiste, va fi în bună măsură cunoscut și cercetat după modelul în care-l fixează azi pe scenă interpretul său.

Să fixăm acest chip pe măsura dimensiunilor lui adevărate și nobile.

Mira Iosif

MAEŞTRI AI ROLURILOR MICI:

N. TOMAZOGLU

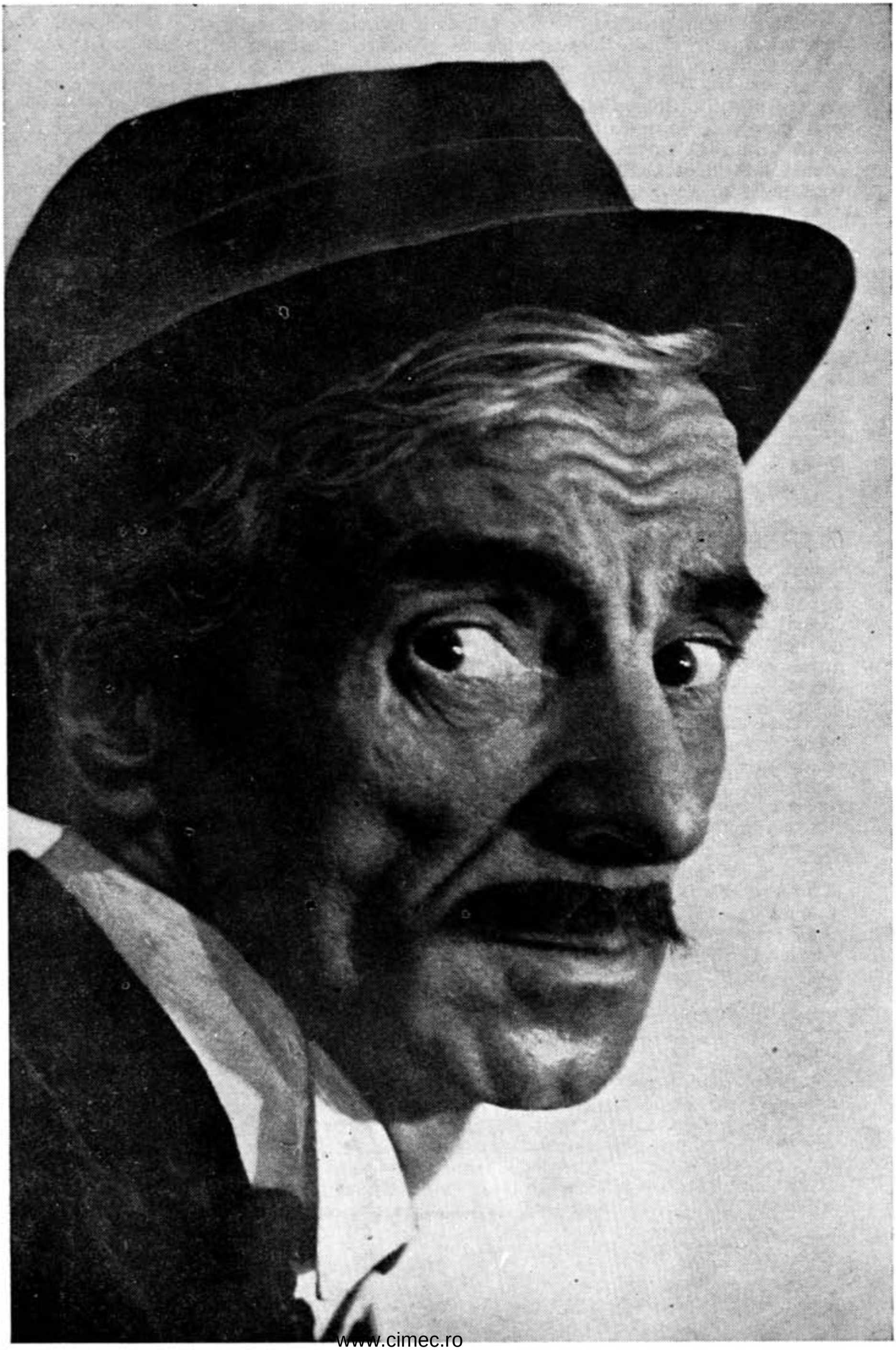

- „...Nicolae Tomazoglu şi-a compus rolul cu fineţe şi cu multă migală, aşa cum de cele mai multe ori lucrează acest excelent actor de compoziţie.“ („Romînia liberă“ — *Secunda 58.)*

- „...N. Tomazoglu, în rolul surdomutului — jucat cu calităţi mari de mim...“ („Contemporanul“ — *Nebuna din Chaillot.)*

- „...O figură deosebit de interesantă creează în acest film N. Tomazoglu în rolul bătrînului ţăran Triglea. În scena în care chipul lui moş Triglea este filmat foarte de-aproape, astfel încît fiecare trăsătură a feţei e mult mărită, actorul a dovedit o mare stăpînire a mimicii.“ („Scînteia“ — *Mitrea Cocor* — film.)

- „...Remarcabil prin simplitate de personaj şi modestie pînă la anulare, d. Tomazoglu în Medvedenko...“ („Naţiunea“ — *Pescăruşul.)*

- „...L-am revăzut cu bucurie pe dl. N. Tomazoglu într-un rol şters dar pe care l-a valorificat prin insistenţele cu care d-sa ştie să exploateze orice apariţie pe scenă, prin foarte rar întîlnita sa conştiinţă profesională. L-am dori pe dl. Tomazoglu în roluri mai mari, pe care d-sa le merită.“ („Rampa“ — *Golden-Boy.)*

- „...L-am preţuit mult pe N. Tomazoglu în rolul foarte subtil al Olarului ; el a realizat într-adevăr un personaj original, dar viu, prin mijloace simple, printr-o muncă migăloasă, plină de inteligenţă.“ („Romînia liberă“ — *Montserrat.)*

- „...Acestui personaj complex şi foarte interesant conturat de autor, Nicolae Tomazoglu i-a oferit o imagine scenică de cea mai bună calitate. Jocul său, o bijuterie de valoare, a subliniat cu atîta putere de sugestie trăsăturile medicului, încît el a apărut spectatorilor de la început în lumina în care l-a văzut şi autorul.“ („Teatrul“ — *Vilegiaturiştii.)*

- „...tip creionat cu suculenţă din cîteva amănunte caracteristice de N. Tomazoglu.“ („Informaţia Bucureştiului“ — *Cuibul de piatră.)*

- „...N. Tomazoglu, maestru al rolurilor episodice, a punctat precis, ca un desen meticulos în tuş, silueta *Lăutarului,* bijuterie interpretativă, bogată în tîlcuri.“ („Tribuna“ — *Marele fluviu îşi adună apele.)*

Citatele de mai sus conţin datele de bază necesare portretului lui N. Tomazoglu.

Despărţit de zgomotul străzii, într-o căsuţă mică parcă decupată dintr-o gravură din Bucureştiul de altădată, N. Tomazoglu şi-a alcătuit un mic laborator teatral, camera în care actorul îşi ciopleşte cu adîncă migală rolurile.

Cămăruţa face să sune ca o cutie de rezonanţă amintirile. Interlocutorul îşi povesteşe cariera teatrală, simplu, ca pe un... rol episodic, unul din nenumăratele roluri episodice pe care le-a interpretat.

... La examenul de admitere la Conservatorul din Bucureşti a fost respins doi ani la rînd. Admis apoi, la Conservatorul din Iaşi, devine totodată unul din nenumăraţii ieşeni prin adopţiune ; urmează clasa lui Mihai Codreanu, maestru al cuvîntului, al dicţiunii precise, al replicii elegante.

Absolvent de conservator, respinge ideea de a face parte din rîndurile Teatrului Naţional din Bucureşti, instituţie pe care cu elan tineresc o suspectează

← **In rolul Lăutarului din „Marele fluviu îşi adună apele“ de Dan Tărchilă (Teatrul pentru Tineret şi Copii)**

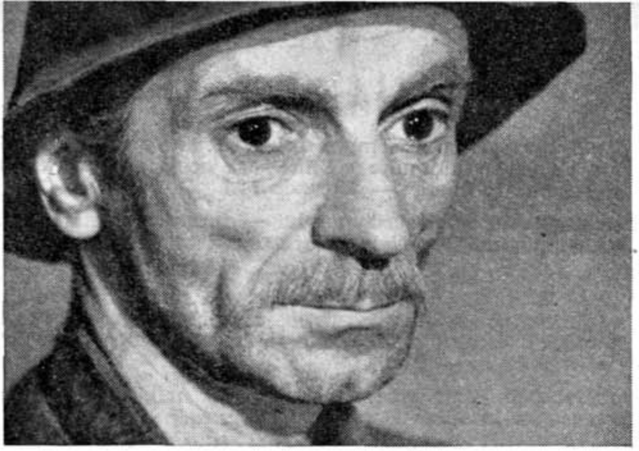

Sus : **In rolul Marin, din filmul „Ciulinii Bărăganului“**

Jos (stînga) : **In Olarul din „Montserrat“ de E. Roblès**

Jos (dreapta) : **In Rubin din „Cui i se supune vremea“ de Tur şi Şeinin**

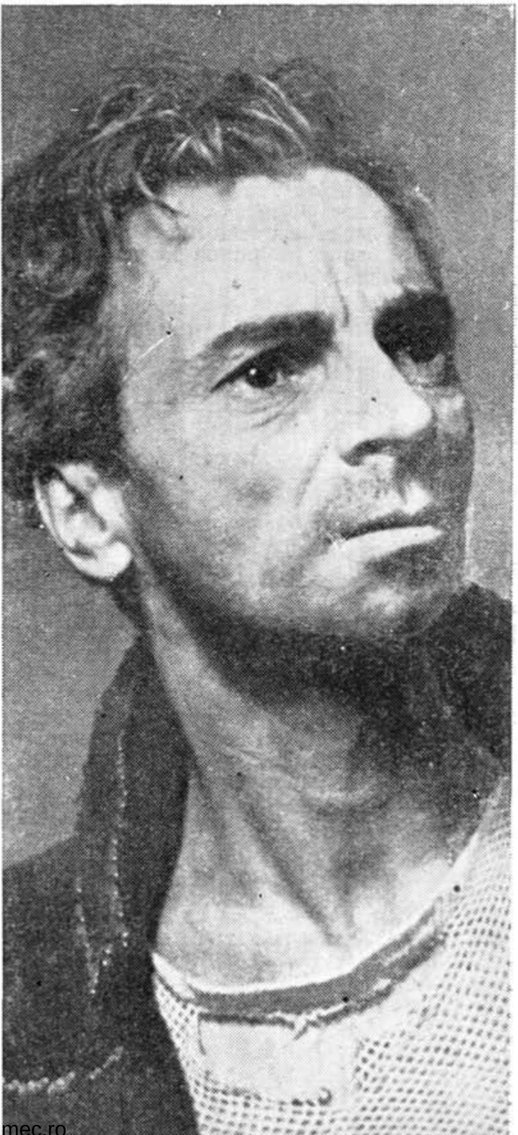

de academism, conservatorism prăfuit și repertoriu desuet. Pe scurt, la Teatrul Național i se părea „prea confortabil". În anul 1938: primul angajament. Lucrează cu Sică Alexandrescu, Tudor Mușatescu, Ion Aurel Maican.

La Teatrul din Sărindar face parte dintr-o echipă care avea să dea nume mari teatrului romînesc: Mihai Popescu, Radu Beligan, Jules Cazaban, Marcel Anghelescu, Beate Fredanov, Clody Bertola, Nineta Gusti. Repertoriul e eclectic. Primul mare succes, în *Aproape de cer* de Luchaire, apoi în *Mama* de Capek. Trece prin diverse trupe și formații, joacă un rol în *Omul, bestia și virtutea*, apoi altele în comedioare „de rețetă", visînd toată tinerețea la „Voulez-vouz jouer avec moâ?" de Marcel Achard. Sătul și obosit de Robert de Flers, Caillavet etc..., face parte din formația Radu Beligan, Marcel Anghelescu, Nora Piacentini. Participă la un mare debut: *Steaua fără nume*. E doar o „steluță" în constelație: voiajorul Pascu, dar rămîne atașat pentru totdeauna de teatrul lui Mihail Sebastian.

Război, bombardament, refugiu...

Un nou capitol începe în viața artistului după război. În sala Barașeum, are cîteva creații remarcabile în *Nopți fără lună*, *Potopul*, apoi în *Golden-Boy*, la Odeon, în *Cei din urmă* (Unchiul Iacob) la același teatru...

La Teatrul Municipal (teatru pe care nu l-a părăsit timp de 10 ani) joacă pe Medvedenko din *Pescărușul*, apoi realizează o truculentă compoziție în Vulpea din *Scufița roșie*.

E distribuit în rolul principal din *Un om obișnuit* — rol de care nu a fost mulțumit, datorită unei anumite rigidități, unor scheme preconcepute către care a fost călăuzit regizoral.

Păstorul din *Cum vă place*, surdomutul din *Nebuna din Chaillot* au fost printre mult prea puținele roluri în care N. Tomazoglu a fost distribuit timp de 10 ani.

Se îndreaptă spre colectivul Teatrului „C. Nottara" (azi Teatrul pentru Tineret și Copii), deoarece socotește că e un actor... „de sală mică", de „Kammerspiel", și a visat dintotdeauna un colectiv unitar ca stil.

A interpretat rolul Olarului din *Montserrat*, al lui Butnaru din *Nota zero la purtare*, Percikin din *Micii burghezi*, rolul principal din *Acolo departe* (dublîndu-l pe Costache Antoniu), un rol în *Cuibul de piatră*, Tunsoiu din *Secunda 58* etc. Rolul pe care l-a iubit cel mai mult a fost însă Dr. Dudakov din *Vilegiaturiștii*, rol căruia i-a dăruit întreaga sa putere de creație. Din păcate, după un număr infim de spectacole, teatrul a scos piesa de pe afiș.

. . . .

Nici un rol titular, nici un rol MARE. Unanim prețuit, unanim apreciat, N. Tomazoglu n-a inspirat niciodată pe un regizor care să-l facă protagonist. De ce?

Actorul nu e spectaculos, nu știe sau nu vrea să-și „vîndă marfa". Expresia îi aparține unui apreciat și simpatic artist de circ Krateyl. Într-o convorbire avută mai de mult, Krateyl îmi explica ce înseamnă succes, ce înseamnă să vinzi „marfa" la circ. Practic, omul mi-a demonstrat:

— Vezi, uite-l pe cetățeanul X: e mic, plăpînd, dar are o uriașă forță fizică. Atlet colosal. Ridică bare de peste 100 kg. N-am ce face cu el la circ... Uite-l pe uriașul ăla de 2 m. Ridică bare de 50 kg. Ăla da. E bun. Le ridică în arenă cu icnet și efort. Publicul palpită, tremură, urale. „Pirpiriul" cu recordurile lui a rămas neobservat. Colosul meu și-a „vîndut marfa".

N. Tomazoglu crede într-o trinitate: Shakespeare, Cehov, Gorki, mai ales Gorki; N. Tomazoglu se visa Hamlet, și la 22 de ani juca moșnegi cu astm și gută. Recordurile lui se făceau în culise! Pe scenă apăreau bătrîni cumsecade.

— Cît e de dăunător sistemul „șablon" în folosirea actorilor. În cinematograf — artă pe care o iubesc în mod deosebit — am jucat trei roluri de țărani săraci și am refuzat categoric alte trei care mi s-au propus, deși, flatant, eram considerat un „maestru al genului"... Și totuși, lucrez atît de mult pentru aceste roluri mici pe care mi le-au conferit regizorii! Niciodată în teatru n-am refuzat un rol. Cred că, de multe ori, e mai artistic un rol mic bine făcut decît unul mare nerealizat. Fiecare rol nou mă emoționează profund, de la lectură; fiecare rol nou îmi deschide o nouă și mare problemă... Și problema principală rămîne *prospețimea, candoarea interpretului;* ce greu e să păstrezi lumina rolului vie, nealterată, ca în picturile naive ale primitivilor, pe care ți-i teamă să nu le atingi, pentru a nu le lua culoarea... Dacă am ratat ceva în viața mea artistică a fost tocmai neștiința de a face roluri zgomotoase, spectaculoase. Sînt un actor de ansamblu. Fericirea mea e să fiu componentul unui ansamblu bun, bine închegat, sudat de aceeași viziune artistică. Cred că l-am găsit acum... Rugina noastră, a actorilor, e „îmburghezirea", rutina, automulțumirea... La fiecare rol trebuie să uiți ce-ai învățat și ce-ai făcut pînă atunci... Totul trebuie reluat cu emoție și candoare. (Poate nu întîmplător pereții camerei lui N. Tomazoglu sînt dominați de reproducerile din Boticelli...)

N. Tomazoglu n-a pomenit nimic despre rolurile pe care și le dorește, pe care le visează. Spune mereu, „noi" în loc de „eu", „spectacolul" în loc de „rol".

Joacă teatru de aproape un sfert de veac, și așteaptă încă regizorul care să-l „descopere".

Artist intelectual, virtuos al tehnicii teatrale, bogat în unde comice și tragice totodată, timid ca un debutant și entuziast tot ca un adolescent, e gata să încerce să-și depășească „maniera". Socotit ca alergător pe „distanță scurtă", el poate să parcurgă „fondul" într-un ritm susținut.

. . . .

Ați simțit vreodată? Scena se umple de o lumină mocnită. Actorul are ochii năstrușnici, luminițe ciudate și adînci, din care răzbate un adînc umanism. Cu un mers puțin legănat străbate scena și, parcă sfiindu-se de propria-i emoție, rostește replica. Îl crezi și îl urmărești. E elocvent în tăcere și umorul îi e bun prieten. A stat puțin în scenă și a plecat. Recapitulezi un spectacol în care au jucat 60 de interpreți. Pe N. Tomazoglu îl ții minte aidoma. Cu „trei vorbe și-un cuvînt", cum spun actorii, în Țiganul-lăutar din *Marele fluviu își adună apele,* a luat premiu!...

Cît mai așteptați, tovarăși regizori?

Al. Popovici

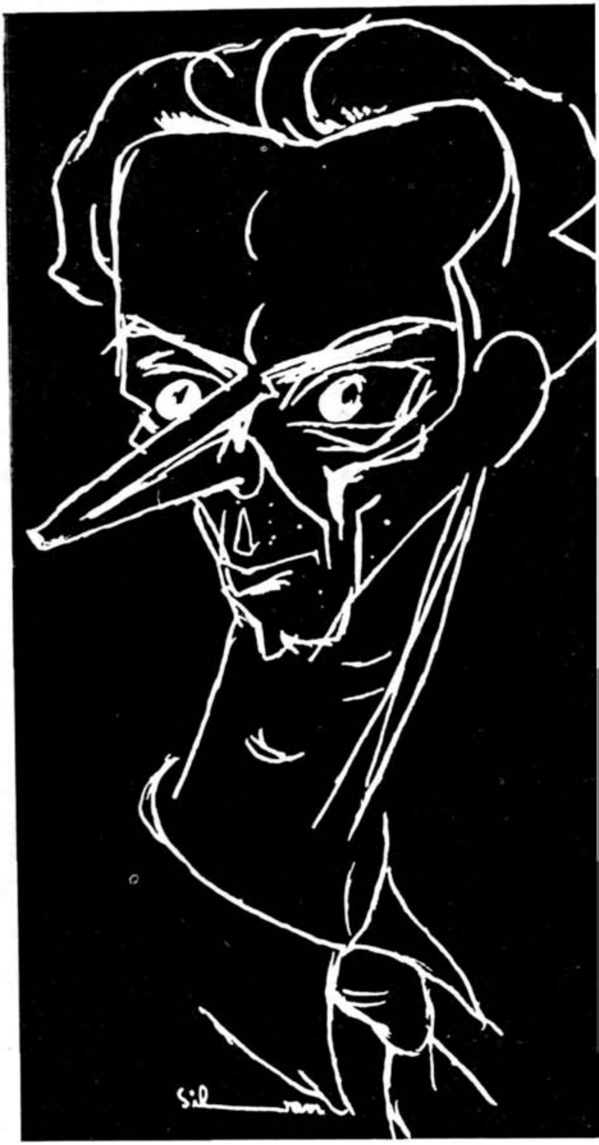

N. Tomazoglu, văzut de Silvan

George Bernard Shaw

REGIZOR

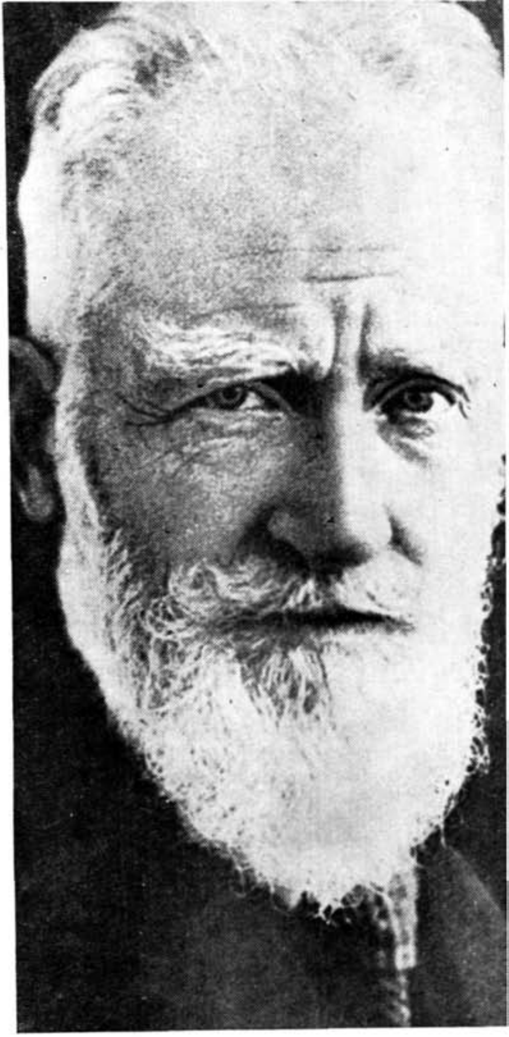

În lunga şi disciplinata sa carieră, Bernard Shaw şi-a petrecut majoritatea timpului — dovadă sînt propriile sale mărturii şi numeroasele opere — la masa de scris. Totuşi, odată terminată o piesă, Shaw nu lăsa grija realizării ei scenice numai în seama regizorului şi actorilor. Intra în teatru odată cu ea, o urmărea repetiţie de repetiţie şi, de cele mai multe ori, devenea el însuşi regizorul piesei sale. Din 1900 pînă în 1920 şi-a pus singur în scenă absolut toate piesele care s-au jucat la Londra sau care au avut premieră în Anglia. Dacă ne cade în mînă un program al vreunui spectacol al lui G. B. Shaw din acea vreme, în care numele regizorului nu este trecut, putem fi siguri că regizorul este însuşi autorul. După 1920, obişnuia să împartă această muncă cu alt regizor. Dar chiar cînd o încredinţa pe de-a-ntregul altcuiva, acesta nu scăpa nici un moment de sub vigilenţa, aş spune chiar tirania, lui Shaw, care îl bombarda cu scrisori — multe s-au păstrat —, dîndu-i sfaturi şi indicaţii precise şi detaliate cu privire la costume, decoruri, mişcare scenică, interpretare.

Şi cînd era mai puţin aşteptat, apărea în mijlocul repetiţiilor să vadă cum sînt respectate aceste indicaţii. În 1917, în plin război mondial, nu i-a fost greu să vină pînă în Belgia, pe front, să asiste la o repetiţie generală a piesei *O'Flaherty, V.C. (Soldatul O'Flaherty)*. În ultimul an al vieţii sale, actorii distribuiţi în *Buoyant Billious* repetau în celebra grădină din Ayot St. Lawrence sub ochiul de vultur al nonagenarului Shaw.

Viziunea pe care o avea Shaw despre cum trebuie transpuse pe scenă piesele sale reiese clar din însăşi opera literară respectivă. Cu atît mai mult, cu cît, descurajat de faptul că teatrele londoneze refuzau sistematic să-l joace, irascibilul dramaturg a luat hotărîrea (prin 1904, cînd prima încercare de a introduce *You never can tell* [Nu se ştie niciodată] în repertoriul teatrului Haymarket eşuează, în împrejurările povestite cu multă vervă într-unul din capitolele cărţii lui Cyril Maude, „Haymarket Theatre") de a nu mai scrie teatru pentru cei ce merg la teatru, ci pentru cei ce nu merg la teatru! Ca să-i ajute, caracterizează fiecare personaj înainte de a-l lăsa să evolueze, îi descrie îmbrăcămintea, felul de a vorbi, fiecare mişcare, în aşa fel încît cititorul să şi-l poată imagina clar, ca şi cînd ar fi la teatru. La fel, ceea ce ar trebui să reprezinte scena este atît de amănunţit sugerat, încît, fără nici un efort de imaginaţie, cititorul se transformă în spectator. Şi pe nesimţite. Căci obişnuitele indicaţii scenice sau listă a personajelor, lapidare şi aride, greu de citit şi plicticoase, au devenit portrete şi descrieri literare, scrise cu tot atîta meşteşug şi grijă ca şi dialogurile. Ele alcătuiesc, împreună cu notele, publicate odată cu piesele lui Shaw, adevărate caiete de regie. Un colaborator şi-l aminteşte spunînd unui actor: „După ce termin o piesă, iau o tablă de şah şi încep să mişc pionii de la o poziţie la alta. Fiecare pion reprezintă un actor, şi nu scriu nici o indicaţie scenică înainte de a o fi verificat pe tabla de şah. Dacă actorul urmează întocmai indicaţiile date, nu poate să greşească".

Dar calităţile sale ca regizor nu s-au limitat la atît. Actori mari ca Harley Granville Barker şi Lillah McCarthy, Sybil Thorndike şi Patrick Campbell ne vorbesc de modul cum conducea Shaw repetiţiile, de felul în care ştia să se impună actorilor. Avea asupra lor ascendentul artistului care îşi face meseria pasionat, dar disciplinat şi conştiincios. Repetiţiile urmau un plan precis, evoluînd într-o atmosferă creatoare, nimic nu era lăsat la voia întîmplării sau spus pe negîndite.

Prima repetiţie era destinată lecturii piesei. Obişnuia să citească el însuşi piesa actorilor, şi cei care l-au ascultat spun că era un lector neîntrecut.

Apoi, începea pregătirea propriu-zisă a spectacolului. De la prima repetiţie, G.B.S. venea cu întreaga mişcare rezolvată şi putea indica cu precizie fiecare ridicare sau aşezare, intrare sau ieşire, amplasamentul fiecărei mobile sau recuzite, în aşa fel ca actorul să fie totdeauna în poziţia cea mai potrivită cînd îşi spune replica şi să nu i se întîmple să aibă o convorbire intimă cu un actor care se află tocmai în capătul celălalt al scenei. „Dacă regizorul vine la prima repetiţie fără să-şi fi pregătit mişcarea şi iroseşte timpul actorilor, improvizînd pe loc, nu le va cîştiga niciodată încrederea"[1]. După ce stabilea toate aceste lucruri, repeta act cu act, pînă ce se fixau în memoria actorilor, stînd alături de ei pe scenă şi îndreptînd doar întîmplător cîte un ton greşit sau o intonaţie falsă. Această etapă dura cam o săptămînă, în care timp interzicea actorilor să-şi memoreze rolurile, punîndu-i să repete cu textele în mînă, obligîndu-i să-şi concentreze atenţia asupra mişcării. Discuta apoi cu ei, întrebîndu-i cu ce nu sînt de acord, şi numai după ce mişcarea era bine stabilită şi fixată trecea mai departe, la repetiţiile pe care el le numea „perfecte" şi care ţineau cam două săptămîni. Actorii trebuiau să lase textele şi să-şi înveţe rolurile, iar el părăsea scena, se instala în sală lîngă un bec aprins, cu un bloc-notes în mînă, şi „pîndea scena întocmai ca pisica şoarecele", fără să scoată o vorbă şi fără să întrerupă oricît de catastrofală ar fi fost interpretarea... „Din acest moment să nu întrerupi nici o scenă şi să nu îngădui să fie întreruptă de nimic; nici nu relua pe loc" — îl sfătuia el pe un coleg mai tînăr. „Dacă ceva nu merge, sau ţi-a venit vreo idee, notează; şi la sfîrşitul actului, urcă-te pe scenă şi stai de vorbă cu actorii. Nu critica. Dacă ceva nu-i bine şi nu ştii exact ce-i de făcut, taci. Aşteaptă pînă găseşti soluţia sau pînă se corectează actorul singur. Actorul se descurajează şi se pierde dacă îi spui numai că eşti nemulţumit. Dacă nu-l poţi ajuta, lasă-l în pace".

---

[1] Citatele sînt dintr-o scrisoare adresată în 1921—22 unui coleg irlandez Mc Nulty şi dintr-un articol *Rules for play Producers*, apărut în 1950 în „Strand Magazine".

„Nu uita că atunci cînd se trece la repetițiile perfecte, totul merge prost și pare că dă înapoi, cel puțin în prima săptămînă, căci actorii se străduiesc să-și amintească textul și sînt incapabili să joace. Nu uita că în perioada aceasta, actorul, fiind supus unui mare efort, este deosebit de iritabil. Nu uita (mai ales în perioada „iritabilă") că nu trebuie să dai prea multe indicații deodată. Mai mult de două sau trei lucruri importante nu pot fi rezolvate la o singură repetiție."

Shaw a observat că actorii, de îndată ce devin stăpîni pe text și îl pot recita fără să se gîndească, au tendința de a împrumuta unul de la celălalt tonul și ritmul. De cum se făcea simțită această tendință, căuta s-o înlăture. Explicînd că deosebirea dintre dialogul dramatic și epica narativă stă tocmai în marea varietate și în contrastul dintre replici, Shaw obișnuia să repete actorilor că sfîrșitul unei replici nu este un semnal de începere pentru cel ce are de debitat replica următoare. „O replică trebuie să o provoace pe cea care urmează și care este un răspuns neașteptat sau amuzat, sau plictisit — după cum e cazul — al primei. Chiar și la a mia reprezentație, actorul trebuie să dea impresia spectatorului că aude replica partenerului pentru întîia oară".

În etapa aceasta de reliefare și precizare a rolurilor, regizorul este dator să ajute actorii în căutările lor și să-i îndrumeze. Shaw îi supraveghea atent și nota, nota. La sfîrșitul actului, se urca în mijlocul lor și începea să discute cu ei, laolaltă sau în parte, dîndu-le indicații pe care le explica. Condamna sistemul clasic „fă după mine" : „Un spectacol în care toți îl imită pe regizor, în loc să-i urmeze sugestiile, e un spectacol prost". Cînd vreun actor greșea, Shaw îl lăsa un timp să se corecteze singur. Numai după cîteva repetiții în care greșeala reapărea, dovedind că actorul nu se corectează singur, îi atrăgea atenția. „Fii pregătit ca o greșeală să se repete de nenumărate ori și ca indicațiile tale să fie uitate, deși ai vorbit despre ele la trei sau patru repetiții", continuă el sfaturile către colegul mai tînăr. „Dacă te enervezi și începi să te plîngi că ai atras de nenumărate ori atenția etc., ca un învățător, strici atmosfera artistică în care trebuie să se desfășoare un proces artistic."

Shaw era împotriva reluării unor scene sau acte în timpul unei repetiții. Lăsa actorul să reflecteze la ceea ce avea de făcut sau de schimbat. Era de părere că reluările pe loc obișnuiesc actorii cu greșeala. „Nu spune niciodată «refacem pînă iese bine, chiar dacă stăm toată noaptea», întocmai ca un învățător pisălog. Dacă iese prost, cu fiecare reluare în aceeași zi va ieși și mai prost. Așteaptă pînă a doua zi."

Ultima repetiție înainte de premieră era lăsată repetițiilor cu costum, la care totul : actorii, decorul, machiajul, lumina etc. trebuia să fie pus la punct ca pentru un spectacol cu public. Din nou repetiția era în scădere ; Shaw așteptîndu-se la acest fenomen, nu se alarma, ci continua să observe și să ia note. Nu mai avea răbdare să stea în sală, se urca pe scenă, din nou printre actori, finisînd sau îndreptînd cîte o mișcare sau o intonație, „din mers". „La ultimele două repetiții trebuie să-ți rămînă foarte puține notări : toate rectificările e bine să fi fost făcute. Și nu uita că deși la prima repetiție știi mai mult despre un rol decît interpreții, la ultima ei sînt cei care știu mai mult (din cauza atenției concentrate asupra unei singure partituri) și deci s-ar putea să ai tu de învățat de la ei."

Așa decurgeau repetițiile conduse de Bernard Shaw. Dușman al boemei artistice, era totdeauna punctual, rațional și cerea de la toată lumea o disciplină perfectă. Nu admitea decît în cazuri extreme repetițiile de noapte. „Nici actorii, nici regizorii nu trebuie să muncească la orele cînd ar trebui să fie în pat", spunea el. Interpreții care nu aveau decît puține replici nu erau chemați să-și piardă timpul la toate repetițiile. În ceea ce privește durata repetițiilor, o fixa după cît se simțea el în stare să reziste. Supravegherea continuă și concentrată fiind mai obositoare — regizorul trebuie să fie atent, fără întrerupere, la fiecare rol — considera că trei ore este timpul maxim în care un regizor vigilent și capabil poate repeta în șir. „Dacă repetă mai mult, munca lui nu poate fi eficientă". Nu îngăduia niciodată prezența unei persoane străine la repetiții. Și cînd era obligat s-o facă, cerea permisiunea fiecărui actor în parte, nu dădea nici o indicație de față cu acel „intrus" și, spre a-l face și mai bine să înțeleagă că asistă la pregătirea unui spectacol, nu la spectacol, avea grijă să întrerupă repetiția o dată sau de două ori spre a pune la punct anumite detalii tehnice. Păstra cu sfințenie, cum fac numai medicii și avocații, secretul profesional și de aceea considera că este un sacrilegiu ca un om străin de profesie să fie de față la acest proces intim.

Și tot sacrilegiu considera faptul ca un actor să colporteze ce se petrece la repetiții sau să discute despre piesă înainte ca aceasta să fi văzut luminile rampei.

Dar Shaw nu impunea numai pentru că era disciplinat și exigent. Ci mai ales pentru logica și profunzimea observațiilor sale, pentru infailibilitatea soluțiilor găsite. De exemplu, cînd cineva se plîngea că o scenă apare lungă și lipsită de ritm, el îndemna actorii să-și spună rolurile și mai rar, cu pauze și mai lungi, și să reliefeze mai bine ideile autorului, socotind că lipsa de ritm nu e rezultatul unei vorbiri leneșe, ci al faptului că ideile sînt escamotate.

Colegului care îi cerea sfaturi îi scrie: „Nu admite niciodată pe scenă o clipă de tăcere, decît doar cînd vrei să obții un efect anume. Piesa nu trebuie să stea pe loc în timp ce actorul se așază, sau se scoală, sau traversează scena. Ultimul cuvînt al unei replici înainte de ieșirea din scenă trebuie să fie spus din ușă. Actorul trebuie să se ridice pe un cuvînt, să se așeze pe un cuvînt; dacă are de făcut vreo mișcare, trebuie s-o facă în timp ce vorbește, nu înainte, nici după; replicile trebuie să se succeadă fără pauză, ca mingile în racheta jucătorilor de tenis".

Dar calitatea cea mai mare a lui Bernard Shaw ca regizor era felul în care știa să se poarte și să lucreze cu actorii. Le acorda o considerație deosebită, era convins că reușita unei piese, chiar foarte bune, depinde în mare parte de ei. De aceea, avea multă grijă în alcătuirea distribuției. Deși în multe din piesele sale au jucat actori celebri, Shaw se ferea de vedete: „Măiestria unui autor dramatic constă în a face publicul să creadă că unor oameni reali li se întîmplă lucruri reale. Dar dorința actorului poate fi de a da publicului impresia că asistă la magnifica realizare a unui mare artist: în acest caz, piesa își pierde veridicitatea. Vedetele privesc spectacolul ca un prilej de a străluci. Iată de ce, actori necunoscuți reușesc, de multe ori, mai bine într-un rol decît capetele de afiș".

Era de asemenea conștient că dacă un „cap de afiș" e suficient pentru a aduce publicul la spectacol, pentru echlibrul piesei nu e suficient. Distribuirea doamnei Campbell în Eliza Doolittle impunea alegerea unui Higgins de egală strălucire. Dar cu cîtă greutate convingi o actriță atît de mare că numai talentul ei nu ajunge, că îi trebuie și un partener de aceeași talie! Cu cît tact căuta Shaw să convingă actorii că unul îl valorifică pe celălalt, că relațiile dintre interpreți trebuie să fie prietenești și creatoare, că e în folosul lor să se ajute reciproc. Ne-au rămas scrisorile lui către Mrs. Patrick Campbell, Louis Calvert (interpretul lui Undershaft din *Major Barbara*) și alții, în care Shaw le vorbea de importanța acestui adevăr.

Am pomenit în treacăt de tactul de care dădea dovadă în raporturile sale cu actorii. După o experiență îndelungată, le cunoștea bine susceptibilitățile și sensibilitatea specifică. Privindu-i nu ca pe niște simpli angajați, obligați să execute ordinele primite, ci ca pe niște artiști cu care colabora, le lăsa deplina libertate în a-și croi rolul. „Regizorul trebuie să lase actorii să joace și să-i ajute cînd e nevoie, nu să fie un dictator", spunea el. Atunci cînd punctele de vedere difereau, intervenea, căutînd să convingă. Sir Lewis Casson, cu care a lucrat ani de-a rîndul, scrie: „Nu mi-l amintesc niciodată învățînd un actor să imite papagalicește o intonație, dar avea darul, priceperea și energia să dovedească că soluția pe care o oferea era cea justă, și se poate spune fără exagerare că, odată repetițiile terminate, fiecare frază sau pauză era executată așa cum dorise el. Era totdeauna dispus să discute și nu ar fi admis niciodată ca un actor să-i urmeze sfatul fără să fie convins."

Și mai avea o calitate: indicațiile și explicațiile sale erau date totdeauna într-un chip foarte simplu; de altfel, iată ce părere are despre regizorii care tind să pozeze: „Însemnările pe care și le face regizorul în timp ce supraveghează actorii sînt dovada competenței sale. Dacă notează de exemplu: «să se scoată mai mult în evidență influența lui Kirkegaard asupra lui Ibsen în scena aceasta», sau «complexul oedipian să fie mai bine subliniat», e preferabil ca acel regizor să fie scos din teatru, și cu cît va fi scos mai repede, cu atît va fi mai bine".

Shaw nu avea liniște pînă ce totul nu ieșea așa cum voise el. Dar ajungea la acest rezultat prin convingere. Detesta regizorul despot, regizorul care are crize de nervi, care își pierde controlul. Obișnuia să-și încurajeze actorii, nu-i jignea niciodată; Sybil Thorndike (creatoarea Ioanei d'Arc) povestește că în cursul unei repetiții un actor mediocru i-ar fi spus: „Dl. Shaw mă face să mă simt un actor foarte bun; dacă ar continua să mă încurajeze, poate că într-o zi aș deveni bun cu adevărat!"

Dar atunci cînd era cazul, nu se sfia să facă observațiile cele mai aspre sau caracterizările cele mai usturătoare, fără să se lase intimidat că cel căruia i se adresa era o stea a scenei. (În adaptarea lui Cocteau a dramatizării corespondenței dintre G. B. Shaw și Mrs. Patrick Campbell, e evidentă maniera caustică în care riposta cîteodată actorilor.) Cînd după cîteva spectacole actorul îndrăznea să schimbe linia rolului sau își altera jocul, iar Shaw prindea de veste, imprecațiile și chiar înjurăturile (englezești !) ale acestuia nu întîrziau să-i ajungă la ureche. Ne-au rămas multe scrisori în care G. B. Shaw își critică aspru interpreții neloiali.

Ideile lui Bernard Shaw despre arta regizorală constituie o contribuție însemnată la dezvoltarea regiei contemporane.

Susținător fervent al primatului textului, al valorificării conținutului de idei al piesei prin intermediul actorului, pe care îl socotea principalul factor în realizarea spectacolului — în opoziție cu „supramarioneta" lui Gordon Craig —, Shaw a luat o atitudine fermă împotriva tuturor curentelor decadente și formaliste care au asaltat arta regiei în ultimii treizeci de ani.

Dana Crivăț

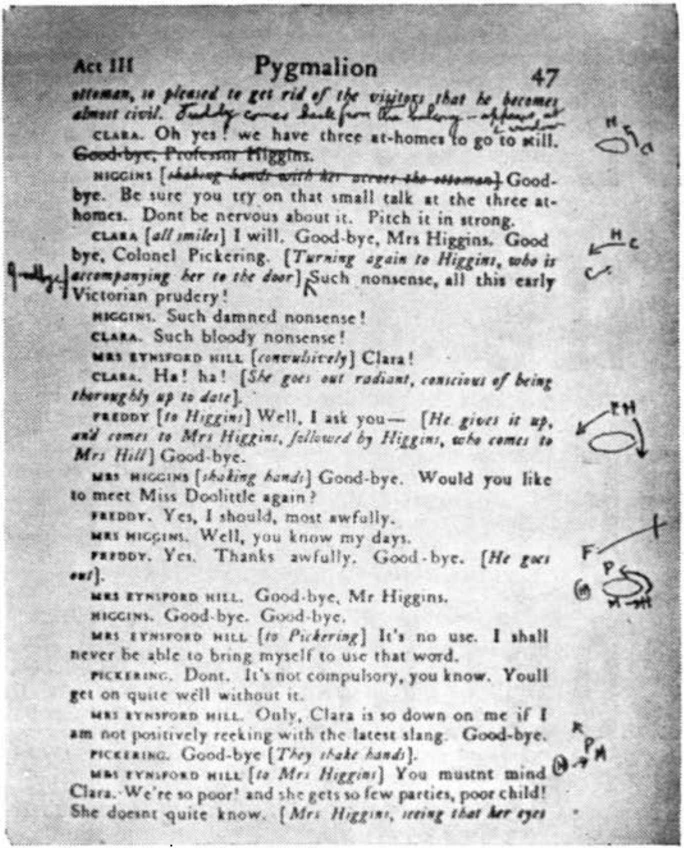

Act III Pygmalion 47

ottoman, so pleased to get rid of the visitors that he becomes almost civil. ~~*Teddy comes back from the balcony*~~ Freddy comes back from the balcony — appears at window

CLARA. Oh yes! we have three at-homes to go to still. ~~Good-bye, Professor Higgins.~~

HIGGINS [~~*shaking hands with her across the ottoman*~~] Good-bye. Be sure you try on that small talk at the three at-homes. Dont be nervous about it. Pitch it in strong.

CLARA [*all smiles*] I will. Good-bye, Mrs Higgins. Good bye, Colonel Pickering. [*Turning again to Higgins, who is accompanying her to the door*] Such nonsense, all this early Victorian prudery!

HIGGINS. Such damned nonsense!

CLARA. Such bloody nonsense!

MRS EYNSFORD HILL [*convulsively*] Clara!

CLARA. Ha! ha! [*She goes out radiant, conscious of being thoroughly up to date*].

FREDDY [*to Higgins*] Well, I ask you— [*He gives it up, and comes to Mrs Higgins, followed by Higgins, who comes to Mrs Hill*] Good-bye.

MRS HIGGINS [*shaking hands*] Good-bye. Would you like to meet Miss Doolittle again?

FREDDY. Yes, I should, most awfully.

MRS HIGGINS. Well, you know my days.

FREDDY. Yes. Thanks awfully. Good-bye. [*He goes out*].

MRS EYNSFORD HILL. Good-bye, Mr Higgins.

HIGGINS. Good-bye. Good-bye.

MRS EYNSFORD HILL [*to Pickering*] It's no use. I shall never be able to bring myself to use that word.

PICKERING. Dont. It's not compulsory, you know. Youll get on quite well without it.

MRS EYNSFORD HILL. Only, Clara is so down on me if I am not positively reeking with the latest slang. Good-bye.

PICKERING. Good-bye [*They shake hands*].

MRS EYNSFORD HILL [*to Mrs Higgins*] You mustnt mind Clara. We're so poor! and she gets so few parties, poor child! She doesnt quite know. [*Mrs Higgins, seeing that her eyes*

Indicații de regie ale lui Bernard Shaw pe marginea textului piesei „Pygmalion"

365 DE ZILE DE CONCURS

Concursul — început cu un an în urmă — a ținut, după cele mai elementare calcule, 365 de zile. În acest timp au fost prezentate de cei peste 600.000 de artiști amatori, participanți, aproape 100.000 de spectacole ! 24.000 de formații corale, instrumentale, coregrafice și brigăzi artistice și-au arătat măiestria pe scenele cluburilor, ale caselor de cultură și căminelor culturale de pe întreg cuprinsul țării. (Dacă am înșira în timp, ca niște mărgele pe un șirag, programele acestor 24.000 de formații — socotind cîte 30 de minute fiecare — fără a omite și timpul necesar pentru ridicarea și lăsarea cortinei, ar fi necesare exact... 1001 de nopți pentru a le vedea pe toate. Întrucît, practic este imposibil să stai țintuit într-un fotoliu un timp atît de îndelungat, milioanele de spectatori — care au participat la spectacolele date în cadrul concursului — și-au împărțit deloc neplăcuta sarcină de a vedea și aplauda programele formațiilor participante.)

* * *

„— Am totdeauna emoții cînd intru pe scena teatrului C.C.S., unde, după cum știți, se desfășoară finalele concursurilor de amatori — ne spune Ion Suciu, muncitor chimist la Combinatul Chimic Făgăraș și membru al brigăzii artistice a acestei întreprinderi.

— Cu alte cuvinte...

— Da. Am mai fost de două ori. Acum e a treia oară. Și nu sînt singurul în situația asta.

— Și nu v-ați obișnuit încă cu scena ?

— Ba da, dar nu cu scene așa de mari ca aceasta, cu public atît de numeros și mai ales cu... juriu în sală. Trebuie să treacă cîteva minute, care mi se par veacuri, pînă încep să mă obișnuiesc. Atunci, încep să simt că știu juca."

Că „știe juca", și ca el mulți alții, am putut să constat mai tîrziu cînd l-am văzut pe scenă.

Dintre acești interpreți „care știu juca" am stat de vorbă cu Tiurbe Lucreția-Lucia („scrieți și Lucia, pentru că așa mă cunoaște lumea în sat"). E membră a brigăzii artistice din comuna Șimand și are... o sută de prunci (la căminul gospodăriei colective din comună, unde e educatoare). Am găsit-o ținînd în brațe un uriaș buchet de gladiole. „Nu știu de la cine sînt. Mi le-a dat acordeonistul înainte de spectacol. Mi-a spus că cel care mi le-a trimis, o să mă felicite după spectacol. Dar m-au felicitat atîția, încît mă aflu într-o mare încurcătură." Într-o tot atît de mare încurcătură cred că ar fi fost pus (dacă ar fi primit un buchet de flori cu aceeași indicație) și Vîlciu Gheorghe, membru al aceleiași brigăzi, care, împreună cu Lucia, a interpretat în chip excelent cupletul *O vizită la G.A.C. Șimand* („Tolvai, doamne, că multe și minunate lucruri or mai fost").

Ioanovici Teodor, inginer, și Pușterlea Valentin, șeful adjunct al șantierului de construcții de blocuri din Piatra Neamț, „comicii" brigăzii artistice a Complexului de lucrări Săvinești-Roznov, învățătoarea fruntașă Dalea Hortensia (veterana brigăzii G.A.C. „Viață nouă" din Sîntana, de trei ori finalistă, de două ori laureată), Moraru Luiza, de 11 ani, elevă în clasa a V-a (care a interpretat, fără trac, trei roluri în programul brigăzii Fabricii de relon Săvinești), învățătorul Porumb Augustin, interpret în brigada artistică de agitație a Căminului cultural Romînaș, regiunea Cluj, sînt numai cîțiva din talentații interpreți pe care i-am remarcat cu prilejul finalei.

Foarte caracteristic ni s-a părut numărul impresionant de fruntași în producție pe care i-am întîlnit printre artiștii amatori finaliști. Iată cîțiva dintre ei: minerii Popa Constantin și Ștefănescu Constantin de la Clubul muncitoresc Aninoasa, operatoarele chimiste Badea Gina și Nedelcu Elena, calificate la Combinatul de azotoase Săvinești cu note numai de 9 și 10, filatoarea Mathe Kati, din brigada artistică a Industriei textile Lugoj, care lucrează la trei părți de ring, și exemplele se pot continua.

* * *

„Avem o căsuță poștală la Casa de cultură — ne spune Mihai Diaconu, director al Casei de cultură din Negrești, regiunea Iași, și instructor al brigăzii de acolo. În această căsuță, oamenii din sat s-au obișnuit să pună diverse sesizări prin care ne relatează fapte ce ar putea prezenta un interes pentru brigadă. Citim cu atenție aceste răvașe, cernem faptele cuprinse în ele pentru a separa pe cele neesențiale, și apoi ne străduim să găsim forma artistică corespunzătoare pentru fiecare din cele demne de a fi incluse în programul brigăzii noastre. De asemenea, ținem seamă de aprecierile și propunerile pe care ni le fac spectatorii la discuțiile pe care le organizăm după spectacole."

Membrii brigăzii artistice a Clubului „Vasile Roaită", schela Băicoi (care anul acesta a prezentat, pînă la 14 august — data intrării în finală — nu mai puțin de... 56 de spectacole), ne-au vorbit și ei de felul în care brigada e legată de problemele producției:

„Brigada a II-a de intervenții (care are menirea de a înlătura defecțiunile ivite în buna desfășurare a lucrului la sonde) a chemat la întrecere toate celelalte brigăzi de intervenții din schelă, sub lozinca: «Intervenții rapide și de bună calitate». Odată cu această chemare la întrecere, cu maximum de operativitate, am alcătuit un program adecvat, pe care l-am prezentat în fiecare secție complexă, ajutînd la popularizarea și însușirea inițiativei. Nu ne-am considerat terminate obligațiile ce le aveam în această privință și am continuat să urmărim modul în care se aplică noua inițiativă, care sînt rezultatele întrecerii, criticînd în programele următoare deficiențele întîlnite și aducînd elogii fruntașilor. Astfel, inițiativa a dat roade nesperat de bune."

„Comitetul de partid al complexului, prin tov. Rădulescu Ștefan și Carol Grosu — ne spune instructorul brigăzii artistice a Complexului de lucrări Săvinești-Roznov — ne-a sprijinit zi de zi pentru ca să mobilizăm oamenii, să ne procurăm costume, să avem condiții de repetiție cît mai bune. Au lucrat chiar și în colectivul de creație, ajutîndu-ne, nu o dată, să găsim soluția artistică cea mai bună în prezentarea unei teme."

Cu asemenea sprijin și cu astfel de metode de muncă, operative, întemeiate pe studiu și observație atentă, la care se adaugă fantezia și talentul celor ce fac parte din colectivul de creație, este firesc ca rezultatele să fie din cele mai bune.

* * *

„Am scris în zece ani de fapte
O cronică a vieții noi."

Așa începe programul brigăzii gospodăriei colective „Viață nouă" din Sîntana, regiunea Crișana. Purtați „pe aripile amintirii", așa cum ne invită textul, am parcurs, printr-o retrospectivă ingenios gîndită, întregul drum al gospodăriei în cei 11 ani de existență.

(Din filele unei cărți uriașe a apărut mai întîi un prunc — gospodăria la înființare —, apoi, un băiețandru și, în cele din urmă, un flăcău voinic, gospodăria la cea de a zecea aniversare, care au evocat diversele etape parcurse de gospodărie.)

Brigada a folosit, alături de alte procedee, hiperbola: o femeie aleargă după o pită uriașă cît o roată de locomotivă, cu ochi, sprîncene și cu un zîmbet larg, îmbietor.

„— Ce-ai pățit, nană Ilincă ?
— Ia, scăpai pita din brîncă.
— Asta pit-ar fi să fie ?
— Pită din gospodărie,
Frămîntată acasă la noi
Din grîu de cel mai bun soi,
Concio, Harac, San Pastore."

O altă imagine sugestivă, realizată cu ajutorul cîtorva elemente scenografice simple :

„În înflorita colectivă
Trecut-au unsprezece ani de muncă.
Și-am strîns toată averea noastră
În astă uriașă pungă."

Punga despre care este vorba e confecționată din plăci de lemn și adusă pe rotițe în mijlocul scenei. După ce se cere publicului să nu aducă reproșuri, deoarece banii nu s-au ținut totuși, așa cum se pare, „la ciorap", punga se deschide — spre exemplificare — pentru a lăsa să se vadă siluetele unor camioane, grajduri, saivane, magazii, remize, pătule, „dar cine le mai știe spune".

Iată deci că, în loc de a însăila ca într-o simplă dare de seamă fapte și cifre, pentru a vorbi despre realizările gospodăriei, colectivul de creație al brigăzii din Sîntana a găsit cîteva imagini artistice, care se impun și rămîn în atenția publicului. Lecția de mecanică din programul brigăzii uzinelor „Tudor Vladimirescu", „poantele" din programul brigăzii Casei de cultură din comuna Negrești, regiunea Iași, scheciurile din programul brigăzii Spitalului nr. 9 București au constituit de asemenea exemple de modul în care anumite fapte pot căpăta o transfigurare artistică și pot „prinde" la public.

* * *

Spectatorii care au umplut pînă la refuz sala C.C.S., în cele zece zile ale finalei, nu și-au putut ascunde totuși plictiseala în timp ce pe scenă au evoluat unele brigăzi ale căror programe neartistice, lipsite de inventivitate și umor, s-au tîrît cu mers de melc între o ridicare și o cădere de cortină. Nedumeriri a stîrnit lipsa de claritate în programele altor cîtorva brigăzi, după cum au fost obositoare excesele de mișcare sau abundența de recuzită la altele (la ce au servit oare cele șase butoaie de carbid care sînt rostogolite de-a lungul scenei în cadrul spectacolului brigăzii artistice a combinatului chimic „Karl Marx" din Tîrnăveni ?).

Caracterul de montaj literar-muzical, precum și cel estradistic (de la care sînt preluate doar elementele formale) aduc o notă de cenușiu, dovedindu-se improprii pentru brigăzile artistice.

Desigur, nu se pot da rețete care să definească genul artistic al brigăzii de

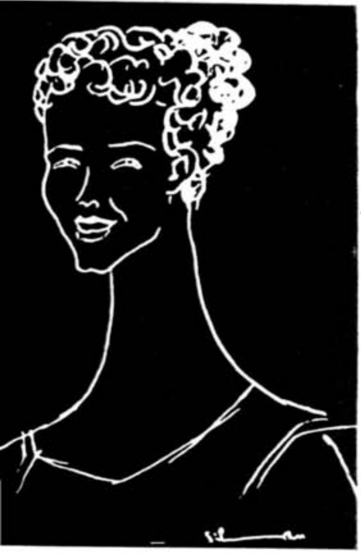

Gh. Vîlciu din brigada artistică a Căminului cultural Şimand (reg. Crişana)

Elena Ploscaru şi Ana Goina din brigada artistică a Gospodăriei agricole colective „Viaţă nouă" din comuna Sîntana (reg. Crişana)

Gina Badea din brigada artistică a Complexului de lucrări Săvineşti-Roznov (reg. Bacău).

agitaţie. Dar se poate afirma că cele mai interesante programe, cele mai uşor de receptat, rămîn cele care — cu ajutorul unor imagini artistice simple, convingătoare, adecvate — aduc în discuţie problemele de seamă ale unităţii de muncă respective. Acestea au darul, fiind uşor înţelese, de a fi reţinute, de a mobiliza, de a fi eficiente.

* * *

Una din sălile de balet ale Teatrului C.C.S. în zilele concursului. Manuscrise, şpalte, machete, pagini răspîndite peste tot sînt indicii care dovedesc cu certitudine că aici s-a instalat o redacţie. Într-adevăr, într-o sală de balet a teatrului s-a instalat redacţia celei mai tinere gazete din ţară. O gazetă cu viaţă de efemeridă: „Finala celui de al VI-lea Concurs al formaţiilor artistice de amatori". Pînă va înceta să mai existe, gazeta trăieşte din plin. În hol, în curte, în sală, în culise, în cabine, în fosă, în balcoane, e citită cu înfrigurare. Pentru ca gazeta să apară la vreme, redactorii ei sînt prezenţi la teatru odată cu zorile. Aleargă între cabine, sală şi redacţie, asistă la cîte 20—30 de spectacole pe zi, iau cîte o duzină de interviuri, beau cam tot atîtea cafele şi scriu pînă tîrziu după miezul nopţii, cînd sălile, scena, culisele, holurile se reculeg, cufundate în întuneric. N-a trecut nimic demn de a fi relevat, fără a nu fi prins de pana vreunuia din redactorii revistei.

Ilie Rusu

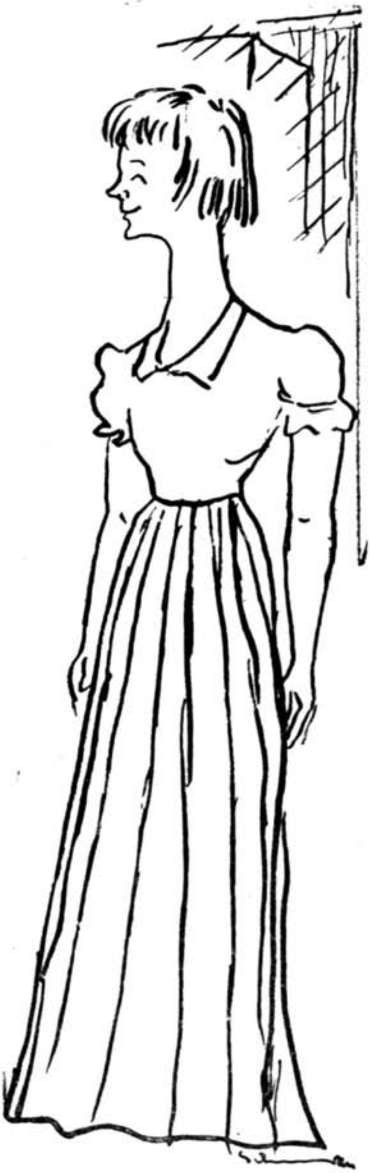

Luiza Moraru din brigada artistică a sindicatului Uzinei de fibre sintetice Săvineşti (reg. Bacău)

FATA CU PISTRUI — Andrei Uspenski

După terminarea şcolii, un grup de tineri constructori comsomolişti au hotărît să plece împreună în taigaua siberiană, să lucreze pe marile şantiere. Iată însă că unitatea grupului este ştirbită: Glaşa, cea mai bună constructoare dintre ei, a rămas la Moscova. A rămas pentru că a întîlnit aici marea dragoste, pe tînărul inginer constructor Andrei. Desigur, la început, colectivul de comsomolişti a fost repede înclinat să vadă în gestul Glaşei o dezertare. Reproşurilor vehemente ce-i sînt adresate, Glaşa le opune o atitudine intransigentă: „...tot timpul m-am gîndit dacă am sau nu dreptul. M-am chinuit şi nu ştiam ce să fac. Dar mi-am dat seama că am acest drept. La noi doar totul se face pentru fericirea omului. Cui îi folosea ca eu să trăiesc nefericită acolo în taiga?... Şi aici sînt şantiere, şi aici este nevoie de oameni... Oare aici nu pot munci cu folos?..."

Cuvintele Glaşei nu sînt o simplă justificare; ea nu a rămas la Moscova pentru a duce un trai comod. Convinsă de justeţea hotărîrii sale, Glaşa trăieşte şi munceşte cu tenacitatea, entuziasmul creator şi spiritul de răspundere care au animat totdeauna pe tovarăşii săi. Fiecare acţiune a Glaşei este confruntată, în conştiinţa sa, cu principiile de viaţă ale colectivului de comsomolişti în care ea a crescut. De aceea, Glaşa luptă cu rutina, cu compromisurile pe care Andrei, soţul ei, este dispus să le facă, şi chiar cu slăbiciunea sa care, din dragoste pentru Andrei, îi umbreşte, pentru o clipă doar, fermitatea. O clipă de slăbiciune doar, care va fi cu promptitudine înfrîntă, căci Glaşa îşi va urma tovarăşii. Pentru Glaşa, dragostea nu este o problemă concepută în sine, despărţită arbitrar de viaţa colectivă, de societate.

BALUL NOPŢILOR ALBE — Vera Panova

Şi eroina ultimei piese a Verei Panova, *Balul nopţilor albe,* întîlneşte, în ajunul plecării sale cu un eşalon de tineri spre marile şantiere, un tînăr, pe Valerik. Farmecul acestuia se manifestă în dezinvoltura şi isteţimea cu care priveşte viaţa din jur, în pasiunea cu care vorbeşte despre ea. Îndrăgostită de acest om şi de originala lui teorie „a înfrumuseţării lucrurilor", care maschează prin speculaţii abile superficialitatea şi sterilitatea unei vieţi lipsite de orice ideal, Nina îşi părăseşte tovarăşii, fără să-şi facă nici un fel de probleme de conştiinţă. Orbită de pasiune, îşi înlocuieşte idealurile cu iluzii sărace şi mincinoase, transformîndu-şi viaţa într-o aventură. Mai mult chiar, Nina refuză orice efort al tovarăşilor săi de muncă, care încearcă s-o trezească la realitate. Totuşi, de viaţă, de societate, nu se poate ascunde. Mîinile ferme şi încrezătoare ale tovarăşilor stau gata pentru a o sprijini; trebuie să ştii să le vezi, să ai puterea să asculţi chemarea lor şi să-ţi urmezi tovarăşii. Şi, Nina, pe care trista experienţă nu a epuizat-o total, îi va urma.

***

La prima vedere, piesa lui Andrei Uspenski ne apare ca o replică la piesa Verei Panova. Aparent însă, pentru că în fond ele se împlinesc şi exemplifică acelaşi punct de vedere, analizat şi dezbătut doar prin două unghiuri de vedere deosebite, ca mod de a aborda problematica caracteristică dramaturgiei sovietice actuale: formarea conştiinţei morale şi sociale a tinerilor comsomolişti. Semnificativă în aceste piese este forţa educativă, puterea de influenţare pe care colectivul o are asupra individului. Este trăsătura esenţială şi tonică a moralei socialiste, pentru care aceste piese militează profund şi convingător, luminînd orizonturile optimiste ale tinerei generaţii de constructori ai comunismului.

AL PATRULEA — Konstantin Simonov

Problema fundamentală a contemporaneităţii este problema războiului şi a păcii. Astăzi, această problemă polarizează în jurul ei toţi oamenii, solicitîndu-le un răspuns, o atitudine. Sau mai precis, ar trebui să solicite pe orice om. Pentru că, în timp ce imperialiştii îşi mobilizează eforturile pentru crearea psihozei de război, țările socialiste și oamenii cinstiți de pe glob își mobilizează toate eforturile în apărarea păcii. Există însă în țările capitaliste oameni care, sub o pretinsă „neutralitate", se feresc să ia o atitudine, își apără propria lor piele, considerînd că aceasta îi absolvă, îi scutește de orice răspundere. Un astfel de om este eroul ultimei piese a lui Konstantin Simonov.

El nu are nume ; i se spune simplu, simbolic, „el" ; și nu întîmplător i se spune așa. „El" este omul care a trăit grozăviile celui de-al doilea război mondial, „el" a fost într-un lagăr de unde, cu sacrificiul vieții a trei tovarăși de luptă, a scăpat. Pe atunci, „el" a vrut să fie al patrulea care să se sacrifice pentru a salva oamenii din lagăr. Dar tovarășii săi nu i-au primit sacrificiul inutil și l-au salvat, fiind siguri că „el" va trăi astfel, încît să nu regrete că pe atunci n-a fost erou. Dar, astăzi, toate acestea „el" le-a uitat. Scăpînd cu viață, „el" a avansat pe scara socială vertiginos, dar tot la fel de vertiginos a renunțat la idealurile sale. Așa se face acolo, în Occident, carieră : cu sacrificiul a tot ce este omenesc și frumos. Cu fiecare renunțare, „el" a devenit mai meschin, mai laș, mai josnic și mai periculos. Ascensiunea lui a însemnat, de fapt, decăderea lui. Așa a uitat „el" totul. Astăzi însă, un tovarăș i-a adus aminte : de război, de lagăr, de tovarășii care l-au salvat. Și, ca într-un film, „el" și-a retrăit viața de pînă acum. Astăzi, cînd omenirea trece prin clipe de amenințare, astăzi i se cere să lupte : împotriva războiului, pentru pace ! Și „el" va lupta.

Originală și interesantă radiografie morală, piesa lui Konstantin Simonov este un proces de conștiință, sever și lucid, dar mai ales, este un apel patetic și mobilizator la responsabilitate umană, la trezirea conștiințelor somnolente și la înrolarea tuturor oamenilor cinstiți din lume în marele front al luptătorilor pentru pace.

Militant activ pe tărîm ideologic, dramaturgul sovietic Konstantin Simonov se dovedește, și cu această piesă, prezent în mijlocul celor mai actuale probleme de viață contemporane.

MARIA DE SUB POD — Guilherme Figueiredo

Cunoscut și apreciat prin reprezentarea pe scenele romînești a fabulei dramatice *Vulpea și strugurii,* dramaturgul progresist brazilian G. Figueiredo se alătură mai hotărît rîndurilor oamenilor progresiști din Occident, luptători pe tărîm social, cu ultima sa piesă *Maria de sub pod.* Și nu numai pentru că timpul acțiunii acestei piese este, de data aceasta, prezentul, ci și pentru că, prin conținutul și mesajul său, piesa se face ecoul convingător al năzuințelor de libertate ale poporului brazilian.

Erijîndu-se în „părintele binefăcător" al poporului, pentru că a construit un stăvilar împotriva apelor aducătoare de boli, eroul piesei, Aparicio de Faria, își sărbătorește ridicarea propriului monument, „dovadă" a popularității sale. Aparent, toată această mascaradă n-are nici o legătură cu planurile de parvenire ale lui Aparicio, ea constituind o „întîmplătoare" coincidență. Farsa democrației burgheze însă nu mai poate înșela multă vreme masele populare. În aceasta constau de fapt și rostul și semnificația luptei studentului de culoare Paulo — și nu întîmplător acesta este un negru care cunoaște foarte bine efectele acestei democrații — care își asumă rolul de a arăta poporului adevărata față a lui Aparicio și a politicii sale. Prin lupta activă a lui Paulo și prin comentariul ironic a doi cîntăreți populari, care tălmăcesc permanent spectatorilor fabula acțiunii — în maniera songurilor brechtiene —, autorul stigmatizează tarele unui sistem social în care discriminarea rasială și politicianismul împlinesc codexul de legi îndreptat împotriva poporului, a libertății lui.

Dar, G. Figueiredo nu se mulțumește numai să-și rostească asprul rechizitoriu demascator. Viața, societatea, are legile ei implacabile. Finalul piesei surprinde mulțimea de oameni simpli dărîmînd monumentul lui Aparicio. Simbolul este elocvent : Figueiredo știe limpede care este viitorul țării sale, cine-l va înfăptui și cum : prin dărîmarea soclului acestui monument social șubred, care este orînduirea capitalistă.

Emil Riman

CĂUTĂRI ÎN SPIRITUL ARTEI CONTEMPORANE

La Praga şi Karlovy Vary are loc, în timpul verii, tradiţionalul Festival şi seminar de teatru. Cu prilejul acestui eveniment, reprezentanţi de seamă ai vieţii teatrale cehoslovace se întîlnesc pentru a examina activitatea unei anumite instituţii teatrale.

În fiecare an este ales unul din teatrele importante ale ţării pentru a prezenta pe scena Festivalului un ciclu de spectacole din repertoriul ultimelor stagiuni. Paralel cu desfăşurarea spectacolelor au loc în cadrul seminarului dezbateri cu privire la problemele ridicate de dramaturgia, regia, arta actoricească şi scenografia reprezentaţiilor teatrale din cadrul Festivalului.

Metoda folosită în organizarea festivalurilor de acest gen permite o amănunţită cunoaştere a instituţiei a cărei activitate este cercetată, dă posibilitatea formării unui punct de vedere documentat asupra realizărilor şi a perspectivelor sale de dezvoltare, îngăduie să se tragă concluzii teoretice confirmate de practica scenică. Prin generalizarea celor mai importante concluzii se nasc învăţăminte preţioase pentru mişcarea teatrală cehoslovacă.

Participanţii din acest an la Festivalul şi seminarul de teatru de la Praga şi Karlovy Vary au avut bucuria de a viziona şi discuta spectacolele unuia din cele mai interesante teatre ale Cehoslovaciei socialiste, *Teatrul Naţional din Bratislava.*

Am avut posibilitatea să apreciez capacitatea creatoare a acestui experimentat colectiv artistic, asistînd seară de seară la reprezentarea unui repertoriu complex prin tematica sa, ce punea variate probleme de expresie scenică, din punct de vedere al genului şi stilului de interpretare. Locul cel mai important în repertoriul Festivalului l-au ocupat piesele naţionale cehoslovace (vodevilul clasicului Jan Palárik : *Incognito,* drama lui Karel Čapek : *Boala albă,* piesele contemporane ale lui Peter Karvas : *Liturghia de la miezul nopţii* şi *Învierea lui Moş Koloman*). Dramaturgia rusă şi sovietică a fost prezentă prin *Ivanov* de A. P. Cehov, *Azilul de noapte* de A. M. Gorki şi *Poveste din Irkutsk* de A. Arbuzov. Au mai fost jucate : *Sfînta Ioana* de B. Shaw, *Galileo Galilei* de B. Brecht şi *Vedere de pe pod* de A. Miller.

Cele zece piese prezentate de Teatrul Naţional din Bratislava îşi aleg eroii din epoci istorice şi societăţi diferite. Unii din ei vieţuiesc pe timpul inchiziţiei, alţii îşi duc existenţa în statul burghezo-moşieresc, o altă categorie trăiesc astăzi, cunoscînd mizeria din statele capitaliste sau, dimpotrivă, prosperitatea societăţii eliberate de exploatare. Destinele umane ale acestor eroi sînt soluţionate şi ele în chip divers, în funcţie de concepţiile estetice şi politice ale respectivilor dramaturgi. Animat de un vădit simţ al contemporaneităţii, Teatrul Naţional din Bratislava a ştiut să descifreze însă în viaţa eroilor pe care ni i-a înfăţişat acele sensuri care-l interesează pe spectatorul societăţii socialiste. Iată de ce, cele mai multe din spectacolele Festivalului mi-au făcut impresia unor aprinse dezbateri de idei ce te solicită să reflectezi asupra problemelor vitale ale epocii noastre.

În făurirea unor asemenea spectacole au adus o contribuţie însemnată regizorii teatrului. Dintre ei, Josef Budský se impune atenţiei prin spiritul lui inventiv, mereu preocupat să descopere noi raporturi între fondul de idei al operei dramatice şi realităţile societății contemporane, veșnic în căutarea unor mijloace de expresie care să influențeze ın chip direct spectatorul.

Iată-l pe acest iscusit regizor înscenînd piesa lui Karel Čapek: *Boala albă.*

Boala Albă — dramă scrisă în 1936 — reprezintă o înflăcărată chemare a autorului ei la o viață pașnică, ferită de ororile războiului. Acțiunea piesei se desfășoară într-o țară imaginară, a cărei formă de guvernămînt este dictatura militară de tip fascist. În țară bîntuie o cumplită epidemie de ciumă. Medicina se dovedește neputincioasă în fața acestei nemiloase boli. Oamenii mor. În aceste momente tragice, doctorul Galen descoperă leacul împotriva ciumei. El e gata să-și pună descoperirea la dispoziția statului. Războiul pornit din interesele oligarhiei financiare modifică gîndurile lui Galen. El condiționează cedarea descoperirii de încheierea păcii, cerînd conducătorilor statului să nu mai provoace niciodată războaie. Condițiile lui Galen nu sînt acceptate de cei ce răspund de destinele țării. Doctorul păstrează cu încăpățînare secretul descoperirii sale, folosind-o pentru vindecarea acelor oameni pe care îi consideră absolviți de orice răspundere în dezlănțuirea războiului. Dar iată că boala își alege victimele și din rîndul acelora pe care Galen refuză să-i vindece. Solicitările, vicleniile, amenințările nu pot clinti hotărîrea doctorului. Însuși șeful statului se îmbolnăvește de ciumă. In fața perspectivei morții, el acceptă condițiile lui Galen. Doctorul, în drum spre locuința dictatorului, este ucis de garda personală a acestuia, care nu putea accepta ideea de pace nici cu prețul salvării șefului ei.

În înscenarea lui Budský, mesajul dramei lui Čapek își sporește eficiența ideologică, devenind un pamflet vehement adresat celor ce propagă isteria nucleară.

Preocuparea regizorului de a face să răzbată ecoul contemporaneității în spectacol o găsim prezentă începînd de la valorificarea caracterelor eroilor piesei și pînă la încadrarea lor într-o ambianță plastică deosebit de sugestivă.

Împreună cu pictorul scenograf Ladislav Vichodil, Budský a imaginat un decor al cărui element permanent îl constituie un fundal emisferic, simbolizînd globul pămîntesc, fundal ce s-a dovedit funcțional pentru ideea spectacolului prin ornamentarea lui cu diverse tăieturi din ziare burgheze al căror conținut exprimă poziția ațîțătorilor la război. Decorul devine astfel un fel de memento pentru spectator, o permanentă atragere a atenției asupra legăturilor ce există între oamenii și evenimentele piesei și realitatea contemporană.

M-am ocupat în primul rînd de decor pentru că el mi se pare că joacă în acest spectacol un rol deosebit de însemnat. Dar regizorul nu s-a oprit numai la expresia plastică în valorificarea dramei lui Čapek. El a scos în evidență caracterul odios al dictatorului de tip fascist, în prezentarea figurii Mareșalului (realizată cu deosebită măiestrie de actorul Ladislav Chudik). Demagogia, perversitatea, cinismul, cruzimea, lașitatea, iată principalele fațete ale acestui personaj, în elaborarea căruia regizorul și actorul au ținut seamă de experiența tristă pe care a făcut-o istoria omenirii începînd cu Hitler și sfîrșind cu urmașii acestuia din zilele noastre.

Un alt aspect deosebit de contemporan, pe care-l relevă cu pregnanță spectacolul regizorului Budský, îl constituie prezentarea poziției omului de știință în societatea capitalistă. Galen (în interpretarea plină de sensibilitate și combativitate a actorului Jozef Kroner) nu este numai un simplu savant animat de idealuri umanitare, ci un om care luptă cu hotărîre pentru aspirațiile sale sociale. Figura lui Galen ne apare cu atît mai bine precizată, cu cît o opunem celei a profesorului Sigelius (interpretat de pe poziții critice ascuțite de actorul Mikulás Huba), care se comportă ca un om de știință legat de interesele oligarhiei financiare.

Un alt spectacol caracteristic pentru spiritul contemporan în care își elaborează Budský concepția regizorală, este *Ivanov.* În înscenarea de la Bratislava a dramei lui Cehov, accentul principal cade pe conflictul dintre Ivanov și Lvov, intenționîndu-se în chip judicios sublinierea poziției de victimă a eroului titular al piesei lui Cehov în fața cinismului, a brutalității și a meschinăriei adversarului său.

Înfrîngerea lui Ivanov (în interpretarea inteligentă și emoțională a actorului Karol Machata), de către o societate dominată de prejudecăți, de vicii și de mercantilism, este pusă în valoare cu măiestrie. Semnificativ în acest sens este actul III (biroul lui Ivanov). Regizorul compune astfel acțiunea fiecărui personaj, încît prăbușirea lui Ivanov ne apare ca o consecință firească a mediului în care a viețuit. Impresionează în spectacol tonul de confesiune al monoloagelor lui Ivanov, sinceritatea cu care sînt rostite de actor. De altfel, simpatia nemăsurată pe care regizorul și actorul i-au purtat-o nefericitului Ivanov se transmite în chip integral și publicului, eroul lui Cehov fiind astfel, pe nedrept, absolvit de ceea ce el însuși se acuză atunci cînd, în ultimul act al piesei, constată cu tristețe : *„Vai, m-am omorît singur"*. Răspunderea pentru tragica existență a lui Ivanov n-o poate purta numai societatea în mijlocul căreia a viețuit. Recunoscînd influența nefastă pe care mediul a exercitat-o asupra eroului cehovian, nu putem neglija faptul că la sinucidere l-a condus și firea sa apatică : *„M-am plecat neputincios în fața acestei tristeți apăsătoare"*, o avertizează Ivanov pe Sașa.

Reținem ca momente artistice greu de uitat și spectacolele unui alt talentat regizor al Teatrului Național din Bratislava : Tibor Rakovsky. Ceea ce te impresionează în activitatea acestui artist, e profunzimea analizei psihologice a personajelor și a relațiilor dintre ele, construcția rațională a arhitecturii spectacolului, laconismul expresiei scenice.

Pe această linie, regizorul ne-a dăruit un foarte interesant Galileo Galilei (interpretat cu autenticitate dramatică de actorul Viliam Zaborsky). Momentul cel mai emoționant din spectacol îl constituie scena în care Galileo Galilei își reneagă concepția sa științifică. În întunericul sumbru al scenei răsună vocea stranie a crainicului care anunță abjurarea lui Galileo. Inchiziția a învins. Clopotele sună sinistru, proclamînd victoria dobîndită. Apare Galileo Galilei zdrobit de povara faptei sale. Andreea îl atacă cu vehemență. În privirea lui Zaborsky-Galileo citești întreaga dramă a personajului. El rostește vorbele calm, ascunzîndu-și zbuciumul sufletesc. E un moment care impresionează prin simplitatea lui.

Succesele obținute de regizorii Teatrului Național din Bratislava în spectacolele Festivalului sînt în același timp și importante realizări ale actorilor acestui teatru. Cum nici discuțiile din seminar, care au beneficiat de un spațiu mult mai întins decît sumarele noastre impresii, n-au putut analiza toate creațiile actoricești din spectacolele Festivalului, ne propunem să apreciem în ansamblu activitatea valorosului colectiv actoricesc al teatrului.

Ne-au surprins plăcut stilul modern de interpretare, credința cu care se profesează o autentică artă a emoției scenice, capacitatea de a întruchipa personaje variate, elanul și dăruirea cu care este slujită arta ansamblului.

Un prețios colaborator al spectacolelor Festivalului este, fără îndoială, scenografia inspirată și de bun gust a pictorilor Teatrului Național din Bratislava. Fie că ea este semnată de Ladislav Vichodil, de Zbynek Kolar sau de Mikulás Kravjansky, se fac evidente aceleași tendințe de simplificare a cadrului decorativ, urmărindu-se sugerarea ideii spectacolului prin elemente arhitectonice esențiale, prin mobile și recuzite menite să caracterizeze acțiunea piesei. Cel mai important pentru scenografia acestui teatru este omul, în specie actorul. De aceea, decorul este tratat îndeobște în tonuri neutrale, iar costumele sînt astfel colorate încît să poată valorifica la maximum caracterul personajelor ce le poartă. În făurirea cadrului plastic scenografia teatrului participant la Festival folosește cu abilitate lumina și proiecțiile, subordonîndu-le cu grijă ideii spectacolului, ajutînd prin ele la valorificarea jocului actorului.

E greu să cuprinzi în cîteva notații fugare, bogata activitate a unui teatru cu temeinice succese nu numai în patria sa, dar și peste hotarele ei. Am încercat totuși să prezint cîteva aspecte care să informeze cititorul asupra unor trăsături caracteristice artei profesate de Teatrul Național din Bratislava.

George Dem. Loghin

UNDE E „ANTIDOTUL" ?

Într-un recent număr al său, „Il Dramma" publică *Les Bâtisseurs d'empires* (Făuritorii de împărății), o piesă a lui Boris Vian, autor francez mort de curînd. E o lucrare de inspirație existențialistă, cu prelungiri în sufocantele zbateri ale lui Beckett. Autorul a încercat să dogmatizeze o teribilă însingurare a omului pe pămînt, completa lui înpotmolire în nisipurile disperării, ale lipsei de cer și de speranță. E un punct extrem la care s-a ajuns, dincolo nu se mai poate trece, dincolo nici nu mai e nimic decît vălurile tenebroase ale morții, dușmană definitivă a vieții. Abia a pus punct piesei, și revista italiană a și alergat să găsească, după cum declară chiar redacția, un „antidot". Fiindcă ceea ce a scris Boris Vian se respinge în conținut — „taler negru" al cumpenei vieții —, e acceptat doar ca „efort teatral". Și antidotul a fost găsit, dar nu într-o piesă de altă factură, ci într-un articol, într-un „cursiv" mai bine zis, al lui Francesco Bernardelli, intitulat *Cea din urmă tovarășă*.

Această „tovarășă din urmă" nu e alta decît poezia, necesitatea și posibilitatea de a trăi sub bolta ei de azur: „... ceea ce contează e că fiecare dintre noi poartă în sine, în instinctul lui ascuns, facultatea de a fi poet. Care facultate e un mod de a vedea, de a iubi, de a ne reprezenta viața chiar în timp ce o trăim..." Frumos, și în mare parte adevărat. Dar cînd intră mai adînc în esența acestei poezii, iată ce vede Bernardelli. Poezia, „ultima iubire, poate, a omului", e nostalgie, e „docilă melancolie", tristețe și amintire, mai ales amintire, „care zboară peste timp și-l anulează: nostalgie, imagine, cîntec". De departe, pe nesimțite, vînturile obosite și triste ale piesei lui Vian au atras și velierul lui Bernardelli.

Îndreptățește oare peisajul teatral italian, poziția evazionistă a lui Bernardelli? Numai în parte, căci ochii multora dintre autorii italieni contemporani sînt ațintiți asupra vieții reale, a lumii în care trăiesc și pe care încearcă s-o zugrăvească fără fard. Cel puțin așa rezultă din lectura pieselor publicate în „Sipario", în „Teatro nuovo" și, cu foarte mare regularitate, în însăși „Il Dramma".

Chiar Francesco Bernardelli publica acum doi ani, tot în „Il Dramma", o ascuțită și îndurerată diatribă împotriva teatrului antirealist, decadent, trivial, și însuși titlul articolului era o chemare: „Să ne ajutăm să trăim". Teatrul trebuie să-i ajute pe oameni să trăiască prin adevărul zugrăvirii de personaje, prin personaje care „nu-și refuză scurtul destin, ci și-l împlinesc și sînt toate integre, cu omenia și poezia lor, fiindcă nu spun nu vieții". Pe atunci, cunoscutul critic parcă era mai încrezător în puterea inspiratoare de artă a vieții trăite decît astăzi, cînd caută o ieșire în poezia trecutului, în fuga de concret. Cei mai mulți dintre autorii de teatru compatrioți ai săi caută însă tocmai acest concret, atît ca sursă de poezie, cît și ca putință de investigație și cunoaștere a propriului lor destin social și uman.

Să ne gîndim o clipă la inepuizabilul Eduardo De Filippo. Piesele lui nu plac tuturora, dar nimeni nu le poate nega profundul atașament, am spune pasionata grijă pentru oameni. Pagina dialogată a cunoscutului autor-actor e un continuu amestec de fantezie și adevăr cotidian, dar fantasticul e dinainte dozat de realitate, și comedia nu cade niciodată în arbitrar sau neverosimil. De la îndepărtatele *Crăciun în casa Cupiello* și *Eu, moștenitorul*, pînă la recentele *De Pretore Vincenzo; Sîmbătă, duminică și luni* sau *Șeful raionului sănătate*, asistăm la un permanent efort al autorului de a-și ajuta concetățenii, pe napolitani, să trăiască, dezvăluindu-le metehnele și relele, încercînd să le corijeze cu blîndețe și umor. E adevărat, De Filippo nu trece pragul spre o analiză în adîncime, unde ar găsi desigur adevăratele rădăcini ale nedreptăților din societate, dar chiar oprindu-se la cazuri și la teme mai puțin răsunătoare, piesele lui trăiesc printr-o autentică poezie a vieții. Dar lucrările dramatice ale lui Aldo Nicolaj? Cine poate nega candoarea amară din *Furnici*, tragismul liric din *Soldatul Piccicò*, ironia subtilă din *Măgarii cei slabi* — toate trei, piese învăluite în aura, de o particulară delicatețe, a unei poezii extrase din viață? Uneori, această viață pătrunde în teatrul italian chiar prin faptul de cronică. Scandalul Montesi — care a implicat nume sonore din arena politică și mondenă a Italiei — l-a determinat pe Gian Paolo Callegari să scrie *Fetele arse pretimpuriu*, piesă în care se denunța soarta fetelor sărace căzute pradă în mîinile feciorilor de bani gata. Seria e departe de a se încheia: Luigi Squarzina, Federico Zardi, Giuseppe Dessi, Paolo Levi, Nicola Manzari, și mulți alții încă, sînt autori angajați cu seriozitate în opera de a alcătui o dramaturgie solidă, cinstită, realistă, în Italia.

Existența acestui puternic curent — care nu e neapărat o școală cu un program definit, dar care dă o amprentă comună unei mari părți a dramaturgiei italiene — e semnificativă. După cum semnificativă e și „deschiderea“ culturii teatrale din țara lui Goldoni față de manifestările de artă realist-socialistă. În înfrigurata lor căutare, autorii dramatici italieni care se străduiesc cu adevărat să-i ajute pe oameni să trăiască, reîntîlnesc în literatura realismului socialist multiple valori morale, căzute în desuetudine în lumea occidentală, așa cum afirmă un alt critic italian, Arnaldo Frateili (în revista „Sipario“), care într-o recenzie închinată tocmai unei culegeri de piese romînești, apărută anul trecut în Italia, își întreabă colegii apărători ai unui teatru decadent: „Dar pentru cîtă vreme încă, arta va continua să distrugă, fără să construiască? Și se va mai putea vorbi de artă, acolo unde a fost ucis sufletul?“ Pentru recenzentul italian, *Ziariștii* lui Mirodan e o piesă care construiește, scrisă cu sufletul: „Lumea nouă vorbește prin gura lui Cerchez, directorul ziarului, care afirmă că numai conștiința are valoare și că, pentru a face ceva bun, trebuie să fii gata a plăti cu viața“. Contactul cu asemenea valori — pare-se — face plăcere oamenilor de teatru italieni, care țin la sănătatea sufletească a lor și a publicului. Dovadă că, nu de mult, anul acesta, revista din Roma „Teatro nuovo“ a publicat *Trei generații* de Lucia Demetrius, la rubrica „Texte pentru un teatru nou“.

Umanismul, substanțialitatea, perspectiva luminoasă a literaturii dramatice socialiste exercită o tot mai puternică atracție asupra culturii realiste, înaintate, din Italia. Iar poezia, aici, nu e „cea din urmă tovarășă“, ci printre cele dintîi. Poezie a vieții adevărate și adevărată poezie a vieții. Ea e, efectiv, „antidotul“ împotriva angoasei și a perspectivei de destrămare a ființei umane. Și este așa, fiindcă exprimă o societate, o lume nouă, robustă, sănătoasă. De fapt, prestigiul acestei poezii, al literaturii noastre dramatice, nu e decît o consecință și unul din numeroasele aspecte ale prestigiului în permanentă și masivă creștere, de care se bucură în lume comunitatea țărilor socialiste.

Florian Potra

APROFUNDAȚI CONȚINUTUL PIESELOR CARE V-AU PLĂCUT, CITINDU-LE

Cereți în librării și la standurile de cărți următoarele volume:

I. L. Caragiale	— *Opere*, vol. I („O scrisoare pierdută“, „Năpasta“, „D-ale carnavalului“, ș.a.)
Bertolt Brecht	— *Teatru* („Viața lui Galilei“, „Cercul de cretă caucazian“, ș.a.)
N. V. Gogol	— *Opere*, vol. IV („Revizorul“, „Căsătoria“, „Jucătorii de cărți“, ș.a.)
Federico Garcia Lorca	— *4 piese de teatru* („Casa Bernardei Alba“, „Mariana Pineda“, ș.a.)
G. Hauptmann	— *Teatru* („În zori“, „Țesătorii“, „În amurg“)
J. Racine	— *Teatru* („Andromaca“, „Britannicus“, „Fedra“, ș.a.)
Fr. Schiller	— *Teatru*, vol. I („Hoții“, „Intrigă și iubire“)
W. Shakespeare	— *Opere*, vol. IV („Henric al IV-lea“, „Îmblînzirea scorpiei“)
W. Shakespeare	— *Opere*, vol. V („Titus Andronicus“, „Nevestele vesele din Windsor“, „Henric al V-lea“)
W. Shakespeare	— *Opere*, vol. VI („Henric al VI-lea)
L. N. Tolstoi	— *Opere*, vol. XI („Cadavrul viu“, „Puterea întunericului“)

TEATRUL NAȚIONAL „I. L. CARAGIALE”

STAGIUNEA 1961—1962

În repertoriu:

SALA COMEDIA

O scrisoare pierdută de I. L. Caragiale
Regia: Sică Alexandrescu
Învierea, dramatizare după Lev Tolstoi
Regia: Vlad Mugur
Poveste din Irkutsk de A. Arbuzov
Regia: Radu Beligan
Cidul de Corneille
Regia: Mihai Berechet
Regele Lear de W. Shakespeare
Regia: Sică Alexandrescu
A treia, patetica de N. Pogodin
Regia: Moni Ghelerter
Tragedia optimistă de Vs. Vîșnevski
Regia: Vlad Mugur
Apus de soare de B. Delavrancea
Regia: M. Zirra
Discipolul diavolului de G. B. Shaw
Regia: Al. Finți
Cînd scapătă luna de Horia Stancu
Regia: Vlad Mugur
Oameni care tac de Al. Voitin
Regia: Mihai Berechet
Siciliana de Aurel Baranga
Regia: Sică Alexandrescu
Anna Karenina după L. Tolstoi
Regia: Moni Ghelerter

SALA STUDIO

Năpasta de I. L. Caragiale
Regia: Miron Niculescu

Parada de Victor Eftimiu
Regia: Mihai Berechet

Titanic Vals de Tudor Mușatescu
Regia: Sică Alexandrescu

Bădăranii de Carlo Goldoni
Regia: Sică Alexandrescu

Tartuffe de Molière
Regia: Ion Fintești eanu

Surorile Boga de H. Lovinescu
Regia: Moni Ghelerter

Hangița de Carlo Goldoni
Regia: Sică Alexandrescu

Dezertorul de Mihail Sorbul
Regia: Miron Niculescu

Ascultă-ți inima de Al. Korneiciuk
Regia: Al. Finți

Milionarii de Ion Istrati
Regia: Lia Niculescu

În pregătire:

Oamenii înving de Al. Voitin	Regia: Mihai Berechet
Bolnavul închipuit de Molière	Regia: Sică Alexandrescu
Fiicele ei de Sidonia Drăgușanu	Regia: Al. Finți
Macbeth de Shakespeare	Regia: Mihai Berechet
Insula Afroditei de Alexis Parnis	Regia: Moni Ghelerter

AGENȚIA DE BILETE: Calea Victoriei 42—Telefon 14.71.71

TEATRUL TINERETULUI

STAGIUNEA 1961—1962

În repertoriu:

SALA PENTRU TINERET
(str. Const. Mille nr. 16)

Marele fluviu își adună apele
de Dan Tărchilă
Regia: D. D. Neleanu

Prima întîlnire
de Tatiana Sîtina
Regia: Ion Cojar

Nila de A. Salînski
Regia: D. D. Neleanu

Cine a ucis?
de Ștefan Berciu
Regia: M. Popescu

SALA PENTRU COPII
(str. Dobrogeanu Gherea nr. 2)

Marțienii
de Mihail Liber
Regia: Ion Cojar

Cocoșelul neascultător
de Ion Lucian
Regia: Ion Lucian

Mușchetarii Măgăriei Sale
de Ion Lucian
și V. Puicea
Regia: Ion Lucian

În pregătire:

Oceanul de Al. Stein

Povestea cu șorțurile schimbate
de Constanța Bratu

De Pretore Vincenzo
de Eduardo De Filippo

În fiecare seară de toamnă
de Ivan Peicev

Băiatul din banca II-a
de Al. Popovici

2 la aritmetică (Caietul cu pătrățele)
de Natalia Klîkova

Emil și detectivii
după Erich Kästner

Micuța Dorrit
după Charles Dickens

„Salut voios" spectacol
de estradă pentru pionieri
și școlari de Ed. Jurist
și Ion Mustață

Casa de bilete: Str. Const. Mille, 16 — Tel. 15.65.88

I. P. 2, c. 4040

BIBLIOTECA
INSTITUTULUI
DE ISTORIA
ARTEI

TEATRUL DE COMEDIE

anunță premiera comediei

MI SE PARE ROMANTIC

de RADU COSAŞU

cu

AUREL CIORANU, NICOLAE GĂRDESCU, COSTEL CONSTANTINESCU, DEM. SAVU, laureat al premiului de stat, MIRCEA CONSTANTINESCU, MARIUS ROLEA, AMZA PELLEA, D. RUCĂREANU, D. CHESA, EUGEN CASSIAN, LILIANA ŢICĂU, SANDA TOMA, VASILICA TASTAMAN, VICTORIA MIERLESCU, artistă emerită, AGNIA BOGOSLAVA, ZIZI PETRESCU

Direcţia de scenă — **D. ESRIG**
Decoruri şi costume — **I. POPESCU-UDRIŞTE**
Muzica — **D. CAPOIANU**
Asistent regie — **ANCA LIVESCU**
Efecte sonore — **Ing. LUCIAN IONESCU**

Casa de bilete: Str. Bălăceanu 2 (în spatele Poştei Centrale), tel. 16.64.60, şi Calea Victoriei 56 (Continental)